

ባለፉት 40 አመታት የፖለቲካ ስነፅሁፍ ተቀብሮ ከነበረበት፤ ተስፋዬ ገብረአብ ራሱም ባንድ ወቅት ተዘፍቆበት ከነበረው፤ እንጨት እንጨት ከሚል የካድሬ ፖለቲካ መሳሪያነት አውጥቶ አድማሳዊ የሆኑ ሰብአዊ እሴቶችን መፈተሻ በማድረግ ነፍስ ሊዘራበት የጀመረው ሙከራ እየተሳካ ለመሆኑ “የደራሲው ማስታወሻ” በቂ ምስክር ነው።

...ፖለቲካው ሃገርና ህዝብን እያመሰ፤ የነፃነት፤ የሰላምና የብልፅግና ተስፋችንን እየተበረ፤ የአንድነታችንና የአብሮነታችንን ስር እየበረበረ፤ አትዮጵያችንን እንደ ገደል ላይ ቀጢማ ከግራ ቀኝ እያላተመ፤ የመኖርና ያለመኖር አጣዋን ጥያቄ ውስጥ ባስገባበት ወቅት፤ ተስፋዬ ገብረአብ የተባ ብእሩን ከፖለቲካው ማራቅ ወንጀል መስሎ የታየው የስነ ፅሁፍ ሰው ነው። ይህንን እምነቱን በቀዳሚውም ሆነ በዚህኛው ማስታወሻዎቹ በግልፅ ያሳየናል።

...በእውነተኛ የህይወት ገጠመኞቹም የሚገናኙቸውን ግለሰቦች እንደበቱ በማድረግ ለእኛ ተራ የሚመስሉ አባባሎቻቸውንና ድርጊቶቻቸውን በመጠቀም ብዙዎቻችን ደፍረን ማየት ከማንፈልገው የሃገራችንና የራሳችን ገበያ ጋር ፊት ለፊት እንድንጋፈጥ ያደርገናል - በውብ ብእሩ እያዋዛ።

...የተስፋዬ ገብረአብ ብእር ራሱንም አይምርም። ራሱን ተርቦ በራሱ ላይ ስቆና ቀልዶ እኛንም ፈገግ እንድንል ያደርጋል። የታመቀ ብሶቱንና ሃፍረቱን ገላልጦ በማቅረብ እኛም እንደሱ የህሊና ፅዳት አካሂደን ከጭንቀታችን መገላገል ባንችልም፤ ትንሽ እፎይታ ማግኘት እንደምንችል ይጠቁመናል።

...በጨረፍታ ለሚያያቸው የደራሲው ትረካዎች ተራ ወጎች ይመስላሉ። አስተውሎ ለሚመረምራቸው ግን አእምሮን ሰርስረው የሚገቡ የጠለቀ የፍልስፍና ውይይት የሚካሄድባቸው ናቸው። እያዋዛ ያቅርባቸው እንጂ የዋዛ ጉዳዮች አይደሉም።

...የደራሲው “ማስታወሻዎች” ልብ ወለድ አይደሉም። እውነተኛ ታሪኮች ናቸው። አብዛኞቹ ገፅባህርያት በህይወት ያሉ ናቸው። መፅሃፉን ማንበብ ስንጀምር ግን እንደማንኛውም ቀልብ የሚሰርት የልቦለድ ድርሰት ትረካው ይዞን ይነጉዳል። ከመፅሃፉ አንድ ምእራፍ የጀመረ ሰው ሳይጨርሰው ለማስቀመጥ በጣም ይቸገራል። ጠዋት ሥራ መግባት ያለበት ሰው ማታ መፅሃፉን እንዲጀምረው አልመክረውም።

ብርሃኑ ነጋ (ዶክተር)

የፖለቲካው ሃገርና ህዝብን እያመሰ፤ የነፃነት፤ የሰላምና የብልፅግና ተስፋችንን እየተበረ፤ የአንድነታችንና የአብሮነታችንን ስር እየበረበረ፤ አትዮጵያችንን እንደ ገደል ላይ ቀጢማ ከግራ ቀኝ እያላተመ፤ የመኖርና ያለመኖር አጣዋን ጥያቄ ውስጥ ባስገባበት ወቅት፤ ተስፋዬ ገብረአብ የተባ ብእሩን ከፖለቲካው ማራቅ ወንጀል መስሎ የታየው የስነ ፅሁፍ ሰው ነው። ይህንን እምነቱን በቀዳሚውም ሆነ በዚህኛው ማስታወሻዎቹ በግልፅ ያሳየናል።

የፖለቲካው ሃገርና ህዝብን እያመሰ፤ የነፃነት፤ የሰላምና የብልፅግና ተስፋችንን እየተበረ፤ የአንድነታችንና የአብሮነታችንን ስር እየበረበረ፤ አትዮጵያችንን እንደ ገደል ላይ ቀጢማ ከግራ ቀኝ እያላተመ፤ የመኖርና ያለመኖር አጣዋን ጥያቄ ውስጥ ባስገባበት ወቅት፤ ተስፋዬ ገብረአብ የተባ ብእሩን ከፖለቲካው ማራቅ ወንጀል መስሎ የታየው የስነ ፅሁፍ ሰው ነው። ይህንን እምነቱን በቀዳሚውም ሆነ በዚህኛው ማስታወሻዎቹ በግልፅ ያሳየናል።

netsonet
Publishing & Distribution Agency
www.npabooks.com

SHOUT **IT**
SHARE

**የደራሲው ማስታወሻ
ተስፋዬ ገብረአብ**

**ነፃነት አሳታሚ
ዋሽንግተን ዲ.ሲ. - 2002**

Published by Netsanet Publishing Agency.
 Email: admin@npabooks.com
 http://www.NPAbooks.com

©Tefaye Gebreab - 2010
 ©ተስፋዬ ገብረአብ - 2002

የደራሲው መብት በህግ የተጠበቀ ነው።
 All rights reserved.

No part of this book may be reproduced in any manner whatsoever without written permission except in the case of brief quotations embodied in critical articles and reviews. For information, address, ttgebreab@gmail.com

ዋሽንግተን ዲሲ አሜሪካ ታተመ።
 Printed in Washington DC, USA.

Cover Design: Netsanet publisher.

ምስጋና

“የጋዜጠኛው ማስታወሻ” በሚል ርእስ ቀደም ሲል ለህትመት ያበቃሁትን መፅሃፍ አስመልክታችሁ፣ በኢሜይል የሞራል ድጋፍ ለሰጣችሁኝ ሁሉ የከበረ ምስጋና አቀርባለሁ። በጊዜ ማነስ ምላሽ ላልሰጠሁዎችሁ፣ አንብቢያችዋለሁና አመሰግናለሁ። ይህን መፅሃፍ ጠንክራ እሰራ ዘንድ ሃይል ሰጥታችሁኛል። በቀጣይም አስተያየታችሁን በናፍቆት እጠብቃለሁ።

- ማውጫ -

• መቅደም (ዶክተር ብርሃኑ ነጋ).....	5
• እንደ መግቢያ (ደራሲው)	12
1. የልጅነት ተራሮች.....	17
2. የቀዌሳ አመፅ.....	48
3. ሁለቱ ዝሆኖች.....	57
4. አብዮታዊ ኦርቶዶክስ.....	76
5. ወርቃማ አመታት.....	95
6. ጥቁር አማሮች.....	123
7. የጀግና ሃገር ድምቢጥ.....	139
8. ጀቤ ልክ ነበር.....	149
9. የወያኔ ምስጢሮች.....	164
10. የቁልቢ ሌሊት ውስጥ.....	178
11. አግአዚና ምርጫ 97.....	190
12. ስብሃት ነጋ በጨረፍታ.....	210
13. ተስፋ ሲሞት.....	227
14. የድቃንና የረና.....	248
15. ያልተፃፈ መፅሃፍ.....	256
16. የተቀበረ ህዝብ.....	279
17. ወንዞች እና ጎርፎች.....	290

18. የከሸፉ ኩዴታዎች.....	295
19. ከበረሃ ወደ በረሃ.....	306
20. ዘርና ዘርማንዘር.....	316
21. ደስተኛው ጄኔራል.....	325
22. ሮሮ እና ይቅርታ.....	336
23. ቦረና! የስልጣኔ ዋሻ.....	350
24. ደጋግ ሰዎች.....	365
25. ሰቆቃው መሀበብ.....	396

መቅድም

ተስፋዬ ገብረአብ የበርካታ መፅሃፍት ደራሲ ነው። ሆኖም ግን ከብዙሃኑ የአማርኛ አንባቢ ጋር በስፋት ያስተዋወቀው “የጋዜጠኛው ማስታወሻ” የተሰኘው የቅርብ ጊዜ ትረካው ነው። በአጭር ጊዜ ውስጥም በአገራችን አሉ ከሚባሉት ዝነኛ ደራሲያን ተርታ ተሰልፎአል።

ደራሲው በቀዳሚውም ሆነ በዚህ “የደራሲው ማስታወሻ” በተሰኘው አዲስ መፅሃፍ በአማርኛ የስነፅሁፍ ታሪክ የተለየና የራሱ የሆነ የአፃፃፍ ስልት አስተዋውቆአል። በርካታ የተበታተኑ ፅሁፎችና መረጃዎችን አንድ ወጥ በሆነ የጋራ ጉዳይ ዙሪያ ማስተሳሰብ የቻለ ሲሆን ይህም የተስፋዬ ገብረአብ የደራሲነት መለያ ለመሆን በቅቶአል።

ይህ መፅሃፍ ያቀፈው ጉዳይ ፖለቲካ ነው።

የደራሲው ክህሎት ግን በፖለቲካው ጉዳይ ብቻ የተገደበ አይደለም። ስነፅሁፍ ኪነታዊ ውበቱን ሳይለቅ የፖለቲካ ጉዳዮችን የድርሰቱ አካል አድርጎ እንዴት መተረክ እንደሚቻል አሳይቶናል። የፖለቲካ ጉዳይ በአሰልጣኝ የፕሮፓጋንዳ ወይም ደረቅና ዝርዝር በሆነ ትንተና መልኩ ብቻ መቅረብ እንደሌለበት በጋዜጠኛው ማስታወሻ ተስፋዬ እንዳሳየን ሁሉ በደራሲው ማስታወሻውም ይህንን የአፃፃፍ ስልት በተመሳሳይ ደረጃ ይደግመዋል።

ባለፉት 40 አመታት የፖለቲካ ስነፅሁፍ ተቀብሮ ከነበረበት የዚህ መፅሃፍ ደራሲ ራሱም ባንድ ወቅት ተዘፍቆበት ከነበረው እንጨት እንጨት ከሚል የካድሬ ፖለቲካ መሳሪያነት አውጥቶ አድማሳዊ የሆኑ ሰብአዊ እሴቶችን መፈተሻ በማድረግ ነፍስ ሊዘራበት ተስፋዬ ገብረአብ የጀመረው መከራ እየተሳካ ለመሆኑ የደራሲው ማስታወሻ በቂ ምስክር ነው።

“በፖለቲካ ጉዳይ የፖለቲካ ተንታኞች እንጂ

ገጣሚዎች፣ ቅኔ ቋጣሪዎች፣ የልብ ወለድ ደራስያን ምን አገባቸው?” በሚለው የነፃነት ፍራቻ ባመጣው የዘመናችን በሽታ ተስፋዬ አልተለከፈም።

ፖለቲካው ሃገርና ህዝብን እያመሰፈ የነፃነት፣ የሰላምና የብልፅግና ተስፋችንን እየቀበረ፣ የአንድነታችንና የአብሮነታችንን ስር እየበረበረ፣ ኢትዮጵያችንን እንደ ገደል ቀጤማ ከግራ ቀኝ እያላተመ፣ የመኖርና ያለመኖር እጣዋን ጥያቄ ውስጥ ባስገባበት ወቅት ተስፋዬ ገብረአብ የተባ ብእሩን ከፖለቲካው ማራቅ ወንጀል መስሎ የታየው የሰነ ፅሁፍ ሰው ነው። ይህንን እምነቴን በቀዳሚውም ሆነ በዚህኛው ማስታወሻዎቼ በግልፅ ያሳየናል።

“የደራሲው ማስታወሻ” ውስጥ ደራሲው ዱባይ ላይ በግርድና ስም የባርነት ህይወት ከምትገፋ መሀበኒባ ከተባለች አንዲት ሴት ጋር በአጋጣሚ ይገናኛና፤

“ፖለቲካ ምን ያደርግልሃል? ለምን አትተውም? እንደ ‘ሰመመን’ እና ‘ባቤላ’ ያሉ መፅሃፍትን ብትፅፍ አይሻልም?” ስትል አጥብቃ ትመክረዋለች።

የመሀበኒባ ምክር በዚህ አያበቃም።

“ስለ ፍቅር መፃፍ አትችልም እንዴ?” በማለት ትፈታተናዋለች። “እኔ ፖለቲካ አልወድም” ብላው ስታበቃም በራሷና በቤተሰቧ ላይ ለደረሰው ግፍና መከራ፤ ለተጣመመ ህይወቷ፤ የሃገሯ የተጣመመ ፖለቲካና ፖለቲከኞች መሆናቸውን አበጥራ ትናገራለች።

ደራሲውም፣ “በሃገራችን ፍቅርን እያነቀዘና እንደ ብል እየበላ ያለው ትል ከበሰበሰው የፖለቲካ ስርአት የሚፈላ ጉድ አይደለም እንዴ? ይህን የጠነባ ዘረኛ ፖለቲካ መታገል ለፍቅር ጥብቅና መቆም አይደለም እንዴ? በተለይ ባሁኑ ጊዜ በኢትዮጵያ ውስጥ ስለ ፍቅር ምን ይፃፋል?” የሚል መልሱን በዝምታ እየሰጠ የሚያዳምጣት ይመስላል።

እንዲያ ለማሰቡና የሚለው እውነት ለመሆኑ የመሀበኒባ ታሪክ አንብበን ስንጨርስ ግልፅ ይሆንልናል። እንደ መሀበኒባ ዱባይ ውስጥ የመከራና የውርደት ህይወት ከሚገፋት እህቶቻችን ጋር ፍቅር እንዲይዘን ባደረገ ብእሩ ተስፋዬ ገብረአብ ይህን ሃቅ አረጋግጣታል። ይህ ፍቅር ግን የአካል ውበት፣ የሰጋና የወሲብ ጥማት የሚዘውረው ፍቅር አይደለም። ሰብአዊና ኢትዮጵያዊ

ፍቅር እንጂ።

የዚህ መፅሃፍ ደራሲ ከማንኛውም ምሁራዊ ትንተና ባልተናነሰ በአገራችን ውስጥ ያለውን የፖለቲካ ሂደትና ይህን ሂደት የሚያስከረክሩትን ግለሰቦችና የሚመሩበትን ሽውራራ ራእዮቻቸውን በፍፁም ከአእምሮ ሊፋቅ በማይችል መልክ በትናንሽ ታሪኮች ከቦ እያዋዛ በታትኖ ያስቀምጣቸዋል። በእውነተኛ የህይወት ገጠመኞቹም የሚገናኛቸውን ግለሰቦች አንደበቱ በማድረግ ለእኛ ተራ የሚመስሉ አባባሎቻቸውንና ድርጊቶቻቸውን በመጠቀም ብዙዎቻችን ደፍረን ማየት ከማንፈልገው የሃገራችንና የራሳችን ገበና ጋር ፊት ለፊት እንድንጋፈጥ ያደርገናል - በውብ ብእሩ እያዋዛ።

የተስፋዬ ገብረአብ ብእር በሃገራችን ፖለቲከኞችና ተስፋዬ የድርሰቱ አካል ሊያደርጋቸው በመረጣቸው ዜጎች ላይ ብቻ ያነጣጠረ አይደለም። ራሱንም አይምርም። ራሱን ተርቦ በራሱ ላይ ስቆና ቀልዶ እኛንም ፈገግ እንድንል ያደርጋል። የታመቀ ብሶቱንና ሃፍረቱን ገላልጦ በማቅረብ እኛም እንደሱ የህሊና ፅዳት አካሂደን ከጭንቀታችን መገላገል ባንችልም፤ ትንሽ እርዳታ ማግኘት እንደምንችል ይጠቁመናል።

ዘመናት ያለፋቸውን፤ ምላሽ ሳያገኙ ተዳፍነው የቀሩ የፍቅር ስሜቶቹን፤ ረመጣቸው አንባቢን እንዲሞቀው አድርጎ ያቀርባቸዋል። ውዳቂነት እንዲሰማው ስላደረገው ሰነፍ ተማሪነቱና ወደገብ ባሪያ ሆኖ የወያኔ አገልጋይ ስለነበረበት ዘመን በሚገርም ግልፅነትና ብትህውትነት ይተርክልናል። እንደ ፀሃፊ ትልቁ ጥንካሬውም እዚያ ላይ ነው።

በጨረፍታ ለሚያያቸው የደራሲው ትረካዎች ተራ ወጎች ይመስላሉ። አስተውሎ ለሚመረምራቸው ግን አእምሮን ስርስረው የሚገቡ የጠለቀ የፍልስፍና ውይይት የሚካሄድባቸው ናቸው። እያዋዛ ያቅርባቸው እንጂ የዋዛ ጉዳዮች አይደሉም። ዘረኛነትና ብሄረተኛነት፤ ጭቆናና ፍትህ፤ በደልና ቁጣ፤ ባርነትና ነፃነት፤ አድልዎና እኩልነት፤ አተላና ውበት፤ ቅጥፈትና እውነት፤ ክህደትና ታማኝነት፤ እርሮና እምቢተኛነት፤ ውርደትና ክብር፤ ድንቁርናና እውቀት፤ ጥላቻና ፍቅር፤ ሞትና ተስፋ... ወዘተ የፀሃፊውን ትኩረት የሳቡ የትረካዎቹ ድርና ማግ ናቸው። ይህ አፃፃፍ ይመስለኛል የዘመናችን የሃገራችን አስከፊ ፖለቲካ ከምድራችን ከተጠረገ

በኋላም መጨረሻው ትውልድ የተስፋዬ ገብረአብን መፅሃፍ እያነሳ ያነበዋል የሚል እምነት የጫረብኝ።

ደራሲው በሰው ልጅ የረጅም ዘመን ኑባሬና በሁሉም ህብረተሰብ ውስጥ በቋሚነት የዘለቁ ሰብአዊና ማህበራዊ ጉዳዮችን በዋነኛነት የፖለቲካ ገፅታ ባለው ድርሳኑ ሲያቀርባቸው ጎልቶ የሚታየን የፖለቲካ መልእክታቸው ሳይሆን የሰነፅሁፍ ሃያልነትና ውበት ነው። “በደራሲው ማስታወሻ” እነዚህ ከሰው ልጅ ህይወት ጋር የተቆላለፉ ውስብስብ ጉዳዮች በመኝታ ሰአት ለህፃን ልጅ እንደሚነበብ የተረት መፅሃፍ በጣም በሚጥምና በሚማርክ አፃፃፍ ለአንባቢው ይቀርቡለታል።

የደራሲው “ማስታወሻዎች” ልብ ወለድ አይደለም። እውነተኛ ታሪኮች ናቸው። አብዛኞቹ ገፀህርያት በህይወት ያሉ ናቸው። መፅሃፉን ማንበብ ስንጀምር ግን እንደማንኛውም ቀልብ የሚሰርቅ የልቦለድ ድርሰት ትረካው ይዞን ይነገራል። ከመፅሃፉ አንድ ምእራፍ የጀመረ ሰው ሳይጨርሰው ለማስቀመጥ በጣም ይቸገራል። ጠዋት ስራ መግባት ያለበት ሰው ማታ መፅሃፉን እንዲጀምረው አልመክረውም።

የ“ጋዜጠኛው ማስታወሻ” ላይ የተፈራ ዋልዋና የበረከት ስምአን አስተሳሰብና ልቦና ቀርቦልን ነበር። “የደራሲው” ላይ ደግሞ “ሌኒን” በሚል ቅፅል ስም ስለሚጠራ አንድ ኢትዮጵያዊ ታሪክ እናነባለን። ሌኒን ዛሬ በህይወት የለም። ከኤርትራ ጋር በተደረገው ጦርነት ለሃገሩ ሲል ህይወቱን ከፍሎአል። ከሞተ በሁዋላ ግን ሳምራ የኑስ ሞት ፈርዶበታል። እነ በረከት በዚህ ትረካ “ጥቁር ወይም ፎርጅድ አማራ” ሆነው ብቅ ይላሉ።

የነፃነትን ፍላጎትና ባርነትን ያለመቀበል እምቢተኛነትን በቁንድዶ ፈረሶች በኩል በጋዜጠኛው ማስታወሻ ላይ እንዳየናቸው ሁሉ፤ በደራሲው ማስታወሻ ደግሞ ልብ በሚማርከውና በሚሰብረው የቀዳሳና የበርሄ - ጎማ እግሩ ውብ ትረካዎች በድጋሚ እናነባቸዋለን። በርሄ ለነፃነት የታገለ ጤነኛና የዋህ ሰው ነበር። የዘመናችን ገዢዎች በበርሄ ደምና ትግል ላይ ተረማምደው ስልጣን ላይ ከወጡ በሁዋላ አምባገነን ሆነው የበርሄን እምነት ሲያራክሱ እናገኛቸዋለን። በርሄ የአለቆቹን ስህተትና ድክመት መታዘብና መቃወም የቻለ ጀግና ነው። አለቆቹ ማህበረሰቡን ሲበድሉ አይቶ የቅስም መሰበር አደጋ ሲደርስበት፤ አንባቢውም አብሮ ከበርሄ ጋር እያዘነ አብሮት

ይሰቃያል። የአምባገነኖች መሳሪያ ለመሆን የሚሸቀዳደሙ ግብዝ ካድሬዎችንም ከበርሄ ባሻገር እናጤናቸዋለን። በርሄን “ፖለቲካ የማይገባው የዋህ” እያሉ ሊያስተምሩት ሲጋበዙ እናያለን። በግልባጩም ተራው ሰው ብቻ ሳይሆን ተራው ታጋይም እነዚህን ካድሬዎች፤ “ማታ እነመለስ እንደ ባትሪ የሞሉዋቸውን ይኸው አሁን ይተፋታል” እያለ እንዴት እንደሚሳለቅባቸው በበርሄ አንደበት ያሰማናል።

ተስፋዬ ገብረአብ የተዋጣለት የሰነፅሁፍ ሰው ነው። የፖለቲካን ጉዳይ ለሰነፅሁፍ ውበት እንዲገዛ ማድረግ የቻለ አርቲስትም ነው። ፖለቲካንና ሰነፅሁፍን በማይቆጠቁጥ መልኩ ያዋሃደ ይመስላል። በአገራችን ይህንን ለማድረግ የቻሉ በጣም ጥቂት የታደሉ ፀሃፍት ብቻ ናቸው። እነዚህንም ፀሃፍት ተስፋዬ ጠንቅቆ የሚውቃቸው ይመስላል። የበአሉ ግርማ አሰቃቂ ፍፃሜ ከሆዱ አልወጣ ያለው ተስፋዬ፤

“በአሉ ግርማ እንደ ሙሴ መቃብሩ እንደማይታወቅ አስቀድሞ ነግሮን ነበር። ቃሉ ተፈፀመ። ነብይነቱ ቀርቶብን እንደ ደራሲ ቢኖርልን በተሻለን” በማለት ያለቅስለታል። የሃዘንን ሃቀኛነት አምጦ እየወለዳቸው ባሉት የሰነፅሁፍ ውጤቶቹ እያረጋገጠልን ነው።

ከተስፋዬ ገብረአብ የሰነፅሁፍ አቅጣጫ ብቻ ሳይሆን፤ በደራሲው ማስታወሻ ውስጥ ከሚያንፀባረቀው የፖለቲካ አመለካከት ጋርም ምንም ፀብ የለኝም። እንዲያውም ብዙውን የምጋራው ነው። በፖለቲካ አመለካከቱ ተስማማንም አልተስማማንም ግን የተስፋዬን የሰነ ፅሁፍ ችሎታ ከማድነቅ ልንታቀብ አይቻለንም።

“የደራሲው ማስታወሻ”ን ሳነብ የታወሰኝ በአሁኑ ጊዜ ታሪኩ በብሮድዌይ በቴአትር መልክ የሚታየውን የናይጄሪያዊውን እውቅ የአፍሮ ቢት አቀንቃኝ ፌላ ኩቲን ነው። ፌላ ድንቅ የሙዚቃ እውቀቱን በመጠቀም በአገሩ በናይጄሪያ የሚያያቸውን አዋራጅ ወታደራዊ የአምባገነን ስርአቶችንና የሚያካሂዱትን አሳፋሪ ሙስና ሳይታክት ሲታገል ያለፈ እውቅ አፍሪካዊ ነው። ለዚህም በህይወቱ ብዙ ከፍሎበታል። እናቱን ገድለውበታል። ሞተ ብለው እስኪተዉት ቀጥቆጠውታል። ለነፃነት ያለው ጥማትና በደልን ለመቀበል የማይችለው ትከሻው ግን ዝም ብሎ ኑሮን እንዲኖር

አላስቻለውም። የሚወደውን ሙዚቃውን ያለነፃነት ሊያየው አልቻለም። ስለዚህም የሙዚቃ ክህሎቱን ከነፃነት ትግሉ ጋር አዳብሎ ተጠቅመበት። በዚህም የአገሩን ልጆች ብቻ ሳይሆን የአለምን የነፃነት ታጋዮችና ሙዚቃ አፍቃሪዎች ድጋፍና አክብሮት አገኘበት። በህይወቱ ብቻ ሳይሆን በሞቱም የሚከበር እውቅ አፍሪካዊ ሆነ።

ቀደም ብዬ የጠቀስኳት ሙሀቡባ የተባለችው “የደራሲው ማስታወሻ” ህያው ገፀባህርይ ደራሲውን እንደመከረችው ብዙ ገንዘብ ሊያስገኝለት የሚችል ፍቅርና ወሲብን ማጣትንና ማግኘትን የመሳሰሉ ጉዳዮችን በቅመማ መልኩ ያደራጀ ልብ አንጠልጣይ ልቦለድ የመፃፍ ችሎታ ያለው ደራሲ ነው።

ምርጫውን ግን ይህን አላደረገም።

“የፖለቲካ ጉዳይ ውስጥ እኔ ምናገባኝ? የፖለቲካ ጉዳይ ለፖለቲከኞች” በማለት የፀሃፊነት እትብቱና ስሩ ከተተክሉበት ምድር ነቅለው ሊያጠልጉትና ምስጥ እንደ በላው እንጨት ሊያደርቁት የተነሱትን እብራተኛ ፖለቲከኞች በቸልታ አልተመለከታቸውም። ስነፅሁፍ የፈጠራ ስራ መሆኑን ይህ የፈጠራ ስራ ደግሞ ከምንም ነገር በፊት የደራሲውን ነፃ መሆንና በህብረተሰብ ውስጥ በሚገባ መተከልን የሚጠይቅ ስራ መሆኑን የተረዳ ይመስላል።

ተስፋዬ ገብረአብ “ደራሲ ለራሱ አይፅፍም” የሚል እምነት ተሸክሞ የሚባሉትን ብእረኛ ለመሆኑ ለአንባቢዎቹ ደህንነት ሰላምና ነፃነት በሚያሳየው ጭንቀት ይገልፀዋል።

“እኔ ያለ አንባቢዬ ትርጉም የሌለኝ የቃላት ጋጋታ ባዶ ጩኸት ነኝ” በሚል መንፈስ የሚፅፍ ለመሆኑ የአንባቢዎቹ የሃገሩ ልጆች ነፃነት ማጣት ውርደት ረሃብና ስደት የሚያንገበግበው መሆኑን ሃሞቱን በምሬት ሞልቶ ከፃፋቸው ታሪኮች መረዳት ይቻላል።

ይህ ጭንቀት እንደ ደራሲ ህይወት ለሰጠው ማህበረሰብ ብቻ አይደለም። እንደ ደራሲም ሊገድሉትና ለስደት ለዳረጉት እብራተኛ ፖለቲከኞችና አጩብጫቢዎቻቸውም የሚተርፍ ነው።

“በጋዜጠኛው ማስታወሻ” የዘመናችን የክብር አልባነት ሃውልት ሆኖ እንዲቀር በደራሲው የተገተረውን ባጫ ደበሌ “በደራሲው ማስታወሻ” ሌላ ገፅታውን እንድናይ ተደርገናል።

ተስፋዬ ገብረአብ በዚህ ድርጊቱ ለባጫ ደበሌ ያለን

ንቀት እዲደበዝዝ ያደርጋል። ባጫ ዳንስ መውደዱንና ለዳንስ ያለውን ስሜትና ችሎታ ደራሲው ሲተርክልን እኛም አንድ ቀን ይህ ጄኔራል ከነሙሉ ማእረጉና ትጥቁ ሲደንስ ለማየት እንድንጓዝ የሚያደርግ ስሜት ከውስጣችን ሲፈለቅ ይሰማናል። ይህ ማለት ግን የተስፋዬ ገብረአብ ብእር ገራገር ነው ማለት አይደለም። መርዝ ሊረጭባቸው በሚገቡ የነፃነትና የፍቅር ቀበኞች ላይ መርዛማ ቃላቶቹን ለማዝነብ የማያመነታ ብእረኛ ነው።

“የማስታወሻዎቹ” ደራሲ በአገራችን የተንሰራፋው የዘረኛነት በደል ገፈት ቀማሽ ነው። በዚህም ተሰዶአል። በስደትም የሰነ ፅሁፍ ችሎታውን በግልፅ ለፀረ-ዘረኛነት ትግል እየተጠቀመበት ነው። በአገራችን ያለውን አዋራጅ ስርአት ለመቀየርና አገራችንን እውነተኛ የነፃነት አገር ለማድረግ በሚደረገው ትግል የአገራችን አርቲስቶችም እንደዚሁ የራሳቸውን አስተዋፅኦ ለማድረግ እንደሚተጉ ተስፋ አደርጋለሁ።

አርቲስቶች በፈጠራ ስራቸው በየትኛውም ህብረተሰብ የለውጥ ፋና ወጊዎች ናቸው። በተለይ የአንድ ማህበረሰብ ግንባር ቀደም የነፃነት ፋና ወጊዎች የስነፅሁፍ ሰዎች፣ ዘፋኞች፣ ሰአሊዎችና የሙዚቃ ደራሲያን ናቸው። የኪነት ሰዎች ከማንም ፈጥነው ከማንም ልቀው ለነፃነት ጥብቅና የሚቆሙት ወደው አይደለም። የፈጠራ ሙያቸው የጣለባቸው እርግጥን “ያለ ነፃነት ትርጉም አልባ ናችሁ” እያለ እንቅልፍ ስለሚነሳቸው ነው።

ይህ መሰረታዊ እምነት ግን በሃገራችን በተስፋፋው ፍፁም አፋኝ የሆነ የባርነትና የቅጥረኛነት ስርአትና እርሱን ተከትሎ በነገሰው ሃገራዊ የፍርሃት ድባብ የተነሳ ከአብዛኛዎቹ የኪነት ሰዎቻችን ልብ እየተፋቀ ይመስላል።

እነዚህ “ማስታወሻዎች” ይህንን አደገኛ ሂደት ለማስቆም መልካም ጅማራ እንደሚሆኑና የዚህ አይነቱን መነቃቃት በስነጥበብ ሰዎቻችን መሃል ለመፍጠርም ያግዛሉ ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ።

ብርሃኑ ነጋ (ዶክተር)

የደራሲው ማስታወሻ (እንደ መግቢያ)

አሳዳጅን አመለጥኳት
አመለጠችኝ ያሳደድኳት
ኗሪ ሆንኩኝ እንደ ፍየል
በነብርና በቅጠል መሃል
(ግጥም - ደበበ ሰይፉ)

* * *

የአንድ እናት ልጆች
በአስተሳሰብ ተጣልተው
በአመለካከት ተለያይተው
የሚያስታርቅ ጠፍቶ
የአብድ ገላጋይ በገዛቶ
(ግጥም - በአሉ ግርማ)

ለበሻ ዘመን አቆጣጠር 2001 ላይ “የጋዜጠኛው ማስታወሻ” በሚል ርእስ አንድ መፅሃፍ አሳትሜ ነበር።

ይህ ጥራዝ የዚያ ተከታይ ነው።

በርግጥ በተለምዶው አሰራር ይህን መፅሃፍ “የጋዜጠኛው ማስታወሻ - 2ኛ መፅሃፍ” ማለት ይጠበቅብኝ ነበር። ያን ያሳደረግሁት አንባቢያን ቅደም ተከተለ መለያየት ይቻላቸው ዘንድ ብቻ ነው። ሌላ ምክንያት የለኝም። በተቀረ ደራሲውና ጋዜጠኛው አንድ ናቸው። እዚህም ቅፅ ላይ ደራሲው

እንደ መግቢያ

እንደ ጋዜጠኛው ብጭቅጫቂ ወረቀቶቹን ገጣጥሞ ያወጋችሁዋል።

“ወያኔ” ከተባለው የፖለቲካ ድርጅት ጋር በአባልነት የቆየሁባቸውን የባርነት ዘመናት በእነዚህ ሁለት ጥራዞች ተርኬ አገባድጄያለሁ። የኔ ገጠመኞች ቢገባደዱም ከሌሎች የማገኘውን መረጃዎች እያሰባሰብኩ መጠረዜ አይቀርም ይሆናል። እርግጠኛ ባልሆንም በቀጣይ የምፅፈው መፅሃፍ “የሰደተኛው ማስታወሻ” የተባለ ሊሆን ይችላል። በስደት ያሉ የሃገሪን ልጆች የህይወትና የፖለቲካ ገጠመኞች እየሰበሰብኩ መጠረዙ ሙያዊ ግዴታዬ ይመስለኛል።

እኛ የዚህ ዘመን ሃበሾች እንዴት እየኖርን እንዴት እናስብ እንደነበር ለመጪው ትውልድ ልናቆይለት ይገባል። ይህችን ጣጣዋ ያላለቀ ሃገር የሚረከባት አዲሱ ትውልድ፣ ከኛ የፖለቲካ ድንቁርና ተምሮ የተሻለ ስርአትና ዘመን ይቀይስ ይሆናል ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ። በመሆኑም የኛ ዘመን ፖለቲከኞች የሚፈፅሙትን በጎም ሆነ ክፉ ተግባራት በተለያዩ መንገዶች መተረኩ እለታዊ ተግባራ ሆኖ ይቀጥላል።

“የጋዜጠኛው ማስታወሻ” ላይ በጠቀስኳቸው ታሪኮች አከራካሪ ጉዳዮች ብዙም አልተነሱም። ባለስልጣናቱም ስሟታዊ ሆነው “ክደኸናል! አታመልጠንም!” ከማለት አልፈው ጭብጦችን በጭብጥ ለማስተባበል አልቻሉም። በተለይ የደራራ ከፈኔ አሟሟት ሊያስተባብሉት የማይችሉት አይነት ስለሆነባቸው በፀጥታ ማለፉን መርጠዋል። ከተሰነዘሩት አስተያየትና ማስተባበያዎች መካከል በመጠኑ ትኩረት ስቦ የነበረው የሙሴ (መሃሪ ተክሌ) አሟሟት ላይ የቀረበው ትችት ነበር። ግደይ ዘርአዕዮንና አረጋዊ በርሄ VOA ላይ ቀርበው የሙሴን አሟሟት ጉዳይ ሊያስተባብሉ ሞክረዋል። በወቅቱ የVOA ጋዜጠኛ አዲሱ አበበ ወደ ፕራቶሪያ ስልክ ደውሎልኝ ምላሽ እንድሰጥ ጠይቆኝ እድሉን ሳልጠቀምበት ቀርቻለሁ። በመሰረቱ በሙሴ ገዳይነት ስሙ የተጠቀሰው በርሄ ሃገሥ “ገዳይ ነኝ!” ብሎ የተፃፈውን ያፀድቀዋል ተብሎ አይጠበቅም። እኔም ግራና ቀኝ ያሉ አሳቦችን ነው ያቀረብኩት። ግደይና አረጋዊ የተናገሩትን የሀውሃት የፖለት ቢሮ አባልና የፕሮፓጋንዳ ክፍሉ ሃላፊ የነበረው አለምሰገድ ገብረአምላክ በተመሳሳይ “የሙሴ አሟሟት አከራካሪ ነው” ስለማለቱ ገፅ 38 ላይ አስፍሬያለሁ። ግደይና

አረጋግጦ የአለምስገድን አባባል ነው የደገሙት። ማስተባበል አልቻሉም። “አይመስለኝም” የመሳሰሉ ደካማ ቃላትን በመጠቀም ርግጠኛ ያልሆነ መረጃ የሰጡ በመሆኑ በርሄ ሃገሩ የግድያው ፈፃሚ አለመሆኑን ሊያሳምኑ አልቻሉም። እኔው በመፅሃፌ እንደጠቀስኩትም ይህን መሰል በጨረፍታ የተነካኩ ታሪኮችን ወደፊት ታሪክ ፀሃፊዎች የበለጠ እንደሚቆፍሩት ተስፋ አደርጋለሁ። የሙሴ አሟላት ብቻ ሳይሆን የዶክተር አታክልቲ (ራስ ወርቅ ቀፀላ) አሟላትም በተመሳሳይ በህወሃት አመራር ትእዛዝ ስለመፈፀሙ ወሬዎች አሉ። እነዚያ ወሬዎች ተራ አሉባልታዎች አይደሉም። መነሻ አላቸው።

በተቀረበ በኔ በኩል የጋዜጠኝነት ግዴታዬን እየተወጣሁ ነው። የአይን ምስክሮች የገለፁልኝን ለመጨው ትውልድ የማስረከብ ሃላፊነት አለብኝ ብዬ አምናለሁ። ወደፊትም የሙያው ስነምግባር በሚፈቅድልኝ ደረጃ እገፋበታለሁ።

ጓደኞቼ ሆይ! ገና ብዙ እፅፋለሁ!!

“ምናገባኝ” ወይም “ጎመን በጤና” ብዬ የምተወው ጉዳይ የለም። የሃገሬ ጉዳይ ይመለከተኛል። “ጎመን በጤና” የሚለው ዘፈንም የማደንዘዣ መርፌ ነው። እኛ ከክብርና ከኩራታችን ጋር የተፈጠርን ሙሉ ሰዎች ነን። በመሆኑም እንደ ሃበሻ ውሻ ሳይሆን እንደ ሃበሻ ሰው ለመኖርና ለመሞት እንመጥናለን። ስለዚህ “ጎመን በጤና” የሚለውን ባለ ጎመኖቹ ቀቅለው ይብሉት። እኛ ከዚያ በላይ ላለው አንደኛ ደረጃ ህይወት እንመጥናለን። የምንመኘውን ያን ህይወትም ልንኖረው እንችላለን። ስለዚህ ለመብታችን እንታገላለን።

በኔ በኩል እስትንፋሴ እስካለች ድረስ የማምንበትን በነፃነት ከመግለፅ የሚያቆመኝ ምንም ምድራዊ ሃይል አይኖርም። በቀሪው የህይወት ዘመኔ ጣፋጫንም ሆነ መራራዋን እውነት ለመዘመር ግንባር መስመሩ ላይ አለሁ። እኛ የአፍሪቃ ቀንድ ዜጎች የምንመኘው ዘመን ባለቤት እንሆን ዘንድ መስራቴ ይቀጥላል። ምክንያቱም አንድ ግለሰብ አንድ ነገር ከማድረግ ባሻገር ለውጥ ሊያመጣ እንደሚችል አምናለሁ። እንደ ስነፅሁፍ ሰው ደግሞ ፋና ወጊ የመሆን ግዴታ አለብኝ።

በመጨረሻ ዘመን ወጣቱ ኢትዮጵያዊ ትውልድ ይበልጥ በከረረና በተዋበ ብእር እውነትን ሲዘምራት ይታየኛል። ከዚያም አልፎ ያ ዜማ ከወዲሁ ይሰማኝ ጀምሮአል። በርግጥም አፍሪቃ

ቀንድ ከጦርነት ከሞትና ከስደት አውድማነት የምትላቀቅበት ዘመን ይመጣ ዘንድ እያንዳንዳችን “ከምኞት ባሻገር” አንድ ነገር ማድረግ መቻል አለብን። ይቻላልም!!

ኢትዮጵያ ትልቅ ሃገር ናት።

በህዝብ ብዛቷም ግዙፍ እንደመሆኗ እኛ ዜጎች በአካባቢው ፖለቲካ ላይ ልናበረክት የምንችለውን አስተዋፅኦ መጠንና ልኩን አውቀን በዚያ ደረጃ ሆነን መገኘት ይጠበቅብናል። በአካባቢያችን ላይ እውነታዊ ተፅእኖ ማሳደር እንችላለን። አቅሙም ብቃቱም አለን። ለተሻለ ህይወት እንመጥናለን።

በጎ ህልሞች ማለም ብቻውን ግን በቂ አይደለም።

እነዚያ በጎ ህልሞች መቼት እንዴትና በማን እንደሚፈፀሙ ካላወቅን ህልም ብቻ ከመሆን ሊያልፉ አይቻላቸውም። ስለዚህ በህልም አለም ያለን ካለን ከቀን ህልም ነቀትን አይንና ህሊናችንን ከፍተን ወደ ተጨባጭ ተግባር እንገባ ዘንድ ይጠበቅብናል...

አንድ የማልረሳው የአረቦች አባባል አለ!

“አላህን እመን! ግመልህን ማሰር ግን አትርሳ!”

በተቀረ ለቀዳሚው መፅሃፌ ሚዛናዊ የዘገባ ሽፋን ለሰጣችሁ ሚዲያዎች ሁሉ ምስጋናዬ ይድረሳችሁ። ከአንባቢዎቼም በሺህዎች ሞራል የሚያንፁ የኢሜይል መልእክቶችን ተቀብያለሁ። መገመት ከሚቻል በላይ የብርታት ፀጋ አጎናፅፈውኛል። ለሁሉም በክብር አመሰግናለሁ። እንደ ቀዳሚው መፅሃፍ በዚህ ጥራዝም የኢትዮጵያን የቀን አቆጣጠር የተጠቀምኩ ሲሆን በተለያዩ ምክንያቶች ደግሞ የአንዳንድ ባለታሪኮችን እውነተኛ ስምና ቦታዎችን ለመለወጥ ተገድጄያለሁ።

በመጨረሻ...

በቀጣይም በወዳጅነት ያልተገዛ ልባዊ አስተያየታችሁን እንደምጠብቅ እየገለፅኩ መልካም ንባብ!

ተ.ገ.

- 1 -

የልጅነት ተራሮች

የልጅነት ዘመን - ጨዋታዎች ሁሉ

የሉም ህልም ሆኖልኩ

እንደ ማለዳ ጉም

"ብን!" ብለው ጠፍተዋል

ሆኖም ምኞት አለ - የሚቃጠል ገና

በከባድ ስልጣን ስር - ላለን በጭቆና

(ግጥም - አሌክሳንድር ፑሽኪን)

- አያልክህ ሙላቱ እንደተረጎመው -

በከረምቱ ወራት ቢሾፍቱ ሃይቅ ዳርቻ ወደምትገኝ
መንደራችን በድንገት እንዲት ልጅ ብቅ አለች። ትምህርት ቤት
በመዘጋቱ ከረምቱን አጎቷ ዘንድ ለማሳለፍ ከአዲሳ መምጣቷ
ነበር።

ጊዜውን በፍፁም ልረሳው አልችልም።

ሃምሌ 1974።

ወደ ስምንተኛ ክፍል ያለፍኩበት ዘመን ነበር። የልጅቱ
አጎት ማስተር ገለታ ጅሬኛ ይባላሉ። የኢትዮጵያ አየር ሃይል
የጦር ጄኔራል ቴክኒሻን ነበሩ። እንግዳይቱ ልጅ እንደ

ሽንኩርት ድቡልቡል አፍንጫና ወፈር ያሉ ከፍፍርት ነበሯት። ቆዳዋ ጠቆር ይላል። በተቃራኒው ጥርሶቿ የሰውና አረፋ ይመስላሉ። ፈገግታዋን ብልጭ ስታደርገው ገፅታዋ እንደ ጨረቃ ያበራል። ቀጠን ያለች ብትሆንም፤ የስፖርተኛ ሰውነት ነበራት። እንደ ቆዳዋ ጠቆር ያለ ጠጉሯን ወደሁዋላ ሊቃው፤ በአረንጓዴ ጨርቅ ቢጤ ሸብ አድርጋ ታስረዋለች።

ከዚህች ልጅ ጋር መተያየትና ማውራት በጣም አስደስቶኝ እንደነበር ትዝ ይለኛል። ወግ የጀመርነው ግን በአጥሩ ላይ በማሻገር ነበር። ልጅቱ በእድሜ እኩያዬ ትሆናለች። በቁመትም አንበላለጥም። በመጣች በሶስተኛው ቀን ነው መሰለኝ አጉቷ ማስተር ገለታ ስራ ከሄዱ በሁዋላ በአጥሩ በኩል ማውራት ጀመርን፤

“ማነው ስምሽ?”

“ሌንሳ አባሜጫ”

እኔም ስሜን ከነአባቴ ነገርኳት። ፈጥነን ተግባባን። ከኔ ይልቅ ነቃ ያለች ነበረች። እንዲህ ስትል ጠየቀችኝ፤

“ቢሾፍቱ የሚባለው ወንዝ ከዚህ እሩቅ ነው?”

“ወንዝ አይደለም ሃይቅ ነው”

“ወንዝ መስሎኝ ነበር። እሩቅ ነው ከዚህ?”

“በጣም ቅርብ ነው”

“ምን ያህል ይሆናል?”

“ሁለት ኳስ ሜዳ”

“ታሳየኛለህ?”

ላደርገው የማልችለውን ጥያቄ ጠየቀችኝ።

በፍፁም የማይሞከር ነበር።

ከሴት ጋር ጎን ለጎን ልራመድ? ጤነኛ ሰው ይህን ሊያደርግ አይችልም። ብቻዬን ከሴት ጋር ወደ ቢሾፍቱ ገደል ብወርድ ሰው ምን ይላል? ወዲያው ነው በሰፈራችን የሚወራው። “ዱርዬው!” ብባልስ? ባልሰራሁት ስራ ብታማስ? “አልዋልኩበትም” ብል ማን ያምናል? ስለዚህ ይህን ብቻዬን ላደርገው የምችለው አልነበረምና ፈጥኜ ዘዴ በማመንጨት እንዲህ አልኳት፤

“በሲሊፐር ገደሉን ልትወርጃ አትችይምና ጫማሽን ለውጪ። እኔ ደግሞ ነብዩ አበበ የሚባል ጓደኛ አለኝ። እሱን ጠርቼው አሁኑኑ እመለሳለሁ። አብረን እናሳይሻለን...”

እንደ አየር ሃይል ጄቶች እየተወነጨፍኩ እነ ነብዩ ቤት ደጃፍ ላይ ተገኘሁ። እኔ ስደርስ ነብዩ የበቆሎ ማሳ እያረመና እየኩተኩት ነበር። ያጋጠመኝን ከባድ ችግር ባጭሩ አስረዳሁት። ነብዩ ምንም አላመነታም። ዛባውን ወዲያ አሸቀንጥሮ ሊተባበረኝ ዝግጁ ሆነ። ተያይዘን በሶምሶማ ሩጫ የመልስ ጉዞ ጀመርን።

ጥበቡ ሃይሉና ምኒልክ ደሳለኝ መንገድ ላይ አስቆሙን፤ “ምንሆናችሁ ነው?”

“ተልከን ነው”

“ምን ያስረግችሁዋል ታዲያ?”

“ቸኩለናል”

ሶምሶማው ቀጠለ።

እኔም ለነብዩ ሁሉን በዝርዝር አጫወትኩት፤

“ልጅቱ ሌንሳ ትባላለች። ‘ቢሾፍቱን አሳዩኝ’ ብላ ራሷ ጠየቀችኝ። የሚገርመውን ልንገርህ? ቢሾፍቱ ወንዝ መስሎአት ነበር። ‘ወንዝ አይደለም፤ ሃይቅ ነው’ ብዬ ነገርኳት። የሃብታም ልጅ ሳትሆን አትቀርም። ጂንስ ሱሪ አላት። ሲያምርባት ብታይ! ጫማና ሹራቧን ተወው!...”

በነዚያ የልጅነት ጊዜያት በድፍን ሰፈራችን ጂንስ ሱሪ የለበሰ ብቸኛ ልጅ ምኒልክ ደሳለኝ ብቻ ነበር። እናቱ ነጋዴ ናቸዋ! በዚያ ላይ ቤተሰባቸው ብዙ ልጅ የለውም። እህቴና እሱ ብቻ። የሌሎቻችን መቁጠር እንኳ ያስቸግራል። የነነብዩማ አይወራም። መንታ ጭምር፤ ሁለት ጊዜ። የኛስ ቢሆን? ስድስት ደርሰናል። የልጅ ልጆች ሶስት ደርሰው፤ ገና ከፍ ሳንል አጎት ሆነናል። እናቱ በ35 አመት እድሜዋ አያት ሆናለች። ማቆሚያ ያለውም አይመስል። “እምላክ የከፈተውን ጉሮሮ ሳይዘጋው አያድርም” እያሉ መውለድ ነው...

ሶምሶማው ቀጠለ።

ነብዩ ባዶ እግሩን ነበር። እግሩ ጭቃ በጭቃ ሆኖ ጣቶቹ አይታዩም። በማርጀቱ የተወቀጠ ቋንጣ የመሰለ ቡኒ የካኪ ቁምጣ ለብሶአል። በቀበቶ ምትክ በሲባጎ ሸብ አድርጎአታል። የኔም አለባበስ ከነብዩ ጋር ተመሳሳይ ነበር። የአብዛኞቻችን የመንደሩ ልጆች አለባበስ እንዲያ ነበር።

ነብዩ ባዶ እግሩን መሆኑ ግን ደስ አላለኝም፤

“እግርህን ታጥቦ ለምን በረባሶ አታደርግም?” አልኩ።

“ይሁን ያው ነው”
 ከማስተር ገለታ ግቢ ደጃፍ ላይ ስንገኝ ሌንሳ ጫማዋን ተጫምታ፤ በረንዳው ላይ ተቀምጣ እየጠበቀችን ነበር።
 ከነብዩ ጋር አስተዋወቅሁዋት።
 ፈገግ ብላ በአክብሮት ጨበጠችው፤
 ከዚያም እሷን መሃል አድርገን ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ አግጣጫ አቀናን።

ሌንሳ በጣም ደስ እንዳላት ታስታውቅ ነበር። እኔ ግራ ተጋብቼያለሁ። እጄን የት እንደማስቀምጠው ቸግሮኛል። መራመዱንም አልቻልኩበትም። ነብዩ እንደኔ ባይሆንም እሱም የጋለ ስሜት ላይ ነበር። የማንለያይ ጓደኞቻችን እንደመሆናችን ልብ ለልብ እንተዋወቃለን። እንደዚህ ከሴት ጋር ሆነን ግን በፍፁም አናውቅም። በእኛ እድሜ ከሴቶች ጋር መታየትም ቢሆን በመንደራችን የተለመደ አልነበረም። ነውርም ነው። የአባሜጫ ሴት ልጅ ግን ነፃ ነበረች። አንገቷን ወደኔና ወደ ነብዩ እያመላለሰች እንደልቧ ታወራናለች።

“ስንተኛ ክፍል ተማሪ ነሽ?” ሲል ጠየቃት ነብዩ።
 “ወደ ስምንተኛ ክፍል አልፌያለሁ። እናንተስ?”
 “እኛም ወደ ስምንተኛ አልፈናል”
 “ወደ ገደሉ መውረድ አትፈሪም?” ስል ጠየቅሁዋት።
 “ብቻዬን እፈራለሁ”

በዚህ ንግግር ስሜቱ ተነሳ።
 ምክንያቱም አነጋገርን “ከናንተ ጋር ከሆነ አልፈራም” እንደ ማለት ወሰድኩት። ‘ይሄ ደግሞ እኛን እንደ ጓደኞቿ እንዳመነችን ምናልባትም እንደ ወደደችን የሚያሳይ ነው’ እያልኩ ነበር ለራሴ።

መንገዱን ጨርሰን ከቢሾፍቱ ሃይቅ አፋፍ ላይ ብቅ! አልን። ሌንሳ ከመደነቋ ብዛት ጨኽቷን ለቀቀችው! በሁለት እጇ አፏን ይዛ፤ አይኖቿ እንደ አሳ አይን ፈጠው፤ ሃውልት መሰላ ቆማ ቀረች። በወቅቱ ሌንሳ ለምን እንደ ጮኸች አልገባኝም ነበር። እዚያው ሃይቁ አፋፍ ላይ ተወልጄ ስላደግሁ፤ ሃይቁን ድንገት የሚያይ ሰው እንዲህ ባለ ሁኔታ ሊጮህና ሊደነቅ እንደሚችል ግንዛቤውን ያገኘሁት ዘግይቼ ነበር።

ወደ ገደሉ ማሽቆልቆል ጀመርን።
 የጋራቦሩ እረኞች ከብቶቻቸው ውሃ ሊያጠጡ በብዛት

ወደ ሃይቁ እየወረዱ ነበር። “ጋራ” ማለት በአሮምኛ “ትንሽ ጉብታ” ማለት ሲሆን “ቦሩ” ደግሞ “የፀሃይ መውጫ” ማለት ነበር። ጋራቦሩ የደብረዘይትና የቢሾፍቱ ሃይቅ ራስጌ ሲሆን ወደር የሌለው ውብ ስፍራ ነው። የጋራቦሩ እረኞች ከብቶቻቸው ውሃ ሊያጠጡ ቁልቁል ሲወርዱ፤ የሚዘፍኗቸውን ዘፈኖች ዛሬም አሁኖቻቸው ላይ ተቀምጠው እያዜግቻቸው ነበር፤

ገንዘበ ኪያ - ሻማ ቢቴ፤
 ነዱንገዱ ጂናን - ጋዳ ሊጤ፤

(በገንዘበ ሻማ ገዛች፤
 ሳሚኝ ብላት ጓዳ ገባች፤)

ሲያንሸራተታት ግራና ቀኝ እየያዝናት ቁልቁል ወረድን። ከብቶች ይወርዳሉ፤ ከብቶች ይወጣሉ። በጎችና አጋሰሶች ከፊት፤ ከብቶች ከመሃል፤ ውሾችና እረኞች ከሁዋላ። የአሰላለፍ ህጉ ይኸው ነው። ተፈጥሮ ራሷ የደለደለችው። አጋሰስ ከሁዋላ፤ ከብቶች ከፊት ሊሆኑ አይችሉም። ለምን ሊሆን እንደማይችል ደግሞ የሚያውቅ የለም። ይህ የተፈጥሮ የግል ምስጥር ነው...

ሌንሳ ለአንድ አፍታ ቆም አለች።
 እናም ለእረኞቹ ሰላምታ አቀረበች፤
 “Akkam bultanii?”
 እረኞቹ በመሸቀዳደም ምላሽ ሰጡ፤
 “Negaa bultanii? Ati fayya keetii?”
 “Galata Waaqayyool!”
 አያይዛም እንዲህ አለች፤
 “Maal gochaa jirtaa? Loontikssaa jirtaa?”
 በህብረት ምላሽ ሰጡ፤
 “Eeyye!!!”

በመደነቅ ነቢዩን አየሁት።
 እሱም ሳይገረም አልቀረም። የአዲሳል ልጅ ሆና ሳለ በአሮምኛ መናገሩ እኔን በጣም አስደንቆኝ ነበር። ከዚያ ቀደም አሮምኛ ሲናገሩ የምንሰማው የጋራቦሩ ገጠሬዎችን ብቻ ነበር። ነቢዩ እንዲህ ሲል ጠየቃት፤
 “እሮምኛ የት ለመድሸ?”
 “ብዙ ጊዜ ከረምት አያቴ ዘንድ ጌራ እሄዳለሁ። በዚህ

ከረምት ግን ስላልተቻለ እዚህ መጣሁ። ከአያቱ ጋር በአሮምኛ ነው የምናወራው። ጌራ ላይ አማርኛ የሚችል የለም።”

አያይዛ ጠየቀች፤

“እናንተስ አሮምኛ ትችላላችሁ?”

“እኔ በደንብ እችላለሁ” ሲል መለሰ ነቢዩ።

“እኔ ትንሽ ትንሽ እችላለሁ” አልኩ። አያይዘኝም “ጌራ የት ነው?” ስል ጠየቅሁዋት።

“ከጅማ ብዙ አይርቅም። የጌራ ወረዳ አገሩ በአብዛኛው የዘመዶቹ ነው። ጌራ ላይ ብዙ አጎቶች አሉኝ። ብታዩት መንግስተ ሰማያት ነው...”

(ጌራ የሚለውን ቃል ለመጀመሪያ ጊዜ የሰማሁት በዚያን እለት ከሌንሳ አንደበት ነበር። በመቀጠል ባለቅኔው ፀጋዬ ገብረመድህን እሳት ወይ አበባ’ በተሰኘ የግጥም መድበላቸው ላይ ‘ጌራ’ በሚል ርእስ ግጥም ፅፈው አነበብኩ። ፀጋዬ ቅኔ የተቀኙላት ‘ጌራ’ ይህች ሌንሳ የጠቀሰችት ወረዳ ትሁን፤ አሊያ ‘አንዲት ጌራ የምትባል ሴት’ ርግጠኛ አይደለሁም። ሆኖም ጥቁር እንጨዚ የተባለችው የባለቅኔው የትውልድ መንደር ከጌራ ብዙም እንደማትርቅ ተረድቼያለሁ። ባለቅኔውም በልጅነታቸው ነጋዴዎችን ተከትለው ጌራ ይሄዱ ነበር...)

ገደሉ ላይ ደጋግፈን አወረድናት።

ከዚያ ቀላል ነበር።

እየተንደረደርን ውሃው ደጃፍ ላይ ደረስን። ማእበሉ ተነስቶ ነበር። እየተገማሸረ ከዳርቻው አለትና ከዋርካ ዛፎች ይጋጫል። አልፎ አልፎ አሳዎችን አንገዋሎ ሲተፋቸው እረኞቹ እየተሻሙ ይማርኳቸዋል። ሌንሳ ጉንጮቿ ኮረራማ መሰለው በመደነቅ ውሃውን ስታይ ቆየች፤

“እዚህ ሰው ይዋኝበታል?”

“እዚህ ነው የምንዋኘው” ሲል ነቢዩ መለሰ።

“እናንተም እዚህ ትዋኛላችሁ?”

“በየቀኑ ነዋ!”

“አትፈሩም?”

“እዚሁ ነው ያደግነው። ምን ያስፈራል?”

“ጥልቀት አለው?” ስትል ጠየቀች።

“ዘጠና ሜትር ነው ይባላል” ስል መለስኩ።

ብዙም ሳንቆይ የመልስ ጉዞ ጀመርን። እንደ አመጣጣችን ተጠነቀቅንላት። ጭቃ እንዳይነካት ጥረት አደረግን። ገደሉ ላይ ነቢዩ ከላይ ሆኖ እጇን ይዞ ሲሰባት እኔ ከታች ሆኜ በእጇ ትከሻዬን ተደገፈችው። እሷን ለመርዳት ባደረግነው ጥረት ለስላሳ እጆቿ ሲደገፉኝ ከፍተኛ ደስታ ይሰማኝ እንደነበር አልረሳውም። የነቢዩን በርግጥ አላውቅም። ሆኖም እሱም በጣም ይጠነቀቅላት ስለነበር እንደ እኔው መደሰቱን መገመት ችያለሁ።

ቤቷ አድርሰናት ስንሰናበታት ፈቃዱ ከሆነ በነጋታው የመንደራችን ራስጌ ወደ ሆነው ጋራቦሩ ወስደን፤ የረር ተራራን በሩቁ ልናሳያት ቃል ገባንላት።

* * *

በዚያን እለት ተስያት በቆሎ የመኮትኩቱንና የማረሙን ስራ ነቢዩን አገዝኩት። ወሬያችን ሁሉ ስለ ሌንሳ ብቻ ነበር። የበቆሎ ማሳውን አርመንና ኮትኩተን ስናበቃ፤ የነቢዩ እናት ቂጣና ጠላ ሰጡን።

ደጃፉ ላይ ተቀመጥን።

ከቂጣው አጨድ እያደረግን ከጠላው ተጉነጨንለት። የነቢዩ እናት እልፍ ብለው ገብስ ያበጥራሉ። ዶሮዎች ብጣሪውን ይለቃቅማሉ። የነነብዩ ውሻ ከበቆሎ ማሳው ጥላ ስር ተኝቶአል። ዝንቦች ወረውት ነበር። ጭራው ላይ የከረመ ቁስል ነበረበት። ጅብ ነክሶት ነው። ከአደጋው በፊት እልኸኛ ውሻ ነበር። ጅቦቹ ሳይደርሱበት ‘ለምን በበራችን አለፋችሁ’ ብሎ ያለአቅሙ ከጅብ ሲታገል ያድር ነበር። ይኸው! ሂሳቡን ሰጡት። ጭራውን ቀይ ልምጭ አስመሰሉለት። ነቢዩ ሲነግረኝ ከአደጋው በሁዋላ እንኳን ከግቢ ሊወጣ፤ አበሻ መሆኑን ረስቶ፤ እንደ ፈረንጅ ውሻ ሳሎን ገብቼ ካላደርኩ እያለ ማስቸገር ጀምርኩል። ተፈቅዶለት ግን አያውቅም። በፍልጥ እየተነረተ ወደ ደጅ ይገፈተራል...

እዚያው ቁጭ ብለን ጠላ ስንጉነጭ ጀምበር ጣለቀች። ወደ ቤቴ ለመሄድ ተነሳሁ። አልቻልኩም። ሁለቴ ስራመድ ተንገዳገድኩ። ባልወድቅም ሚዛኔን መጠበቅ አልቻልኩም። በሶስት ጣሳ ጠላ እንዲህ ሆኜ እንኳ አላውቅም ነበር። የሌንሳ ወሬ ተጨምሮበት ሳያስክረኝ አልቀረም።

የነብዩ እናት እየሳቁ፤
“ብዙ ጠጣህ እንዴ?” አሉኝ።
“ከረ የተለመደውን ነው”

ያን ቀን እስከ እኩለ ሌሊት ግድም ጥሩ ተኝቼ ነበር። ከዚያ በሁዋላ ግን እንቅልፍ እምቢ አለኝ። እስከነጋጋ ቁልጭ አልኩ። ሊነጋጋ አካባቢ መልሶ ሸለብ አድርጎኝ ነበር። ዶሮዎች መጮህ ሲጀምሩ እንደገና ነቃሁ። ወንድወሰን የሚባል አንድ ክፍት አፍ! የሆነ አውራ ዶሮ አለን። የሰፈሩ ሰው ሁሉ ያውቀዋል። በደሞዝ ተቀጥሮ የሚጮህ ይመስል ገና ሳይነጋ አሰራውን ይከፍተዋል። እስኪያሰለው ድረስ እየጮኸኝ ከኛ ግቢ አልፎ እስከ የሸዋሉል ቤት ድረስ ሰፈሩን ይበጠብጠዋል። ይህን አውራዶሮ አባቴ በጣም ይወደው ነበር። “ዐጠዋት ወደ ስራ ለመሄድ ይቀሰቅሰኛል” ይላል። ስንቶቹ ዶሮዎች እየታረዱ ወጥ ሆነው ሲበሉና ሲጋጡ፤ እሱን የሚነካው የለም። ትጉህ አይነት አውራዶሮ ነው። ለዘር የሚሆን እንቁላል የማስፈልፈል ስራውን ጨርሶ አይዘነጋም። በዚህ ላይ፤ “ውሃ አምጡ፤ ምግብ ስጡኝ” ብሎ አያውቅም። እጅህን ስትታጠብ ጠብቆ ይጠጣል። ቀኑን ሙሉ እረፍት የለውም። እየተረፈፈ ፈላል፤ ሲበላ ይውላል። ደጅ ቆይቼ በተመለሰኩ ቁጥር ምን ጊዜም ሲበላ ነው የማገኘው። ለዚህ ዶሮ፤ “ወንድወሰን” የሚል ስም የሰጠው ታናሽ ወንድሜ ነበር። እና ያን ቀንም ወንዴ እንደተለመደው ገና በማለዳው ቀሰቀሰኝ።

ተነሰቼ ወደ ደጅ ወጣሁና ደረጃው ላይ ተቀመጥሁ። ከዚህ ሌላ ላደርገው የምችለው አንዳችም ነገር አልነበረም። ስለ ሌንሳ ማሰቡ ነበር የተመቸኝ። የቢሾፍቱ ሃይቅ ገደል ውስጥ ትከሻዬን የተደገፈችኝ ደጋግሞ ታወሰኝ። ሃይቁን ስታይ የጮኸኸው ድምፅ መልሶ መላልሶ ይሰማኛል። በሁለት እጄ አፏን መያዝ ምስሉ ይታየኛል። ሁሉም በየረድፉ እየመጣ አእምሮዬን እያቋረጠው ያልፋል። የጋራቦሩ እረኞችን ደግሞ በአሮምኛ አዋራቻቸው። የአዲሳባ ልጅ ሆኖ ሳለ በአሮምኛ ተናገረች። ወይ ጉድ! የሚገርም ነው! የመጠሪያ ስሟ ራሱ ሲገርም። ‘ሌንሳ’ አሏት። በእኛ እድሜ ያሉ ሴቶች መሰረት፤ ፋና፤ ቅድስት፤ መስከረም፤ አበባ፤ ሽርሽር፤ ዮዲት ምናምን ነበር ስማቸው። ‘ሄለን’ የሚል ስም ያላቸው ብዙ ጊዜ ከአዲሳባ

የሚመጡት ነበሩ። በወቅቱ ‘ሄለን’ የሚለው ስም ገና ደብረዘይት አልገባም ነበር። ይህች ልጅ ግን ካዲሳባ መጥታ ሳለ ስሟ ‘ሌንሳ’ ሆነ። እረኞቹን ደግሞ በአሮምኛ አዋራቻቸው። ከሁለት ወንዶች ጋር ወደ ቢሾፍቱ ገደል መውረድ ሳትፈራ ቀረች። ወይ ጉድ! ሌንሳ አባሜ።! ይገርማል!...

ነግቶ ነበር።

ነቢዩ የግቢ በራችንን በቀስታ ከፍቶ ሲገባ አየሁትና ከተቀመጥኩበት ተነሳሁ። እሱም እንቅልፍ አጥቶ አድሮ ኖሮአል። ባዶ እግሩን አልነበረም። መስቀለኛ በረባሰውን ተጫምቶ ነበር...

ከነቢዩ ጋር ደረጃው ላይ ቁጭ ብለን እስከነጋጋ ጠበቅንና ሻይ አፍልተን ከቂጣ ጋር ቁርስ በላች። ከዚያም የተከበረች እንግዳችንን ወደ ጋራቦሩ ለመውሰድ ዝግጁ ሆንን!

ከረፋፈደ በሁዋላ ነበር ሌንሳ ብቅ ያለችው። በሞቀ ፈገግታ ተውጣ ጨበጠችን። ፈገግታዋ እንደ ንጋት ጎህ ቀደደ። ጨረቃ መሰለች። እኛም እንደርሷው ፈገግ ማለታችን መቼም አልቀረም። የኛ ፈገግታና የሷ ፈገግታ ግን ሊመሳሰል አይችልም። እኛ ፈገግ ስንል የምናለቅስ ሊመስል ይችላል። ሳቅ የሚያምርበት የተመቸው ነው። ያልተመቸው ሰው ከሚሰቅ ሰቅሰቅ ብሎ ቢያለቅስ ይበልጥ ያዋጣዋል። እንደተሰረዘ መሬት ወደ ውስጥ የገባ ጉንጭ! የከረዩን ጉራዴ መስሎ የተጋደመ መንጋጨላ! እንደዚያ ነበርን። ለምን ይዋሻል?

“ቁርስ በላችሁ?” ስትል ጠየቀችን።

“በልተናል። አንቺስ?”

“እኔም በልቻለሁ”

“እንሂድ ታዲያ?”

“ቆይ ለሰራተኛዋ ነግሬያት ልምጣ?”

ወደ ኮረብቶቹ ወሰድናት።

ጋራው እንደምንጊዜውም በልጃገረዶችና በእረኞች ዜማ ተሞልቶአል። እየተቀባበሉ ያስተጋቡታል፤

ኢዮሂዮ! ኢዮሂዮ! ኢዮሂዮ!

ያደራረኩ፤

ጋራቦሩ እንጩና ሰላንገና፤

ወልደብና ኢንሴኔ መሌ ሲላመለና፤

* * *

አበባዬ! አበባዬ! አበባዬ!
ጋራቦሩን አልተሻገርንም እንጂ እንግድ ነበር
እንደምንለያይ አላወቅንም እንጂ መላ ነበር

ከጀርባችን ጥቁር ተራራ እንደ ግድግዳ ቆሞአል።
ከጋራው ዙሪያ መሬቱን የሸፈነው አዝርእት መልካም ይዟል።
ነጭ በጎች ከማሳው ዳርቻ ጨሌ ይግጣሉ። መልካው ላይ
ከብቶች ፈሰዋል። ማር እና ቅቤ በማሰር፣ እንቁላል እና አይብ
በዘንቢል የያዙ ባልቴቶች መሬት መሬቱን እያዩ ቀጫጭኖቹን
መንገዶች ተከትለው ወደ ገበያ ይጓዛሉ። ቆብ የደፉ አንድ ቁስ
በከዘራ መሬቱን እየወጉ አለፉ። ቀጨዋ የጨበጡ ሱተናዎች
ገርመም አድርገውን መንገዳቸውን ቀጠሉ። የእፅዋቱ መአዛ
የአየሩን ጣእም አጣፍጦታል። መኸር አልፎ መኸር እስኪተካ
የአድኦ አየር መአዛ እንዲሁ ነው። “ትንሿ ጋራ” ብለን
የምንጠራት ኮረብታ በአህያ ጆሮ ተክል አገጣለች። ለቡሄና
ለእንቁጣጣሽ እሱን ቀጥፈን ችቦ እናበጃለን። ጠንበለል የተባለው
አነስተኛ ዛፍ አልፎ አልፎ ጋራው ላይ ይታያል። ምን ጠንበለል
ብቻ? ቀበሪችም አብቦአል። ዳማከሴ፣ ጉሎ፣ እምቧይ፣
እምቧጮ፣ ሙጃ፣ ቋቂቻ፣ የተባሉት ልክስክስ እፅዋት ደግሞ
የጎርፍ መውረጃው ዙሪያ አብበው ውሃ ይቀላውጣሉ።
ከአዝመራው ዳርዳር ፍቅሩና የተባለው እሾክ የበቀለ ሲሆን
ሰዎች በአጠገቡ ሲያልፍ እየዘለለ ይጣበቃል። ከልጅነታችን ጋር
ፅኑ የአይን ፍቅር ቁርኝት ያለው ሰማያዊው የረር ተራራ
ጭንቅላቱን ጉሙ ውስጥ ሸሽጎ በርቀት ይታየናል። አናቱ ላይ
የሸውሸዌ ጫካ መኖሩን እናውቃለን። ከግርጌው በአይን የቅርብ
ርቀት ላይ ጨለቅለቃ የተባለው የክረምት ሃይቅ ስባሪ ሰማይ
መስሎ ተዘርግፎአል። ደብረዘይት ቁልጭ ብላ ትታየናለች...

እነሆ! ከእንግዳችን ጋር ኮረብታው ላይ ቁጭ ብለናል።

“ስለ ጌራ ልንገራችሁ?” ስትል ጠየቀች ሌንሳ።

“ግንገሪ?”

እንዲህ ስትል አወጋችን...

“ጌራ ላይ ከአጎቱ ልጆች ጋር ፈረስ እንጋልባለን። ሌላ
ደግሞ ወደ ወንዝ እንወርዳለን። ሲያስፈራ ወንዙ መቼም። ጆርጌ
ጃገማ የምትባል ጓደኛ አለችኝ። ጌራ ስሄድ ከሷ መለየት የለም።
በአሮምኛ ትዘፍንልኛለች። ጆርጌ ፊደል የሚባል አታውቅም።

በጣም እወዳታለሁ። የጌራን ጫካ ብታዩት ደሞ? መሬት
የሚባል አይታይም። በሳርና በዛፍ ተሸፍኖአል። ጌራ ስሄድ
የምንበላው ብዙ ጊዜ ጨጨብሳ ነው። ጭኮ ደሞ እንበላለን።
በቅቤ የተሰራ የገብስ ቆሎ! በጣም ይጣፍጣል። ሌላ ደሞ አገሩ
በሙሉ ድንች በድንች ነው። ስንበላ ነው የምንውል። የድንቹ
አይነት ብዛቱ። አሮሜ የሚባል ድንች አለ። እንደ ስኳር
ይጣፍጣል። አረንጓዴ ድንች አለ። ወሸቤ ድንች ደግሞ ዱባ
ይመስላል። ጎደሬ የሚባልም አለ። ተቀቅሎ ሲበላ ቅቤ ነው።
እኔ እሱን ነበር የምወደው። ቅጠሉ ሲጣል ዝምብሎ ራሱ
ይበቅላል። ኮቴሃሬ የሚባል ድንች አለ። ተጠብሶ ነው
የሚበላው። ሸንኮራ አገዳ በየጓሮው በቅሎአል። እኔ ደሞ ብዙ
ሸንኮራ በላሁና ምላሴን ቆረጠኝ። ምላሴ ተሰነጠቀና ደማ።
ሲደማብኝ ደነገጥኩ። አጎቱ ግን ሳቀ። አምቡሩጢ ደግሞ
እንቁላል ትመስላለች። እሷም ድንች ናት። ውስጧ ቀይ ውሃ
አላት። ትጥማለች። ደቅማ በየቦታው ሞልቶአል። በዴሳ ነው
የሚሉት። ፍሬው ልክ እንደ ወይን ነው። ይጣፍጣል። በቃ
መብላት ነው በቃ። ብታዩት እንዴት ትወዱት ነበር?”

(በ1990 ኢህአዴግ 3ኛ ጉባኤውን ጀማ ላይ ሲያካሂድ
እኔም ተካፋይ ነበርኩ። የጉባኤው ሂደት እንደ ቻይና የካራቴ
ፊልም ጎታታ፣ አሰልፎና አጨራረሱ አስቀድሞ የሚታወቅ
ሲሆንብኝ፤ ከአንድ የአካባቢው ሰው ጋር ሹልክ ብዬ ወደ ጌራ
ሄድኩ። በርግጥም ታዲያ ሌንሳ እንደጠቀሰችው ጌራ የምድር
ዝት ሆኖ ነበር ያገኘሁት። አገሩ ወንዝ ብቻ ነው። እንደ ጌራ
በልምላሜ ያበደ ምድር ከዚያ ወዲህ ገጥሞኝ አያውቅም።
አውቆበቀል ጌሹ እንደ አረም ምድሩን አልብሶታል። ዛሬቹና
ሃረጎቹ ተቆላልፈው አረንጓዴ የተፈጥሮ ድንኳን ተክለዋል።
ጌራ ላይ ሁሉም ነገር ርካሽ ነው። አንድ ጉረምሳ በእቅፋ
ሊይዘው የማይችለው ጫት በስሙኒ ሲሸጥ አየሁ። አንዳንድ
የሞህ የገበሬ ሚስቶች ጉመን ሲሸጡ በአህያ ጭነው ወደ ከተማ
ይመጡና የሚገዛቸው ሲያጡ ጉመኑን ለአህያው ያበሉታል።
በየመንገዱ እንግዳች የሚያርፉበት መስጊድ አለ። እዚያ አረፍ
ሰትል ቡና በነፃ ትጠጣለህ። ጫካው ቡና ብቻ ነው። አምላክ
የተከለው ነው። ተማሪዎች እሱን ሸምጥጠው እየሸጡ ገንዘብ
ያገኛሉ። ጌራ ከሰማይ ብቻ ሳይሆን ከመሬቱ ስርም ውሃ ብቻ

ነው። የጌራ ገበሬ ሻሜታ ካልሆነ ሌላ አይጠጣም። ከበሶ ነው የሚሰሩት። ጨውና በርበሬ ይጨምሩበታል። መጠጥ ብቻ ሳይሆን ምግብ ጭምር ነው። ጌራ ላይ አንድ ሌሊት አድሬ ወደ አሰልፏው የቻይና ፊልም ቤት ስመለስ ከመንግስተ ሰማያት የተባረርኩ ያህል ነበር የተሰማኝ።)

እነሆ! ኮረብታው ላይ ቁጭ ብለናል።
ሌንሳ ስለ ጌራ አጫውታን ስታበቃ እኛም በበኩላችን ከልጅነታችን ጀምሮ የምናውቀውን የመንደራችንን ታሪክ እየተቀባበልን አጫወትናት።
ነቢዩ ጀመረ...
እኔ ቀጠልኩ...
እንደ ሁኔታው እየተነጣጠቅን....

“ተመልከች ሌንሳ! የረር ተራራ ማለት ያ ነው! በጉን በኩል ደግሞ ጨፌ ዶንሳ አለልሽ። የፊታውራሪ ዶንሳ ሃገር...”

“ይሄ የምትመለከትሁ ሃይቅ አይደለም። የክረምት ኩሬ ነው። ሽምብራ ኩሬ ይባል ነበር ድሮ። አሁን ጨለቅለቃ ነው ስሙ። ግራኝ አህመድና አፄ ልብነድንግል የተዋጉት እዚህ ሜዳ ላይ ነው...”

“የውልሽ ሌንሳ! ያ ደግሞ ልብነድንግል ጋራ ይባላል። ከሰሩ የምታይው አፄ ልብነድንግል ትምህርት ቤት ነው። እኛ እዚያ ነው የምንማረው...”

“ሌንሳ! ተመልከች! በዚህ በኩል ከሄድሽ ደግሞ ግዙፉ ዝቋላ ተራራ አለልሽ። ቆሪጥ የተባለው ሰይጣን ተራራው ጫፍ ላይ ካለው ሃይቅ ውስጥ ይኖር ነበር። አቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስ እግሩን ቆርጠው ቢሾፍቱ ሃይቅ ውስጥ ከተቱት...”

“ሌንሳ ወዲህ ተመልከች! አሞራ ገደል ማለት ያውልሽ። የነጋባቸውን ጅቦች የምናሳድዳቸው እዚህ ነው...”

ሌንሳ! ...

ሌንሳ! ...

ነብዩ ስለግራኝ አህመድና አፄ ልብነድንግል ጦርነት በዝርዝር መናገር ሲጀምር እኔም እንደ ሌንሳ በጉጉት ነበር ያዳመጥኩት። ከዚያ ቀደም ያልሰማሁባቸውን ታሪኮች ነበር የሚተርከው...

...የግራኝ አህመድ ሰራዊት የሶማሌዎች የአደሬዎች የአሮሞዎች የሀንዶች የቱርኮችና የአረቦች ቅልቅል ነበረ። ሲል ነገረን። ምን ይህ ብቻ? በአፄ ልብነድንግል ወገን በኩል ደግሞ ትግሬዎችና አማሮች ነበሩ። በቁጥር ትግሬና አማሮቹ ይበዙ ነበር። የግራኝ ወታደሮችን ንቀዎቸውም ነበር። አፄ ልብነድንግል፣ እንዲያመልጧችሁ ያዟቸው ብለው አዝዘው ነበር። ሆኖም ከባድ ውጊያ ተደረገና በአሰርሺህዎች ከሞቱ በሁዋላ ግራኝ አህመድ አሸነፈ። ግራኝ አህመድ አቅባሚካኤል የሚባለውን የትግሬዎችን መሪ በውጊያው ላይ ገደለው። ደረቱ ላይ በጦር ሰውጋው የጦሩ ጫፍ በጀርባው በኩል ወጣ። ይህም ጦርነት ከተካሄደ 400 አመታት አለፉት። የኛ ትምህርት ቤት አፄ ልብነድንግል የተባለውም በዚህ ጦርነት ምክንያት ነው...

በዚህ መንገድ ስለጦርነቱ ብዙ አጫወተን። ከነብዩ ጋር አብረን እየዋልን ከዚህ ቀደም ለምን ይህን ታሪክ እንዳልነገረኝ፣ እያሰብኩ በመመስጥ ነበር ያዳመጥኩት።

ከሰፈራችን ልጆች አንዱ ስለሆነው ስለ አብዱልታ በረዳ መነሳቱም አልቀረም። “አዲሎ” ነበር የምንለው ባጭሩ። አዲሎን የማይወደው ማን አለ? ሁልጊዜ ያስቀናል። 3ኛ ክፍል እያለን ሳይሆን አይቀርም፤ “ከሚበሩ እንስሳት ሶስቱን ጥራ?” የሚል ጥያቄ ቀርቦልን፤ አዲሎ ለማሳቅ ብሎ ደብተሩ ላይ የሚከተሉትን ሞላ፤

“ሚግ፣ ሂሊኮፕተር፣ ካምቤራ”

አዲሎ ቀልደኛ መሆኑን መምህሩ አላወቁም፤

“ተነሰ” አሉት።

ተነሳና ቆመ፤

“እነዚህ እንስሳት ናቸው?”

“እንስሳት መሰለውኝ ነው”

“ውጣና ጆሮህን ያዝ!”

ሌንሳ በጣም ሳቀች።

እኛ በቀልዱ እስኪበቃን ስቀንበታል። ጨዋታው እንዲሞቅ በሚል ግን በድጋሚ አብረናት ሳቅን።

“እህትህ ያደረገችንን ልንገራት?” ሲል አስፈቀደኝ።

“ምኑኝ?” አልኩ ኮስተር ብዬ።

“የፋንታውን”

“ንገራት” አልኩ እየሳቅሁ።
 ነገሩ እንዲህ ነው።
 አራተኛ ክፍል ሳለን፤ አንድ ቀን እኛ ቤት ስንጫወት ታላቅ እህቴ እንዲህ አለችን፤
 “ግቢውን ካፀዳችሁ ፋንታ ይሰጣችሁዋል”
 ፋንታ ባይሰጠንም ከታዘዝን ማንኛውንም ስራ የምንሰራ ጥሩ ልጆች ነበርን። ፋንታ ሲጨመርበት ግን ሞራላችን ጨመረ። ግቢያችን በጣም ሰፊ ነበር። ግማሽ ኳስ ሜዳ ያካላል። የሽውሽዌ ቅርንጫፍ ገንጥለን ስናበቃ፤ ሳሩንም መሬቱንም ሙልጭ አድርገን አፀዳነው። የማገዶ እንጨቶችን አስተካክለን ከመርናቸው። ቅጠሎችን አቃጠልን። የውሻ መሹለኪያ ቀዳዳዎችን ደፈንን። የበሰብላ፤ የኮረራማ፤ የቅርንፉድ፤ የጤናአዳም፤ የቀይስር፤ የሚጥሚጣ፤ የዱባ-አታክልቶችን ውሃ አጠጣን። ከዚያም ቧንቧው ስር ተደቅነን ከወገባችን በላይ ከታጠብን በሁዋላ ፋንታ ለመጠጣት ዝግጁ ሆንን። በርግጥም እህቴ በሁለት ብርጭቆዎች ፋንታ ቀድታ አቀበለችን። እኔ ወዲያው ነበር የደነገጥኩት። የፋንታ ቀለም ብርቱካንማ መሆኑ ይታወቃል። ይሄ የተሰጠን መጠጥ ግን ድፍርስ ሆኖ ወደ ነጭ የሚያደላ ነበር። ስቀምሰው ውሃ ውሃ ይላል። ወደ ነብዩ ተመለከትኩ። እሱም ቀምሶት ግራ ገብቶታል። ግራ ገብቶት ዝም አላለም። ቀስ ብሎ፤
 “እኔ ውሃ አልጠማኝም” አለኝ።
 “ዝምብለህ ጠጣ! ካልጠጣህ እኔን ትቆጣኛለች” አልኩ።
 ውሃውን ጠጥተን አመስግነናት ወጣን።
 ይህንኑ ለሌንሳ አጫወትናት።
 በዚህ ግን አልሳቀችም። በእጆችዋ ጉንጪን ተደግፋ በሃዘኔታ ተመለከተችን። ስታዝንልን ስናያት ግን እኛ በግልባጩ እየተያየን መሳቅ ገባን።
 ነብዩም እንዲህ አላት፤
 “ማዘን አያስፈልግም። ብርቱካን ከፈለግን ሞልቶአል።”
 ስለ ፓራሹት ዘላይ አየርወለዶችም አወራናት፤
 “አንዱ የኤሌክትሪክ ሽቦ ላይ ተንጠለጠለ። ሌላው ዛፍ ላይ። አንዱ ደግሞ ቢሾፍቱ ሃይቅ ላይ ሊወድቅ ለጥቂት ተረፈ።”
 ይህ ወግ ሰቀጠጣትና አማተበች። ይህ ግን ለኛ በየአመቱ የምናየው ቀላል ጨዋታ ነበር።

ነፋሱ በጣም ይጥም ነበር።
 እረኞች እንደተለመደው በአሮምኛ እያንጎራጎሩ መልካውን አድምቀውታል። በዝናብ የረጠበው ዋልካ ሽታ ጋራውን አውደታል። አንዳንዶቹ እረኞች እኛ ወዳለንበት መጥተው ጋዣውን እያስተኙ በሆዳቸው ጋደም አሉ። እኛም እንደዋዛ አክርማውን እየሰነጠቅን ወጋችን ቀጠለ፤
 ነቢዩ እንዲህ ሲል ጠየቃት፤
 “ቁልቋል በልተሽ ታውቂያለሽ?”
 “አላውቅም”
 “ንገ እናበላሻለን። በጣም ይጣፍጣል”
 “ዘይቱንና ሮማን ጭምር ልናበላሽ እንችላለን” አከልኩ።
 “ገዝታችሁ?” ስትል ጠየቀች፤
 ነብዩ እየሳቀ እንዲህ አላት፤
 “እኛ ገዝብ የለንም። ፍራፍሬ ገዝተንም አናውቅም”
 በነጋታው ሌንሳን የቀጠርናት ከሰአት በሁዋላ ሲሆን፤ በማለዳው ግን ወደ አርመኖቹ ግቢ በሽቦው አጥር ስር ሾልክን በመግባት የቻልነውን ያህል ፍራፍሬ ዘረፍን፤
 ምን የቀረ አለ?
 ጊሽጣ፤ መንደሪን፤ ሮማን፤ ዘይቱን፤ እንጆሪ፤ ...
 እነዚህ ፍራፍሬዎች በውኑቱ ለኛ የሚያጓጉ አልነበሩም። ስንወለድ ጀምሮ እንደልባችን እየቀጠፍን ስንበላቸው ኖረናል። አልፎ ተርፎም በብርቱካን ፍሬ እየተወራወርን እንደባደብ ነበር። ወላጆቻችን በአብዛኛው ለአርመናውያን ተቀጥረው የሚሰሩ ስለነበሩ እዚያው የፍራፍሬው ማሳ ዙሪያ ነበር እድገታችን።
 (ይህች ተወልደን ያደግንባት ሰፊር ‘አርመን ሰፊር’ ትባላለች። ይህን ስያሜ ያገኘችው መንደሪቱ በአምስት አርመናውያን ቱሻሮች ቢሾፍቱ ሃይቅ ራስጌ ላይ በመቆርቆሯ ነበር። አርመናውያኑ ቅዳሜና እሁድ የፈረሰ ሽቅድምድም፤ ሃይቁ ላይ ደግሞ በሞተር ጀልባ ውድድር ስለሚያደርጉ መንደራችን የሞቀችና የደመቀች ነበረች። ከደርግ መምጣት በሁዋላ እነዚህ አርመናውያን ይዞታቸውን ሲያጡ፤ በእግራቸው ራሻውያን ተገብተዋል። እነዚህ ራሻውያን በብዛት የሁለተኛ ደረጃ ምምህራኖቻችን ነበሩ። አርመናውያን የእርሻ ስራ የሚወዱ፤

አካባቢውን የሚንከባከቡት አማርኛ ለምደው ከወላጆቻችን ጋር ጥርት ባለ አማርኛ የሚነጋገሩ ነበሩ። ሩስያውያኑ ትምህርት የሚያስተምሩን በተሰባበረ እንግሊዝኛ ሲሆን በትርፍ ጊዜ ደግሞ የመስኮብኛን ቋንቋ ያስጠኑናል። የልማት ዝንባሌ አልነበራቸውም። አማርኛ ለመልመድም አልሞከሩም። የግቢያቸውን አትክልት እንኳ አይጠብቁትም። ጉሊት ወርደው ድንችና ቲማቲም እየተከራከሩ ሲገዙ በጣም ይገርመን ነበር። ከአርመናውያኑ ልምድ ነጮች ሁሉ ሃብታሞችና ገንዘብ የሚበትኑ ይመስለኝ ነበር። የፈረንጅ ድሃ መኖሩን ያወቅሁት ከእነዚህ ሩስያውያን መምህራኖቻችን ሲሆን ካስተማሩን የሩስያ ቃላት አሁን አእምሮዬ ውስጥ የቀሩት ሁለት ቃላት ብቻ ናቸው። እነሱም 'ሲፓሲካ' እና 'ካርቱሽካ' ናቸው። ቀጥታ ሲተረጎሙት 'ጤናይስጥልኝ ድንች' ማለት ይሆናል። በርግጥ ርእሶተኛለማቸውን ይዘው ለመጡት ሩስያውያን ጥሩ ትዝታ ባይኖረኝም ስነፅሁፋቸው ግን ጥሩ አድርጎ ቀርቦቻል። ራሺያ ሲባልም አራት አመታት የቀለዱብን እነዚያ ጣረሞት የመሰሉ መምህራን ሳይሆኑ እነ ዶስተየቭስኪና ሾሎክሆቭን ነው የማስታውሰው...

...ዛሬ አርመን ሰፈር ወደተባለችው ወደዚህች ቀበሌ ብትሄዱ ግን አርመናውያኑ የገነቡትን የፍራፍሬ እርሻና ልምላሚ አታገኙትም። ከዘመነ ደርግ አንስቶ የፍራፍሬው ማሳ መውደም ጀምሮ አሁን ለይቶለት ምልክቱ እንኳ የለም። ውሃ መሳቢያ ሞተሮች ከነቧንቧዎቹ ተሰርቀው ጠፍተዋል። 'ከነገ አቦካዶ - የዛሬ ማገዶ' የሚል አባባል ተፈልሰ፤ በአባባሉ መሰረት የፍራፍሬ ዛፎች በመጥረቢያ እየታጨዱ ለማገዶነት ውለዋል። "ውሻ! ምናገባት በእርሻ!" የተባለው ምርጥ አባባል የተፈለሰፈውም ደብረዘይት ላይ ነው። አባባሉ ለምን እንደተፈጠረ የሚያውቅ ግን የለም። ግጥሙ እንዲገጥም ተብሎ ሳይሆን አይቀርም። አርመን ሰፈር ከምድረገነት ወደ ምድረአረምነት የተለወጠችበትን አሳዛኝ ውድቀት የቢሾፍቱ ቆሪጦች በተባለው መፅሃፈ ላይ በሰፊው ገልጿል። ቆሪጥ እና ቆሪጦች ስል የሰየምኳቸው ለገዛ ምድራቸው ለተፈጥሮ ሃብታቸው ለውሃቸው ደንታ የሌላቸውን የአካባቢያችን ሹማምንት ነበር። አካባቢያችን አፈሩ እየተበላገ ውሃው እየተመረዘ ደኖች እየተመነጠሩ መንደራችን እየከሰሰ

እየጠወለገ ሲሄድ ሹማምንቱ በግልባጩ ሲወፍሩና ሲደልቡ ለማየትና ለመታዘብ በቅተናል...)

ሌንሳን ለመጋበዝ የቻልነውን ያህል ፍራፍሬ ዘረፍን...

ምናልባት ብትደሰት በሚል ከየአይነቱ መራረጥን ላት። ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ ወረድ በማለትም በመቃ መንጠቆ አስር ያህል የበሰሉ ቁልቋሎችን ገጠልንና ሁሉንም አጣጥን በፕላስቲክ ከረጢት ከተናቸው ስናበቃ ወደኛ ቤት ገባን። ግቢያችን በራፉ ላይ ለሱቅ ተብላ ተሰርታ በእንጥልጥል የቀረች አንዲት ክፍል ቤት ነበረች። እዚያች ክፍል ውስጥ ቁጭ ብለን ሌንሳን እንጠብቃት ጀመር።

ሰማዩ ጠቋቂሮ ነበር።

እንዲህ ሰማዩ ሲጠቋቂርና ሊዘንብ ሲከባብድ አሮሞች "ሲሜሶ" ይሉታል። 'ሲሜሶ' ማለት 'ሊዘንብ ምንም አልቀረው' ማለት ነው። 'ሲሜሶ!' ከተባለ ወሬ የለም። ሩጫ ብቻ ነው። የተሰጣ ልብስ ወደቤት! ከብቶች ወደ በረት! እህል ወደ ጎተራ! ግርግሩ ተአምር የወረደ ይመስላል። ሩጫ ነው። ህፃናትም 'ሲሜሶ! ሲሜሶ!' እያሉ ከሚወርደው ዶፍ ለማምለጥ ወደየጎጆአቸው ይበራሉ። ክረምት ላይ የአድአ ሰማይ ድፍን ጥቁር ይሆናል። ክረምቱን ሙሉ ከመጥቆሩና ከመክበዱ ባሻገር ሰማዩ በእጅ የሚነካ ያህል እንደ ጃንጥላ ቅርብ ይሆናል። አድአ ላይ የዝናብ አዋጅ ሲታወጅ ጥቁሩ ሰማይ ገናብ ሳይሆን ተቆራርሶ ሊደረመስ የተዘጋጀ የሰማይ ቁጣ ነበር የሚመስል።

ከምሳ በሁዋላ ሌንሳ ወደኛ ግቢ ስትመጣ ጥቁሩ ሰማይ መደርመስ ጀምሮ ነበር። ከአስር ሰከንድ ላልበለጠ ጊዜ ዝናብ ውስጥ ስለቆየች ጎርፍ የተፋት አይጥ መሰለች። 'ዝናቡ ዘነበ' ከማለት 'ዝናቡ ተደባደበ' ቢባል ይቀላል። እንደ ኮረት የሚፈናከት ዝናብ ይረግጠው ገብቶአል። ይህን መሰል ዝናብ ሲወርድ ጎርፉ አያሌ ጎጆዎችን ከስር እየነቀለገ አዝሎአቸው ወደ ቢሾፍቱ ገደል ይወረወራል።

ፍራፍሬዎቹን ሳህን ላይ ዘረገፍን ላት። የእነዚያ ትኩስ ፍራፍሬዎች ሽታ ባንድአፍታ ክፍሉን ሞላው። ሌንሳ እንደገና በአድናቆት ጮኸች። እሷን ማስደነቅ መቻላችን ደግሞ እኛን በደስታ አስከፈን። ሌንሳ ተደሰተች። በጣም ተደሰተች።

በህይወቷ ሙሉ እንደዚህ አይነት ልዩ ልዩ ፍራፍሬዎች

በአንድ ሳህን ላይ ቀርበው አይታ እንደማታውቅ ነገረችን። እናም እነዚያን ፍራፍሬዎች ለሶስት ቅርጥፍጥፍ አድርገን በላናቸው። አብዛኛውን የጨረገደችው ግን ሌንሳ ነበረች። በልታ ስታበቃ ታዲያ በጣም እየላቀች፤

“ሆዴን አመመኝ” አለች።

ዝናቡ እስኪያበራም እዚያው ስናወጋ አመሸን።

* * *

ፍራፍሬ የመዝረፉን ጀብዱ በድጋሚ እንፈፅም ዘንድ ሌንሳ አጥብቃ ጠየቀችን። ፍራፍሬ የመሰረቁን ድርጊት ከኛ ጋር አብራ ለመፈፀምም ፈለገች። ይህንን ግን ነብዩ አጥብቆ ተቃወመ። የተቃወመበትን ምክንያትም ያብራራ ያዘ፤

- ድንገት ዘበኛው ቢመጡብንስ?
- ከኛ እኩል መሮጥ ስለማትችይ ብትያዝርስ?
- የሽቦው አጥር ጉንጭሽን ቢፈጭረውስ?
- ደም በደም ብትሆኗለች?
- አባትሽና አጎትሽ ለወላጆቻችን ቢነግሩብንስ?

ነብዩ እንዲህ እያለ ሊያስፈራራት ቢሞክርም፤ ሌንሳ “ወይ ፍንክች! እኔ የጌራ ድንች” አለች። በርግጥ “እኔ የጌራ ድንች!” አላለችም። አባባሉ እንዲገጥምልኝ ብዬ የጨመርኩት ነው። ሌንሳ ‘ወይ ፍንክች’ ስትል ግን ጥበቃው ላላ ወደሚልበት የፍራፍሬ እርሻ ሄደን እንድንዘርፍ አስታራቂ አሳብ አቀረብኩ። ነብዩም፤ የአርመናውያኑን ትተን የኢጣሊያውያን ንብረት ወደነበረው ወደ “ቼች ግቢ” እርሻ ሄደን በመዝረፉ ላይ ተስማማ። ሌንሳ በደስታ ሳቅ በሳቅ ሆነች። እንዲያውም እየዘለለች በየተራ አቀፈችን። በርግጥ “አቀፈችን” ማለቱ ጨዋታ ለሟሟቅ ነው እንጂ እውነት እንነጋገር ከተባለ አላቀፈችንም። አዬ ማቀፍ! አዬ መተቃቀፍ! ማቀፍ የት ተገኝቶ? ማንስ አስቦት? እንኳን ማቀፍ በስህተት ስንነካካ እንኳ ከሳቱ ብርሃን እንዳጨሰ ሰው ያለንበት ነው የሚጠፋን። የነብዩን በግምት ነው ልናገር የምችለው። እኔ ግን ሌንሳ ተላሳታ እንኳ እጄን ነካ ስታደርገኝ ፀሃይዋ ጭልም! ትልብኝ ነበር።

የሆነው ሆኖ በነጋታው ተስያት ጨለቅላቃ ከተባለው

የክረምት ሃይቅ ዳርቻ ከሚገኘው የፍራፍሬ እርሻ ዝርፊያ ለመፈፀም ሄድን። እዚያ ስንደርስ የገጠመን ሁኔታ ግን ሌላ ነበር። የሄድንበትን ትተን ያልሄድንበትን ጉዳይ ፈፅመን ተመለስን።

እንዲህ ነበር የገጠመንና የሆነው...

ፀሃይ እልም ብላ ጠፋችና ደመና ሆነ። በግምት ከመቶ ሺህ በላይ “የማታ ተማሪዎች” ብለን የምንጠራቸው ነጭ የባህር እርግቦች ሃይቁ ላይ ተነጥፈው ውሃውን ሸፍነውታል። ነጩ ደመና ከሰማይ ተገንጥሎ እንደ ግዙፍ አንሶላ ባህሩን የሸፈነው እንጂ ወፎች አይመስሉም።

በርከት ያሉ የትምህርት ቤት ቋጾቻችንን እዚያው አገኘናቸው። ዳንኤል ፀጋ አንዱ ነበር። ሃይሌ ይገዙ ሚካኤል ታምሩ፤ እስክንድር ሃይሉና ሳሙኤል ተሾመ እዚያው ነበሩ። አብይ! የአባቱ ስም ማን ነበር? አፌ ላይ አለ። ያኛው ዳደኛችን ደሞ ማን ነበር እውነተኛ ስሙ? እንጂ!? “ሽርርም” ነው የምንለው። ሃይሌ ይገዙ የሚባለው ዳደኛችን እርቃኑን ነበር። ጀምስ ቦንድ 007 የተባለውን ፓንት ብቻ ለብሶ ረጅም ሽመል ይዞ የክረዩ ተዋጊ መስሎአል። ከጀምስ ቦንድ ፓንቱ ላይ ያለችውን ክብ የቆርቆሮ ጌጥ ገንጥሎ እንደ ሰአት እጁ ላይ አስሮአታል።

እኛ እዚያ ስንደርስ ዳደኞቻችን ታንኳ ላይ ሊሳፈሩ እየተዘጋጁ ነበር። ከሃይቁ ዳርቻ አምስት ያህል የአሳ አጥማጅ ጀልባዎች ተገልብጠዋል። የቡድኑ መሪ ዳንኤል መሆኑ ግልፅ ነበር። እንደተለመደው አምባገነናዊ ትእዛዝ እየሰጠ ያስተባብራል። ሁሉም ቡጢ የሚያክል ድንጋይና ፋሪሳ በእጃቸው ይዘዋል። ለምን ይህን እንደሚያደርጉ አውቅ ነበር። ከነጭጮቹ የባህር እርግቦች ጋር አባሮሽ ለመጫወት ነው። ይህ ከተለመዱ የልጅነት ጨዋታዎቻችን አንዱ ነበር።

(ከኛ የቀደመት የደብረዘይት ልጆች ይህን ጨዋታ ተጫውተው ማለፋቸው ምን ያጠያይቃል? ሚኒስትር ግርማ ብሩ አንዱ ነው። አርቲስት ሙሉጌታ ባልቻ እና ብርሃኑ ነጋም የኛው የደብረዘይት ልጆች ነበሩ። ከእነዚህ “የማታ ተማሪዎች” ጋር አባሮሽ ተጫውተው አልፈዋል። እነሱ ልጅነትን ሲያልፉ እኛ ተተካን። እኛ ስናልፍ ደግሞ ሌሎች ተተክተዋል።

‘ለመሆኑ የዛሬዎቹ የደብረዘይት ልጆች ልክ እንደኛ ስለ ዘር የማይነጋገሩ በፍቅር የሚዋደዱ ይሆኑ?’ ብዬ ማሳሰሌ መቼም አልቀረም። ከደቡብ አቅጣጫ የሚመጡት እነኛ ነጭ ሕጻናትን ለማግኘት ይሆን? ይህን ጥያቄ ለራስ መጠየቅና ምላሹን አለማወቅ ሲቃ እንዲተናነቅ ያደርጋል...)

የሆነው ሆኖ ጓደኞቻችን ሌንሳን ተዋወቋት...

ሁሉም በአክብሮት እጅ እየነሱ ጨበጧት። ሃይሌ ይገዙ ግን ሳይጨብጣት ቀረ። ጀምስ ቦንድን ብቻ በመልበሱ እንዳያሳፍራት አስቦ ነው መሰለኝ ገለል አለ።

በመቀጠል ዳንኤል እንዲህ አለ፤

“ከኛ ጋር ለምን አትሄዱም? በቂ ጀልባ አለ”

ተሰማማንና ለሶስታችን አንድ ጀልባ ያዝን።

ቀላል ነበር።

ውሃውን እየቀዘፍን ወደ እርግቦቹ ገሰገሰን። የእርግቦቹ ትእቢት ልክ እንደ ደብረዘይት ልጆች ነበር። እየጮህን የፋሪሳ ድንጋዩን እንደ ካሊበር ብንተኩስባቸውም ካሉበት ንቅንቅ እንኳ አላሉም። ዳንኤልና ሚካኤል ገና ድሮ ከኛ ቀድመው ወደ ሃይቂ መሃል ዘልቀዋል።

ቀና ብዬ አየሁ።

የሰማዬ መጠቋቆር ብሶበታል። ነጎድጓድና መብረቅ ተደባልቆ ይሰማል። እየተጠጋናቸው በመሄዳችን እርግቦቹ በድንገት ተነሱ። አንቶኖቭ የተባለው የሩስያ ግዙፍ አውሮፕላን መሬት ለቆ እንደሚነሳው ቁርጥራጮቹ እርግቦች እንደ አንድ አካል ውሃውን ለቀው ወደ ሰማይ አሻቀቡ። ውሃውን ከለቀቁ በሁዋላ አቅጣጫቸውን በመቀየር እኛ ወዳለንበት አግጣጫ ታጠፉ። ሙሉ በሙሉ በአንታችን ላይ አንገብው ሰማዩን ሸፈኑት። ከፍተኛ የማክላላት ድምፅ እያሰሙ በቅርብ ርቀት ሲያንገብቡ የሚጥሉት ኩስ እንደ ከባድ በረዶ ቀጠቀጠን። እርግቦቹ እንደገና በግማሽ ጨረቃ ቅርፅ ተሽከርክረው ርቀው ውሃው ላይ ሰፈሩ።

ሌንሳ ይህ ሁሉ ሲሆን በደስታ ሰከራ ትጮህ የነበረ ሲሆን፤ ልብሷና ፀጉሯ፤ ፊቷ ሳይቀር በወፎቹ ኩስ ተጨማልቆ ነበር። የዳንኤልና የሃይሌ ይገዙ ጀልባዎች እንደገና እርግቦቹን እየተከተሉ ጉዞ ሲቀጥሉ እኛ ታንኳችንን ለማዞር ተገደን።

ሌንሳ ደስ ያላት ቢሆንም፤ እሷን ይዘን ርቀን መሄድ አልደፈርንም። በፍጥነት ወደ ዳርቻው እየቀዘፍን ሳለ ነብዩ፤ “ሲሜሶ! ሲሜሶ!” ሲል ጮኸ።

እውነቱን ነበር።

ሊዘንብ ምንም አልቀረው። ድፍን ጥቁር ጉም ወደ ታች ወርዶ በቅርብ ርቀት ላይ ያጉረመርማል። ወደ ዳርቻው እየቀዘፍን፤ “ሲሜሶ! ሲሜሶ!” እያልን አስተጋባነው።

“ሲሜሶ! ሲሜሶ!...”

በርግጥም ሊዘንብ ነው!

ጀልባችን የመሬቱን ዳርቻ ስትነካ እንደ ረጃጅም ሽመል ወይም እንደ ጦር የተወረወረ ዝናብ ይዠልጠን ይዞ ነበር። መጠለያ አልነበረንም። ሌንሳን እየተተን ወደ ቼች ግቢ አጥር ሮጥን። የአጥሩን ሽቦ ሾልክን የመቃ ጫካ መሃል ወደቅን። ጫካው ውስጥ ጠሮ እና እምቧጮ ከመቃው ጋር ተገማምዶ ጠብታ ውሃ እንኳ የሚያሳልፍ አልነበረም። እና በመቃ ግድግዳና በመቃ ጣራ ስር ተጠጋግተን ተቀመጥን። እናም ወደ ባህሩ ርቀው የገቡ ጓደኞቻችን የሄዱበትን አቅጣጫ እንመለከት ቀጠልን። ምልክታቸው እንኳ አይታይም ነበር...

ይህ ሁሉ አልፎአል።

የሩቅ ትዝታ ብቻ ነው። ስንቶች ይሆኑ ግን ድንቅ የልጅነት ትዝታቸውን መተረክ እየፈለጉ ታቅፈውት ቁጭ ያሉ?

(ከልጅነት ጓደኞቹ ጋር ተለያይተን ቀርተናል። ዳንኤል ፀጋ ጀርመን ሃገር ይገኛል። ታናሽ እህቱ ሸዋድንበር አሜሪካ ናት አሉ። ሃይሌ ይገዙ ደብረዘይት ሲሆን፤ የኢትዮጵያ አየር ሃይል ባልደረባ ሆኖአል። ታናሽ እህቱ ቅድስት ሆስታስ ሆናለች። ሚካኤል ታምሩ ሃኪም ሆኖ አዲሳባ አለ። አባቱ ኮሎኔል ታምሩ እንደ ብረት የጠነከረ ዲሲፕሊን ያላቸው የኢትዮጵያ አየር ሃይል የበረራ አዛዥ ነበሩ። የማይክ ታናሽ እህት መስከረም ትባላለች። መሃንዲስ ሆናለችን ሰማሁ። ሳሙኤል ተሾመ አውሮፓ ላይ የቢዝነስ ሰው መሆኑን በጨረፍታ ሰምቻለሁ። ታናሽ እህቱ ጥርሷ ሸራፋ ሆኖ በጣም ቆንጆ እንደነበረች ትዝ ይለኛል። አብይና እስክንድር የት እንደሚገኙ ወሬኛው Google እንኳ አያውቅም። እስክንድር ግን ኢንጂነየር

ሲሆን፤ አንድ ጊዜ ወደ ጋና ሲጓዝ ሆስቲሲ ዓደኛችን አይሮፕላን ላይ አግኝታው እንደነበር ከአስር አመት በፊት አጫውታችላችኋል። ሽርርም ግን እዚያው ደብረዘይት ከአርመናውያን የቆዳ ፋብሪካ ውስጥ ተቀጥሮ ይሰራል። እነዚህ ሁሉ ዓደኞቹ እንዴት ናፍቀውኛል? ሰው ነንና ሁላችንም ጊዜያችን አልቆ መሞታችን መቼም አይቀር። ከዚያ በፊት አንድ ጊዜ ደብረዘይት ከሃይቆቻችን ዳርቻ ብንገናኝ እንዴት መልካም ነበር...

* * *

እነሆ! ሌንሳ ምርጥ ዓደኛችን ሆነች!

መፈራራቱና መተፋፈሩም ቀነሰ። አልፎ አልፎ እጅ ለእጅ መያያዝም ጀምረናል። ወዲያው ግን ፊታችን ድልህ እየመሰለ ተሎ እንላቀቃለን። ነብዩን አንድ ጊዜ ትከሻውን ስትደገፈው የሚያወራው የነበረው ሁሉ ጠፋበት። እጄን ካላሻለት በሁዋላ እንኳ ሊናገር አልቻለም። እንደ ሽኩክ የሚፀልይ መስሎ ባለበት ድርቅ ብሎ ቀረ።

ቀስ በቀስ ግን መቀራረባችን ጨምሮአል። በኔ በኩል እጄን ስነካት የሚያስደነግጠኝ ነገር እንደ በፊቱ አልነበረም። ነብዩ በርግጥ ከመጀመሪያውም እንደኔ ርብትብት አልነበረም። ይህም አቀራረቡ ሳያስቀናኝ አልቀረም። ሌንሳ ግን ሁለታችንንም እኩል ትቀርቦን ነበር።

“ጥሩ ዓደኞች አገኘሁ። እናንተን ባላገኝ ደብረዘይት ይሰለቸኝ ነበር” ትለናለች ደጋግማ። በተጨማሪ “አባቴ ሲመጣ አስተዋውቃችሁዋለሁ” ብላናለች።

በዚህ የሌንሳ አነጋገር ሳንገረም አልቀረንም። ከነብዩ ጋር ተነጋግረንበት ነበር። ምክንያቱም አባቷም ሆነ አጎቷ ከሷ ጋር ካዩን የሚደበድቡን እየመሰለን እንሰጋ ነበር። ከአባቷ ጋር ምን ብላ ልታስተዋውቀን እንደምትችል ለመረዳት ተቸግረን ነበር። በዚያው ሰዋንም የኢሬቻ (Hirrecha) በአል የሚከበርበትን ቦታ ልናሳያት ወደ ሆራ ሃይቅ ይዘናት ሄድን።

(ነፍስ ካወቅሁበት ጊዜ ጀምሮ ኢሬቻ በአል ላይ ምንጊዜም እገኛለሁ። አልፎ አልፎም የነብዩ አባት ወደ ሃይቁ ይዘውን ይሄዳሉ። አንድ ቀን ኢሬቻን ለማክበር ወደ ሆራ ሰንሄድ እንዲህ ሲሉ አጫውቱን።

“የኢሬቻ በአል ቅዱስ በአል ነው። የእግዚአብሔር ስጦታ

ተመልሶ ለእግዚአብሔር የሚሰጥበት በአል ነው። የዋቀሩ ስጦታ የሚባሉት ውሃና ልምላሚ ናቸው። በዛሬዋ እለት፤ ጥቁሩን ክረምት በሰላም ያሳለፍክን አምላክ፤ ከመብረቅ፤ ከበረዶ፤ ከጎርፍ፤ ከውርጭ፤ ከከባድ ነፋስ የክለልክን ፈጣሪ እናመሰግንሃለን። አሁን ያለውን መሽር፤ ያፈራውን አዝመራ በሰላም አብላን፤ ብለን እግዚአብሔርን እናመሰግንዋለን።”

በቅንነት እንዲህ ሰል ተናገርኩ፤

“እናቴ ግን፤ ‘እሮሞዎች ውሃውን ያመልካሉ’ ብላ ነው የነገረችኝ”

ጋሽ አበበ ፈገግ አሉና ጭንቅላቴን አሻሹኝ፤

“አላዋቂዎች እናትህን አሳስተዋታል። ከዚያም አልፎ፤ ‘ሰይጣን ያመልካሉ’ እንደሚሉን እናውቃለን። ውሃ ዋቀሩ የሰጠን ፀጋ ነው። ውሃ ባይኖር እኛም ባልኖርን። ሰይጣን ከውሃ ይሸሻል እንጂ ውሃ ውስጥ አይቀመጥም። የሰይጣን ማደሪያ የሰው ልብና የሰው አእምሮ ነው። ክርስቶስ ለመጀመሪያ ጊዜ ራሱን የገለጠውም ውሃ ዳር ነው። በውሃ አይደል እንዴ የምንጠመቀው? ውሃ የሰይጣን ማደሪያ ከሆነ ለምን እንጠጣለን?”

ማምሻው ላይ ጋሽ አበበ ወደ ቤታችን መጡና ከእናቴ ጋር ወግ ጀመሩ። ስለ ኢሬቻ ብዙ ከተነጋገሩ በሁዋላም ተመልሰው ሄዱ። የጋሽ አበበ እግር ወጣ ከማለቱ እናቴ ከጉማሬ ቆዳ የተሰራውን አለንጋ አንስታ ወረደችብኝ። ስትገርፈኝም እንዲህ እያለችኝ ነበር።

“የቤትህን ምስጢር ደጅ እያወጣህ ትዘረግፋለህ? ጅላጅል የሆንክ ፍጡር። ለሰው የሚነገርና የማይነገረው መቼ ይሆን የሚገባህ? በችግር ጊዜ ከሚደርሱልኝ፤ ተከባብረን ከኖርነው ጎረቤቶቼ ልታጣላኝ? ጅል! ጅል የሆንክ ፍጥረት...”

እስኪበቃት ቀጥቅጣኝ ሲደክማት ተወችኝ።

ያን ቀን ራት ሳልበላ አደርኩ። በነጋታው ቁርስ ሲቀርብ እናቴ ነትታ በቁርስ ጠረጴዛው ዙሪያ ንለተችኝ። እየበላን ሳለም በግልባጬ የኢሬቻ ቄስ ሆና አረፈችው። እንዲህ እያለች ታስተምረን ጀመር።

“ኢሬቻ ቅዱስ በአል ነው። አምላክ የሚመሰገንበት በአል ነው። ኢሬቻ ማለትም ስጦታ ማለት ነው። ውሃውን ያመልካሉ የሚባለው ሃሰት ነው። ይህን ማወቅ አለባችሁ...”

በጣም ተገርሜ እንዲህ ስል ጠየቅሁዋት፤
 “ታዲያ ትናንት ለምን ገረፍሽኝ?”
 “ለምን እንደተገረፍክ እስካሁን አላወቅህም?”
 በተለመደው ሃይለኛ ገፅታዋ አተኮረችብኝ፤
 “የተገረፍክው ጅል ስለሆነክ ነው። እናቴ እንዲህ
 አለች፤ አባቴ እንዲህ አለ፤ እያልክ ደጅ ሄደህ ማውራት ጅልነት
 ነው። ገብቶሃል? አሁን አርፈህ ቁርስህን ብላ”

እናቴ ጠንካራ ቤት ነበረች።
 እንደ ሽቦ በከረረ ስነስርአት እየቀጣች ልታሳድግን
 ጥረት ታደርግ ነበር። ምክሮቿ መልካም ነበሩ። ደጋግማ ‘ሃበኒ
 ሀበይ ይገብረካ’ እያለች ትናገር ነበር። ቀጥታ ትርጉሙ፤
 ‘መለመን ጠጣ ያደርጋል’ ማለት ነበር። በርግጥ ከእናቴ ምክሮች
 ያገኘሁት ጥቅም ያመዘነ ቢሆንም፤ በርቢሬ ማጠን፤ በጉማሬ
 አለንጋ መግረፍ ከመሳሰሉ መረን የለቀቁ ቅጣቶቿ ጥቅም
 አግንቼያለሁ ማለት ግን አይቻልም። እናቴ፤ ‘ከመለመን መሞት
 ይሻላል’ ከሚለው ተደጋጋሚ ምክሯ ቀጥሎ፤ ‘የቤተሰብ
 ምስጢሮች’ የምትላቸው ነገሮች ነበሯት። ‘የቤተሰብ ምስጢር
 ደጅ አወጣህ’ በሚል ሰበብ በተደጋጋሚ የተቀጣሁ ሲሆን፤
 ይህም ከጅልነት ይቆጠርብኝ ስለነበር ለረጅም ጊዜ ጉዳዩን
 አሳሳብዬዋለሁ። እናቴ የምትፈልገው አይነት ባህርይ መያዝ ግን
 ባልችል ቀረሁ። ለነብዩ ሁሉንም እነግረው ነበር። እሱም
 ቤተሰቡን የተመለከተ ዝርዝር ነገር ያጫውተኛል።

አንድ ሰው የግሉንም ሆነ የቤተሰቡን “ምስጢሮች”
 ለመደበቅ በሚያደርገው ሙከራ “ማስመሰል” ለተባለ በሽታ
 ሊጋለጥ እንደሚችል ከራሴው ልምድ ተምራያለሁ። ነብዩም ስለ
 ራሱ ሲናገር ምህረት አልነበረውም። በሳሪምሳነታችን ዘመናት
 ደጋግሞ፤ ‘ምስጢር የሚባል ነገር የለም። እኔ ያደረግሁትን ሌላ
 ሰውም አድርጎታል’ ይል እንደነበር ትዝ ይለኛል።)

ሌንሳ የኢሬቻ በአል ሲከበር አይታ እንደማታውቅ
 ነገረችን። ወስድንና ከሆራ ሃይቅ ዳርቻ ያለውን ዋርካ አሳየናት።
 ስለ በአሉ አከባበርም አጫወትናት። የበአሉ እለት አዋቂዎች
 ውሃው ዳር፤ ዋርካው አጠገብ ቆመው የምስጋና ፀሎት ያሰማሉ።
 የወይራ ቅጠል፤ ሰርዶ፤ ቀጤማ፤ አደይ አበባ ይያዝና ውሃው
 ላይ እየተነከረ ሰው ላይ ይረጫል። በመጨረሻም አራቱም
 ቅጠሎች ለዋቀሩ በስጦታ መልክ ውሃው ዳር ይቀመጡለታል።

የመልስ ጉዞ ስናደርግ እግረመንገዳችንን ዱለቻ
 የተባለውን ተራራ በሩቅ አሳየናት። ግንቦት ወር ላይ ሃርፋሳ
 የሚባለው በአል ተራራው አናት ላይ ይከበራል። ገበሬዎች፤
 “ጨለማውን ክረምት በሰላም አሳልፈን” ብለው ፀሎት
 ያደርጋሉ። የሳራ ባል አብርሃም ተራራ ላይ ወጥቶ ለአምላኩ
 በግ አርዶ መስዋእት እንዳቀረበው፤ እዚህም በግ ታርዶ ምህለላ
 ይደረጋል። ሽማግሌቶቹ፤ “ከድርቅ ሰውረን፤ እርጥብ አድርገን”
 ብለው ፀሎት ያደርሳሉ።

አንድ ቀን ሌንሳን ይዘን እነነብዩ ቤት አመሸን።
 ከግቢው ደጃፍ ሳሩ ላይ ቁጭ አልን። ከፊት ለፊታችን የቢሾፍቱ
 ሃይቅ ወለል ብሎ ይታየናል። ከሃይቁ አናት አየር ሃይል ጋራ
 እንደ አውቶቡስ ተጋድሞአል። ከሃይቁ አቅጣጫ የሚነፍሰው
 ነፋስ እንደተለመደው አየሩን አቀዝቅዞታል። ሰማዩ ብሩህ ነበር።
 ከዋክብት ሆጮጭ ብለው ሰማዩን ሞልተውታል።

ሌንሳ ስለ ከዋክብቱ ታጫውተን ጀመር፤
 “ጌራ የሄድኩ ጊዜ ማታ ማታ እንደዚህ ደጃ ላይ ቁጭ
 ስንል አያቴ ስለ ከዋክብት ይነግረኝ ነበር” ብላ ወግ ጀመረች።
 እናም ቀጠለች፤ “የጌራ ሰዎች ቀን የሚቆጥሩት በከዋክብት
 ነው። እያንዳንዱ ከከብ ስም አላት።”

ወሬውን የሚቀጥል በመጥፋቱ ነው መሰለኝ፤
 “አንድ ጥያቄ ልጠይቃችሁ” አለች፤
 በእሺታ ለጥያቄው ተዘጋጀን፤
 “ፀሃይ በየት ወጥታ በየት ትጠልቃለች?”
 “ይህማ ቀላል ነው”
 “ይህንን የማያውቅ የለም” ነብዩ አከለ።
 “ጨረቃስ በየት ወጥታ በየት ትጠልቃለች?”
 አሁን ግን ለምላሽ የተጣደፈ አልነበረም። ዝም ዝም
 ሆነ። ጥቂት አሰብኩና እንዲህ አልኩ፤
 “ጨረቃ መውጫና መግቢያ የላትም”
 “ለምን አይኖራትም?”
 “እሷ ዝም ብላ ነው የምትወጣው”
 “ዝም ብሎ መውጣት ምንድነው?”

በዚህ ጊዜ ነብዩ ጣልቃ ገባ፤

“እኔ ስለ ጨረቃ መግቢያና መውጫ አስቤ አላውቅም። እስኪ አንቺ ንገሪን? በየት ወጥታ በየት ትገባለች?”

ከት ብላ እየሳቀች፤

“እኔም አላውቅም” አለች። አያይዛም፤ “አያቴ ግን ያውቃል። ሲናገር ሰምቼዋለሁ። ግን አልገባኝም። ጨረቃ ግን መውጫና መግቢያ አቅጣጫ አላት”

የጨረቃና የከዋክብት ወሬያችን እዚህ ላይ ያበቃ ይመስለኛል። ከዚያ ወዲያም ስለ ጨረቃ መግቢያና መውጫ ያነበብኩ አይመስለኝም። አንብቤም ከነበረ ትኩረት ላላደርግበት ዘልዬው ሊሆን ይችላል። ከ26 አመታት በሁዋላ ግን ሌንሳን የሚያስታውሰኝ አንድ አጋጣሚ ተፈጠረ።

(በወርሃ መስከረም 2001 የኢ.ድ. አልፈጥር በአል በተከበረበት ምሽት ከፕሮፌሰር አሰመርም ለገሰ ጋር የራት ግብዣ ነበረብን። በትሪ ላይ የቀረበውን እንጀራ በልተን እንዳበቃን ከአዛውንቱ ምሁር ጋር ረጅም ቆይታ አደረግን። የከዋክብትና የጨረቃን ጉዳይ አንስተውም ብዙ አወጉን። ፕሮፌሰሩ ያጫወቱንን በዚህ መፅሃፍ ውስጥ ተርኬዋለሁ።)

* * *

እነሆ! ሌንሳ ምርጥ ጓደኞችን ሆነች።

በዚያው ሰዎችም ታዲያ ነብዩ እኔን የሚያስከፋ ድርጊት ፈፀመ። ከሌንሳ ጋር የጀመርነው አዲስ ጓደኝነት ሁለተኛ ሳምንቱን እንዳገባደደ፤ አንድ ቀን ማለፍ ነብዩ የትምህርት ቤት ካርዶቹን በሙሉ ይዞ መጣና ለሌንሳ አሳያት። ሌንሳ እንደገና በጣም ተደነቀች። የነብዩን ካርዶች እያገላበጠች በመመልከት ደጋግማ፤

“ይሄን ለአባቴ አሳዩዋለሁ!” ማለት ሆነ።

ለነገሩ እውነቷን ነበር፤

ነብዩ ምንጊዜም ከክፍል አንደኛ ስለሚወጣ፤ ከ95 በታች ውጤት አልነበረውም። 98 ወይም 99 እንደ የረረ ተራራ ሸውሸዌ ተጠቅጥቀው ይታዩ ነበር፤

በዚያን ቀን በጣም ተጎዳሁ።

ምክንያቱም ወሬያችን ሁሉ ስለ ነብዩ የትምህርት

ውጤት ብቻ ሆነ። ጨርሶ እንዳልተፈጠረ ሰው እዚያው ተረሳሁ። የከፋቱ ክፋት ደግሞ የነብዩን ካርድ የምናየው እኛው ግቢ ውስጥ ደጃፉ ላይ ቁጭ ብለን ነበር። የፈራሁትም አልቀረ። ሌንሳ ወደኔ ዞረች፤

“ያንተስ ካርድ?”

እንደ አለት በከበደ ስሜት መልስ ሰጠሁ፤

“እኔ ሰነፍ ነኝ ሌንሳ!”

ሌንሳ ሳቀች! በጣም ሳቀች!

ነብዩ የትምህርት ካርዱን በማምጣቱ እንዲህ ሊሆን እንደሚችል አለማስተዋሉን ተረድቼ ነበር። ይህንኑ ከቀጣይ አነጋገሩ ተረዳሁ። ሊያስተባብል ፈልጎ ለሌንሳ እንዲህ አላት፤

“ሰነፍ አይደለም። እንደኔ ባይሆንም ጥሩ ውጤት ነው የሚያመጣው። ድርሰት ደግሞ ይፅፋል። አሁን ትቶት ነው እንጂ ስእል ይስልም ነበር”

“እኔም ጎበዝ ተማሪ አይደለሁም” አለች ሌንሳ።

በውነቱ ከከፍል ክፍል ማለፌ ባይቀርም፤ የትምህርት ካርዶቹ እንደ ውዳሴ ማርያም በቀይ ያጌጡ፤ በቀይ የተሸለሙ ባለ አበባ ወላንሳ ይመስሉ ነበር። በተለይ የሂሳብ ትምህርት 50 እንኳ አግንቼ አላውቅም። ድርሰት መፃፉም ቢሆን በዚያን ጊዜ ገና መጀመሩ ነበር። ስእል መሳል የተባለው ዋጋ አልነበረውም። አፄ ቴዎድሮስን ከነሹራባቸው መሳል ብቻ ነበር የምችለው። እሱም ቢሆን ሹሩባው እንጂ መልካቸው እሳቸውን አይመስልም። ‘መንደሴ የተባሉትን ጥሩንባ ነፊ ይመስላል’ እያሉ ከሚቀልዱብኝ አንዱ ራሱ ነብዩ ነበር።

በዚያን ቀን እንደ ማጭድ ጎብጧል ነበር መኝታዬ ውስጥ የገባሁት። በነጋታው ስንገናኝ ሌንሳ ከኔ ይልቅ ወደ ነብዩ ፍላጎት ታሳድሮ ይሆናል የሚል ስጋት ይዞኝ አይን አይኗን ስመለከታት አረፈድኩ። ሌንሳ ግን ምንም ለውጥ አላሳየችም።

ነብዩ በፈፀመው ድርጊት በመፀፀቱ በነጋታው ያንን ለማካከል ለሶስታችንም የሚበጁ የጋራ ወሬዎችን ለማምጣት ይጥር ጀመር። በርግጥም ተሳካለች።

ግጥሞችን በቃሌ የመያዝ ችሎታ ነበረኝ። እናም ታዲያ፤ “አለማወቅ” የተሰኘችውን ግጥም እንዳነበንብ ነብዩ አሳብ አቀረበ። ሌንሳም ለመስማት ጓጓች። ሞራሌ ተሻሻለና ጉሮሮዬን ሞረድኩት። ግጥሙንም እንደ ቅዳሴ ዜማ አዘነብኩት፤

ከአለታት አንድ ቀን - በአንዲት ከተማ
የገጠር አህያ - መሃል መንገድ ቆማ
መኪና መጣና - ድምፁን ሳትሰማ
ጨፍልቆ አሳረፋት - ውሃ ሳትል ደግማ
ባለቤቱም ነበር - አንድ የሞህ ባላገር
በጣም አዝና ሳለ - እጅግ አርጎ ከምርጥ
መኪናውን ሰማው - ሲል ጓጉተው እንደርጥ
በዚህ ተበላጪ - መስሎት የሚፎክር!

ከተቀመጥኩበት ተነስቼ፣ ፑሽኪን እንደሚያደርገው እጄን እየዘረጋሁና እያጠፍኩት የአሁያውና የባለመኪናውን ትረካ ፈጨሁት። ሌንሳ ተመሰጣና ፈዝዛ ትመለከተኝ ስለነበር መወዛወዩ እንደባሰብኝ ትዝ ይለኛል። በተለይ የመጨረሻዎቹ ስንኞች አሁያው የተገደለበት ባላገር፣ ወንጀለኛውን መኪና አርባ ጅራፍ ገርፎ እንዳሰናበተው የሚገልፅ ክፍል ነበር። ድምፄን ከፍና ዝቅ በማድረግ ሳቅና ስላቅ ጨማምሬ ያለምንም መደነቃቂያ አጠናቀቅሁት፤

የሰው ሃዘን ይግባው - ህመምን ይቅመሰው፤
ትንሽ እንዲያለቅስ - ሁዋላ እግሩን ልጥበሰው፤
ብሎ ባለው ሃይሉ - ወዲያው ተያያዘው፤
አርባ ጅራፍ ገርፎ - ይበቃሃል አለው፤

በዚያን ቀን በጣም ተደስቼ ዋልኩ።
በነጋታው ግን ነብዩ ተጨማሪ ትረካ እንዳቀርብ ሞክሮ ሳይሳካለት ቀረ። ጭራሽ በግልባጬ አበላሸው፤
“የቆሪጥን ታሪክ ለምን አትነግራትም?” አለ።
“ማነው ቆሪጥ?” ስትል ጠየቀች።
“ቢሾፍቱ ሃይቅ ውስጥ የሚኖር ሰይጣን”
“ሰይጣን?” ፊቷን አጨፋገገች።
“ምን መሰለሽ ሌንሳ! እሱ ሲተርከው በጣም አሪፍ ነው። እኔ ስንት ጊዜ ሰምቼዋለሁ መሰለሽ? በጣም ነው የሚያስቀው። ንገረን?” አለ ወደኔ እያየ።
አጋጣሚውን ለመጠቀም ሳቆበቁብ ሌንሳ ተቃወመች፤
“በሰመኦብ!” ብላ ካማተበች በሁዋላ “...ስለ ሰይጣን መስማት አልፈልግም” ብላ ሽምቅቅ አለች። አያይዛም እንዲህ ስትል ከጥያቄ ጋር ገሰፀችኝ፤
“ስለ ሰይጣን መናገር ምን ያደርግልሃል?”
መክራኝ ስታበቃም፤

“አሁን ወደ ቤቴ መሄድ እፈልጋለሁ” ብላን እርፍ፤
በዚያን ጊዜ በራስ ላይ ስለ መቀለድም ሆነ በራስ ላይ ስለ መሳቅ ምንም ግንዛቤ አልነበረኝም። በመሆኑም እንዲያ ስትለኝ አጥንቴ የተከታተል ያህል ቁጭ ማለት እንኳ አቃተኝ።
በርግጥ በወቅቱ ቆሪጥን እንደ ገፀባህርይ ፈጠራ ጨማምሬበት አንዳንድ ትረካዎችን መስራት ችዬ ነበር። የነብዩ አሳብ ይህ ችሎታዬ ሌንሳ ፊት እንዲታይ ነበር። በመካከላችን የነበረውን የንደኛነት ሚዛን ወደነበረበት ለመመለስ ነበር ሙከራው። አልሆነለትም። ባልተጠበቀ መንገድ እንደገና የኔ ሚዛን ጎደለና አረፈው።

ሌንሳ ከሄደች በሁዋላ ከነብዩ ጋር ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ አፋፍ ሄደን ቁጭ አልን። የባጥ የቆጡን ስንጨዋወት እንደቆየንም፤

“ቅር አለህ እንዴ?” ሲል ጠየቀኝ።
“ለምን?”
“ሌንሳ በተናገረችው?”
“ምንም ቅር አላለኝም”
“ቢሆንም ተበላጭተሃል?”
“ሳላስበው ነው። የሚያበላጭ አይደለም”
“እውነት?”
“ጊዮርጊስን!”

በነጋታው እንደተለመደው ረፋዱ ላይ እኛ ቤት ደጃፍ ላይ ቆመን ሌንሳ ብቅ እስክትል ስንጠብቃት ቆየን። ሆኖም ብቅ ሳትል ምሳ ሰአት በመቃረቡ በአጥሩ በኩል ሰራተኛዋን ጠራሁዋት፤

“ሌንሳ የለችም እንዴ?”
“ሌንሳ ትላንት ሄደች። ከናንተ እንደተለየች አባቷ መጥተው ወሰደት። ልታገኛችሁ ፈልጋ በጣም ተጨንቃ ነበር። ግን ቤት አልነበራችሁም። አባቷ አጣድፈው ይዘዋት ሄዱ...”
አንዳችም ቃል ሳንተነፍስ ወደ ቢሾፍቱ ሃይቅ ዳርቻ ሄደን ተቀመጥን። አየሩ እንደተለመደው ነፋሻ ነበር። ገደሉ ሁሉ ሳር ለብሶአል። ብዙ ደቂቃዎች እዚያው ገደሉ አፋፍ ላይ ቁጭ ያልን ይመስለኛል። በመካከሉ ግን አልቻልኩም። በተፈነቀለ ስሜት ሀቅ! ብዬ ማልቀስ ጀመርኩ፤
ነብዩ በጣም ግራ ተጋብቶ ሊያፅናናኝ ሞከረ፤

“ምን ሆነሃል? ኸረ በጎርጊስ? ሰው ቢያይህ ምን ይላል?”
 ሲወጣልኝ እንባዬን ጠራርጌ ዝም አልኩ።
 ወደ ቤታችን ስንመለስም እንዲህ ሲል ጠየቀኝ፤
 “ምን ሆነህ ነው ግን?”
 “ዝም ብዬ ነው”
 “ዝም ብለህም አይደለም። ወደጎታል እንዴ?”
 ቆጣ ማለቴ ትዝ ይለኛል፤
 “እንዴት እንደዛ ትላለህ? የሁለታችንም ጓደኛ ነች”
 “ታዲያ ለምን አለቀስክ?”
 ዘግየት ብዬ እንዲህ አልኩ፤
 “እውነቱን ልንገርህ?”
 “ንገረኝ?”

“የቀዌሳን ታሪክ ልተርክላት አልቤ ነበር። ሌሊቱን ሙሉ ስለማመደው ነበር ያደርኩት” ስል ምርር ብዬ ያለቀስኩበትን እውነተኛ ምክንያት አጫወትኩት።

በሚቀጥለው አመት ሌንሳ ወደ ሰፈራችን ትመጣ ይሆናል ብለን በተስፋ ጠበቅናት። ከመጣች አነብላታለሁ በሚል የቀዌሳን ታሪክ በፅሁፍ ጭምር አዘጋጀሁት።

ሆኖም ሌንሳ ሳትመጣ ቀረች። የቀዌሳን ታሪክ ለሌንሳ ባለመተረኬም ቅሬታው ለረጅም ጊዜ ልቤ ውስጥ ቆየ። መቆየት ብቻ ሳይሆን ቅሬታው ህመም ሆኖ አሰቃይቶኛል። የቀዌሳን ታሪክ በመተረክ የሌንሳን ቀልብ ለመሳብ ከፍተኛ ፍላጎት አድርብኝ ነበር።

ምን ማድረግ ይቻላል?
 አልተሳካም።
 እንዲህ ያሉ ያልተቋጩ ፍላጎቶች ቅሬታ ፈጥረው፤ መጥፎ ትዝታ ሆነው ዝንተክለም ልብ ውስጥ ይኖራሉ። የቅሬታው ምስልም ምሽት ላይ በሚነድ እሳት ዳርቻ ከወገን ርቆ የመቀመጥና የመናፈቅ አይነት ሲሆን፤ ሆኖ ይባላል...

እነሆ! ጊዜው ይነጉዳል።
 ልጅነት የሩቅ ትዝታ ሆኖአል። ከዚያ ወዲህ ሌንሳን በአይነ ስጋ አይቼያት አላውቅም። 28 አመታትም አልፈዋል። የዚህ ምእራፍ ባለታሪክ የሆነው ሶስታችንም በየፊናችን

ወደማይቀረው እናዘግመው ይዘናል። የ41 አመት ሰው መሆናችን ነው እንግዲህ። ህይወት እንዲሁ ናት...

ነብዩ አበበ በኑሮው ተሳክቶለታል። ጥሩ ቤተሰብ መመስረቱን ሰምቻለሁ። አሜሪካ ላይ አንቱ ከተባሉ የህክምና ዶክተሮች አንዱ ለመሆንም በቅቶአል። ሙሉ በሙሉ ደስተኛ ሰው ሆኖአል ብዬ ግን በፍፁም አላምንም። ቀደም ባሉት ጊዜያት ደጋግሞ እንዲህ ሲል እሰማው ነበር፤

“ብቻህን መደሰት አይቻልም። ሌላው የተሻለ ህይወት እንዲኖር ማገዝ ካልቻልክ ለራስህ ማግኘትህ ብቻውን የደስታ ምንጭ ሊሆን አይችልም”

ስለ ሌንሳም ቢሆን ቁራጭ ወሬ አለኝ። ሚንኦሶታ በተባለው የአሜሪካ ክፍለ ሃገር ነዋሪ ከሆነች 12 አመታት ደፍናለች። ባለ ትዳርና የሁለት ልጆች እናት ለመሆንም በቅታለች። ይህ መፅሃፍ ታትሞ ሲወጣ ሌንሳ አግኝታ ታነበው ይሆናል ብዬ ተስፋ አድርጌያለሁ።

ማን ያውቃል?

የአንድ ክረምት የልጅነት ገጠመኛን ደግማ ደጋግማ አጣጥማ ስትጨርስ፤ ሳልነግራት የቀረሁትን የቀዌሳን ታሪክ አንብባ እንዳበቃች፤ ኮምፕዩተርን ከፋፍታ ለኔ ደብዳቤ ለመፃፍ ትጣደፍ ይሆናል...

- 2 -

የቀዌሳ አመፅ

አውሬማ ይጮሃል - ጥቅጥቅ ካለው ጫካ፣
 በአዳኞች ሲከበብ - መኖሪያው ሲነካ፣
 መብረቃዊ ድምፁም - የደወል አስተኔ፣
 እንደ መዝቃ ሰልት - ይሰማኛል ለኔ፣
 ከተራራው ማዶ - ድምፅ እያስተጋባ - ከሚመጣበት፣
 ዘፈን ስትዘፍን - እንደምትሰማ - ከርቂት ሴቲቲ፣
 እያንዳንዱ ድምፅም - እንደ እነዝዘሩ፣
 በባዶው ሰማይ ላይ - ይመጣል በአየሩ፣

(ግጥም - አሌክሳንድር ፑሽኪን)
 - አያልነህ መላቱ እንደተረጎመው -

የቀዌሳ ታሪክ ተረት የሚመስል ቁራጭ እውነት ነው።
 ድንገት እግር ጥሏችሁ ወደ ዝቋላ ብቅ ካላችሁ፣ መንገድ ላይ
 የምታገኙትን ማንኛውንም ገበሬ

‘ቀዌሳ ማነው?’ ብላችሁ ጠይቁት።

ገበሬው ምንም ሳያመነታ ቀዌሳ ለክብሩና ለህልውናው
 ሲል የፈፀመውን ወደር አልባ ተጋድሎ እንደወረደ
 ያወጋችሁዋል።

የቀዌሳን አጭር የህይወት ዘመን ታሪክ የሰማሁት
 በ1973 የክረምቱ ወራት ላይ ለሁለት ሳምንት እረፍት ከነብዩ
 ጋር ወደ ዝቋላ ገጠር ሄደን ሳለ ነበር።

ለነገሩ ምን እረፍት ይባላል?

ማሳው ላይ አረም ማረም፣ ወደ ዱር ወርዶ እንጨት

መስበር፣ የግጦሽ መስኩ ላይ ከብቶቹን ማለማራት ይህን ሁሉ
 እንሰራለን። በአናቱ የነብዩ አባት ቁጭ ማለት የት ያውቁና?
 የሚሰሩት ካጡ ደኑን እየመነጠሩና እያቃጠሉ ለመጨው
 ክረምት የሚሆን የእርሻ መሬት ያዘጋጃሉ።

ብዙውን ጊዜ ማምሻው ላይ ከብቶቹን ከሃማጋው ወደ
 በረት አሸገን ስናበቃ፣ ደጁ ላይ የቁርበት ምንጣፍ አንጥፈን
 ጋደም እንላለን።

ማለዳው ምንጊዜም ተናፋቂ ነው።

የአተር እሸት ከማሳው ላይ እየመገፈገፈና ጠርጥረን
 እየበላን ከብቶች እያገድን የክረምቱን ፀሃይ እንመገባለን።
 የገብሱን እሸት እየሸመጠጥን መአዛውን ወደ ሳንባችን መሳብ
 የሚሰጠን እርካታ ሌላ ነው። ዋንዛውን እየገነጠልን
 እናጣጥመዋለን። ጨንራችን ረሃብ ከተሰማው ወደ አንዱ ገበሬ
 ጎጆ ብቅ ማለቱ ይበቃል። ወፍራም እርጎ እስክንጠግብ
 ለመገልበጥ ድምቡሎ አያስፈልግም። እርጎ እንዴት ከገንዘብ
 ይቆጠራል? ነውር ነው። ከነውርም ነውር፤ የነውሮች ሁሉ
 ነውር። ለነገሩ ማሩንና አይቡንስ ቢሆን ማን ሲነካው? ዞር ብሎ
 የሚያየው የለም።

የሚደንቅ ነገር ልንገራችሁ?

ከእንቁላል ይልቅ አንድ የክብሪት እንጨት ይወደዳል።

* * *

አንድ ቀን ታዲያ ሳሩ ላይ ጋደም ብለን ሳለ አንድ
 ጥቁር አውሬ በላያችን ላይ ፈትለክ ብሎ ወደ ጫካው ገባ።
 በጣም ደንግጠን ነበር። አውሬውም አላየንም ኖሮአል። እሱም
 ራሱ ደንግጦ ሳያስበው ላያችን ላይ ሳይወጣብን አልቀረም፣

“ሽላ-ምጥማጥ ነው” አልኩ።

“አይደለም!” ሲል ተቃወመ ነብዩ፣ “...በደንብ
 አይቼዋለሁ። ድመት ነው። የጫካ ድመት ሊሆን ይችላል።”

በዚህ ጥቂት ተከራከርን።

እኔ ከዚያ ቀደም የጫካ ድመት የሚባል መኖሩን
 አላውቅም ነበርና አስደንግጠን ያለፈው አውሬ ድመት መሆኑን
 መቀበል አልቻልኩም ነበር።

(ድመት እየለመነ ሆዱን ይሙላ እንጂ ከመቼ ወዲህ ነው ጫካ የሚገባ? አይዋ ካባረረና ወንበር ካሞቀ መች አነሰው? መልክ እንጂ ምን ልብ አለው ድመት? 'የነብር ዘር አለብኝ' ብሎ ዘር መቁጠር ምን ያደርጋል? ሆኖ መገኘት እንጂ! እያልኩ ሳላሰብ አልቀረሁም። ዳሩ ግን ተሳስቼ ኖሮአል። ማምሻውን ጥቁሩ አውራ ድመት መሆኑን አረጋግጥኩ።)

በእርግጥም ማምሻው ላይ ስራችንን ካበቃን በሁዋላ እንደተለመደው የቁርበት ምንጣፎችን ደጁ ላይ ዘረጋንና ጋደም አልን። ለአይን መያዝ ቢጀምርም ከብቶች ገና ተጠቃለው አልገቡም። ጫጫታው አየሩን ሞልቶታል። አእዋፍ፣ ውሾች፣ ህፃናት፣ ጥጆች፣ ሁሉም በየፊናው የሚያወጣው ድምፅ ጆሮገብ ህብረ ድምፅ ፈጥሮ መንፈስን ይማርካል።

የነብዩ አባት ልብስ የሚሰፉበትን ማሽን በመተው፣ እሳቸውም እንደተለመደው ከወገባቸው በላይ በቀዝቃዛ ውሃ ተጣጥበው፣ የተጠቀለለ ቁርበት ይዘው በመምጣት አጠገባችን ጋደም አሉ።

ምሽት ላይ እንዲህ ደጁ ላይ ጋደም ማለቱን የለመድነው ከእሳቸው ነው። ድቅድቅ ያለው ጨለማ ላይ የፈሰሱትን ከዋክብት እያዩ በፀጥታ አእምሮን ማሳረፍ ከፍተኛ ደስታ እንደሚያጎናፅፍ እኔም ይኸው ተረድቼያለሁ።

“የጫካ ድመት” የተባለው ነገር አእምሮዬ ውስጥ የቀረ ጉዳይ ነበርና ይህንኑ አነሳሁ፤

“ጋሽ አበበ! እዚህ የጫካ ድመቶች አሉ እንዴ?”

“የቀዌሳ ልጆች ናቸዋ!” አሉ ሞቅ ካለ ሳቅ ጋር።

እናም እኛ ማብራሪያ እስክንጠይቅም አልጠበቁ። የቀዌሳን የህይወት ታሪክ በአጭሩ አወጉን።

“ዝቋላ ላይ የቀዌሳን የአመፅ ታሪክ የማያውቅ የለም” ሲሉ ነበር የጀመሩት። እናም ቀጠሉ፤

“...ቀዌ የኔ ድመት ነበር። መቼ ነበር ጊዜው? እናንተ አልተወለዳችሁም። ምን እናንተ ብቻ? ታላላቆቻችሁም አልተወለዱም። ወደዚህ ወደ ዝቋላ መጥቼ እርሻ እና ይህን የልብስ ሰፊት ሰራ እንደ ጀመርኩ አይዋ አስቸገረኝ። ዱባ

ያክላሉ የዝቋላ አይመች። እየመጡ ለሰፊት የቀረበውን ጨርቅ በጫጭቀው ከሳራ በኪሳራ አደረጉኝ።

ይህቼን ይወዳል አበበ!

ድመት መፈለግ ጀመርኩ። እዚህ ግልገል ድመት ፈልጌ ሳጣ፣ ከደብረዘይት አንድ ጥቁር ድመት አገኘሁና ይገኘው መጣሁ። እንደ ኑግ ጥቁር ነበር። ልክ እንደዚህ እንደ ጨለማ! አይኖቹ ብቻ እንደ ከዋክብት ያበራሉ። የሚንበለበል እሳት የሚመስሉ አይኖች ነበሩት።

ይሄማ ለአይዋ መድሃኒት ነው።

ጨለማ ውስጥ ቁጭ ብሎ አይኑን ገርበብ ካደረገ ፈልገህ አታገኘውም። ሃይለኛ ድመት ነበር። ቀዌሳ አልኩት ስሙን። ቀዌሳ ማለት እንግዲህ ረጅም፣ ጥቁር፣ ሃይለኛ የእባብ ዘር ነው። በመልኩና በተግባሩ ጠራሁት። ቀዌሳ! ኮስታራነቱን ተወት! የአያቱ ልጅ!

የሽንጡና የጭራው ርዝመት ሲታይ ሽለምጥማጥ እንጂ ድመት አይመስልም። ድምፁ ብቻ በቂ ነበር አይዋ ለማባረር። አይዋ የሚባል ካካባቢያችን ድራሹ ጠፋ። ቀዌ አንድ ባንድ እያሳደደ አንቆ ጨረሳቸው።

ጋሽ አበበ ረጅም ሳቅ ስቀው ትረካቸውን ቀጠሉ፤

“...ዝምተኛ ነበር ቀዌ! እንደ ወታደር እግሮቹን አገጣጥሞ ቁጭ ይላል። አይተኛም ብዙ ጊዜ። ቀን ቀን የቀረረው ዛፍ ጫፍ ላይ ይወጣል። ከየዛፉ ወፎች ድራሻቸው ጠፋ። ጎጆአቸው እየገባ ከነጫጩቶቻቸው እያነቀ ፈጃቸው። እንዴት ያለ ሃይለኛ ድመት!

ዳሩ አብሮኝ ሊቀጥል አልቻለም። ጠላት ተነሳበት። ለካስ እዚህ ዝቋላ ጥቁር ድመት የክፉ እድል ምልክት ኖሮአል። እኔ ይሄን መች አውቁ? ልብስ ሊያሰፉ የሚመጡ ደምበኞቹ ቀዌሳን ሲያዩ ወደሁዋላ ሩጫ!

‘ምነው? ምነካችሁ?’ ስል፤

‘ጥቁር ድመት በጠዋት መንገዳችንን ካቋረጠ ክፉ ነገር ይገጥመናል። ስለዚህ ቤትህ አንመጣም’

አላስተወዋልኩም እንጂ ለካስ ጥቁር ድመት ዝቋላ አይገባም። አይ አለማውቁ!? ይህን ባውቅ ሌላ ድመት እፈልግ አልነበር? ላግባባ ሞከርኩ፤

እረባካችሁ ምን ሆናችሁዋል? ጠቆረ ነግ ያው የድመት

ልጅ ድመት ነው ብል ማን ሊሰማ?

ምን ማድረግ ይቻላል? እምነት ነው። አንድ ጊዜ እንዲህ ያለ እምነት አእምሮው ውስጥ የከተተን ሰው መመለስ የዋዛ አይሆንም። ከአያት ከቅድመ አያት የሚወረስ ነው። ምን ይደረግ? እዚህ ቃጂማ ጊዮርጊስ ከሚኖር ሰው ነጭ ድመት አገኘሁና ይዘው መጣሁ። ቀዳሳን ደሞ ከረጢት ውስጥ አስገብቼ ሳበቃ በጨለማ ዝንጀሮ ገደል ወሰጄ ጣልኩት።

ቤት ስደርስ ቀዳ ደጃፉ ላይ ቁጭ ብሏል።

ይችን ይወዳል አበበ?

አልተግባባንም ማለት ነው? እንደዚህም አይሆንም። ለአንድ ድመት ተብሎ ስራ ሊበላሽ አይችልም። ልምጭ ቆረጥኩና ደህና አድርጌ ጀርባው ላይ አሳረፍኩበት።

በጣም ጮኸና ተፈናጠረ። ጥፋት አጥፍቶ የቀጣሁት መስሎታል። አልተግባባንም። የሰው አፍ አያውቅ በምን ልንገረው? በልምጩ ደህና አድርጌ ደገምኩት።

ሁኔታው በፍፁም አይረሳኝም።

ቀዳ ግራ ገብቶት አፍጦ ያየኛል። 'በእውነት እንዲህ የሚመታኝ አበበ ነው?' የሚል ይመስል ነበር። ይወደኝ ነበር። ማታ እዚህች አብረን ነበር የምንተኛ። ምን ይደረግ ታዲያ?

ይለይለት አልኩና ለሶስተኛ ጊዜ ስለነዝር ፈትለክ ብሎ ከግቢው ወጣ። እንዲያም ሆኖ ግን አላመነም። ብዙም ሳይቆይ ተመልሶ መጣ። 'እንደተባረረ ማወቅ አለበት' አልኩና ልምጩን አንስቼ ስንደረደርበት ፊቱን አዙሮ ሸሸ።

በነጋታው ጠዋት በር ስከፍት፤ ደጃፉ ላይ ተኝቶአል።

'ቀዳ እድለበሴ! እንዳልተፈለግህ አሁንም ገና አልገባህም? ጥቁር ሆነህ ባትፈጠር ይሻልህ ነበር። እንግዲህ አትቀየመኝ ቀዳ! አልኩና በተኛበት አንድ ጊዜ አሳረፍኩበት።

እንደዚያ ያለ ድንጋጤ በሰውም በእንስሳት ላይም አይቼ አላውቅም። እንደ ጥይት ተተኩሶ ተነሳ። የአውሬ ቁጣውን ጮኸ ሲያበቃ፤ በጥላቻና በክፉ ፊት ዝቶብኝ ግቢውን ለቆ ወጣ።

ከዚያ በሁዋላ ቀዳ እንደማይመለስ ርግጠኛ ሆንኩ። በርግጥም ቀዳ ወደኔ ቤት አልተመለሰም። እዚያው ሰፈር ውስጥ ዛፍ ላይ ማደር ጀምሮ ነበር አሉ። እረኞች ደግሞ አውቀውት 'ቀዳ! ቀዳ!' እያሉ በድንጋይ ሲያዋክቡት፤ መንደሪቷን ለቆ

ወደ ዝንጀሮ ገደል ወደ ጫካው ወረደ።

ከዚያ በሁዋላ ለወራት ያህል ያየው አልነበረም። ሁዋላ ግን ተመልሶ ብቅ አለ። እኔ አላየሁትም። ወሬውን ነው የሰማሁት።

'ቀዳ ሰፈር ገብቶ ዶሮ ይዞ ሄደ!' የሚል ወሬ መጣ።

'ተሳስታችሁዋል። ድመት ዶሮ መሸከም አይችልም።

ሸለምጥማጥ ይሆናል' አልኩ።

'ቀዳ ነው' ብለው አረጋገጡልኝ።

አላመንኩም ነበር።

በዚያው ሰዋን ግን እንደገና ወደ መንደር ገብቶ ጫጩት ይዞ ሲፈተለክ ብዙ ሰዎች አዩት። ይህን ጊዜ ግን አመንኩ።

ምን ማመን ብቻ?

ቀዳ እያደፈጠ የመንደሩን ዶሮዎች ይፈጅ ገባ። ዶሮ እየሰረቀ ወደ ዝንጀሮ ገደል እንደሚወርድ ቢገመትም ገደሉና ጫካው ሰፊ በመሆኑ ቀዳን ፈልጎ ማግኘት የሚቻል አልነበረም። እረኞች አድፍጠው ሊገድሉት ብዙ ሞክረው አልሆነላቸውም። ሲሸሉኩክና ሲበር ልክ እንደ እባብ በአይን አይታይም አሉ።

አንድ ጊዜ ግን ቀዳ ለጥቂት ሊያዝ ነበር።

ዳሩ በግልባጩ አሳዛኝ ሁኔታ ተፈጠረ። እረኞች እዚሁ ከመንደራችን እልፍ ብሎ አንድ ዛፍ ስር የዶሮ ላባ ተዘርቶ ያገኛሉ። ይጠራጠሩና ዛፉን ሲፈትሹ ቀዳ ጀግናው ከዛፉ ጫፍ ባላ ማሃል ተኝቶ ያዩታል።

ወዲያው ወሬውን ቢያዳርሱ ሰፈሩ ግልብጥ ብሎ ያቺን ዛፍ ከበበ። እኔም ራሴ እየሰፋሁ የነበረውን ልብስ ትቼ በርሬ ወጣሁ።

ቀዳ የቀረሮ ዛፍ ጫፍ ላይ ባላ መሃል ተሸሽጎ ቁልቁል ያየናል። እረኞቹ እንዴት እንዳዩት የሚደንቅ ነው። ዛፉ ጥቁር በመሆኑ ቀዳን መለየት የሚቻል አልነበረም።

ለካስ ጫጩት ሞጭልፎ እዚህ ዛፍ ላይ ነበር የሚወጣ። በድንጋይ፤ በፉሪሳ፤ በወንጭፍ ከዛፍ ሊያወርዱት ሞክሩ። አልሆነም። ባላው ማህል ተለጥፎ ድንጋይ ሊደርስበት አልቻለም። ህዝቡ መቼም ግልብጥ ብሎ ወጥቶአል። ሴቶች፤ ህፃናት፤ ሽማግሌዎች፤ የቀረ ሰው አለ ማለት አይቻልም።

በድንጋይ አልሆን ሲል አንድ እረኛ ሽመል ይዞ ወደ ዛፋ ወጣ። ቀዌሳ አጠገብ ደርሶ በዱላ አንድ ጊዜ ሲሞክረው፣ ቀዌ ማመን የማይቻል ጀብድ ፈፀመ።

ከላይ ቁልቁል ወደ ተሰበሰበው ህዝብ ተወረወረ።

ይህ ይሆናል ብሎ ማን ሊጠብቅ?

ጨሽት እና ሽሽት ሆኑ። አንዱ ባንዱ ላይ እየዘለለ። ድመት መሆኑንም ረስተውት ኖሮአል። ሰይጣን ወይ ነብር የዘለለባቸው ይመስል ሽሽት! አንዱ በሌላው ላይ እየዘለለ። ኡኡታው! አባራው! ድብልቅልቁ ወጣ። ትርምሱ ጋብ ሲል አንድ ሽማግሌና አንድ ህፃን ተሰብረው ተገኙ። ርስበራስ ተረጋግጦ የደረሰውን መለስተኛ አደጋ ተውት።

ጋሽ አበበ ፋታ ወሰዱና ትረካቸውን ቀጠሉ፤

“...ቀዌሳ ሳይያዝ አመለጠ!

“...ይሄ ሁኔታ አምልኮቱን ጨመረው። በዚያ ሰዋን ሌላ ወሬ አልነበረም። የገበሬ ማህበሩ ሊቀመንበር ጠመንጃ የታጠቁ ሶስት አብዮት ጠባቂዎችን ወደ ዝንጀሮ ገደል ላከ። አንድ ወር ሙሉ በየገደሉ ፈለጉት። ቀዌሳ! ቀዌ! እያሉ እየተጣሩ... ሊታልሉት...”

ጋሽ አበበ እንደገና ረጅም ሳቅ ሳቂ፤

“...ቀዌሳ ግን አልተገኘም።

“...ከዚያ ወዲያም ዶሮና ጫጩት መመንተፋን ተወ። ድምፁ ጠፋ። አየሁት የሚል እረኛም አልተደመጠም።

ሁዋላ ግን እንደገና ወሬው መጣ።

ሌሊት በየጎጆው እየዞረ ሴት ድመቶችን ያንጫጫል ተባለ። ይህም እውነት ነበር። ወሬው ተወርቶ ብዙም ሳይቆይ አንድ ጎጆ ውስጥ ጥቋቁር ድመቶች ተወለዱ።

ደንግጠው ግልገሎቹን ዝንጀሮ ገደል ወስደው ጣሉዋቸው። እረኞችም እነዚያን ግልገሎች በድንጋይ ቀጥቅጠው ገደሏቸው።

መች በዚህ አበቃ!

እዚህም እዚያም ጥቋቁር ድመቶች ይወለዱ ጀመር። አንዳንዶቹ ያረገዙ ድመቶቻቸውን ወስደው ይጥሉ፤ ይገድሉ። በዚያን አመት በሚወለዱት ጥቋቁር ድመቶች ምክንያት፤ ‘እህሉ ላይ ቸነፈር ይወርዳል፤ እልቂት ይመጣል’ እያሉ የሚተነብዩም ተሰሙ። ‘የወቀዮ ቁጣ ነው። በየጎጆአችን ጥቁር

ድመት መታየቱም የክፉ ዘመን መምጣት ምልክት ነው’ ሲሉ የተናገሩም ነበሩ። ብዙ ተባለ መቼም። አንዳንዶቹ ጥቁር ግልገሎችን ገደል ወስደው ሲጥሉ፤ እናት ድመቶች እያሸተቱ ገደል ወርደው ልጆቻቸውን ሲያጠቡ አይተናል የሚል የእረኞች ወሬም መጣ። የዝቋላ ሰው ይህን እየተቀባበለ አወራ። አንዳንድ ጠንቋዮች ደግሞ ‘ቀዌሳ ድመት አይደለም፤ ባለውቃቢ ነው’ ሲሉ ተናገሩ።

እንዲህ ከረምን።

ከዛፍ ላይ ዘሎ ካመለጠ ወዲህ ቀዌሳን በአካል ያየው ግን አልነበረም። እድሜውም ስለገፋ ሞቶ ይሆናል ብዬ ገምቼ ነበር። ሆኖም ቀዌ በህይወት ነበረ።

አንድ ምሽት እዚህች ቁርበት ላይ ጋደም እንዳልኩ ቀዌሳ መጥቶ እዚያች ደጃፏ ላይ ቁጭ አለ። እንደ ወታደር የፊት እግሮቹን ግጥምጥም አድርጎ! ከዚያ እኔን ያየኛል።

አሁ! ቀዌሳ አርጅቶ ነበር።

ያ እሳት የሳስ ጀግና በመጨረሻ በእርጅና ተረታ። ተርቦ መምጣቱ ነበር። በአጥንቱ ነበር የሚራመድ። ገበሎ እንኳ መያዝ አቃተው ማለት ነው? እንዴት ልቤ እንደተነካ አታውቁም።

‘ቀዌሳ! ግባ! እባክህ ግባ! ቤትህ ነው’ አልኩት።

አይኖቼን ጨፈን ከፊት እያደረገ ጥቂት ቆየ።

ፊጥኜ ዓዳ ገባሁና ወተት በወጪት አድርጌ ሳስጠጋለት ወደ ሁዋላ ሸሸ። ራቅ ስልለት ግን ተመልሶ መጣና በእርጋታ ከወተቱ ጠጣ። አልጨረሰውም። ጥቂት ጠጥቶ አፋን በምላሱ ያፀዳጃ ያዘ፤

‘ቀዌ! እባክህ ግባ! በድዩሃለሁ ይቅር በለኝ’ አልኩት።

ድመት ሆኖ ሊሰማኝ አልቻለም። ምን ማድረግ ይቻላል? ከፊቱ መቆም የማልችል ሆኖ ተሰማኝ። ይህ ተራ ድመት ለሶስት አመታት ዝቋላን አንቀጥቅጦ ገዝቶአታል። ይህ እውነት ነው። አንድ ተራ ድመት የልቡን ሰርቶ መኖር ቻለ።

ይኸው አሁን ግን አርጅቶ እፊቱ ቆሞአል።

ቀዌ የሰጠሁትን ወተት ጠጥቶ እንኳ ሳያበቃ ፊቱን አዙሮ ጨለማ ውስጥ ገባ። በነገታው ይመጣል ብዬ ጠብቄ ነበር። ሳይመጣ ቀረ። ‘ሲርበው መምጣቱ አይቀር’ ብዬ ጠበቅሁት። ሶስት ቀናት፤ አራት ቀናት አልመጣም። ለካስ ሞቶ

ኖሮአል። ዝንጀሮ ገደል ወድቆ እረኞች አገኙት።

ይህ ወሬ ሲሰማ ድፍን ዝቋላ ግልብጥ ብሎ ወደ ዝንጀሮ ገደል ወረደ። ቀዌሳን ሊያይ! አንድ አርጅቶ የሞተ ድመት ሊያይ...”

ጋሽ አበበ ከት ብለው ሳቁና ትረካቸውን አጠቃለሉ፤

“...እኔም ሄድኩ። እንደ ሁሉም ሰው ተጋፍቼ ተጠግቼ አየሁት። ቀዌ ድንጋይ ላይ ወድቆአል። በእርጅና ምክንያት ገደሉን ሊቆጣጠረው አቅቶት ከላይ ሳይፈጠፈጥ አልቀረም። ሴቶች የሚወዱት ጀግና የሞተ ይመስል በዚያን ሰሞን ወሬያቸው ሁሉ ስለ ቀዌሳ ሆነ። ቀዌ! ቀዌሰ! ቀዌሳ! ሲባል ተሰነበተ። እንደ ባላባት ተለቀሰለት፤ እንደ አርበኛ ተዘፈነለት።

ከዚያ ወዲህ እንግዲህ ዝቋላ ላይ ጥቁር ድመት መፍራት ቀረ። አሁን በየቤቱ ብትሄዱ ጥቁር ድመት ታያላችሁ። ጫካ ውስጥም ጥቁቁር ድመቶች አሉ። ሁሉም የቀዌሳ ልጆች ናቸው!

ለቀዌሳ ሃይል የሰጠው አምላክ ነው ብለው የሚያምኑም አሉ። እንዲህ ያለ የእምነት ነገር መቼም አንዳንዴ አስቸጋሪ ነው። ‘ቀዌሳ ነኝ’ የሚል አንድ ጠንቋይም ተነስቶ ነበር። ዘጠኝ ጥቁቁር ድመቶች ቤቱ ውስጥ እያርመሰመሰ ይጠነቁል ነበር። እንዲህ ነው እንግዲህ ታሪኩ። ርግጥ ነው፤ አሁን የቀዌሳ ልጆች ዝቋላ ላይ እንደ ድመት ሳይሆን እንደ ሰው ተከብረው እየኖሩ ነው...”

ጋሽ አበበ ይህን ሲያወጉን አብሮአቸው ጋደም ያለውን ጥቁር ድመት እያሻሹት ነበር...

- 3 -

ሁለቱ ዝሆኖች

አይን ያለው ይይ!

ልብ ያለው ያስተውል፤ ጆሮ ያለው ይስማ፤

ይህ ፍፁም ባድማ፤

ይህ ፍፁም ድቅድቅ ጨለማ፤

እሚበራ እንዳይመስላችሁ...

በናንተ የይስሙላ ቁራጭ ሻማ፤

መጋረጃው ያልተነሳ ተውኔት...

ያልተፈታ እንቅስቃሴ አለውና ጨለማ፤

ነፋስ እሳተ ጎመራን ሲታቀፍ፤ ይችላልና ጠፍ ባድማ፤

(ግጥም - ደበበ ስይፋ)

* * *

ናላ በጭጋ ሲሸፈን - ልቦና በስጋት ሲባባ፤

መርሳት በራስ ቤት ሲሰራ - ፍርሃት ግንቡን ሲገነባ፤

ጭንቀት ጓዙን ሲያሳፍር - መጠርጠር ጫፉ ሲተባ፤

ላወቀ መንቃት ያኔ ነው - የሀይወት ክረምት ሲገባ፤

(ግጥም - ጌትነት እንየው)

መለስ ዜናዊ እና ስዬ አብሮሃ የተባሉት ሁለት ዝሆኖች በእድሜ እኩያዎች ናቸው። እንደ ጃንሆይ ‘በንወለድ ጀምሮ ስልጣን ይገባናል! ለመምራት እንጂ ለመመራት አልተፈጠርንም’ ብለው የሚያምኑ የባላባት ልጆች!

ሁለቱም በትምህርታቸው ሰነፎች አልነበሩም። ሁለቱም ጠብ አፍቃሪ አምባገነኖች ሲሆኑ ‘እብራት’ የተባለው ባለጭራ ኮከብ የጋራ እጣቸው ነው! ሁለቱም የህክምናን የሞያ ዘርፍ

መርጠው ማጥናት ጀምረው እንደነበር የቅድመ ትግል ድርሳናቸው ያወጋናል። ዳሩ ምን ያደርጋል? የሰው አካል በቢላ እየቀደዱ የህብረተሰብ ፈውስ ይሆናሉ ተብሎ ሲጠበቅ፤ በጠመንጃ ሃገር ወደ መቅደድ ገቡ። ጥቁር አንበሳ ሆስፒታል ሲጠበቁ ደደቢት በረሃ ተገኙ። 'ፕሮፌሰር አስራት ወልደየስን ይተካሉ' ተብለው ሲጠበቁ፤ በግልባጭ አስረውና አሰቃይተው ገደሏቸው።

በባህርይ ሁለቱም እብረተኞች ይሁኑ እንጂ፤ የተለያዩ አቅምና ተሰጥኦ ባለቤት ናቸው። የአነጋገር ዘይቤአቸው ሲመዘን መለስ ጭራው ጮሎ ነው። ስዩ እንደ ትንሹ ቡሽ ገገማ ነገር ነው። መለስ ዲፕሎማሲ ያውቃል፤ መተግጠፍ ይችላል። 'አድዋ' እያልከው 'መቀሌ' ታገኘዋለህ። መያዣ መቆንጠጫ የሌለው ልምጭ ነው። የተቃወመህን አሳብ፤ ተገልብጦ እንደራሱ ባንዴራ ሲያውለበልበው ግራ ትጋባለህ።

ስዩ በተቃራኒው ዘንዝና የዋጠ ይመስላል። ከመሬት ተነስቶ ቁጣው አይጣል፤ ሰዎችን ሁሉ ገና ድሮ ንቆ ጨርሷል። ከስዩ ጋር አብረህ ለመስራት ከወሰንክ ከዳሚ ለመሆን ጫንቃህን አመቻች።

መለስ ቀጤማ ናት።

ልክ እንደ አራቲ ጉዝንዝ ይሆንልሃል። ጊዜ ጠብቆ ግን መልሶ ጎዝጉዞ ይረግጥሃል። ዝሆን የረገጠው ሳር ያደርግሃል። መለስ ፖለቲካዊ ሰውነቱ ሲልቅ፤ ስዩ ወታደራዊ አቋሙ ያመዝናል። ውጊያ ላይ መለስ ዜናዊ ጀግና አይደለም። ርግጥ ነው፤ ጦር ሜዳ ላይ ጀግና መሆን ቀላል አይደለም። በነገራችን ላይ ሲቪላዊ ጀግንነትና የጦር ሜዳ ውሎ ለየቅል ናቸው። ጀግና አለመሆንም ወንጀል አይደለም። ማንም ሰው ቢሆንለት ጀግና ተዋጊ ቢሆን ይመርጣል። ስዩ አብርሃ በጦር ሜዳ ውሎው ብዙ አይታማም። "ልብ ድንጋይ" የሚሉት አይነት ነው ይላሉ። "ህወሃት አለቀለት፤ ተደመሰሰ" በተባሉ ውጊያዎች ላይ ስዩ ልብ የሚጠይቅ ፅኑ ርምጃ እየወሰደ ድርጅቱን ከዋት ያተረፈባቸው ጊዜያቶች ስለመኖራቸው የሚነገሩ ወጎች አሉ። ጦር ነ ት ን በጀግንነት ለድል ማብቃትና ሲቪል ህዝብን በዴሞክራሲያዊ መንገድ መምራት ግን ለየቅል ናቸው። ብዙውን ጊዜ ችግር የሚከተለውም የጦር ሜዳ ጀግኖች ሃገር ለመምራት በሚሞክሩበት ጊዜ ነው። ስዩ በመድፍ ተኩስ አይደነግጥም።

"ተሳሰቼ ነበር" የምትለዋን ቃል ግን ከመድፍ በላይ ይፈራታል። ስዩ "ይቅርታ" የምትለውን ቃል ካንደበቱ ሊያወጣ አይቻለውም። ዶክተር ሃይሉ አርአያ እንደሚሉት ሲቪላዊ ጀግንነት የባህላችን አንዱ አካል ሊሆን አልቻለም። ስህተቱን ከማመንና የፊፀመውን ወንጀል ይፋ ከማድረግ አንፃር ስንመዝነው ስዩ ፈሪ ብቻ ሳይሆን ቦቅቧ ቁምር ነው።

አዲስ አበባ በተያዘች ማግስት ከስዩ ጋር ሃገረሰላም ዋሻ ውስጥ ተገናኝተን እንደነበር በቀዳሚው መፅሃፌ ተርኬ ነበር። ስዩ በረጅም ርቀት የመገናኛ ሬድዮ ከአዲስ አበባ ከገደቃን ተከታታይ ሪፖርት እየተቀበለ መመሪያ ይሰጥ ነበር። ከጋዜጠኞቹ ጓደኞቹ ጋር እዚያች ቁጭ ባልኩባት ደቂቃ ስዩ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች አመፅን በተመለከተ መረጃ ደረሰው። ስዩ መደረግ ያለበትን መመሪያ ሰጥቶ ሲያበቃ እዚያ ለነበርነው ጋዜጠኞች፤ (መዝሙር ፈንቱ፤ ሙሉጌታ ገሰሰ እና እኔ) እንዲህ አለን፤

"ለምንን ኢትዮጵያዊ አንሆንም። ካልፈለጉ ማይጨው ላይ በታንክ ዘግተን ቁጭ እንላለን!"

(ስዩ ማይጨው እንጂ አሸንጌ አላለም። በዚያን ወቅት የትግራይ ክልል ድንበር ብለው የሚያስቡት እስከ ማይጨው ያለውን መሬት ብቻ ነበር።)

በወቅቱ የስዩ ፍርሃት ወለል ብሎ ታይቶኝ ነበር። የጦር ሜዳውን ውጊያ በድል ያጠናቀቀው ጀግናው ስዩ ከሰላማዊው ትግል ፊት ሲርበተበት አየሁት። ከደርግ ግዙፍ ብረት ለበሰ ጦር ፊት ግንባር ለግንባር የተዋጋው ስዩ መሳሪያ ካልታጠቁ ተማሪዎች ፊት ሲንቀጠቀጥና ወደ ማይጨው ስለማፈግፈግ ሲያወራ በጆሮ ሰማሁት።

ከዚህ አንፃር መለስ ጭልፊት ነው።

ጤፍ በሚቆላው ምላሱ የነደደውን ያበርደዋል። ያም ሆኖ መለስ ሲቪላዊ ጀግና አይደለም። የጦር ጀግንነቱም አልተሳካለት። የጥሎ ማለፍና የጠልፎ መጣል ችሎታዎቹን ማሳደግ ግን ችሎአል።

ስዩና መለስ የሚያደርጉት ግላዊ የስልጣን ሽኩቻ "ቶም ኤንድ ጄሪ" የተባለውን የህፃናት ፊልም ያስታውሰኛል። መለስ ብልጥ አይጥ ነው። ስዩ ጅል ድመት። አይጣ እያንገላታች ትጫወትበታለች። ድመቱ አይጣን ከያዛት እንደሚቀረጣጥፋት

ግልፅ ነው። ክፋቱ ግን መቼም ቢሆን ሊይዛት አይችልም።

ፋገራው ይቆይልኝና ወደ ቁምነገሩ ልመለስ...

አንድ ግልፅ ነገር አለ።

በ“ኢትዮጵያዊነት” አጀንዳ ላይ መለስና ስዬ የአንድ ድምቡሎ ሁለት ገፅታ ናቸው። ሁለቱም የኢትዮጵያዊነትን ሃገራዊ ስሜት ከደግፈው ውስጥ አስወግደው ራሳቸውን ወደ “ንፁህ ትግራዊነት” ለውጠዋል። ስዬ ታስሮ ከተፈታ በሁዋላ ራሱን ኢትዮጵያዊ ማድረግ ችሎአል’ ብለው የሚከራከሩ አሉ።

እኔ ይህን ለመቀበል እችላለሁ።

መቀበል የተቸገርኩት የማውቀው ነገር ስላለ ነው። አትዮጵያ የተባለችውን እድለቢስ ሃገር ከመምራት አንፃር መለስና ስዬ አንድ መሰረታዊ የሆነ ልዩነት አላቸው።

“የህወሃት ቡድን በኢትዮጵያ ስልጣን ላይ ነግሶ እንዴት ለረጅም ጊዜ ሊቆይ ይችላል?” ለሚለው ጥያቄ የሚሰጡት ምላሽ ላይ በእጅጉ ይለያያሉ።

ይህ ልዩነታቸው በህወሃት ካድሬዎችና በከፊል ደግሞ በእህት ድርጅቶች ካድሬዎች በግልፅ ይታወቃል። በተቃዋሚዎችና በኢትዮጵያ ህዝብ ዘንድ ግን ስለዚህ ልዩነታቸው በግልፅ የሚታወቅ አይመስለኝም። በዚህ ዘመን የፖለቲካ የሃይል አሰላለፍ ውስጥ መለስና ስዬ ወደ ቁንጮው ወጥተው ይህን መከራው የተራዘመ ህዝብ አክሮባት እየሰሩበት ነው ብዬ ስለማምን፤ በዚህ ትረካ የኔን የግል እይታ በጨረፍታ አቀርበዋለሁ።

* * *

የስዬ አብርሃና የመለስ ዜናዊ ሽኩቻ መቼና የት እንደተጀመረ በትክክል አላውቅም። የሁለቱ ዝሆኖች መጠላለፍና ሽኩቻ፤ “ደቂ አድዋ” እና “ደቂ ተምቤን” አይነት መልክ ይዞ ይፋ የሆነው ግን ስዬ የመከላከያ ሚኒስትር በነበረበት በ1985 መጀመሪያ ግድም ነበር።

በህወሃት ትግል የመጀመሪያዎቹ ዘመናት፤ “ህንፍሽፍሽ” በሚል መጠሪያ የሚታወቅ የመከፋፈል ችግር ተከስቶ የነበር መሆኑ ግን፤ ችግሩ ስር ሰዶ የቆየ ስለመሆኑ ጠቋሚ ይመስላል። በ“ህንፍሽፍሽ” ዙሪያ በተለያዩ ጊዜያት ከጥቂት በላይ ተፅፎአል። እዚህ አልደግመውም። ባጭሩ ግን ህንፍሽፍሽ ራሳቸውን፤

“አሽኦ” ብለው በሚጠሩና “ደቂ አሉላ” በተባሉት መካከል የተፈጠረ የስልጣን ሽሚያ ነበር። “አሽኦ” ማለት አድዋ፤ ሽሬ፤ አክሱም፤ ማለት ሲሆን፤ “ደቂ አሉላ” ደግሞ የተምቤን ተወላጆች ናቸው። የ“ደቂ አሉላ” ቡድን፤ “ስልጣን ሙሉ በሙሉ በ‘አሽኦ’ ተያዘ” የሚል ቅሬታ ነበረው። ይህ የወቅቱ የስልጣን ረሃብና ሽኩቻ ህይወት እስከመጥፋት ያደረሰ ቢሆንም፤ በዚያን ጊዜ ሊያፍኑት አሊያም ሊያቀዛቅዙት ችለው ነበር። ሆኖም ደርግ ከወደቀ በሁዋላ ተዳፍኖ የቆየው የሁለቱ ጎራዎች ቅሬታ ማንሰራራቱ አልቀረም።

መለስ ዜናዊ የሃገሪቱን ስልጣን እንደተረከበ የቤተመንግስቱን የውስጥ እና ዙሪያ ጭቃ በአድዋ ተወላጆች ሞላው። ይህ መነሻ ተዳፍኖ የቆየውን ቅሬታ ቀስቀሰውና በ1985 አጋማሽ ላይ በስዬ አብርሃ ዙሪያ የተሰባሰቡ ደቂ አሉላዎች፤ ‘መፈንቅለ መንግስት ሊሞክሩ አስበዋል’ በሚል ለሁለተኛ ጊዜ ተመቱ። በተግደፈ ሁኔታም ስዬ አብርሃ ከመከላከያ ሚኒስትርነት ተነስቶ በቅጣት ወደ ትግራይ ተላከ።

ስዬ በርግጥ፤ “ደቂ አሉላ” በሚል ህብ-እ መጠሪያ የተምቤን ተወላጆች እንዲሰባሰቡ አድርጎ ነበርን? ይህ ጥያቄ በ1985 በተደረገው የመከላከያ ግምገማ ላይ ተነስቶ ነበር። ጉዳዩ ይበልጥ ከመጮሁ በፊትም እንዲታፈን ተደረገ። ግምገማው የላይኛውን አመራር ሳይነካ፤ ስም ሳይጠቅስ በታችኛው አባል ደረጃ ብቻ እንዲታይ ተወሰነ። የላይኛው አመራር ከችግሩ ነፃ መሆኑ በራሱ መድረክ ታይቶ ተረጋግጦአል’ በሚል ሾላ በድፍኑ ተብሎ ታለፈ። ታችኛው ካድሬም ‘ስልጣን ፈላጊነት’ የተሰኘ የመገምገሚያ ነጥብ ተሰጠውና በዚያ ታጥሮ ራሱን እንዲገመግም ታዘዘ። አጀንዳውም ለሁለተኛ ጊዜ ታፈነ።

ስዬ አብርሃ ከመንግስታዊ ስልጣኑ የመነሳቱና ወደ ትግራይ የመላኩ ዜና ግን ምስጢሩን በከፊል ነፋስ እንዲገባበት አደረገው።

በወቅቱ ይህን ጉዳይ አስመልክቶ ለሚሰጡ የቀረበ መረጃ በሚዲያ ፍንጭ የሰጡን ብቸኛው ሰው ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያም ነበሩ። ስዬ አብርሃ ከኤርትራ ጋር በተያያዘ አጀንዳ ከመለስ ጋር በፈጠረው ልዩነት ስልጣኑን ተነጥቆ ወደ መቀሌ በቅጣት መዛወሩን ገለፁልን። በወያኔ ጓዳ ዙሪያ ለነበርነው የፕሮፌሰሩ መረጃ አዲስ ባይሆንም ጉዳዩን አንስቶ

ለመወያየት ግን በር ከፍቶልን ነበር።

እኔ በነጋታው ስዬ ዘንድ ወደ መቀሌ ደውዬ አገኘሁትና ፕሮፌሰር መስፍን የፃፉትን በአጭሩ አነበብኩለት።

አንብቤ ሳበቃ፤

“ምን ያውቃልና ነው የሚለፈልፈው?” አለ በስሜት።

እኔም ስራዬን መስራት ያመቸኝ ዘንድ ይችኑ የስዬን ቁጣ ማራገቤ አልቀረም። ዋና ፍላጎቴ ስዬ ቃለመጠይቅ እንዲሰጠኝ ብቻ ነበር። እናም ፈጠን ብዬ፤

“የዛሬው የፒያሳ ወሬ ስላንተ ሆኖአል” አልኩት። አያያዝኩና እንዲህ አከልኩ፤ “ቃለመጠይቅ ብትሰጠኝ ይሻላል። ባይሆን ጉዳዩን በእግረመንገድ እናነሳዋለን”

በዚህ ተስማምተን ስዬ ወደ አዲሳባ እንደመጣ ለእጄይታ መፅሄት ሰፊ ቃለመጠይቅ ሰጠኝና የሹፋን ዘገባ አድርጌ አተምኩት። በውይይታችን ወቅት “የማይታተም” በሚል ‘በህወሃት አመራር ውስጥ የመከፋፈል አደጋ ተከስቶ ነበር’ የሚል ወሬ መኖሩን ጠቆም አድርጌ ነበር።

ስዬ ባጭሩ፤ “ውሸት ነው” ስል አስተባበለ።

በወቅቱ ስዬን የማላምንበት ምክንያት አልነበረም። እና ወሬው ውሸት የመሆን እድል ሊኖረው እንደሚችል ግምት ወስጄ ወደ ቀጣይ ስራዬ አመራሁ። ወሬው ውሸት አለመሆኑ ግን ብዙም ሳይቆይ ይፋ ሆነ። የሁለቱ ዝሆኖች ሽኩቻ በአይን መታየት ጀመረ።

ሁዋላ “እነ ተወልዶ” ተብለው የታወቁት የአመራር አባላት በወቅቱ የስዬን ከመከላከያ መነሳት የደገፉበት የራሳቸው በቂ ምክንያት ነበራቸው። ይህም የስዬ ደጋፊዎች “አሸእ” ብለው የሚጠሩትን ቡድን የመቃወም ዝንባሌ ማሳየታቸው ነበር። ስዬ በቀጥታ ህልውናቸው ላይ መጥቶባቸው ነበር። በመሆኑም ስዬ ባለጠመንጃዎችን ከሚያዝበት አደገኛ ወንበር ተነስቶ ትግራይ ላይ እየተጠበቀ እንዲቆይ መለስ ያቀረበውን ሃሳብ ባንድ ድምፅ አፀደቁለት። እንደታቀደውም ስዬ በነአርከበ ኡቅባይና ስብሃት ነጋ ተከበ፤ እንደ ቆሰለ አውሬ ሲጠበቅ ቆየ። የስዬ አብርሃ ወንድሞችና ዘመድ አዝማድ ያለሃፍረት ሃብት ወደ ማጋበሱ ሲገቡም እነ መለስ ያለ እንቅፋት ለቀዋቸው ቆዩ። ስዬ

በባህርይው ተናካሽ ተፈጥሮ አለው። አመለኛን ወይፈን ጨው እያላስክ አንገቱ ላይ ገመድ እንደምታስርበት ሁሉ፤ ስዬ በዚህ ዘዴ ወደ መስፍው ሃይቅ ገብቶ እንዲዋኝ መንገዱን ሁሉ ከፊት ሲጠርጉለትና ሲያመቻቹለት ቆይተው ነበር። ስዬ ውሎና አክራሞቱ ትግራይ በመሆኑም “መለስን ሊተናኮል አይችልም” ተብሎ ታስቦ ነበር።

ተገላቢጦሽ ሆነ!

ስዬ አብርሃ መቀሌ ከገባበት እለት ጀምሮ እንደ ትግሉ ጊዜ አንገቱ ላይ ክሹክ መጠቅለሉን ሆን ብሎ ቀጠለበት። ከኤርትራ ጋር በድንበርና በጉምሩክ ነክ ጉዳይ መተናኮል አበዛ። ይህም መለስን የሚረብሸው ሆኖ ተገኘ። ወደ ኤርትራ የሚያልፉ ኤርትራውያን መንገደኞችን እያስፈተሽ ግማሽ ኪሎ በርበሬ መውረስ በመጀመሩ መለስ ወደ ስዬ ደውሎ፤

“የፖለቲካ ዝምድናውን ወደ በርበሬና ሽሮ ደረጃ እያወረዳችሁት ነው” ብሎ ስለማለቱ የአንድ ሰሞን የሰፈራችን ወሬ ለመሆን በቃ።

የስዬና የመለስ አለመጣጣምም በተለያዩ ቅርፅና ይዘት እዚህም እዚያም ይሰማ ቀጠለ። ስዬ መለስን ከኤርትራ ጋር ሚዛናዊ ያልሆነ ግንኙነት በመፈፀም ሲያማውጥ መለስ ስዬን በመስና ያጠቋቁረው ገባ። መዛላለፋቸው በረታ። መለስ በአንድ አጋጣሚ፤ “ክሹክ አንገት ላይ መጠቅለል የጦር መሃንዲስ መሆን አይደለም” ብሎ ስዬ ላይ ሲያሸግጥ፤ ስዬ በበኩሉ የመለስን ባለ ሰባት ሺህ ብር ሱፍ ልብሶች እያነሳሳ በጠረባ ያደባየው ገባ። የሁለቱ ዝሆኖች መዛላለፍ አያሌ መልኮች ነበሩት። ስዬ ከጥንት ጀምሮ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣ የገጠነት ትውልድ እንዳለው ራሱን አሳምኖ ሲያበቃ፤ መለስ ዜናዊን “የባንዳ ልጅ” ይለዋል። መለስ በበኩሉ፤ “ቀድሞ የታገለ ሳይሆን፤ ቀድሞ አላማችንን የጨበጠ” የምትል ባንዴራ በማውለብለብ የአብዛኛውን የህወሃት አባል ቀልብ ተቆጣጠረ።

ይህ በእንዲህ እንዳለም የኢትዮ-ኤርትራ የድንበር ግጭት ፈነዳ። ይህ ክስተት ለስዬ አብርሃ “ትንሳኤ” እንደሆነለት ብዙዎች ይስማማሉ። ስዬ የሴት ልጁ ሰርግ እንደደረሰበት አባወራ ለታላቅ የጦርነት ድግስ ዝግጅቱን የጀመረው የዜናውን ይፋ መሆን ተከትሎ ነበር። መለስ ብዙ ጊዜ፤

“ጦርነቱ የተካሄደው ከፍላጎቴ ውጭ ነው” ሲል

የሚገልፀው በቀጥታ ስዩን ይመለከታል።

እንደ ሃገር መሪነቱ መለስ በዚህ የጦርነት ዋዜማ ፈታኝና ያልጠበቀው አጣብቂኝ ውስጥ ለመግባት ተገዶአል። ስዩ ለጦርነቱ ባጭር ታጥቆ መነሳቱ የጦርነቱ መካሄድ የሃይል ሚዛኑን አስጠብቆ ለመጓዝ ብቸኛው አማራጭ መስሎ ስለታየው ነበር።

ሁለቱ ዝሆኖች በኤርትራ ላይ ያላቸው አመለካከት ግልፅ ነበር። ስዩ ሻእቢያን እና የኤርትራን ህዝብ በአንድ ላይ ጨፍልቆ “የህወሃት ጠላት” ሲል ፈርጆአቸዋል። ስዩ የኤርትራን ህዝብ በጠላትነት የሚመለከተው ከዚያው ከተለመደው “ይንቁናል” ከሚለው ዘፈን ተነስቶ ነበር።

መለስ በአንፃሩ ሻእቢያን እና የኤርትራን ህዝብ ለያይቶ የማየት ዝንባሌ ነበረው። የኤርትራ ነፃነት በታወጀበት እለት አስመራ ተገኝቶ ያደረገው ንግግር ይህንኑ ይጠቁማል፤ እንዲህ ነበር ያለው፤

“...ለረጅም ዘመናት ከቅኝ አገዛዝ ነፃ ለመውጣት ያደረጋችሁት ትግል ተሳክቶ ለዚህ በመብቃታችሁ እንኳን ደስ ያላችሁ። አንድ ልገልፅላችሁ የምፈልገው ነገር አለ። በናንተ ጀርባ ላይ ያለው ቁስልና ጠባሳ በኔም ጀርባ ላይ አለ። ይሁን እንጂ ቁስሉን በማክክ ያለፈውን ማስታወስ የለባችሁም። ለምን ቢባል የሚያስከትለው ችግር አለና ነው። ቁስሉን መርሳት ደግሞ የለባችሁም። ለምን ቢባል ልንማርበት ስለሚያስፈልግ ነው...”

መለስ ፍላጎቱ ግልፅ ያልሆነ ስሜቱ የተደበቀ የተምታታበት አመለካከት ይዞ ግራ ሲጋባ ስዩ ደግሞ “ይንቁናል” በሚለው ጥቁር ብርድልብስ ተጠቅልሎ የኤርትራ ህዝብ ላይ ቂም ቋጥሮ የበቀል ዜማ እያዘመ ነበር።

የሁለቱ ሃገሮች ግጭት እንደተከሰተም ስዩ የውስጥ ህመሙን ለመፈወስ ይህን አጋጣሚ ሊጠቀምበት ወገቡን ባጭር ታጠቆ ተነሳ። መለስ ሻእቢያ እንዲወገድለት አጥብቆ ቢፈልግም የኤርትራን ህዝብ እንደ ህዝብ ዘሩን የመደምሰስ ቂም በቀል ዝንባሌ አሳይቶ አያውቅም። ስዩ ህዝቡንም ሻእቢያንም የመጨረሻለቅ አይነት በቀል አርግዞ ነበር፤

ይህ የሁለቱ ዝሆኖች የአመለካከት ልዩነትና የስልጣን ሽኩቻ የሉአላዊነት መደፈርን ሽፋን አድርጎ በጠፈ ሁኔታ ተጋጋለ። ፖሊት ቢሮውን አልፎ እስከ ካድሬው ድረስ

ተቀጣጠለ። እነ ስዩ በወቅቱ ኢትዮጵያ የአሰብን ወደብ እስከ መያዝ ልትደርስ እንደምትችል ለህዝቡ ተስፋ በመመገብ ሰፊ ድጋፍ ለመሸመት መቻላቸው ግልፅ ነበር።

ገብሩ አስራት በስዩ ሴራ ከተጠለፉት የመጀመሪያዎቹ ነበር። የትግራይ ካድሬዎችን ሰብስቦ፤

“ኤርትራውያን ‘አንድ ድመት ለሃምሳ አይጥ’፤ ‘አንድ ፍሊት ለሃምሳ ዝንብ’ ይሉአችሁዋል” ሲል ሚዲያ ላይ ቀርቦ ቀሰቀሰ። የትግራይን ህዝብ በአይጥና በዝንብ መመሰሉ ግን የስዩና የገብሩ ንፁህ ፈጠራ ነበር። የትግራይ ህዝብ ‘አይጥ እና ዝንብ’ በሚሉት ስድቦች ተቆጥቶ ከኤርትራውያን ወንድሞቹ ጋር በደም እንዲታጠብ ፍላጎት ነበራቸው። ‘ዝንብ’ እና ‘አይጥ’ ወይም ‘ድመት’ እና ‘ፍሊት’ የሚሉ ቃላት ከኤርትራ ወገን ስለመነገራቸው ግን ማስረጃ አልነበረም። ማነው ይህን ያለው? መቼ? ለማን? ለነዚህ ተራ ጥያቄዎች ገብሩ አስራት መልስ አልነበረውም። የዚህ ዘረኛ ቅስቀሳ ግብ “የኤርትራን ንቀት መቀነስ” የሚል ነበር። በአንፃሩ “አማራን መናቅ” የሚለው የረጅም ጊዜ እቅዳቸው የተሳሳተ መነሻና የተሳሳተ መፍትሄ እንደመሆኑ አካባቢያችንን ወደ ከባድ ቀውስ ሊከት ይችላል የሚል ስጋት የሚፈጥር ነበር። በመሰረቱ “አማራን መናቅ” የሚል ፍላጎት ጦርነትን ብቻ ነው ሊፈጥር የሚችል። “የኤርትራን ንቀት መቀነስ” የሚለው የወያኔ ሰዎች ውስጣዊ ህመምም ከቅዠት ያለፈ መሰረት አልነበረውም። ዞሮ ዞሮ ከኤርትራ ጋር የተደረገው ጦርነት ከሉአላዊነት መደፈር ባሻገር የግለሰቦችን የአእምሮ ችግር የሚያንፀባርቅ ነበር። ወደ መለስና ስዩ ጉዳይ ስንመጣ ደግሞ የሁለቱ ዝሆኖች ሽኩቻ፤ ግልፅ የጥሎ ማለፍ ትንቅንቅ ነበር።

በግልፅ ባልተነገረው የመለስና የስዩ ሽኩቻ የብዙዎች ህይወት ተቀጥፎአል። ሁለቱ ዝሆኖች የበላይነትን ለመጨበጥ ያካሄዱት ትንቅንቅ፤ “ሉአላዊነትን ማስከበር” የሚል ሽፋን ስለነበረው ጉዳዩን በግልፅ መቃወም የሚቻልበት እድል አልነበረም። የኢትዮ-ኤርትራ ጦርነት በሚካሄድበት ወቅት በቅርብ ርቀት የነበርነውና በተለይም ወሬ መልቀም ስራችን ለነበረው ጋዜጠኞች በተለያዩ አጋጣሚዎች የምንሰማቸው ምስጢሮች፤ ሂደቱን በመስመሮች መሃል መመርመር እንችል ዘንድ ብዙ አግዞናል።

በጦርነቱ ወቅት ስዬ አብርሃ አስፈላጊ ሰው ሆኖ ለመገኘት በቅቶአል። በርግጥም በስልጣን ላይ ከነበሩት የህወሃት አመራር አባላት ጋር ሲነፃፀር በወታደራዊ ሙያ ስዬ የተሻለ ብቃት ነበረው። በመሆኑም ከግጭቱ ጋር በተያያዘ ለተከሰቱ አዳዲስ ወታደራዊ ስራዎች ስዬ ወደ ላይኛው አመራር እለታዊ ስራ መሳብ የግድ ሆነ። በመሆኑም መለስ ስዬን ማቆም ከማይችልበት አዲስ መድረክ ጋር ለመላተም ተገደደ። ስዬ አብርሃ የጦርነቱን መካሄድ ከመፃኢ እድሉ ጋር አቆራኝቶት “እጄሉሌ የብርመስቀሌ” የተባለችውን ዜማ እያዜመ ወደ ቁማሩ ሰተት ብሎ ገባ።

ወያኔ ወደ ጦርነቱ የገባው የተከፋፈሉ መሪዎችን ይዞ በመሆኑ ምክንያት በጦርነቱ አላስፈላጊ የሰው ሃይል ኪሳራ ለመቀበል ተገደለል። ከመነሻው ስዬ ቢመለስ ደካማ ጎን ገብቶ ወቅታዊ ቅስቀሳ ማድረግ በመቻሉ ከፍተኛ ድጋፍ አገኘ። የስዬ መከራከሪያ የማያሻማ ነበር፤

“ሻእቢያ ድንበራችንን አልፎ ገብቶአል። ወረራ ፈፅሞብናል። ስለዚህ ሉአላዊነታችንን ማስከበር አለብን። ሻእቢያን ከድንበራችን ማስወጣት ብቻ ሳይሆን ደምስሰን ከምድረገፅ ልናጠፋው ይገባል። ሻእቢያን ነካክተን ልንተወው አንችልም። ከጀመርነው ልንጨርሰው ይገባል። አለበለዚያ ለዘልአለሙ ሰላም እናገኝም። ይህን ማድረግ ደገሞ እንችላለን!” የሚል ግልፅ መነሻና መድረሻ ያለው አቋም ይዞ ቀረበ።

መለስ በበኩሉ “የውጊያ አማራጮችን ብቻ ከማየት በድርድር የድንበር ውዝግቡን ማስወገድ ይቻላል” የሚል እምነቱን ለማራመድ ሞክሮ ሳይሳካለት ቀርቶአል። በግልፅ ከመለስ ጎን የቆመው ዶክተር ካሱ ይላላ ብቻ ነበር። ርግጥ ነው፤ ስብሃት ነጋና በረከት ስምዖንን የመሳሰሉ ጥቂት የአመራር አባላት ከመለስ ጀርባ ነበሩ። በውይይቱ ወቅት ግን ሚዛን አይተው ድምፃችውን ወደ ስዬ ጎራ ጨምረውታል።

“ጦርነቱ ቀርቶብን የሰላም ስምምነቱን እንቀበል” የሚለው የመለስ አሳብ ውድቅ ተደረገና በቀጥታ ወደ ጦርነቱ ተገባ።

ስዬ የሂሳብ ስሌቱን ያሳላው፤
“መለስ ጦርነት መካሄዱን በመቃወም እስከመጨረሻው ሊገፋበት ስለሚችል፤ ተቀባይነቱና የስልጣን ዘመኑ እዚሁ ላይ

ያበቃል” የሚል ነበር።

መለስ ግን 180 ዲግሪ በመጠማዘዝ የስዬ አሳብ አራማጅ ሆኖ ተገኘ። ስዬ የሚያራምደውን አሳብ ልክ እንደራሱ አርጅናል አሳብ ያስተጋባው ገባ። በቅርብ የነበርን በወቅቱ ቡና ላይ እንደተጨዋውነው በመለስ ዜናዊ መገለባበጥ ምክንያት ስዬ አብርሃ እቅዶቹ ሁሉ ፈራርሰውበታል።

መለስ የራሱ ያልሆነውንና አጥብቆ የሚቃወመውን አሳብ እየዘለለ ገባበት። ዛሬ “ጦርነቱን ተቃውሜ ነበር” ቢልም በጦርነቱ ወቅት ግን ሙሉ ሃይሉን ወደ ዘመቻው አውሎ ነበር። ያላመነበትን እንዴት በዚያ ደረጃ ሊያስፈፅም እንደቻለ ሲጠየቅም ስለዴሞክራሲያዊ ማእከላዊነት ሊሰብክን ይሞክራል። ብዙውን ጊዜ አንድ የሃገር መሪ በወሳኝ ጉዳዮች ላይ የተከራከረባቸው ወይም ያቀረባቸው አሳቦች ሙሉ በሙሉ ወድቅ ከሆኑበት ስልጣኑን መልቀቅ ይመርጣል።

“በድምፅ ብልጫ የተሸነፈ የድርጅቱን ውሳኔ የማስፈፀም ግዴታ አለበት። የድርጅቱ ባህልም እንዲያ ነው” የሚለው መግት የኢህአዴግ ውስጣዊ አሰራር መገለጫ ሊሆንም አይችልም። የመለስን ተገለባባጭነትና ውስጣቸው የሚላወሰውን ሽኩቻ ብቻ ነው ሊጠቁም የሚችል።

ከላይና ከሩቅ ለሚያየው “የማታምንበትን አሳብ በድምፅ ተሸንፈህ ማስፈፀም የዴሞክራሲ አንዱ ገፅታ ነው” ለሚል መሰረታዊ ክርክር በር መክፈቱ አይቀርም።

ኢህአዴግ እንደ ድርጅትም ሆነ መለስ እንደ ግለሰብ ግን በታሪካቸው ለአሸናፊ ድምፅም ሆነ አሳብ ተገዢ ሆነው አያውቁም። ያልነበረና የሌለ ባህል በአንድ አዳር ሊከሰት አይችልም። የምርጫ 97 ልምድም ስላለን መለስ “ኢህአዴግ ለተባለው ፓርቲው ታዛዥና ተገዥ ነው” ብለን ለመቀለድ አይዳዳንም። “መለስ ባልተመቸው ጊዜ ራሱን ቀብሮ አደፈጠ” ልንል እንችላለን። በመሆኑም በጦርነቱ ወቅት ከስዬ ጋር የደፈጣ ድብብቆሽ ተጫወቱ እንጂ በአሳብ ብልጫ ተሸናኙ ሊባል አይቻልም። በመሰረቱ ለህዝብ ድምፅ የማይገዛ ሽፍታ ግለሰብ፤ እንደ አሻንጉሊት ሲጫወትበት ለኖረ ፓርቲው ደንብና አሰራር ተገዢ ሊሆን ይችላል ተብሎ ሊታመን አይችልም።

ከኢትዮ-ኤርትራ ጦርነት ጋር በተያያዘ በኢህአዴግ አመራር ወስጥ የተከሰተው ግጭትና ሽኩቻ ለስልጣን ጥሎ

ማለፍ የተደረገ ግላዊ ጦርነት ነበር እያልኩ ነው። ሰዩ አብርሃ መለስን ለመገልበጥ የድንበር ግጭቱን ወደ ከፍተኛ ጦርነት እንዲያድግ አድርጎታል። መለስ ደግሞ የሃይል ሚዛኑ ሲከፋው ሰዩን ለመቋቋም የሰዩን የጦርነት አዋጅ እንደራሱ አድርጎ ግንባር ቀደም ተሳታፊ ሆነ። ውጤቱም አሳዛኝና በይፋ ያልተነገረ ለመሆን ቦታ።

ጦርነቱን የሚመራው ማእከል እዝ ሲቋቋም ሰዩ አብርሃ የዚያ ማእከል ባልደረባ ይሆን ዘንድ መጠራቱ ግድ ነበር። አከራካሪ አልነበረም። መለስ የሃገራዊው ማዘዣ መሪ ሲሆን ፖሊት ቢሮ አባላቱና ኤታማዦር ሹሙ በአባልነት ተካተዋል። በዚህ ወቅት “አሸአ” በሚለው ስውር ጃንጥላ ስር መለስን ደግፈው የነበሩት “እነ ተወልደ” በጦርነቱ ወቅት “ንፁህ ትግራዊ” የሚል ስውር ባንዴራ ካልቀደመው የሰዩ አቋም ሁዋላ መከተል ጀመሩ። እነ ተወልደ በዚህ ባንዴራ ስር የተሰለፉት በስሜት ነው የሚል እምነት የለም። በዚህ አጋጣሚ “ሻእቢያን ማንበርከክና ኤርትራን በእጅ አዙር ማስተዳደር” የሚለው የሰዩ ቅስቀሳ ግን ለተቀበረ ስሜታቸው ፍቱን ማነቃቂያ ሆኖ ነበር። ሰዩ በቂ ድጋፍ የሚያስገኝለትን አጀንዳ በትክክል መምዘዙ ይታመናል። ህልሙን ከግቡ ሊያደርሰው ስለመቻሉ ግን በቂ ግምገማና ጥናት አድርጎአል ማለት የሚቻል አልነበረም።

የመለስና የሰዩ ሽኩቻ በጠፈ ሁኔታ ውስጥ ውስጡን ቢቀጥልም አንዱ ሌላውን ጥሎ ለማለፍ የሚያደርጉት ትግል ግን አማራውን ወይም አሮሞውን ወደ ስልጣን እስካላመጣ ድረስ ብቻ ነበር። ትግላቸውና ሽኩቻቸው እስከ ህይወት መጠፋፋት ለዘልቅ የማይችልበት መነሻውም ይኸው ነው። የሁለቱ ዝሆኖች ሽኩቻ በከፋ መልኩ የተገለፀው በኢትዮ - ኤርትራ ጦርነት ላይ ሲሆን ሁለቱ ዝሆኖች የአካል ጉዳት ባይደርስባቸውም ሳሩ አፈር ድሜ በልቶአል። በቀጣይ ምእራፋት በዝርዝር የምንቃኘው የቦረና ግንባር እልቂት ከሁለቱ ዝሆኖች ጋር ቁርኝት እንዳለው የሚያምኑ ጥቂት አይደሉም። ከጦርነቱ ማብቃት በሁዋላ በተደረገ ግምገማ ላይም ጉዳዩ ተነስቶ ውይይት እንደተደረገበት አስታውሳለሁ።

መለስ ሰዩን አሸንፎ ለመውጣት ጦርነቱን የራሱ ጦርነት

አድርጎ ጦርነቱን በድል ለመውጣት መሰራት ከጀመረ በሁዋላ ትግራ የሆኑ የሰራዊቱ አመራር አባላት ለሁለት ተከፈሉ።

የመለስ ደጋፊዎች ከሚባሉት ቀዳሚዎቹ ወዲ አሸብርተ ሳሞራ የኑስና የሃንስ የተባሉት ጄኔራሎች ነበሩ። ሳሞራ በጦርነቱ ወቅት ከጨዋታ ውጭ ነበር። ተክለ አሸብር (ወዲ አሸብር) የቦረና ግንባር ላይ 20ኛ ሜካናይዝድ ክፍለ ጦርን ይዞ ነበር። ይህም ከወያኔ ክፍለ ጦሮች በብቃቱና በትጥቁ የተሻለ ነበር። በመሆኑም ወዲ አሸብር ጠንካራ የተባለውን ክፍለ ጦር ይዞ ነበርና ተሰሚነት ነበረው።

እዚህ አካባቢ አንድ አስቃቂ ታሪክ ተፈፅሞአል።

ወዲ አሸብር ቦረና ግንባር ላይ ባደረገው ማጥቃት በስሩ ያለው አንድ ክፍለ ጦር ከ50 በላይ ብረት ለበስ ጋር ሙሉ በሙሉ ተደመሰሰበት። በዚህ ጊዜ ጄኔራል ሃድቃን ወዲ አሸብርን ጊዜያዊ ወታደራዊ ፍርድ ቤት እንዲቀርብ አድርጎ በተፋጠነ ሁኔታ ሞት ሊያስፈርድበት ሞከረ። መለስ ዜናዊ የሃድቃንን ሙከራ አከሸፈና ወዲ አሸብርን ወደ ለንደን ለእረፍት ላከው።

(ወዲ አሸብር አዲ ሃገራይ የተባለ ቦታ ለፍርድ በቀረበ ጊዜ ዳኞች ሆነው የተሰየሙት ጄኔራሎች ሃይሌ ጥላሁን፣ ታደሰ ወረደ፣ አባዱላ ገመዳ እና አበባው ታደሰ ነበሩ። ብርሃኑ ነጋሽ እና ሰአረ መኮንን ምስክሮች ሆነው በመቅረብ ወዲ አሸብር ላይ ሞት ይፈረድ ዘንድ ጥረት አድርገው ነበር። በ1993 መቀሌ ላይ በተደረገው ግምገማ ግን ጄኔራል ሰአረ፣ ‘በውሸት እንድመስክር ሃድቃን ግፊት አድርጎብኝ ነበር’ ቢል ግለሂስ አውርዶአል።)

የምስጢሩ ማፈትለክ እዚህ ላይ ነበር የሚጀምረው። የቦረና ውጊያ መሪ የነበረው ወዲ አሸብር የመለስ ደጋፊ ነበር። የጦርነቱን የዘመቻ እቅድ አውጥተው የሰጡት ደግሞ ሰዩ አብርሃ እና ሃድቃን ናቸው። ወዲ አሸብር በእቅዱ መሰረት ወደ ቦረና ውጊያ ገባና ሰራዊቱ ሙሉ በሙሉ አለቀ። እዚህ ላይ ማነው ተጠያቂው?

የቦረናን አስቃቂ እልቂት በተመለከተ በኢህአዴግ ክፍተኛ አመራር ደረጃ በተደረገ ግምገማ

“አንዱን ወንጀለኛ በማድረግ በሰው ደምና በሃገር ሃብት

የተጫወቱ ግለሰቦች አሉ” የሚል አስተያየት ተሰጥቶአል።
ይሄ ምን ማለት ነው?

ስዬ አብርሃ መለስ ዜናዊን ተጠያቂ ለማድረግ ሲል የያረፍን ግንባር ሆነ ብሎ እንዲደመሰስ አደረገ? ከሆነስ ለምን ስዬ አብርሃ ይህን በማድረግ ለፍርድ አልቀረበም?

ምንድነው ያልተነካካው ምስጢር?

የውጊያ እቅዱን አስቀድሞ ለሻእቢያ ያቀበለ ሰው በመካከላችን አለ እያሉ ይሆን? ከሆነ ያ ሰው ማነው?

ካልሆነስ በያረፍ ውጊያ ያ ሁሉ የሰው ህይወትና ንብረት ለምን እንደወደመ በግልፅ ሳይቀመጥ ቀረ? ወዲያ አሸብር ከተጠያቂነት እንዲያመልጥ ከተደረገ በሁዋላ እንዴት ነው በዚያው ፍጥነት ለእረፍት ወደ ለንደን የተላከው? መለስ ወዲያ አሸብርን በዚያ ደረጃ የሚያባብለው ምን ለመደበቅ? ምን ለመሸፈን ይሆን?

የኢትዮ-ኤርትራ ጦርነት ይህን በመሰለ ውጥንቅጡ በወጣ የግለሰቦች ሽኩታ ተሸፋፍኖ ተጠናቀቀ። በፕሮፓጋንዳው ክፍል ያለን ጋዜጠኞች በመሪዎቻችን የሚገለፅልንና በተግባር የምናየው እንደተደበላለቀ ጦርነቱ ተፈፀመና የአልጀርስ ስምምነት ተደረገ!

የጅምላ ሞት ለጊዜው ተገታ።

የመለስና የስዬ ሹኩቻ ግን መልኩን ቀይሮ ቀጠለ። የህወሃት ክፍፍል ተከሰተና እንደገና መለስ አሸንፎ ስዬ ወደ እስር ቤት ተላከ። በአገር ውስጥና በውጭ ሃገራትም “ደቂ አሉላ” የሚሉ ድምፆች በረከቱ። “ደቂ አሉላ” የሚል ጋዜጣ አገር ውስጥ ተከፈተና ብዙም ሳይዘልቅ ተዘጋ። “ደቂ አሉላ” የተባለ ድረገፅ በዳያስፖራ “ስዬ ይፈታ” ሲል ወተወተ። ትግራዊ ከሚለው ዝቅ ሲል በዘር ሃረጎችን ለስዬና ለመለስ እንቀርባለን የሚሉት ጎራ ለይተው በድረገፅ መተጋተጉን ተያያዙት። እንደ ጆርጅ ኦርዌል የእንስሳ አብዮተኞች የዋልታና የአይጋ ፎረም ድረገፆች “ስዬ መጥፎ! መለስ ጥሩ!” የሚል ባንዴራ ሲያውለበልቡ፤ የደቂ አሉላና የኢትዮ ሚዲያ ድረገፆች በበኩላቸው “መለስ መጥፎ! ስዬ ጥሩ!” የተሰኘ ሙዚቃ አቀናበሩ። የሁለቱ ዝሆኖች ደጋፊዎች ሽኩቻም እስከ ምርጫ 97 በተጠናከረ ሁኔታ ለመቀጠል በቅቶአል።

ህወሃት ሲከፋፈል አመራር አባላቱ የትግራይ አባላቶቻቸውን ለማሳመን ወደ መቀሌ ተጉዘው ነበር። በዚያ ስብሰባ መለስና ስዬ በክስ ሊገጥሙ ጥቂት እስኪቀራቸው ተፋጠጡ። ዳሩ ገላገሏቸው። ስለዚህ “ወዲያ ሸርሙጣ!!!” ተባባሉና ተለያዩ።

ከክፍፍሉ በሁዋላ ዘግይቶ እንደሰማነው መለስ ከመቀሌ ሲመለስ በጦር ጄት አየር ላይ እንዲመታ እቅድ ተይዞ ነበር። መለስን አየር ላይ እንዲመታ የተዘጋጀው ፓይለት ይልማ መርዳሳ የተባለ የSU27 አብራሪ እንደነበር በወቅቱ ተነግሮአል። ለአድሞው ፓይለት ሊገለፅለት የተዘጋጀው፤

“መለስን የያዘው አይሮፕላን ሄሮስቢያ ስለተጠለፈ ይመታ!” የሚል ነበር ተባለ። “ዳቦ” በሚል ቅፅል ስም የሚታወቅ ትግራይ ፓይለት ደግሞ ወዲያው አየር ላይ ይልማን እንዲመታ አዘጋጅተውት ነበር። ለዚህ የተዘጋጀው ምክንያት ደግሞ “አነግ በይልማ መርዳሳ በኩል መለስን ገደለ። ስለዚህ ይልማ ይመታ” የሚል ነበር። ይህን ሁሉ “የግድያ ሴራ” ሃይሌ ጥላሁንና ክንፈ ገብረመድህን አከሸፉት ተብሎ የነመለስ ሰዎች ርስበራስ ሲሞገጋሉ ሰነቱ። በየግብጥው ላይም ‘ለማንም እንዳትነግሩ፤ ጥብቅ ምስጢር ነው’ ከሚል ማስጠንቀቂያ ጋር ለኛ “ለታሪክ መዝጋቢዎች” ተተረክልን። በዚያኑ ሰሞን “ዳቦ” ኮብልሎ ካናዳ ሲገባ፤ ይልማ መርዳሳ ከመለስ የገንዘብ ሽልማትና ሹመት ተቀብሎአል።

(ይህች ወሬ በወቅቱ አልጣመችኝም። የሀንድ ፊልም ትመስላለች። የአየር ሃይል አዛዦች ጀቤን ከሰልጣኑ በፍጥነት ለማስወገድ ምክንያት ለመፍጠር በጀማሪ ደራሲ የተፃፈች አጭር ልቦለድ ትመስላለች። በርግጥ ይህ እውነት ከነበረ ሃይሌ ወይም ጀቤ ተጨማሪ መረጃ ሊነግሩን ይችላሉ። መለስ ፖለቲከኛ ከሚሆን፤ የልብ አንጠልጣይ ልቦለድ ድርሰት ፀሃፊ ቢሆን ይበልጥ ያዋጣው ነበር።)

አንድ እውነት ግን አውቄያለሁ።

መለስ ከመቀሌ ሲመለስ ቦሌ እየተጠበቀ አሮጌው አይሮፕላን ማረፊያ ነበር ያረፈው። እነ ስዬ በኮማንዶ ሊያሳፍኑት እንደሚችሉ ተጠርጥሮ ነበር። መለስ አሮጌው

አይሮፕላን ጣቢያ ሲያርፍ ጀቢ በቁም እስር ላይ ነበር። መለስን የተቀበሉትም አባዱላ፣ ባጫ ደበሌና ሃይሌ ጥላሁን ብቻ ነበሩ...

(ሀወሃት ለሁለት ሲሰነጠቅ ጀቢ ቢሮህን ለሃይሌ አስረክብ' ተባለ። የጀቢ ታናሽ ወንድም ጄት አብራሪ ነበር። ከአየር ሃይል ተባረረ። ሲባረር ነገደ - ወደ አሜሪካ! የጀቢ እህት የፋና ፊዲዮ ሃላፊ ነበረች። 'መንገዱን ጨርቅ ያርግልሽ!' የሚል ደብዳቤ ደረሳት። የጀቢ እህት የአለምሰገድ ሚስት ናት። የአለምሰገድ ሚስት ቀደም ሲል የሳሞራ ሚስት ነበረች። የጀቢ ሚስት ደግሞ የሳሞራ ሚስትም ነበረች። የቀድሞዋ የአለምሰገድ ሚስትና የአሁኗ ሚስቱ ዘመድ ናቸው። የተቆላለፈ ከመሆኑ የተነሳ ለመረዳት እንኳ ያስቸግራል። ዝምድናው ፖለቲካው ላይ ተፅእኖ የማሳደር ችሎታ አለው። ጠለቅ ብሎ ለሚመረምረው ልዩነታቸው ከፖለቲካ አቋም ባሻገርም ነው። እነዚህ የቀድሞ አለቆቹ ሚስት የመለዋወጡን ባህል ከየት እንዳመጡት ለማወቅ ሞክራ ሲሳካልኝ አልቻለም። ቀደም ሲል የምናውቀው ባለስልጣናት ስልጣን ሲቀያየሩ ብቻ ነበር።

ይህ የምንግራችሁ ሚስጥር እንዳይመሰላችሁ። እኔ በተገኘሁበት ስብሰባ ላይ ስለዚህ ጉዳይ ለአለምሰገድ ጥያቄ ቀርቦለት ነበር።

አለቃችን እንዲህ ተጠየቀ፤

'አለምሰገድ! ሚስትህን መፍታት መብትህ ነው። ከፈታሃት በሁዋላ ግን የሚስትህን የቅርብ ዘመድ ማግባትህን ከሰነምግባር አንፃር እንዴት ታየዋለህ?'

አለምሰገድ አጭር መልስ ሰጠ፤

'ስለ ወደድኳት አገባሁዋት'

ከፍተኛ ሳቅ አዳራሹን ነቀነቀው።

በስብሰባው ላይ ከ200 በላይ የሀወሃት ካድሬዎች ተካፋይ ሆነው ነበር። በአለምሰገድ ምላሽ ከልባቸው ከሳቁት አንዱ እኔ ነበርኩ።)

ድረገጾችን ሳኑ ብዙዎች ስዬ አብርሃን እንደተቃዋሚ ለመቀበል በቅድሚያ የሀወሃት አመራር አባል ሳለ የፈፀማቸውን

ወንጀሎች ይናዘዝላቸው ዘንድ ሲጠይቁ ተገርሜያለሁ። ያስገረመኝ ጠያቂዎቹ ስዬ ከሀወሃት አስተሳሰብ ወጥቶ ወደ ህዝባዊው የትግል ጎራ ተቀላቅሎአል ብለው በማመናቸው ነው። ይህን ምእራፍ የምቋጨውም መለስና ስዬ ኢትዮጵያን ከመምራት አንፃር ያላቸውን አመለካከት ግልፅ በማድረግ ነው።

በርግጥም ስዬና መለስ ኢትዮጵያን ከመምራት አንፃር አንድነትም ልዩነትም አላቸው።

የአመለካከት አንድነታቸው "አቅም እስከፈቀደ ድረስ ኢትዮጵያ በትግራይ አስተዳደር ስር መቆየት አለባት። አለበለዚያ ሀወሃት የከፈለው መስዋእትነት ከንቱ ይቀራል" የሚለው ነው።

"የኢትዮጵያ ማእከላዊ ስልጣን ከእኛችን እንዳይወጣ ምን ዓይነት የአስተዳደር ብልሃትና ስልት መከተል አለብን?" በሚለው ጥያቄ ላይ ግን ከመነሻውም ልዩነት ነበራቸው።

ላለፉት 18 አመታት መለስና አብዛኞቹ አመራር አባላት ባመኑበት መንገድ ተገዝዋል።

"ከቁጥጥራችን ውጭ ሊሄድ የማይችል ፌዴራሊዝምና የምርጫ ሂደት ከተከለከለ ለረጅም ጊዜ ትግራይን ስልጣን ላይ ማቆየት ይቻላል" ይላሉ እነመለስ።

ስዬ ከመነሻውም ይህን ይቃወማል፤

"በዚህ ዘዴ ለረጅም ጊዜ መዝለቅ አንችልም" ባይ ነው። በአንፃሩ፤ "አማራው እስከዛሬ እንደተጠቀመበት 'ኢትዮጵያዊነት' የሚለውን በሽፋን ተጠቅመን ውስጥ ውስጡን ግን የትግራይ ተወላጆችን በሃብትና በእውቀት በማጠናከር፤ በኢትዮጵያዊነት ስር የትግራይን ብሄርተኛነት አጠናክሮ የትግራይ ተወላጆችን አቅምና ሃብት የሃገሪቱ መሰረት በማድረግ ለረጅም ጊዜ ልንዘልቅ እንችላለን" ሲል ይሟገታል። መለስ በገሃድ ፌዴራሊዝምን ማወጁንም "ለጥቃት የሚያጋልጥ ስልት" ይለዋል።

ይህ መሰረታዊ ልዩነታቸው በአብዛኛው የሀወሃት ካድሬ የሚታወቅ ሲሆን፤ ለረጅም ጊዜ በዝግ ስብሰባ ውይይት ሲደረግበት ቆይቶአል። ይህ ልዩነታቸው ለስልጣን ከሚያደርጉት ሽኩቻ ባሻገር የሚንፀባረቅ ነው። ስዬ አብርሃን ለእስር ያበቃው ግን ይህ ልዩነታቸው ሳይሆን የስልጣን ሽኩቻቸው ነበር።

መለስ ስዬን በሙስና ሰብብ አሰረው። እናም ስዬ ያበጠ

እብራቱ ተነፈሰ። መለስ የነደደ ቁጣው በረደ። ከዚያም እንደገና ወደ አላማዎቻቸው ተመለሱ።

ስዬና መለስ አሁን በስልጣን አይሻኩቱም።

የጋራ ጠላት አላቸው።

ይህን የጋራ ጠላታቸውን በጋራ መመከት ከቻሉ ብቻ ነው ከሁለት አንዳቸው ስልጣን ላይ መቆየት የሚችሉት። ይህን ሁለቱም መገንዘብ ይችላሉ። በወጣትነታቸው ጓደኞች ነበሩ። በሁለቱ ሽኩቻ ሳሩ መገዳደግም ይረዳሉ። አሁን ግን መድረኩ ተቀይሮአል። ሙሉ ጊዜያቸውንና ህይወታቸውን ሰውተው ያመጡትን ስልጣን በቀላሉ ማስረከብ እንደሌለባቸው ሁለቱም ያውቃሉ። “አፄ ዮሃንስ የሰሩትን ስህተት አንደግም” ባዮች ናቸው። “ስልጣን አንድ ጊዜ ከእጃችን ከሾለክ ዳግም ለማግኘት መቶ አመታት ላይበቃንም ይችላል” ሲሉ ይሰጋሉ።

ይህን መሰል አመለካከቶቻቸውን በአደባባይ እንደማይገልፁትም ግልፅ ነው። ስዬ እና መለስ አማሮችና አሮሞዎች እንደበረቱባቸው አስተውለዋል። የኢትዮጵያዊነት መንፈስ እያሸነፈ መሄዱንም በገሃድ ተመልክተዋል። በዚህ ወቅትም መተባበር ብቻ እንደሚያዋጣቸው ያውቃሉ። ስዬ የታሰረው በስምምነት ነው ብዬ አላምንም። የተፈታው ግን በስምምነት ሊሆን እንደሚችል እጠረጥራለሁ። መድረኩ ይተባበሩ ዘንድ አስገድዶአቸው ሊሆን ይችላል።

ይህ መረጃ አይደለም። ትንተና ነው።

የህወሃት ሰዎች በአንድ መሰረታዊ ነጥብ ይስማማሉ። የትግራይ ተወላጆች መስዋእትነት የከፈሉበትን ስልጣን እንደዋዛ ለቀዳሚ ተቀናቃኞቻቸው ማለትም ለአማራ ወይም ለአሮሞ አሳልፈው መስጠት ከቶውንም አይሹም። ስለዚህ ሁለቱ ዝሆኖች በሰከነ ሁኔታ ድርድር ለማድረግ በቅተው ሊሆን ይችላል።

ድርድር አድርገው ከሆነ ነጥቦቹ ግልፅ ናቸው።

ስዬ አብርሃ የትግራይን የበላይነት ሊያስጠብቅለት የሚችለውን የራሱን ዘዴና መንገድ ይሞክራል። በዚህ መከራ ሁለት አማራጮችን ይዞ ይጓዛል።

የመጀመሪያውን ገልጫለሁ።

ሁለተኛው ማለትም (Plan B) የህወሃት አመራር አባላትና ካድሬዎች ለፈፀሙት ወንጀል በማይጠየቁበት መልኩ

በኢትዮጵያዊነት ስር ያለ አደጋ መቆየት ይችላሉ ዘንድ መጠባበቂያ ማረፊያ ይዘው ይቆያሉ።

መለስ በበኩሉ የአገዛዝ ስልጣኑን ለማቆየት ጥረቱን ይቀጥላል። አዳልጦት ስልጣኑ ቢያመልጠው ከስር የሚረከበው ስዬ ይሆናል። በዚህም አለ በዚያም የህወሃትን መሰረታዊ አቋሞችና ህልውና የሚያስቀጥለው ሃይል በስልጣን ላይ መቆየቱ እንደተረጋገጠ ይቆያል። እንዳልኩት ይህ የኔ ትንተና ነው። በቀጣይ መንገዱ ወዴት ይዞን እንደሚጓዝ እናየዋለን።

ከዚህ ባሻገር ህዝብ ምንጊዜም የዋህ ነው።

ይህ የፖለቲካ ጥልፍልፍም ለመገመት ከሚያስቸግር በላይ ድብቅ አጀንዳዎች ያሉት እንደሆነ አስባለሁ። በፖለቲካ መንገድ ላይ ህይወት ሊቀጠፍ ይችላል። አላማህን ለማስፈፀም ግን የአንድ ሰው ህይወት ቀርቶ የብዙሃን ህይወትም ቢሆን አሳሳቢ አይደለም።

ኒኩሎ ማኪያቪሊ ገና ድሮ መመሪያውን ፅፎታል። ማንኛውንም ህገወጥ ድርጊት ፈፅመህ አላማህን ተግባራዊ አድርግ...

- 4 -

አብዮታዊ አርቶዶክስ

የቀደመኝ ትውልድ - ባሳብ የሰከረ፣
በተራማጅ ባህል - አናቱ የዞረ፣
በኢቮልዩሽን ህግ - ጠበል እየጠጣ፣
ፈጣሪን ለመግጠም - ወደ ትግል ወጣ፤

(ግጥም - ስብሃት ገብረእግዚአብሔር)

* * *

ለምን ሞት ቢሉ...
ንገሩ ለሁሉ፣ ሳትደብቁ ከቶ...
ከዘመን ተኳር፤
ከዘመን ተጣልቶ፤

(ግጥም - ደበበ ሰይፉ)

ዘግይቼ በመድረሴ ከመጨረሻው ረድፍ ላይ
ለመቀመጥ ተገደድኩ። እስከ ጉሮሮው ጢም ብሎአል አዳራሹ።
የመጨረሻው ረድፍ ላይ ግን ማንም አልነበረም። ከበርሂ በቀር።
የበረሃ ስሙ ሲታከልበት፣ “በርሂ - ጎማ እግሩ” ተብሎ
ይታወቃል።

አጠገቡ ሂጄ ተቀመጥኩ። ጊዜው 1989 ነበር።

በመጨረሻው ብቻ ሰላምታ ተለዋወጥን።

ሶስት የኢህአዴግ የአመራር አባላት መድረኩ ላይ

ተቀምጠዋል። መካከሉ ላይ አብርሃ ሳንቲም ማይክራፎኑን ይዞ
ፖለቲካውን እንደ ሞርታር ያምበለብለዋል! ከአብርሃ ሳንቲም
ግራናቀኝ የመላእክት ክንፍ መስለው የተቀመጡትን በመልክ
እንጂ በስም አላውቃቸውም። የብአዴንና የአህዴድ ወኪሎች
ሳይሆኑ አይቀሩም።

አስር ቀናት እንደሚፈጅ ፕሮግራም የተያዘለት
ውይይት አጀንዳው አንድ ብቻ ነበር።

“አብዮታዊ ዴሞክራሲ - ከተጨባጭ ሁኔታዎች አንፃር”

ወደ በርሂ ዘወር አልኩ!

በቅርብ ባይሆንም እንተዋወቃለን። በሙያው መካኒክ
ነው። ለነገሩ ስለ በርሂ ማን የማያውቅ አለ? በተለይ ዝነኛ
የሆነው በአፈንጋጭነቱ ነበር። የህወሃት ስም ‘ተሃህት’ በነበረበት
በነዚያ ዘመናት ነበር ትግሉን የተቀላቀለው። ተማሪ አልነበረም
እንደ ሌሎቹ። ዲያቆንና ገበሬ ነበር ይላሉ። ሁለቱንም ስራዎች
ለትግሉ ሲል ሰዋቸው። እና የአርነት ታጋይ ሆነ።

ስለ በርሂ አያሌ አስቂኝ ወጎች ይሰሙ ነበር። በርግጥ
የሚነገሩት ሁሉ እውነተኛ ስለመሆናቸው ማረጋገጥ የሚሻ ያለ
አይመስልም። እንደ ዋዛ ተነግረው፣ እንደዋዛ ያልፋሉ። እንደ
አለቃ ገብረሃና ቀልዶች፣ እንደ ቆምጩአንባው ወጎች...

“ጎማ እግሩ” የተባለውን ቅፅል ስም ያገኘው ለስልጠና
ኤርትራ በነበረባቸው በእነዚያ የመደጋገፍ ዘመናት እንደነበር
ይነገራል። “መትረየስ ተሸክሞ የናቅፋን ተራሮች እንደ ወፍ
በርሮባቸዋል” ይላሉ አብረውት በቀይ ኮከብ ዘመቻ የተካፈሉ።
እናም የሻእቢያ ታጋዮች ነበሩ፣ “በርሂ! ጎማ እግሩ!” ሲሉ
በአድናቆት የጠሩት። ሲገሰግስ እንደ መኪና ነበር አሉ።
አይደክመውም። እነዚያ ዘመናት አሁን ሩቅ ናቸው - እንደ
አክሱም ሃውልት። እንደ ወርሃ ሃምሌ ጨላልመዋል...

እነሆ! ወደ ስብሰባው አዳራሽ ዘግይቼ በመድረሴ ከበርሂ
አጠገብ እቀመጥ ዘንድ አጋጣሚው ፈቀደ። በዚያን እለት
የአክሱም ልጅ ከሆነው ታጋይ አጠገብ በመቀመጤ አንድ ሰው
ለማወቅ በቃሁ።

ያ ሰው ይህ ትረካ ነው...

አብርሃ ሳንቲም ከፊቱ የተዘረጋውን አንድ ጥራዝ
እየገለጠ፣ “አብዮታዊ ዴሞክራሲ” የተባለው መርህ ኢትዮጵያ
ለተባለችው ሃገር ብቸኛ ፈውስ መሆኑን ያብራራል። አብርሃ

የሚያብራራው ፅሁፍ ከትግርኛ ወደ አማርኛ እንደተተረጎመ ቅጂውን አጊንቼ አንብቤው ነበር። አረፍተ ነገሮቹ ከመርዘማቸውም በላይ፤ ለመረዳት በሚያስችግር ደረጃ ሃሳቦቹ የተደጋገሙና የተቆላለፉ ነበሩ። የፅሁፉን ይዘት ለመረዳት በጣም ነበር የተቸገርኩት። ፀሃፊው ደግሞ መለስ ዜናዊ ራሱ ነበር። ቢሆንም አንብቤ ጨረስኩት። ጥራዜን አጥፌ ካስቀመጥኩ በሁዋላ አእምሮዬ ውስጥ ምን እንደቀረ ለማወቅ የአንጎሌን ጓዳ በረበርኩት። አንዳችም ግልፅ መርህ ወይም ፅንሰ ሃሳብ አሊያም ፍልስፍና፤ ካልሆነም ሌላ ስም ሊሰጠው የሚችል ነገር ማግኘት አልቻልኩም።

ግን ለምን?
ሁለት አማራጭ ምክንያቶች አንጎሌ ውስጥ ነበሩ። የመጀመሪያው “ፀሃፊው ማለት የፈለገውን በቀላል መንገድ ማስረዳት አልቻለም”

ሁለተኛው፤ “ፀሃፊው እያጭበረበረ ነው”
ከሁለቱ አማራጮች አንዱን መያዝ ነበረብኝ። አለቆቹ “አብዮታዊ ዴሞክራሲ” የተባለውን መርህ፤ ከተጨማሪ ሁኔታው ጋር አዛምደው ለሃገራችን በሽታ ፈውስ መሆኑን ሊያሳምኑኝ ካልቻሉ፤ የነሱ ችግር ነው ብዬ ባጭሩ ለጉዳዩ መቋጫ አበጀሁለት።

የሆነው ሆኖ ወደ ውይይቱ አዳራሽ የገባሁት ይህንኑ የመሰላቸት ባርኔጣ ደፍቼ ነበር። የውይይቱ መሪ አብርሃ ሳንቲም መሆኑን ሳውቅ ደግሞ ይበልጥ ተስፋ ቆረጥሁ።

አብርሃ ሳንቲም በዘኔ ድመት ናት። ከአእምሮዋ አፍልቃ፤ አሊያም ግራና ቀኝ አገናዝባ ማስረዳትም ሆነ መረዳት አትችልም። ወደ አለቆች ስትሄድ ለመቀበልና ለማመን ተዘጋጅታ ትሄዳለች። ወደኛ ስትመጣ ለመስጠትና ለማሳመን ቆርጣ ትመጣለች። የተሰጣትን የቤት ስራ እንዳለች በማስፈፀም ችሎታዋ ብዙዎች ሲያደንቁት ስምቻለሁ። በመሆኑም መጨዎቹ የማዳመጥ ቀናት በእጅጉ አሰልቼ እንደሚሆኑብኝ ከወዲሁ አምኜ ነበር።

(አብርሃ ሳንቲም ቦታው ወንድ ቢሆንም ፊቱ እንደ አምስት ሳንቲም ትንሽ ስለሆነ ሁሉም ‘አንቺ’ እያለ በሴት ቦታ ይጠራታል። እሷም በዚህ ተቃውሞ የላትም።)

በርሄ ሲጋራውን እየማገ ቆየና እንደዋዛ ጥያቄ ቢጤ ጣል አደረገ። በትግርኛ ቋንቋ ነበር የጠየቀኝ፤

“እንዲያው ወንድሜ፤ ይሄ ነገር ይገባል?”
“ምኑ?” ስል በአማርኛ መለስኩ።
እሱም በአማርኛ ቀጠለ፤
“ይሄ አብዮታዊ ዴሞክራሲ የሚሉት?”
አነጋገሩ ስላስገረመኝ፤ በቅጡ አጤንኩትና፤
“ብዙም አልገባኝም” ስል መለስኩ።

በርሄ ፈገግ ሲል አየሁት። ቆየና አከለበት፤
“ከኔ ጋር የሚሰሩት መካኒኮች ሄግን ገብቶናል ነው የሚሉት። ረዳት መካኒኮቹ ሳይቀር ገብቶናል ይላሉ።”

መልስ ሳልሰጠው ጥቂት ዘገየሁና፤
“ገብቶአቸው ሊሆን ይችላል” አልኩ።
አያያዝኩናም ጠየቅሁት፤
“የቀረበውን ፅሁፍ አንብብኸዋል?”
“ስራ ቦታ አምጥተውት ጀመርኩትና ተውኩት...”
“ለምን ተውከው?”

“በጀምረው ካልገባኝ እንዴት እጨርሰዋለሁ?”
ቆየት ብሎም እንዲህ ሲል አከለ፤
“አብዮታዊ ዴሞክራሲ የሚባለው ነገር ወደ ድርጅታችን ከመጣበት ጊዜ ጀምሮ እየጠየቅሁ ነበር። የሚሰጡኝን መልስ ጆሮዬን ተክዬ፤ ቀልቤን ሰብስቤ አዳመጥሁ። ምንም ነገር ሊገባኝ ሳይችል ቀረ።

‘ይሄ ነገር አልገባኝም!’ ስላቸው፤
‘አንተ ሊገባህ አይችልም። የተራማጅ አስተሳሰብን ተቀብለህ ከወቅቱ ጋር አዋህደህ ለመራመድ አትችልም’ አሉኝ። ሊሆን ይችላል ብዬ ተውኩት...”

ሲጋራውን እየማገ ቀጠለ፤
“እኔ ዲያቆን ነበርኩ። አልተማርኩም። አክሱም ሃውልቱ ስር ነው የተወለድኩት። አንተ ጋዜጠኛ ነህ። እንዲያው ልጠይቅህና መካኒኮቹ ከነረዳቶቻቸው፤ ‘አብዮታዊ ዴሞክራሲ ገብቶናል’ እያሉ አንተ እንዴት ‘አልገባኝም’ ትላለህ?”

“አንተ ምኑ ነው ያልገባህ?” ስል መልሼ ጠየቅሁት።
“ቃሉ ራሱ አልገባኝም” አለ ርግጥ! አድርጎ። ድምፁ

በራስ የመተማመን ውስጣዊ ሃይል ነበረው። ቀጠለበት፤

“...አብዮታዊ ዴሞክራሲ ጠመንጃ ይሁን፤ ታቦት ይሁን፤ ምን ይሁን፤ ገና አልገባኝም። ‘ሰላገባኝና ሊገባኝም ስለማይችል ውይይቱ ላይ ባልሳተፍ ይሻላል’ ብዬ አመልክቼ አልተቀበሉኝም። ሌሎቹ መካኒኮች ሁሉ ‘ገብቶናል’ ይላሉ ከነረዳቸው። አስረዱኝ ሰላቸው የተፃፈውን መልሰው በቃላቸው ይደግሙታል። ቃላት እንኳ አያሳስቱም።”

ስለ በርሄ ሲነገሩ የነበሩ ወገኖች ታወሱኝና ፈገግ አልኩ። እኒያ የሰማሁዋቸውን የሚያስታውሰው የአነጋገር ዘይቤውን ከራሱ አንደበት በመስማቱ ተዝናኗል። ከግዙፍነቱ እና እንደ ወይራ የተጠመዘዘ ከሚመስሉት ክንዶች፤ በጠባላዎች ከተሸላለመ ገፅታው ጋር ተዳምሮ፤ ለሚመለከተው የምድርን መከራ ሁሉ ለመሸከም የተፈጠረ ደራጎን አስመስሎታል።

አነጋገሩን ወደድኩት።

በራስ የመተማመን ኩራቱ ልብ ይሞላል። ፊሽካና ጡሩንባ፤ አሽቃባጭና ከተፎ በተጠራቀመበት የካድሬ ስብሰባ መሃል በርሄን ማግኘት በድቅድቅ ጨለማ ውስጥ የብርሃን ጭላንጭል እንደማየት የሚቆጠር ነበር።

አካባቢው እንዳይረበሽ እየተጠነቀቅሁ ምላሽ ሰጠሁት፤

“እኔ አልገባኝም ያልኩህ የቀረበው ፅሁፍ፤ ‘አብዮታዊ ዴሞክራሲ እንደ ኢትዮጵያ ላላች ብዙ ብሄረሰቦችን ላቀፈች ሃገር ፈዋሽ መፍትሄ ነው’ ሲል ሊያብራራ የሞከረበትን መንገድ ነው። የሆነው ሆኖ ፅሁፉ ግልፅነት ይጉድለዋል...”

“አብዮታዊ ዴሞክራሲ” የተባለው ፅንሰ ሃሳብና አህአዴግ ሃገሪቱን የሚያስተዳድርበት “ፖሊሲ” ወይም “መርህ” ፍየልና ቅዝምዝም መሆናቸውን መለስ ዜናዊ ያውቃል። አሳምሮ ያውቃል። “የብሄረሰቦች መብትና እኩልነት” የሚባለው መሪ ቃል አፍአዊ እንደሆነም ማንም ይገነዘባል። በዚያ አዳራሽ ተሰብስበን የምናደርገው ውይይትም ፋይዳ ቢስ ስለመሆኑ ሁላችንም እናውቃለን። ከኛ መሃል ይህን የሚናገር ግን የለም።

በዚያች እለት በመላ ሃገሪቱ የአህአዴግ ካድሬዎች ስብሰባ ተቀምጠው በዚህ ፅሁፍ ላይ እየተወያዩ ነበር። ምናልባት ግን የልቡን እየተናገረ ያለው ዲያቆኑ፤ “በርሄ ጐማ እግሩ” ብቻ ሳይሆን አይቀርም። እሱም ‘ጤነኛ አይደለም’ ተብሎ እንዲገለል ተደርጎ ነበር...

ከፊታችን የተቀመጡትን የስብሰባው እድምተኞች እየረበሽን እንዳይሆን ስለሰጋሁ ከበርሄ ጋር በተናጠል የጀመርኩት ውይይት ምሻት ሳይሰጠኝ ቀረ። እና ትኩረቴን ወደ ዋናው መድረክ አደረግሁ።

በርሄ ግን ሊለቀኝ አልቻለም፤

“ጋራዥ ውስጥ ስምንት ተበላሽተው የቆሙ መኪኖች አሉ። ‘እዚህ ቁጭ ብዬ የማይገባኝን ነገር ከማዳምጥ መኪኖቼን ብጠግን ይሻላል’ ብዬ በቃልም በፅሁፍም አመልክቼ አልተቀበሉኝም...”

ራሴን ላይ ታች ነቅንቄ ዝም አልኩ።

በርሄም ከኔ ጋር የጀመረውን ወላ አቋርጦ የመድረክ መሪውን ትንታኔ ሲያዳምጥ ቆየና መልሶ ወደኔ ዞረ፤

“ወደ ትግል ስትመጣ እኔ ነኝ ተቀብዬ ያሰለጠንኳት!” አለኝ በአገጩ ወደ መድረክ መሪው ወደ አብርሃ ሳንቲም እየጠቆመኝ፤ “...ደቃቃ ስለነበረች ‘ሳንቲም’ ብዬ ጠራሁዋት። ተመልከታት አሁን! የተሞላችውን ትተፋዋለች! ማታ ማታ ወዲ ዜናዊና ስብሃት ነጋ እንደ መኪና ባትሪ ሲሞሏት ያድራሉ። እዚህ መጥታ ደግሞ ትተፋዋለች! የተሞላችው እስኪያልቅ!”

ሳቄን አፈንኩት።

ሌላ አማራጭ አልነበረኝም።

በሶስተኛው የስብሰባ እለት ከበርሄ ጋር የጀመርነው ጓደኛነት ከፍ አለ። ይበልጥ ተግባባን። ተማመንን። በርሄ እንኳ ከመጀመሪያውም እንደልቡ ነው። ‘እኔ ነፃ መሆን ጀመርኩ’ ብል ይቀላል። እንደልቤ ያለስጋት አወጋው ጀመር። አሰልቼውን የውይይት ጊዜ ለመግደል በራሳችን ወገኖች መጠመዱ የሚያዋጣን ነበር። የበርሄ አፈንጋጭነትና ግልፅነት ከሰማሁት በላይ ሆኖ ነበር ያገኘሁት። በአሉታዊ መልኩ የሚወሩበት ሃሜቶች መሰረት የሌላቸው ሊሆኑ እንደሚችሉ ለመረዳት ጊዜ አልፈጀብኝም።

እውቀትን ለመቀበል የሚችል አእምሮ እንደሌለው ነበር በዋናነት የሚነገርበት። ‘ወቅታዊ ሁኔታዎችን መገንዘብ የማይችል’ ሲሉም ይመርቁለታል። ‘ከመደቡ የተነቀለ ገበሬ’ የሚል ኮፍያም ያጠልቁለታል። በርግጥ በርሄ በንግግሩ መሃል ሃይማኖታዊ ጥቅሶችን በግእዝ ቋንቋ ስለሚደባልቅ አሰልቼ ጠባያት አሉት። ያም ሆነ ይህ፤ ሁዋላ ቀርም ሆነ ገጠሬ፤ በርሄ

የራሱ የሆነ ሙሉ ሰው መሆኑን ለመረዳት ቻልኩ። በርሄ ከፋብሪካ የወጣ ዕቃ አልነበረም። ከኩካኩላዎች ተርታ ሊመደብም አይችልም።

በአራተኛው የስብሰባ እለት እንዲህ ሲል አወጋኝ፤

“ህወሃት ማለት ለኔ ህይወቴ ናት። ከቤተክህነት ጋር የነበረኝን ቁርኝት ግን ልተወው አልቻልኩም። በእግዚአብሔር አምናለሁ። የትግል ጓደኞቼ፤ ‘ተቀላቅሎብሃል! ተምታቶብሃል!’ ይሉኛል። በየግምገማው ብዙ ተደብድቤያለሁ። እውነታቸውን ሊሆን ይችላል። አየህ እኔ ወደ ትግሉ ስገባ ህወሃትን እንደ ፅዮን ታቦት ነበር የማምናት። ‘ህወሃት ዘእንበለ ባእደ ኢነአምር!’ እያልኩ እዘምር ነበር። ግእዝ ካላወቅህ ትርጉሙ ምን መሰለህ? ‘ህወሃት ካንቺ በቀር ሌላ አናውቅም’ ለማለት ነው። የእግዚአብሔርን ነበር በቀጥታ ለድርጅታችን የሰጠነው። ህዝቡም ‘ወወግእክ ለእድገኛ ህዝብክ’ እያለ ነበር መርቆ የላከን። እንደዚያ ነበር...”

ጥቂት በፀጥታ ከቆየ በሁዋላ፤

“የልቤን ልንገርህ?” አለ ገፅታው ሁሉ ንቁ ሆኖ “... ‘ከአብዮታዊ ዴሞክራሲ’ ይልቅ ‘አክሱም ፅዮን’ ሲሉኝ ይበልጥ ደሜ ይሞቃል። እኛኩ የፃድቁ የሃንስ ልጆች ነን። በራስ መንገሻ አባት በስዩም ወይም በማርያም ፅዮን ነበር መሃላችን! ወዲ ዜናዊ ይህን አብዮታዊ ዴሞክራሲ ከየት እንዳመጣው አይታወቅም። ‘ወእምድምፀ ነጐድጓድክ ይደንግፁ ወወያናይ ወወዴሞክራሲ’ እየተባለ ይኸው ስንት ዘመኑ? ደማችን ውስጥ ሊገባ ግን አልቻለም። በአይናችን የምናየው በደመናናስ የምንረዳው አንዳች ነገር የለም። ለመንፈስ አልሆነን ወይ ለስጋ...”

አያያዘና በአገጩ የመድረኩን መሪ እያመለከተኝ፤

“እያት ከአፏ እንዴት እንደምትተፋ!? ማታ ማታ አቦይ ስብሃትና ወዲ ዜናዊ በየተራ ይሞሏታል - እንደ መኪና ባትሪ!”

በነጋታው እቤቴ ምሳ ጋበዝኩት!

እየተመገብን ሳለ የሳንቲምን ስም ይባጫጭቀው ቀጠለ፤

“አትወደኝም! መድረክ ካገኘህ ምን እንደምናገር ታውቃለች። ስለዚህ እድል ትነፍገኛለች!”

አያያዘና ቀጠለ፤

“አብርሃ የኔን እውቀት ትንቃለች። እውቀት እንዴት ይናቃል? ‘ጊዜያችንን በተረት ታባክናለህ’ ብላ መድረክ ላይ በንዴት ተናገረች። ‘መዝሙራዊት’ እንዴት ተረት ሊሆን ይችላል? ‘ወይንዩ ፀላእቱ እምቅድመ ገፁ’ የሚለውን ከምንጩ ጠቅሼ ስነግራት፤ ምን አለቺኝ መሰለህ? ‘ውሃ ላይ የበቀለ ዛፍ ነህ! ስርህ ካፈር ጋር ካልተገናኘ ህይወት አይኖርህም’ ብላ መድረክ ላይ ተናገረች...”

“እየበላህ!” አልኩት።

ጥቂት ጐራርሶ ግን ቀጠለ፤

“እስቲ ራስህ ታዘብ? ስብሰባ ከጀመርን ስንት ቀን ሆነ? አምስት ቀናት! ስለሃይማኖታችን አንዲት የቂቃ እንኳ መቼ ተናገረች? ምንታርግ? ያልተሞላችውን ከየት እምጥታ ትትፋ?”

ተመግበን አብቅተን ነበር።

በርሄ የተናገራቸውን የግእዝ አረፍተነገሮች እንዳልረሳቸው ቁራጭ ወረቀት ላይ ላሰፍራቸው ሞክርኩ። ሁሉንም ማስታወስ ግን አልቻልኩም። በርሄ የጫጫርኩትን እንደዋዛ ተመለከተና እንዲህ ሲል ጠየቀኝ፤

“ግእዝ መማር ትፈልጋለህ እንዴ?”

“ጥሩ ነበር። ከዜሮ መጀመር ግን ይከብዳል” አልኩ።

በርሄ ግን በሞራል ገፋፋኝ፤

“አንተ ፍላጐት ካለህ በቀላሉ አስተምርሃለሁ።”

የበርሄ የአማርኛ ቋንቋ ችሎታ የሚደነቅ ነበር። ሲያወጋኝ ግን ከትግርኛ ጋር እየቀላቀለ ያስኬደዋል። አልፎ አልፎ ደግሞ አሳቡን ሙሉ በሙሉ በአማርኛ መግለፅ ሲሰነው ትግርኛ ብቻ ይጠቀማል። ማለት የሚፈልገውን ግን በቀጥታ የመግለፅ ብቃት ነበረው።

ግእዝ ሊያስተምረኝ በሞራል ሲነሳሳ እንደማይሆን ላስረዳው ሞክርኩ። ቋንቋውን ለማስተማር የማስተማሪያ ዘዴ እንደሚያስፈልግ በመግለፅ ተቃወምኩት። በርሄ በጥምና አዳምጦኝ ሲያበቃ፤

“በቀላል አባባሎች ጀምረን ከዚያ ወደ ከባዱ ልንገባ እንችላለን” አለ።

“እንዴት ማለት?”

“ምሳሌ ልስጥህ” ካለ በሁዋላ፤ “...እስኪ ‘እንደ ምድረ በዳ አህያ ሆንኩ!’ የሚለውን ወደ ግእዝ ለመተርጎም ሞክር?”

ሲል ፈተነች።

ይህን ስናወጋ የኔ ጨዋታ ቀልድ የቀላቀለ ነበር። በርሄ ግን እንኳን ሊቀልድ፣ ቀልድ ያዘለ ያነጋገር ዘይቤ ስለመኖሩ እንኳ ግንዛቤ ያለው አይመስልም። የሚናገረው ከልቡ ነበር። ግእዝን በቀላሉ ሊያስተምረኝ በማሰብ የመረጠው አረፍተነገር ቢያስገርመኝም እኔም በቁምነገር ምላሽ ሰጠሁት፤

“ይህን አረፍተነገር ወደ ግእዝ ለመተርጎም አልችልም። ስለ ግእዝ ቃላት አላውቅም። በዚህ መንገድም ማስተማር አይቻልም” አልኩ።

በቀላሉ ተስፋ አልቆረጠም።

አረፍተነገሩን ራሱ ተረጎመልኝ፤

“ወኩንኩ ከመ አድገ መረብ ዘገዳም”

ረጅም ሳቅም ሳቅሁ።

በትርጉሙ ውስጥ ‘መረብ’ የምትለው ቃል ማንን ወክላ ልትገባ እንደቻለች ግን እስከዛሬም ግልፅ አልሆነልኝም። ግእዝ ቃላቶቹን ሁሉ እንደ ከረሜላ በዘንቢል አጭቆ፣ ሰረገላ ላይ ጭኖ ወደ ሞት ሃገር ሲጓዝ በርሄን ረስቶት የሄደ መስሎ ተሰማኝ።

እንደገና በሌላ ዘዴ ሊያስተምረኝ እንዲህ አለ፤

“ወደ ግእዝ መተርጎም ሊከብድህ ይችላል። ከግእዝ ወደ አማርኛ ግን ቀላል ነው” ካለ በሁዋላ፤ “...ለምሳሌ ‘ወኩሉ ከመ ልብስ ይበላ’ የሚለውን እስኪ ሞክር?” አለኝ።

ማሰብም አላስፈለገኝ፤

“ይሄ ቀላል ነው” አልኩት።

“እስኪ ተርጉመው?”

“ሁሉም እንደ ልብስ ያረጃል”

በርሄ በጣም ተደስተ።

“አየህ! ግእዝ ለመድክ። አበቃ! አንድ ስህተት እንኳ የለብህም። ከንግዲህ ሰንገናኝ በግእዝ ማውራት እንችላለን”

በበርሄ ሁኔታና አነጋገር በጣም ተዝናኖሁ።

ቡና ለመጠጣት አንድ ካፍቴሪያ ውስጥ ገብተን ተቀመጥን። የተሰያቱ የስብሰባ ሰአት ዘጠኝ ሰአት ላይ የሚጀምር በመሆኑ ረጅም የጊዜ ክፍተት ነበረን።

በርሄ ቡናውን አጣጣመና ሲጋራ ለኩሰ። ማግ ማግ አድርጎ ሲያበቃም፤ እንዲህ አለኝ፤

“ከህወሃት አመራር አባላት መካከል በጣም የማከብረው አቦይ ስብሃትን ነው። እሱ ሃይማኖታችንን ያውቃል...”

“መለስሰ?” ስል ጠየቅሁት።

“አልወደውም”

“ምነው?”

“ምላሱ ነፋስ የበዛበት ባንዴራ ነው። ሲናገር ብቻ ነው የምትሰማው። ጆሮ ያለው እንኳ አይመስለኝም”

“አብራችሁ ሰርታችሁ ታውቃላችሁ?”

“አናውቅም”

እንደገና በተቀሰቀሰ የሰሜት አነጋገር ያብራራ ጀመር፤

“መትረየስ በለው ሲናገር! እሳት የሆነውን ሰብስቦ ውሃ ያደርገዋል። በረዶ የሆነውን ደግሞ ነበልባል ያደርገዋል። ሰራዊቱን እንደፈለገ! ወአልቦ ህልቁ ለቃሎ እንዲሉ...”

ያጋመሰውን ሲጋራ መተርኩሻው ላይ ደፈጠው።

“ጉና ላይ ስናምፅ ትግሉ ውስጥ ነበርክ?” ሲል ጠየቀኝ።

“አልነበርኩም! ወሬውን ግን ሰምቻለሁ...”

“ካመፁትም ካሳመፁትም ውስጥ ነበርኩበት። ‘ትግራይን ነፃ ካወጣን በሁዋላ ለአማራው አገር ምናገባንና ነው የምንሞተው?’ ብለን ጉና ላይ አመፅ በአመፅ ሆነ! ‘አንዋጋም’ ብለን ተመለስን። የኔ ፍላጎት ምን እንደነበር ልንገርህ?”

“እኛ ወደማናውቀው የአማራ አገር ሄደን ከምንሞት፤ ‘ፅዮናዊት ትግራይ’ ብለን ከእስራኤል ጋር ስምምነት ማድረግና ገዳማትን ማስፋፋት ነበር ምኞቴ። ከዚያም ትምህርት ቤት፤ ሆስፒታል፤ መንገድ...እኔ ምኞቴ እንደዚያ ነበር። የሌላውን አላውቅም። መለስ ሲበር መጣ ወደ ግንባር! አቤት ሲናገር! ያምበለብለዋል! ሰራዊቱ በፀፀት እንባ በእንባ ተራጩ። አመፁ ወዲያው ከሽፎ ቁጭ! እና ውጊያው ቀጠለ...”

“የአመፁ ጊዜ መለስ ነበር እንዴ የመጣው?”

“ታዲያ ማነው?”

“አልመስለኝም ነበር” አልኩ።

“መለስ ነው የመጣው...”

ፋታ ወሰደና አከለበት፤

“መለስ የወሬ ሰው ነው። ይኸው ወሬ በወሬ አደረገው አገሩን በሙሉ። ዛሬ የሚናገረውን ነገ ይገለብጠዋል። ትግር ሲመጣበት ማምለጫ አያጣም። ሃቁን አይነግርህም። ስብሃት ነጋ

ቢመርም ቢጣፍጥም ልቡ ውስጥ ያለውን ሁሉ ይናገራል። አቦይ ስብሃት ወንበሩን ለመለስ ከሰጠው በሁዋላ ስራ ቀረና አገሩ ሁሉ ወሬ በወሬ። ተመልከት! ጋራዥ ውስጥ ስምንት መኪና ተበላሽቶ ቆሞአል። ስራ ሁሉ ቆመና ውይይት። ስንት ቀን እዚህ ተገብተን ያለ ስራ? አብዮታዊ ዴሞክራሲ!! ውይይቱ የገባው አንድም ታጋይ የለም። ሁሉም እያስመሰለ ነው። አንዱ የተናገረውን ሌላው ይደግማል። በቃ!”

በዝምታ ተከዝኩ።

ስለ በርሄ አመለካከት እያሰላሰልኩ ሳለም እንዲህ አለኝ፤

“እንተ ጥሩ ሰው ነህ!”

“አመሰግናለሁ” አልኩት።

ቀጠለበት፤

“እኔን አክብረህ ቤትህ ምሳ፣ ጋብዝኝ። ባልማርም እድሜዬን አክብረህ በጥምና አዳመጥከኝ። ልቦና አለህ”

ትንፋሼን ውጭ ዝም አልኩ።

በርሄ ከሚለው አንፃር ከሆነ በርግጥም ጥሩ ሰው አለመሆኔን ልቤ ያውቀው ነበር። በርሄን ምሳ ጋብዬ ለምን በርጋታ ላዳምጠው እንደቻልኩ በርግጥ ማብራራት አልቻልኩም። በርሄ ላይ ከሚያላግጡት አንዱ አይደለሁም ብዬ ግን ከቶውንም አልመደቅም። በርሄ ለምን ጥሩ ሰው እንደሆንኩ ሲያብራራልኝ ግን ከማዳመጥ የተሻለ አማራጭ አልነበረኝም። እና ቀጠለ፤

“ታጋዮችን ሁሉ ጠላሁ። አንተ ግን ጥሩ ሰው መሆንህን በመጀመሪያው ቀን ነው ያወቅሁት። የህወሃት ታጋዮች ተንኩለኞች ሆነዋል። ተጠግተው ይነድፉሃል። እምዘ አርፎ ምድር ታሕተ ከናፍሪሆሙ ይላል መዝሙረ-ዳዊት። ‘ከምላሳቸው ስር መርዝ የቀበሩ እባቦች’ ማለት ነው። እውቀት ሳይኖራቸው እውቀት እንዳለው ሰው ይሆናሉ። እነሱ ብቻ የሚያውቁ ይመስላቸዋል። እንደ ድንጋይ የእድሜ ዘመን እየቆጠሩ ይመካሉ። የአክሱም ሰው ሲተርት፤ ‘እድሜ እውቀት ቢሆን ኖሮ የአክሱም ሃውልቶች ትግርኛ መናገር ይጀምሩ ነበር’ ይላል። መመካት በእድሜ ከሆነ መቼም፤ የኔን ያህል የታገለ የለም። እኔ ነበርኩ መመካት የነበረብኝ። እኔ ግን አልመካም። ገበሬና ዲያቆን ነው የነበርኩት። በትግሉ ጊዜ ደግሞ መኪና መጠገን ተማርኩ። አሁን መካኒክ ነኝ። ሌላ ምንም ልሆን አልቻልኩም። ሌሎች የተናገሩትን በረጅሙ መድገም ጠቢብነት

ይመስላቸዋል። አይደለም፤ ጠቢብ ብዙ አይናገርም። ከኔ ጋር የሚሰሩትን መካኒኮች ታውቃቸዋለህ አይደለም? በስራ ከሆነ እኔን የሚወዳደር ማንም የለም። ስራቸውን ትተው ግን በኔ ላይ ሲያላግጡ ይውላሉ። የተሰጠን ስራ የተበላሹትን መኪኖች መጠገን ነው። ወሬ ምን ያስፈልጋል? መዝሙረ-ዳዊትን ወይም ተአምረ ማርያምን የጠቀሰኩ እንደሁ፤ አንካሴ የመሰለ ጥርሳቸውን እያሳዩ ይስቃሉ። ምን የሚያስቅ ነገር አለው? እነሱ አንድም የሚጠቅሱት መፅሃፍ የላቸውም። አብዮታዊ ዴሞክራሲንም ቢሆን አያውቁትም። አብዮታዊ ዴሞክራሲ ጀቦና ይሁን ስኒ ገና አልታወቀም። ንቃት አላቸው እንዲባሉ ብቻ ከፊት ይቀመጣሉ። እንደ መኪና ባትሪ ሲሞሉ ይውሉና ያቺ እስክታልቅባቸው የተሞሉትን ይተፋሉ። ንጉስ ዳዊት ብልህ መሪና ጀግና ነበረ። ጉልያድን በወንጭፍ ገድሏል። ሃጢአት ሲሰራ ደግሞ ሰውነቱ ላይ አመድ ነስንሶ ንስሃ ገብቶአል። ወዲ ዜናዊ ከዳዊት ጋር የሚስተካከል አይደለም። ታዲያ ዳዊትን መጥቀስ ምን ያስቃል? ታጋዮችን ጠላሁ። ከማንም ጋር አልቀርብም...”

በርሄ እየጋለና ስሜታዊ እየሆነ ሄደ።

የከረመ ብሶቱን ሁሉ እየዘረገፈልኝ እንደሆነ ስለተረዳሁ እንዳሻው ይናገር ዘንድ ተውኩት፤

“ሰንበት ቤተክስያን ይሄዳል’ ብለው ደግሞ ያሙኛል። ቤተክስያን ብላለም...እንዴት ነው ነገሩ? ክርስትያን አይደለሁ እንዴ? እስላም መስጊድ ይሄዳል። ክርስትያን ደግሞ ወደሚያምነው ታቦት ሂዶ ይሳለማል። ሰንበት ቤተክርስትያን ካልሄድኩ የት ልሂድ ታዲያ? ቤተክስያን ስለም ብዙ ምእመናን ተዋውቄያለሁ። አማሮች ናቸው ብዙዎቹ። ምእመናኑ አይወዱንም። ወያኔ መሆኔን ሲያውቁ ቅሬታቸውን ሳይደብቁ በአንደበታቸው ነገሩኝ።

‘ልትሰልለን እንዳይሆን እንጂ እናንተ ከመቼ ወዲህ ነው ቤተክስያን የምትሰሙት?’ ብለው ጠየቁኝ።

ጉድ እኮ ነው!

‘ኸረ በስመአብ በሉ! እንዲያው ለመሆኑ የኛን የሚያህል ቤተክስያን ሳሚ ማን አለ? እንዴት እንዲህ ያለ ንግግር ትናገራላችሁ? የሙሴ ፅላትስ እኛ ዘንድ አይደል እንዴ በአደራ የተቀመጠው? ትግራይ እንዴት በዚህ ይታማል?’ ብዬ ስል

ምናሉኝ መልሰው፤

‘የቀድሞዎቹ ምረቃው የሚፀልዩት አማኞች ነበሩ። ያሁኖቹ እንዲያው መላ አጣችሁ እንጂ አሉኝ።’

በዚህ ንግግር ተጀመረና ከመላመድ ብዛት አመኑኝ። ለምንድነው ህዝቡ የጠላን? ደማችንን አፈሰስን እንጂ ምን በደልን? ወዲ ዜናዊ፣ ‘አብዮታዊ ዴሞክራሲ’ ከሚለን ለምን ስለዚህ ጉዳይ አያዋየንም? አብዮታዊ ዴሞክራሲ ምንድነው? ጠንቋይ ነው? መልአክ ነው? ምንድነው? ህዝቡ እንዳይጠላን ማድረግ እንዴት ሳይቻል ቀረ? እኔ መኪና ሲበላሽ መስራት ነው ስራዬ። የተበላሹ መኪናችን ጥሩ አድርጌ ሰርቻለሁ። መኪናውን ባግባቡ ካልሰራሁት አደጋ ይደርስና ሰው ይሞታል። እነ ወዲ ዜናዊ ደግሞ ህዝቡ እንዳይጠላን ለምን አላደረጉም? ወደ ሰው ሃገር መጥተን ለምንድነው ሰው የምናልቀው? ካልሆነልን ደግሞ ፅዮናዊት ትግራይን ማቋቋም ይሻላል። ‘የለም አትዮጵያዊ ሆነን አብረን ነው መኖር ያለብን’ ከተባለ ደግሞ፣ አብሮ መኖር እንዳለበት ሰው እንኖራለን እንጂ ሰው ማስቀየም ምን ይጠቅማል? አጤ ምኒልክ ባስተዳደሩን ጊዜ ትግራን አላስቀየሙም። ራስ መንገሻ ሲያምፁ ስንት ጊዜ ምህረትና እርቅ አድርገዋል። ሁሉን በሽምግልና በመግባባት ነበር የሚይዙት። አሉላ ሲከዳቸው፣ መንገሻ ከአንድም ሁለቱ ሲወጋቸው ‘ተወ አይሆንም’ ብለው ሽማግሌ ላኩ እንጂ ህዝቡን አልበደሉም። እነ ወዲ ዜናዊ ምን ነካቸው? ወዲ ዜናዊስ እሺ ይሁን ልጅ ነው። አባይ ስብሃት ይህን እያየ እንዴት ዝም ይላል?...’

“ምእመናኑ ለምንድነው የጠሉን?” ስል ጠየቅሁት።

“በማንኛውም ስራችን አይደሰቱም” ሲል ፈጥኖ በግለት ቀጠለ፣ “...ህዝቡን ከፋፈላችሁት። አላወቃችሁበትም” ብለው አሉኝ። እንዲህ ኖሮአል ነገሩ? ሌላ ሌላውን ተወውና ባንዲራው ላይ በለጠፍነው ነገር ቅሬታ አላቸው። እኔ በፊት ይህን ልብ አላልኩም ነበር። ከምእመናኑ ጋር ስናወጋ መምሬ ሃይሉ የሚባሉ ቁስ ገለል አድርገው ወስደው ምን ይሉኛል?

‘እንዳንተ አይነት ፈሪሃ እግዚአብሄር ያለው ሰው ወያኔ ውስጥ ይኖራል ብሎ እንኳ ማን ያስባል? እንዲያው ልንገርህና ሰው ሁሉ ጠልቷችሁዋል’ ይሉኛል።

ይሄ ነገር ስለሚደጋገም፤

‘እስኪ አንድ ጥፋት የሚሉትን ይንገሩኝና እኔ ሄጄ

ለአባይ ስብሃት ለራሳቸው አደርሳለሁ’ አልኳቸው።

‘ምን ሩቅ አስኬደህ? መሪያችሁ ገና አዲሳባ እንደገባ አይደለም እንዴ ባንዴራውን የተሳደበው?’ አሉኝ።

እኔ በዚህ አልተረታሁም።

‘አባቴ!’ አልኳቸው። ‘መቼም ያ የቆየ ነገር ነው። ያፍ ወለምታም ነበር። ወዲ ዜናዊ እንዲያው በቴሌቪዥን ሲታይ ጠጉሩ ሙልጭ ብሎ ትልቅ ሰው ይመስላል እንጂ፣ ገና አንድ ፍሬ ልጅ ነው። እኔ ሳውቀው ጠጉሩ ግንባሩ ድረስ የተዳፋ፣ ህንድ የሚመስል ትንሽ ልጅ ነበር። ተማሪዎች ናቸው። ቢሳሳቱ ይታረማሉ’ አልኩ።

መምሬ ሃይሉ መዳመጥ ሲችሉ ሞቸም ተአምር ነው። የረቀቁ ካህናት ባሉበት ደብር የተማሩ ቁስ ናቸው። ቅኔ ቆጥረዋል። ቤት ሞልተዋል። መፅሃፈ ስንክሳርን ሳይቀር ያነበቡ፣ የበቁ፣ ምራቃቸውን የዋጡ ጨዋ ሰው ናቸው። ንግግራን ሁሉ በጥምና ካብላሉ በሁዋላ፤

‘አባባልህ ሁሉ መልካም ነው። ያፍ ወለምታም ከሆነ ይሁን! ከመናገር ብዛት ስህተት ያጋጥማል። በዚያው ቢበቃ ኖሮ መልካም በነበረ። አሁን ደግሞ ባንዴራው መሃል ላይ አምባሻ አስቀመጣችሁበት የሚባለውስ?’ ብለው አይጠይቁኝም?

‘ይሄ ሊደረግ አይችልም!’ አልኳቸው።

‘ተደርጎአል!’ አሉኝ።

‘ርስዎ ራስዎ ባይንዎ አይተውታል?’ ስል ጠየቅሁ።

‘እኔ እንኳ አላየሁትም። ያዩ የደብሩ ምእመናን ግን ነግረውኛል። በመጀመሪያ ባንዴራው ጨርቅ ተባለ። አሁን ደግሞ ሳህን አደረጉት። እንግዲህ ሁሉም ጎሳ እየተነሳ የየራሱን ዳቦ፣ ‘ባንዴራው ላይ ይቀመጥልኝ’ ካለ እንዴት ሊሆን ነው? ድፎ ዳቦ አለ፣ አነባበሮ አለ፣ ቆጮ አለ፣ ገንፎ አለ፣ ጨጨብሳ አለ፣ ባንዴራው ይህን ሁሉ እንዴት ይሸከማል?’

እንዲህ ሲሉኝ የምመልሰው ጠፋኝ።

ከመምሬ እንደ ተለየሁ በቀጥታ ወደ ቀበሌ ሄድኩ። ፈቃድ እንኳ አልጠየቅሁም። ባንዴራውን አውርጄ አየሁት።

ደርቄ ቀረሁ!

አምባሻው መሃሉ ላይ ቁጭ ብሏል።

ወንድሜ ልንገርህ? ያን እንዳየሁ ምንም አልተናገርኩ። ባንዴራውን ወደ ነበረበት መልሼ በቀጥታ ቤቴ ግብቼ ተጠቅልዬ

ተኛሁ። በብሽቀት እህል የሚባል ወደ አፌ አልገባም። ጨንገራዬ ሲቃጠልና ሲገባበጥ ይታወቅኛል። እንዴት ይንጋልኝ? 'እህ!' እንዳልኩ ነጋ መቼም። በመከራ ነጋ! በጠዋት ወጣሁ። ጋራሽ አልሄድኩም። በአስቸኳይ ሰርቪስ እንድትደረግ ቀጠሮ የተያዘላት የሰለሞን ጢሞ መኪና ነበረች። 'የራሱ ጉዳይ' ብዬ በቀጥታ ወደ ኢህአዴግ ፅህፈት ቤት ሄጄ አብርሃ ሳንቲም እስከትገባ ጠበቅሁዋት። ቢሮ ስትገባ ጠብቄ አብሬያት ገባሁ።

'ምንድነው የምትሰሩት?' አልኳት በቁጣ።

'ምን ሆነሃል?'

'ባንዴራው ላይ አምባሻ ተልጥፎአል። እንዴት ነው እንደዚህ ሊደረግ የቻለው?'

'ሰለምንድነው የምታወራው? ባንዴራው ላይ ያለው አምባሻ አይደለም። ኩክብ ነው' አለችኝ።

'እኔ በ65 አመት እድሜዬ ከኩብና አምባሻ ለይቼ አላውቅም?' ብዬ ሰቆጣት እሷም በቁጣ መለሰችልኝ።

'ችግር ከገጠመህ የቅርብ አለቃህን ሄደህ አናግር። ከንግዲህ እኔ ዘንድ እየመጣህ ስራ አስታሰፈታኝ' አለችኝ።

አብርሃ ልጅ ስለሆነች አልያዝኩባትም።

ትቼያት ወደ አቦይ ስብሃት ገባሁ። ትልቅ ሰው ናቸው መቼም። የሰው ልክ ያውቃሉ። ከመቀመጫቸው ተነስተው ተቀበሉኝ። ከዚያም እሳቸው ቁጭ ሳይሉ በቁማቸው ሆነው።

'በርሄ አረፍ በል። ጤንነትህ እንዴት አለ?' አሉኝ።

እንዲያ ሲሉኝ ንዴቴ ሁሉ ባንዴ በረደ።

ወንበር ያዝኩና ጊዜም ሳላጠፋ የሆነውን ሁሉ ዘርዝራ ነገርኳቸው። ባንዴራውን ራሴ ከቀበሌ 23 ፅህፈትቤት አውርጄ መሃሉ ላይ የተጋገረውን አምባሻ በአይኔ ማየቴን በዝርዝር አጫወትኳቸው።

ስብሃት ነጋ አዳምጠው ሲያበቁ፤

'ህዝቡ ተወያይቶበት የፀደቀ ባንዴራ ነው። መውለብለብ ከጀመረም ሁለት አመት አለፈው። አንተ እስከ ዛሬ የት ነበርክ?' ሲሉ ጠየቁኝ።

'እኔማ ስራ ይበዛብኛል' አልኩ። '...ታጋዩ ሁሉ መኪና ሲያጋጭ ነው የሚውለው። መቼ ጊዜ እጊንቼ ነው ባንዴራውን የማየው? ጋራሽ ውስጥም ባንዴራ የሚባል የለም። ሆኖም ትናንት መምሬ ሃይሉ እንዳጫወቱኝ ከሆነ አገር ሁሉ

በአምባሻው ባንዴራ ተቀይሞአል' አልኩ።

'ማናቸው መምሬ ሃይሉ?' ሲሉ ጠየቁኝ።

'ቄስ ናቸው። ጊዮርጊስ ያስቀድሳሉ'

አቦይ ስብሃት እየሳቁ፤

'አሁንም ቤተክስያን ትሄዳለህ እንዴ?' ሲሉ ጠየቁኝ።

'እንዴት ያለ ጥያቄ ነው? ክርስትያን አይደለሁ እንዴ? እስላም መስጊድ ይሄዳል፤ ክርስትያን ደሞ ቤተክስያን ይሄዳል። እንደማያውቁ ሆነው እንዴት እንደዚህ ያለ ጥያቄ ይጠይቁኛል?' አልኩ።

ስብሃት ነጋ አስበው አስበው ምን አሉኝ?

'እዚህ ካልተሰማማህ ወደ አክሱም ብናዘዋውርህስ?'

'ይሻለኛል!' አልኩ። '...ክፉ እየሰማሁ ከምቃጠል ወደ አክሱም መመለስ ይሻለኛል'

ይህን የተባባልነው እንግዲህ ከኤርትራ ጦርነት በፊት ነበር። እስካሁን እዚህ ነኝ። ጦርነቱ ሲጀመር የኔን ጉዳይ ያስታወሰውም የለ። በየስብሰባው በየግምገማው ግን የባንዴራውን ጉዳይ አነሳለሁ። ማን ሊሰማ? ወጣቶቹ ይስቃሉ። ያላግባቡ፤ በተናገርኩ ቁጥርም እንዲህ ይሉኛል፤

'አንጉልህ ደንዝዞአል! ፖለቲካ አይገባህም! የዋህ ነህ!'

'እንዴት ነው አንጉሌ የደንዝዘው? የመደንዝዝን ትርጉም ታውቁታላችሁን?' ብዬ ጠየቅሁ። ከመዝሙረ ዳዊትም ጠቀስኩ።

'ዘተክላሁ ለእዝን ኢይስምእኑ? ወዘፈራሁ አኢይን ኢይሬኢኑ? አብዳንኬ ማእዜ ይጠቡ?'

ይህን ስጠቅስ ታጋዩ ሁሉ ሳቅ በሳቅ።

ምን የሚያስቅ ነገር አለው?

'ደንዝዝሃል' አሉኝ።

አይኔ ያያል፤ ጆሮዬ ይሰማል፤ አእምሮዬ ያስባል የሚለውን ለማስረዳት ከዳዊት መዝሙር መጥቀስ ምን የሚያስቅ ቀልድ አለው? ወይም ምን የሚያስገለፍጥ ነውር ተናገርኩ? አንዳንድ ልጆች ደግሞ፤

'ኢድዩ ነህ' አሉኝ።

እንዴት ነው ነገሩ?

እኔ ገበሬና ዲያቆን ነበርኩ። እንዴት ነው ኢድዩ የምሆነው? ትግራይ ሳሉ ቤተክስያን የሚሰሙ፤ ጥሩ ልጆች የነበሩ ታጋይ ከሆኑ በሁዋላ ሆን ብለው እኔ ፊት እየሰሰ

ክርስቶስ ላይ ያላግጣሉ፤

‘ቡርዣው ጭቁኖችን ለማታለል የፈጠረው ነው’ አሉኝ።
ምን ማለት ነው ይሄ?

ይህን ስድነት ከየት አመጡት? እየሱስ ክርስቶስ ከድንግሊቱ ማርያም የተወለደ የአምላካችን ልጅ፤ መድሃኒታችን መሆኑን ለማስረዳት ስጅምር እየሳቁ በቆምኩበት ጥለውኝ ይሄዳሉ። የጊዮርጊስን ጠበል በብልቃጥ ይዘገዝ አይተውኝ እንደ አሁያ መሬት ላይ እየተንደባለሁ ሳቁ። ‘ጠበል ሲያይ የሚንፈራፈረው ዲያቢሎስ ነው’ ብዬ ስላቸው ብሰባቸው እንባቸው እየተዘረበረበ ይስቃሉ። እነዚህ ሰዎች ምን ሆነዋል? የጤና ነው? ይህን ሁሉ ብልግና ከየት አመጡት? ለምን ያላግጡብኛል? በመሆኑም ይኸው ‘ወኩሉ አሚረ ትኩዝየ አንሶሱ’ እስመ ፀግበት ፅእለተ ነፍስየ እያልኩ አለሁ። ይሄ ምን ማለት ነው? ነፍሴ ስድብን ጠግባለችና ትካዜዬ በዝቶአል...

‘...ሳህል ሳለ ጭንቅላቱ ላይ በጥይት ተመቷል’ የሚል ነገር ደሞ አመጡ። ይሄን ያስወሩት እንግዲህ ‘አብዱል’ ማለት ፈልገው ነው። ይሄ ውሸት ነው። ሻእቢያ ዘንድ ሳህል ሳለሁ ሁለት ጊዜ በጥይት ተመትቻለሁ። እሱም ጉልበቴ ላይና ጉንጩ ላይ ነው። ጭንቅላቱ የተነካ ሰው እንዴት ሞተር አውርዶ መልሶ ይገጥማል? አእምሮው በጥይት የተመታና ያበደ ሰው እንዴት መዝሙረ ዳዊትን በቃሉ ያውቃል? የጐረቤት መዘባበቻ ሆንን። ወተሳለቁ ላእሌነ ፀላእትነ።

‘መዝሙረ ዳዊትን ብቻ ነው የሚያውቀው’ እያሉ ደግሞ አላገጡብኝ። ይሄም ውሸት ነው። የዘብዴዎስ ልጅ የፃፈውን የዮሃንስን ወንጌልም ያለንባብ አውቀዋለሁ። በፅርእ ቋንቋ ለኤፌሶን ሰዎች የፃፈላቸውን...

ወደ ስብሰባው አዳራሽ በመመለስ ላይ ሳለንም እንዲህ ሲል ተሰፋ ባጣ ስሜት ወገን ቋጩ፤

“በርግጥ ወጣቶቹ እንደሚሉት ተቀላቅሎብኝ ሊሆን ይችላል። ዞሮ ዞሮ ግን ሰው በአምላክ የሚተካ አይደለም። ወጣትነት የሚፈጥረው ነገር አለ። ወጣት ሳለሁ አማሮች ጠላታችን ይመስሉኝ ነበር። ይኸው! አገራቸው መጥተን እየናቸው። ሃይማኖተኞችና ሰው አክባሪ ደግ ሰዎች ናቸው። ግፍ እየሰራንባቸውም ችለውን ተቀምጠዋል።

‘ግፍ ግፍን ይፈለፍላል እንጂ ግፍ ስንዴ አይወልድም።

ጥላቻ ተተክሎ ሮማን አያፈራም። መዘዝ አለው። ጐረቤቶቻችንን ማስቀየም ተመልሶ ጉዳቱ ለኛው ነው’ ብዬ ብናገርም የሚሰማኝ አላገኘሁም። ‘ከግፍም ግፍ ልባቸው ወደ ገንዘብ ሄደዱል’ የሚባልም አለ። እንዲያ ከሆነ መቼም ጉድ ነው። ለየትኛው አለም ይሆን? ወከመ ሃመልማለ ሃምል ፍጡነ ይወድቁ። ‘እንደ ለምለም ቅጠል ይወድቃሉ’ ተብሎ ተፅፎአል - ዳዊት ላይ።

‘ፖለቲካ አይገባህም’ ይሉኛል።

ፖለቲካ ምን ማለት ይሆን?

ፖለቲካ ማለት ጐረቤቶችህን ማስቀየም ነው እንዴ? ራስህ ላይ እንደደረግ የማትፈልገውን ሌላው ላይ ማድረግ ፖለቲካ ከሆነማ ንስሃ መግባት አለብኝ...”

* * *

ከዚያ ስብሰባ በሁዋላ በርሄን አላየሁትም።

እንደሰማሁት ግን በ1994 ማብቂያ ግድም በጡረታ አግልለው ወደ አክሱም መልሰውታል። ስለ በርሄ ልፅፍ ከወሰንኩ በሁዋላ አክሱም በምን ሁኔታ ላይ እንደሚገኝ ለማወቅ ጥረት አድርጌ ነበር። እንደተመኘሁት ዝርዝር ነገር ላገኝ አልቻልኩም። ከቀድሞ ወዳጆቼ አንዱ ግን ጥቂት መረጃዎችን ልኮልኝ ነበር...

በጥቅሉ ላውጋችሁ...

አክሱም ላይ አቶ በርሄን የማያውቅ ማንም የለም። “ጐማ እግሩ” የሚል ቅፅል ስማቸው ተረስቶአል። አዛውንቱ በጡረታ ላይ የሚገኙ የህወሃት ነባር ታጋይ መሆናቸውን ግን የከተማዋ ነዋሪ ሁሉ ያውቃል። ሰንበት ዞሮ ሲመጣ ማርያም ፅዮን ደጅ ሰላም ላይ በፍፁም አይጠፉም። ከእግዚአብሔር ሰላምታ በቀር ሌላ ቃላት ሲናገሩ ሰማሁዋቸው የሚል ከቶውንም አይገኝም። ጠጉራቸው የተባዘተ ጥጥ መስሎአል። ሲራመዱ ግራ እግራቸውን ይገጥቱታል። ቢሆንም እድሜ ጥንካሬያቸውን ገና አልነካውም። ማንኛውም አይነት የፖለቲካ ስብሰባ ላይ ሲሳተፉም ያያቸው የለም።

በሃዘን ወቅት ግን ርዳታ ለመስጠት አቶ በርሄን ማንም አይቀደማቸው። ድንኳን በመትከል፤ ወንበሮች በመሸከምና

ንፍሮ በመቀቀል ህዝቡን ያገለግላሉ። ድንኳን በሚፈርስበት ጊዜም ከባድ በተባሉት ተግባራት ሁሉ ይሳተፋሉ። የተበላባቸውን ሳህኖች ያጥባሉ። አግዳሚ ወንበሮችን በእድሩ መጋዘን ያከማቻሉ። ቆሻሻዎችንም ጠርገው ይደፋሉ።

ከዚህ ባሻገር አዛውንቱ በርሄ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ሲናገሩ ተሰምተው አያውቁም። ይልቁን እንደ አክሱም ሃውልቶች በጥልቅ ዝምታቸው ይታወቃሉ። ተፀመምኩ ወኢከሰትኩ አፋየ...

- 5 -

ወርቃማ አመታት

የተፈጥሮ ልጅ ነኝ - የዚህ ግዴለኹ፤
ወርቃማ ዘመኔን - ማወቅ ለምትሹ፤
ከመሃል ግን ነጥቆኝ - የሞት አራመቻ፤
ወስዶ ከጨመረኝ - የሲኦል ዳርጃ፤
እኔነቱ ጠፍቶ - ሲማስ መቃብራ፤
ሞትኩ የምል ያኔ ነው - ሲነጠፍ ብእሬ፤

(ግጥም-አሌክሳንድር ፑሽኪን)
- አያልክህ ሙላቱ እንደተረጎመው -

* * *

አንገቱን ሽቅብ አርዝሞ - የዘመን ቁመት ተራራ፤
በሰው ባዶነት መዝገብ ላይ - "ከንቱ ነህ!" ብሎ ሲያጓራ፤
የሰው የተስፋ ካብ ፈርሶ - የውስጥ ሃውልቱ ሲሰበር፤
"መኖር!" የሚሉት ቋንቋ - ለካስ ከፊል ገፅታው ይህ ነበር!

(ግጥም - ደረጅ በላይነህ)

እኔም! የልጅነት ጓደኞቼ አብዛኞቼ ማትሪክን አልፈው ዩኒቨርሲቲ ገቡ። እኔ ወደቅሁ። በወቅቱ "ወደቅህ!" የሚለው ቃል እብድ አድርጎኝ ነበር። አእምሮዬን ልስት ምንም አልቀረኝ። ቀኑን ሙሉ አንጎሌ ውስጥ የሚያቃጭለው ቃል "ውዳቂ!" የሚለው ነበር። "ወደቀ" የሚለው ቃል የእርባታ ግሶች እንደ አንበጣ እየተፈናጠሩ አእምሮዬን አቆሰሉት። ወደቀ፤

ውዳቂ፣ ውድቅዳቂ፣ ውድቅዳቂዎች፣ የወዳደቁ እቃዎች...

ከእናቱ ሞት በሁዋላ ቤተሰባችን ብዙም አልተመቸውም ነበር። እኔም የትዳር ጎጆ ከመሰረተች ታላቅ እህቴ ዘንድ ተጠግቼ ነበር የተማርኩት። ያን ቀን ሰርተፊኬቴን አንጠልጥዬ እቤት እንደገባሁ እህቴ በቁጣ እየጨሰች ጠበቀችኝ። የጓደኞቼን ማለፍና የኔን መውደቅ ስምታ ኖሮአል። ማን እንደነገራት አምላክ ይወቅ። ራሴው እንደሚሆን አድርጌ ላጫውታት ነበር አሳቤ።

የተቆጣ አንበሳ ሆኖ ጠበቀችኝ።

እኔ ስገባ ወጥ ቤት ውስጥ የተበላበትን ትሪ እያጠበች ነበር። ትሪውን አንስታ አወዛወዘችብኝ። ትሪው ላይ የአንበሳ ስእል አለ። የኢትዮጵያን ባንዴራ ያነገበ የጃንሆይ አንበሳ!

እህቴን ላረጋጋት በማሰብ፣

“ነጥቤን ተመልከችው...” ብዬ ላሳያት ጠጋ ስልና ትሪውን ከግድግዳው ጋር ስታላትመው አንድ ሆነ።

በድንጋጤ በቆምኩበት ጨው ሆንኩ።

ትሪው የፈጠረው የጨካኝት ድምፅ ቆሌዬን ገፈፈው። እንደ ቃጂማ ጊዮርጊስ ደወል ነበር ያስተጋባው። ትሪው ሳይሆን ትሪው ላይ ያለው የንጉሱ አንበሳ የጮኽ ነበር የሚመስል። ትሪውን አናቱ ላይ ከማሳረፉ በፊት ግን ጎረቤታችን ዮሃንስ ጆቴ ከመካከላችን ተገኝቶ ነበር። እህቴ ትሪውን፣ እኔ ሰርተፊኬቴን ይዘን ተፋጠን ቆመናል። ተያይዘው በተሰሩ የመንግስት የቁጠባ ቤቶች ውስጥ እንኖር ስለነበር፣ ዮሃንስ በትሪው ድምፅና በእህቴ ቁጣ ተስቦ ነበር የመጣው። እሱም ተደናግጦ፣

“ምን ሆኖችሁዋል?” ሲል ጠየቀ።

“ወደቀ!” ስትል በብሽቀት ድምፅ ነገረችው።

አያይዛም ቀጠለች፣

“...ሌሊቱን ሙሉ ቁጭ ብሎ ሲያጠና ከርሞ ይኸው ወድቆ መጣ። ጓደኞቼ ሁሉ አልፈዋል። እሱ ወደቀ። አጠናለሁ እያለ ልቦለድ መፅሃፍ ሲያነብ ነው የከረመው። ስንት ጊዜ አይቼዋለሁ!” ከዚያም ወደኔ ዞራ ቀጠለች፣ “...አሁኑኑ ሻንጣህን ይዘህ ወደምትሄድበት ሂድ! እኔ ሃላፊነቴን ጨርሻለሁ። ሌሊቱን ሙሉ ኤሌክትሪክ ስታበራ አድረህ፣ ኪሳራ ብቻ!”

ዮሃንስ የማትሪክ ካርዴን ተቀብሎ መመልከት ጀመረ። ውጤቱን እያየም እንዲህ አለ፣

“እንዴ! ጥሩ ውጤት ነውኩ ያመጣኸው! ወድቀሃል እንዴ? መች ወደቅህ? 4B አግኝተህ የለም እንዴ? አሃ! ሂሳብና እንግሊዝኛ C እና D? ስንት ማለት ነው ይሄ? እሱ ነው የጎዳህ! ቢሆንም በዚህ ነጥብ የሆነ ኮርስ አታጣም። ካልሆነ ደግሞ በድጋሚ ተፈትነህ ሁለቱን ካሻሻልክ...”

እህቴ ግን ልታስጨርሰው ሳትችል ቀረች፣

“በፍፁም! ሻንጣውን ይዞ ይውጣልኝ። ሶስት አመት አስተምሬዋለሁ። በቃኝ! አንድም ቀን እዚህ ቤት አያድርም! ታናናሾቼ አሉ። እነሱን አስተምራለሁ። ይሄ ዋጋ ቢስ ነው...”

ዮሃንስ ወደ ደጅ ይዞአት ወጥቶ ያነጋግራት ጀመር። ሲቆጣትና ሲመክራት እየሰማሁ ነበር፣

“ምንም ቢሆን ወንድምሽ ነው...ደሞም እኮ በዚህ ነጥብ ዩኒቨርሲቲ መግባት ይቻል ነበር...ጊዜው ተበላሽቶ ነውንጂ በኛ ጊዜ ከዚህ በታች ባለ ነጥብ... የሱ ጥፋት አይደለም... መቼም ያቅሙን ሞክሮአል...ሳይሆንስ ደግሞ እንደዚህ ልታስደነግጧው አይገባም...ታዛዥ እና ትሁት ልጅ ነው...አንቺስ ብትሆኝ ማትሪክ መቼ አለፍሽ?...ስራ ሊያገኝም ይችላል...መቼም ችግር ካለ...”

እሷም ቀዝቅዛ እንዲህ ስትለው ሰማሁ፣

“እሱስ ልክ ነህ! ተናድጄ ነው እንጂ ልጄስ አስቸጋሪ አይደለም። በሌላም ነገር ተበላጭቼ ነበር። አንተንም አስቸገርንህ መቼም...”

የእህቴ ቁጣ ከዚሁ እንደማያልፍ አውቅ ነበር።

አፏ ይናገራል እንጂ ልቧ ገር ነው። ዮሃንስም የረጅም ጊዜ ጎረቤታችን እንደመሆኑ ጠባይዋን ያውቃል። ተቆጥቶአትና አረጋግቶአት ተሰናብቶን ሄደ።

አልጋዬ ላይ ጋደም ብዬ ጣራጣራውን ስመለከት ሳለ እህቴ ወደ ነበርኩበት ክፍል ገብታ አንድ ብር እየሰጠችኝ እንዲህ አለች፣

“ዛሬ ማክሰኞ ነው! ፊልም ለምን አትገባም?”

አመስግኜያት ተነስቼ ወጣሁ።

ደብረዘይት ላይ በሳምንት አራት ቀናት ማታ ማታ ፊልም ይታይ ነበር። በርግጥ ፊልም ቤቱ የአየር ሃይል ካምፕ ውስጥ የሚገኝ ሲሆን፣ ለአየር ሃይል መለዩ ለባሽ ልጆች ብቻ የተፈቀደ ነበር። ቢሆንም ሲኒማ መግባት ሲያምረን

የጓደኞቻችንን መታወቂያ እየተበደርን ፊልም እናያለን። በዚያን እለት ታዲያ ሲነግረን ቤት ማምሸቱ ጭንቀቱን በመጠኑ ቀንሰልኝ። የዮሃንስ የተሰፋ ቃላትም ልቤ ውስጥ ማበብ ችለዋል።

(ከዚያ ወዲህ ታዲያ ተሰፋ ያጡ ወጣቶች ሲገጥሙኝ ብዙውን ጊዜ የሃንሰ ጆቴን በማስታወስ ለወጣቶች ተጨባጭ ተሰፋና ምክር ለመስጠት ጥረት ማድረግን ለምጃለሁ። “እፍታ” የተባሉትን አምስት ተከታታይ ቅፅ መፃህፍትን ለማተም የተጋሁበት ዋና መነሻም ተሰጥኦ ያላቸው ወጣቶችን ለማገዝ ነበር። በቀላሉ ሊሰበሰቡ የደረሱ ወጣቶችን በጥቂት ተሰፋ ሰፊ ቃላት ከመሞት ማዳን እንደሚችል ከራሴው ልምድ ተምራያለሁ። የጋዜጠኛው ማስታወሻ ሲታተም የሃንሰ ከጀርመን ሃገር የኢሚጆል መልእክት የላከልኝ ሲሆን በጋላ ስሜት አድናቆቱን ገልጾልኛል። እሁቴም መፅሃፉ ሲታተም ባህሬይን ከተባለው ሃገር ነበረች። መፅሃፉን በፖስታ ቤት ልኬላትን አንብባ እንደ ጨረሰች በጣም ተደስታ ለላኩላት አንድ መፅሃፍ 500 ዶላር ከፍላጎቶች። የእሁቴ እነዚህ ሁለቱ ተቃራኒ የሰሜት ጫፎች፣ የሰዎችን ሰሜታዊ ባህርያት በጥልቀት እንዳጤን እገዛ አድርጎልኛል።)

ዞረም ቀረ ዩኒቨርሲቲ መግባት አልተቻለም። አወዳደቁ በዚያም አላበቃ። ከህልሚና ከምኞቱ በከፍተኛ ፍጥነት ቁልቁል ተንሸራትቼ የመጨረሻው ወለል ላይ ተዘረርኩ። ባጭሩ የሆነው እንዲህ ነበር። ዩኒቨርሲቲ መግባት አለመቻሌን ሳውቅ ለዲፕሎማ ማጥናት እችል እንደሁ ሞክርኩ። በወቅቱ የአንደኛ ዙር ብሄራዊ ውትድርና ተመላሾች በዝቅተኛ ነጥብ (1.8) ወደ ዩኒቨርሲቲ እንዲገቡ በመፈቀዱ በሮች ሁሉ ተጣበው ነበርና ሳይቻል ቀረ። እንደ ጥንቸል እዚህም እዚያም እየዘለልኩ ብዙ ጣርኩ። አልሆነም። በቀሪዎቹ ቦታዎች በአብዛኛው አሰራሩ በዘመድ አዝማድ የሚፈፀም ነበር።

በመምህርነት ለመሰልጠን ፐቢክ ለመግባት ሞክረ ነበር። ይህን ሰልጠና ለማግኘት በምኞት ተቃጥሎ እንደነበር ትዝ ይለኛል። እሱም አልተሳካም። የሰው ልጅ ፍላጎቱን ባላገኘ ቁጥር ዝቅ እያለ መውረዱ አይቀራ ነው። በመሆኑም እዚያው ደብረዘይት “እንድርያስ” ለተባለ የህዝብ ትምህርት ቤት የፋኛ ክፍል የአማርኛ መምህር ለመሆን ተፈተንኩ። እሱንም ወደቅሁ። በርግጥ ከተመዘገብነው ውስጥ ሶስት ወጣቶች

ለማጣሪያ አልፈን ነበር። የሚፈለገው ግን አንድ መምህር ብቻ ነበርና በጠቅላላ እውቀት ችሎታ አወዳደሩን። ለኔ የደረሰኝ ጥያቄ እንዲህ የሚል ነበር፤

“ከA እስከ Z ያሉ ፊደሎችን የያዘ አረፍተ ነገር ጥራ?”

እንዲህ ያለ አረፍተኛ ሊኖር እንደማይችል በርግጠኛነት ተናገርኩ። በርግጥም ርግጠኛ ነበርኩ።

“ወድቀሃል!” ተባልኩ።

ከዚያም መልሱን ነገሩኝ።

“The quick brown fox jumps over the lazy dog”

ለማጣሪያ ከቀረብነው ሶስት ተፈታኞች አኔና አንድ ጓደኛዬ ወደቅን። እድለኛው ሶስተኛው ተፈታኝ እኛን አሸንፎ የመምህርነት ስራውን በማግኘቱ ፊቱ በደስታ ጨረቃ መስሎ አየሁት። እኔም በቅናት ብረት ምጣድ ሳልመስል አልቀረሁም። ከኔ ጋር የመውደቅን ክፉ እጣ የተቀበለው ወጣት ሚልኪያስ አልበርት የተባለ በእሩብ ጎኑ የእንግሊዝ አይሁድ ዘር ያለበት ጓደኛዬ ነበር። ክልስ በመሆኑ “ቀዩ!” ነበር የምንለው። እና ያን ቀን አኔና ቀዩ በሃዘን ተውጠን ወደ ቤታችን አዘገምን። ርስበርሳችንም የማፅናኛ ቃላት ተለዋውጠናል። ለነገሩ በኔ በኩል መውደቅን ተላምጄው ነበርና ብዙም አልተጎዳሁ። ሚልኪያስ እንደ ጭስ እየጨሰ ልጁ እንዲያልፍ የተደረገው በዘመድ በር ሊሆን እንደሚችል በቁጭት ነገረኝ። እኔም ሊሆን እንደሚችል ተስማማሁ።

ዞሮ ዞሮ እኛ ወድቀን ነበር።

መውደቅ ሁሉ መጥፎ፣ ማለፍ ሁሉ ጥሩ አለመሆናቸውን ለመገንዘብ ግን ጥቂት አመታት ብቻ ነበር ያስፈለገኝ። ሚልኪያስም መውደቅ ጠቃሚ የሚሆንበት ጊዜ መኖሩን እንደተረዳ ሁዋላ ላይ አጫውቶኛል። የህይወትን የጉዞ መንገድ ከቶ ማን ያውቃል?

(ይህኛን በምጫጭርባት ደቂቃ ሚልኪያስ “ሚሊዮኔር” ከሚባሉት ባለሃብቶች አንዱ ለመሆን የበቃ ሲሆን “አድማስ አስመጪና ሳኪ” የተባለ ኩባንያ ከፍቶ ተቀማጭነቱን አዲሳባ ላይ አድርጎአል። ስለ ሚልኪያስ ይህን ዝርዝር የነገረኝም google ነበር። በአንድ ወቅት በተሰፋ መቁረጥ ጎዳና ላይ አብሮኝ

የተጓዘው የልጅነት ጓደኛዬ፣ ከዜሮ ተነስቶ ወደ ሚሊዮናት ይተኮስ ዘንድ አይሁዳዊነቱ ሳያግዘው አልቀረም። በአለም ላይ ካሉ ሶስት ሚሊዮኖች አንዱ ይሁዲ ነው። የሚል አባባል አለ። በዚያን እለት ከሚልኪያስ ከተሊያየን በሁዋላ በቀጥታ ወደ ቤቴ አዘገምኩ። ከመውደቄ ይልቅ እንዲያ ያለ አረፍተ ነገር ስለ መኖሩ ጉዳይ ብዙ እያሰላሰልኩ ነበር። የ4ኛ ክፍል የአማርኛ መምህር መሆን ካልቻልኩ ምንድነው መሆን የምችለው? ከዚያ ዝቅ ያለ ምን አይነት ስራ ላገኝ እችላለሁ? በርግጥ ከመምህርነት ስራ ዝቅ ያለ፣ ሆኖም ከፍተኛ ስልጣን ላይ የሚያስቀምጡና ከፍተኛ ደሞዝ የሚያስገኙ በርካታ ሰራዎች መኖራቸውን ደርግ ከወደቀ በሁዋላ ተረድቼያለሁ። እነዚያን ሰራዎች ለማግኘት ሰርተፊኬት አያስፈልገህም። በርግጥ ቀጣሪዎችህ ህሊናህን እንድትሸጥላቸው ይጠይቁሃል...

* * *

በዚያው ሰዎን በዘመድ በር አንድ ስራ አገኘሁ። በርግጥ ስራ አገኘሁ ከማለት ወደ ሰነፅሁፍ ኮሌጅ ገባሁ። ማለቱ ይቀል ነበር። ከህብረተሰብና ከህይወት ብብት ውስጥ ሊገኝ ወደሚችለው ወደ ሰነፅሁፍ ኮሌጅ የመግባቱን ልምድ ያገኘሁት በቀጥታ ከጎርኪይ መፃህፍት ሲሆን፤ በውድቀትና በተስፋ ማጣት መካከል ባሉት በእነዚያ ጊዜያትም ብርታት አገኝ ዘንድ በእጅጉ አግዞኛል። በርግጥም ጎርኪይ እንደገለፀው የሰው ልጅ ለተፈጥሮ ሳይንስ ምርምር እንደ ጥንቸል ራሱን ሳጥን ውስጥ ሊያገኘው ይችላል። በመሆኑም በአጭር ጊዜ ውስጥ ራሴን በራሴ የለውጥ ሂደቴን፣ የእድገት ደረጃዬን መከታተል ችዬ ነበር...

ነገሩ እንዲህ ነበር የሆነው...
አንድ ምሽት ላይ ሰለሞን የተባለ ጎረቤታችን “ታላቅ ዜና” ይዞልኝ መጣ። ከሰላምታ በፊትም ቸኩሎ እንዲህ አለኝ፤
“ስራ አግንቼልሃለሁ”
“እውነት?”
“አየር ሃይል ሆቴልን ታውቀዋለህ?”
“እውቀዋለሁ”

“የሆቴሉን ባለቤትስ?”

“እላውቃቸውም”

“አቶ እውነቱ ሞላ ይባላሉ። ልታውቃቸው ይገባ ነበር። የተከበሩ ትልቅ ሰው ናቸው። የትውልድ መንደራቸው ጎጃም ላይ በገንዘባቸው ቤተክርስቲያን ያቆሙ የታወቁ አማኝ ናቸው። ብዙ ባለስልጣናትንም ያውቃሉ። አንተንም ሊረዱህ ይችላሉና ይህን እድል ተጠቀምበት።”

“ያልከው ገብቶኛል። ስራው ግን ምንድነው?”

“ሁለት መንታ ልጆች አሏቸው። 3ኛ ክፍል ይማራሉ። እነሱን በየቀኑ ማታ ማታ ታስጠናለህ። በወር 25 ብር ይከፈልሃል። ይስማማሃል?”

እነሆ! በዚህ መንገድ ደሞዝተኛ ለመሆን በቃሁ።

የሚያሳዝነው ነገር ግን ስራዬን ቀጥ ብዬ መስራቱን ትቼ አንድ ሳምንት ባልሞላ ጊዜ ውስጥ በእድሜ እኩያዬ ከሆነችው ከመንትዮቼ ታላቅ እህት ጋር ፍቅር ይዞኝ አረፈው። እንደ እሳት የሚፋጅ ነበልባላዊ ፍቅር ውስጥ በመውደቄ በዚያን ወቅት ደሞዝ ባይከፍሉኝ እንኳ መንትዮቼን በነፃ ለማስጠናት ፈቃደኛ ነበርኩ።

ልጅቱ ባጋጣሚ ማንበብ ትወድ ነበር።

ትኩረት መሳብ ከቻልኩ በሚል በየቀኑ አንድ አጭር ልቦለድ በመፃፍ ልጅቱን ለመማረክ ስቃይና ፍጻ መቀበል ጀመርኩ። ከዚህ ሌላ ልጅቱን ለመማረክ የምችልበት አንዳችም ማግኔት አልነበረኝም። ያም ቢሆን ማግኔት ሆኖ ልጅቱን ለመሳብ ስለማገልገሉ እርግጠኛ መሆን የሚቻል አልነበረም። በመሰረቱ እንደ ቦዮቹ ወይም ኬክ ጋጋሪዎቹ እኔም የዚያ ግቢ ተቀጣሪ ሰራተኛ ነኝ። ስራዬ ህፃናቱን ማስጠናት ቢሆንም እንኳ ልጅቱ ከጉልበት ሰራተኞቹ በተለየ ልታየኝ አትችልም ነበር። በየእለቱ ማታ ማታ መንትዮቼን ወደ ማስጠናት ክፍል ብቅ ማለቷ አልቀረምና ግን ተስፋ አሳደርኩ።

ብዙውን ጊዜ እንደልማዴ አዳማጭ ነበርኩ።

እሷ ስታወራ በጥሞና አዳምጣታለሁ። በብዛት ስለ እንግሊዝኛ መዚቃዎች ትነግረኛለች። እኔ ምንንም አላውቀው። በርግጥ እህቴ ቴፕ ነበራት። ነገር ግን ቀን ቀን የእህቴ መኝታ ክፍል ስለሚቆለፍ ቴፑም አብሮ ይቆለፍበታል። ስለዚህ መዚቃ

አዳም፤ አላውቅም። ቲቪም አልነበረንም። እሁኑ ቲቪ እገዛለሁ ብላ እቁብ ገብታ ነበር። ልክ እቁቡ ሲደርሳት አሳቧን ለወጠችና ሶፋ ገዛች። በመሆኑም ልጅቱ ስለ ምእራባውያን ሙዚቃ ስታወራልኝ አንዲት ቃል አስተያየት እንኳ መስጠት አልችልም ነበር። የምትጠራቸው የሙዚቀኞች ስም ለኔ ባእድ ነበሩ። ቢቸግረኝ እንደ ምንም እያልኩ መፅሃፍ የማንበብ ልምዴን እንድታዳብር ገፋፋሁዋት። ስላነበባችኋል መፃህፍት ታወራልኝ ዘንድ አደፋፈርኳት። ቀስበቀስም ለመደቸው። እንዲያውም በግልባጩ ወደደቸው። ከትምህርት ቤት እንደተመለሰች ልብሰቿን ትቀያይርና ወደኔ መብረር ሆነ፤

“የሚነበብ አልያዝክም?”

“ይገኛለሁ”

በነጋታውም እንዲሁ፤

“ዛሬስ ምን ይዘሃል?”

“ዛሬ አሪፍ ፅፊያለሁ። በሳቅ ትሞቻለሽ። ያዢ ይቺን”

ሌላ ቀን ደግሞ ሁለት ገዎች ወረቀት እያቀበልኳት፤

“እስኪ ይቺን አንብቢ! የቆንጆ ሴት ታሪክ”

የምስላቸው ሴት ገፀባህርያት መልክና ጠባይ ሆን ብዬ እሷን እንዲመስሉ ስለማደርግ፤ ይህን ሳትረዳ አልቀረችም። በአጭር ጊዜ ውስጥ ከምፅፋቸው ፅሁፎች ጋር በፍቅር መውደቅ እንደጀመረች ተረድቼያለሁ። እሷኑ በቃላት ፎቶግራፍ ስለማነሳት፤ በየቀኑ ፎቶዋን የማየት ጉጉቷ እየጨመረ ነበር። ስለዚህ ጉዳይ በግልፅ ነግራለች አላውቅም። እሷም አልጠየቀችኝ። “ሃና” የሚል ስም የሰጠሁዋት ገፀባህርይ የምፅፋቸው ትረካዎች ውስጥ ሁሉ ስላለች በልቧ ሃና የራሷ ምስል መሆኗን ተረድታው ሊሆን ይችላል። ትንፋሷን ውጣ በጉጉት ስታነብ አስተውላታለሁ።

ቀስ በቀስ ከትረካዎቼ መሃል እየመረጠች ለታላላቅ ወንድሞቿና ለእህቶቿ ማስነበብ ጀመረች። ወደ ጓደኞቿም ማሻገር ጀመረች። ይህም በመሆኑ ባጭር ጊዜ ውስጥ የቤተሰባቸው አካል አደረጉኝ። እንደ ወንድማቸውም ተቀበሉኝ። እኔም ሙሉ በሙሉ ራሴን እዚያ ቤተሰብ ውስጥ ጨመርኩት።

አንድ ቀን አቶ እውነቱ “አሮማይ” የተባለውን በወቅቱ ተከልክሎ የነበረ መፅሃፍ ይዘው መጡ። መፅሃፉን ለማንበብ

መጓጓዣን አዩናም እንዲህ ሲሉ ጠየቁኝ፤

“ምን ያህል ጊዜ ይበቃሃል?”

“አንድ ሙሉ ቀንና ሙሉ ሌሊት”

“ከግቢ ሳትወጣ እዚሁ ሆነህ ጨርሰው” ብለው ሰጡኝ።

አይኔ እስኪያብጥ ድረስ መፅሃፉ ላይ አፈጠጥኩ። ሳልመገብና ሳልጠጣ፤ ከተቀመጥኩበት ሳልንቀሳቀስ አንብቤ ጨረስኩት። ስጨርስ በስቃይ ተቦርቡራ ነበር። ፊያሜታ፤ ጋዜጠኛው ፀጋዬ ሃይለማርያም፤ ፓራዲዞ፤ ስእላይ፤ ኢሳይያስ አፈወርቂ፤ ቢሮክራሲ፤ አሮማይ፤ ናቅፋ፤ ሰለሞን በትረጊዮርጊስ፤ ኮሎኔል ታሪኩ የመሳሰሉ ስሞችና ቃላት አእምሮዬ ላይ ተመርገው ቀርተው ነበር። በርግጥም በአሉ ግርማ ይህን ከፃፈ በሁዋላ በህይወት ሊኖር እንደማይችል ርግጠኛ ሆንኩ። “በአሉ ግርማ በህይወት የለም” እያልኩ ነበር ለራሴ። “በአሉ ለዘላለሙ አይኖርም። ዳግም አይፅፍልንም።” ይህን ማሰብ ብቻውን ወደ እብደት ሊወስደኝ ምንም አልቀረው። በአሉ ግርማ እውነት ፃፈ። እና ሞተ...

ንጋት ላይ “አሮማይ” የተባለውን መፅሃፍ ለአቶ እውነቱ ስመልስላቸው የተሰፋ እንጥፍጣፊ አልነበረኝም። “በአሉ ግርማ ሞቶአል” የሚለውን ማሰብ እንደ ቅዠት መልሶ መላልሶ ያባኝኛል። የበአሉ ግርማ ገፀባህርያት ለኔ ምንጊዜም ህያው ነበሩ። አበራና ሉሊት፤ ሃዲስና አይናለም፤ ደርቤ እና ሂሩት፤ ሲራክና ፅጌ፤ እና አሁን ደግሞ ፀጋዬና ፊያሜታ። የበአሉ ብእር እዚሁ ላይ አበቃ!

አሮማይ!

በአሉ ሌሎች መቶ መፃህፍት ሊፅፍ እየቻለ ጉዞው ተገታ። ለምን? እኮ ለምን? መደብደብና ጨለማ ቤት ውስጥ ማሰር ብቻ ለምን አልበቃቸውም? በርግጥ እንደሚወራው በአሉ ግርማ ሞቶ ይሆን? ምንም ይፃፍ ምን በአሉ ግርማ በህይወት እንዲኖርና እንዲፅፍ ብቻ እየተመኘሁ ነበር።

(ኒኮላይ ጎጎል ይፅፈው የነበረውን ድርሰት አቃጥሎ ራሱን በገደለ ጊዜ፤ ኢቫን ቱርጌኔቭ ለጓደኞቹ በፃፈው ደብዳቤ ላይ እንዲህ ሲል ጠቅሶ ነበር፤

“ይህንን መራራ ሃዘን ለመገንዘብ የግድ ራሲያዊ መሆን

ያስፈልጋል። ተነሳ ለኛ ራሳችንን ነበር።”

እኔም እንዲያ ያለ ስሜት ነበር የተሰማኝ። በአሉ ግርማ እኔኑ እራሴኑ ነበር። የሱ መንፈስ እኔ መንፈስ ውስጥ ነበር። ከ”እርማይ” ይልቅ “ሃዲስ” የተባለውን ትረካ ይበልጥ እንደምወደው አውቃለሁ። በአሉ ግርማ ለእርማይ ከሚገባው በላይ ብዙ ዋጋ ከፈለ። ርግጥ ነው፤ በወቅቱ ልባችን ዘንድ የሚደርስ ሚስጥር ሹክ ብሎን ነበር። ትንቢት ነግሮን ነበር። አዲስ ነገር ለመግደል የተፈጠርን “ጉዶች!” ነበርንና በአሉ ግርማ እያየነው ተበላ። ሳናለቅስ ተቀበረ። መቃብሩም አልታወቀ - እንደ ሙሴ! የራሱ ጎጆም አልነበረውም - እንደ አብርሃም! ነቢይ ነበር በአሉ። መቃብሩ እንደማይታወቅ አስቀድሞ ነግሮን ነበር። ቃሉ ተፈፀመ። ነቢይነቱ ቀርቶብን እንደ ደራሲ ቢኖርልን በተሻለን።)

በዚያን ሰዋን አቶ እውነቱ የበኩር ሴት ልጃቸውን ለማየት አሜሪካ ደርሰው መጥተው ነበር። ከአሜሪካ በተመለሱ ሰዋን አንድ ምሽት መንትዮቹን አስጠንቆ ሰወጣ እሳቸውም ከግቢው ሲወጡ አገኙኝና እስከ ቤቴ ሸኙኝ። በመንገድ ላይም እንዲህ ሲሉ አጫወቱኝ፤

“አሜሪካኖቹ የትና የት ገስግሰዋል። ሰላም አላቸው። ጠንካራ ሰራተኞች ናቸው። እዚያ የሃብታም ልጅና የድሃ ልጅ የሚባል ልዩነት የለም። ሁሉም ጠንክሮ ይሰራል። እኔ በእግዚአብሄር እርዳታ እዚህ ጥሩ ሰርቼያለሁ። ልጆቹ ግን ልባቸው ወደ አሜሪካ ነው። ክብር በሃገር ነበር። ይሄ ሃገር ሃብታም ሃገር ነው። ሰላም ብቻ ነው የሚያስፈልገው። ሃገራችን ሰላም አግኝታ ባለ ፀጋ እንዳትሆን የሚፈልጉ ጠላቶች አሉን። ጦርነት ብቻ ሆነን ቀረን። የእግዚአብሄር ቁጣ ነው...”

የመጀመሪያዬን ማስታወሻ መያዝ የጀመርኩት ያን ቀን ሲሆን፤ የ16 ሉክ ደብተር ላይ ስለ አሜሪካ እና ስለ ስደት፤ ጦርነቱ ተስፋ ቢለ ሊያደርገን እንደበቃ፤ ያስፈርኩትን በነጋታው ወስጄ ለአቶ እውነቱ አሳየሁዋቸው።

መነፅራቸውን ሰክተው በጥንቃቄ አንብበውት ሲያበቁ እንዲህ ሲሉ መከሩኝ፤

“የነገርኩህን ልቅም አድርገህ ይዘሽዋል። ቢሆንም ግን አያያዙ ላይ ተጠንቀቅ። በቀጥታ ‘እገሌ ነገረኝ’ ብለህ መፃፍ ደግ

አይደለም። የሰው ስም አትጥቀስ። ስም እየለወጠ ብትይዘው የሚሻል ነው። የኔን ስም እንዳለ ፅፈሽዋል። እንደሱ አይደረግም። ‘ወረቀትና ሞኝ የያዘውን አይለቅም’ ይባላል። ይሄ የፃፍከው በርግጥ ክፋት የለውም። እኔ የነገርኩህ መቼም ሁሉም ሰው የሚያውቀውን ነው። ከዚህ ባሻገር ግን የፖለቲካ ወሬዎችም አሉ መቸም። ባለፈው ያነበብከውን፤ ‘እርማይ’ የተባለውን መፅሃፍ የፃፈው ሰው ዛሬ የት እንዳለ አይታወቅም። ፖለቲካ ውስጥ መግባት ከባድ ዋጋ ያስከፍላል...”

“በአሉ ግርማ ተገድሏል ይባላል!” ስል በፍጥነት አስተያየት ሰጠሁ። አቶ እውነቱ በታከተ ስሜት ትከሻዬን ያዙኝና እንዲህ አሉ፤

“ስለ መገደለም ቢሆን የተረጋገጠ ነገር የለም። የዋህ አትሁን። እንደሱ ተብሎ አይወራም። ከእኛ ጋር ቤተሰብ ነህ። ከኛ ጋር እንደምትጨዋወተው ደጅ ሄደህ እንደሱ ካወራህ ልክ አይመጣም። ማን ምን እንደሆነ በምን ይታወቃል?”

ከዚያም እንዲህ አሉኝ፤

“ልጆቹ እንዴት ናቸው ለመሆኑ?”

“ደህና ናቸው። ምንም አይሉም”

“አንተስ እንዴት ነህ? የሚቸግርህ ነገር አለ?”

“ምንም የለም። ደህና ነኝ”

“መልካም! በል ሂድ እንግዲህ...”

* * *

የመንትዮቹን እህት ስነግጥም ማዳመጥ ላለምዳት ጥረት ጀምራ ነበር። በመጀመሪያው ቀን ሙከራዬ ለፀፀት በቃሁ።

አባቷ አበበ ቢቂላን በጣም ያደንቁትና ይወዱት ነበር። እሷም ተመሳሳይ ስሜት ሊኖራት ይችላል ይሆናል ብዬ ገመትሁ። እናም ፀጋዬ ገብረመድህን ለአትሌቱ የቋጠሩለትን ስንኞች በቃሌ አጠናሁና ማታ ላይ ዘፈንኩላት፤

የምድር አለሙ ገሞራ - አገሩን በክብር ያስጠራ፤

ሳተናው እግረ ጆቢራ - ሎጋ ቢቂላ ዋቅጅራ፤

ባገር ፍቅር ልቡን ሞልቶ - ላቡን ነጥቦ የዋተተ፤

የአለምን ጀግና በአድናቆት - በቅን ቅናት ያሸፈተ፤

አልሞተም እንበል እባካችሁ! - አበበ እንጂ መቼ ሞተ?

ብዙም ሳይጥማት ቀረ።

ይልቁን የእንግሊዝኛ ዘፋኞችን ግጥሞች የገለበጠችበትን ደብተር አውጥታ ታነብልኝ ጀመር። ካነበባልኝ ሶስት የዘፈን ግጥሞች አንዱም ያልገባኝ ሲሆን ይሉኝታ ይዞኝ ራሴን ላይ ታች መነቅነቅ ብቻ ሆኜ ቀረሁ። የዚያን እለቱ ጦስ በዚያም አላበቃ። ግጥሙን ማንበብ ካበቃች በሁዋላ የዘፋኞቹን ታሪክ ታወጋኝ ቀጠለች።

“እገሌ ከእንትና ጋር ሆኖ የዘፈነውን ብትሰማው? ሩፋኤልን! ማርያምን! ትወደዋለህ! ደሞ እንትና እንትናን አግብቶአት ሲያበቃ፤ በሶስተኛው ወር ጓደኛዋን እንደገና ወደደና ያቺን ፊትቶ እከሊትን አገባትና ሰርጋቸው ላይ እንትን የተባለውን ዘፈን እንደዲዘፍን ታዋቂው ጓደኛው እንትና ጠየቀውና፤ ሁለት እህትማማች ደግሞ ፈርምልን ሲሉት፤ ስልካቸውን ከወሰደ በሁዋላ ሁለቱንም ለየብቻ እያገኘ፤ ከዚያ እህትማማች በዚህ ምክንያት ሲጣሉ...” እያለች አድከማ አድከማ ለቀቀችች።

ከዚያ ወዲያ በድጋሚ የግጥም ማጠራቀሚያ ደብተርን እንዳታነሳብኝ በመስጋት የግጥም ወሬ እሷ ፊት ማንሳት ተውኩ። የዘፋኝ ወሬ ድንገት ከተነሳም ቶሎ ብዬ ወሬ እለውጣለሁ።

አባቷ የጐጃም ባህላዊ ዘፈኖችን በጣም ስለሚወዱ ብዙ ጊዜ ዋሽንትና መሰንቆ ነክ ሙዚቃዎች በቤቴ ውስጥ ይከፈቱ ነበር። እነዚያ ድምፆች ይዘውኝ ወደ ሌላ አለም ጭልጥ ይላሉ። መንትዮቼን እያስጠናሁ ከሩቅ የሚመጣው የዋሽንት ዜማ መንፈሴን እየሰረቀው በተቀመጥሁበት ፈዝገ፤ አይኖቼን በመስኮት ወደ ውጭ እሩቅ እስዳቸዋለሁ።

አንዳንድ ጥቃቅን ምኞቶችም ነበሩኝ፤

በተለይ ግን “የራሴ ሙዚቃ ማጫወቻ ሬድዮ ቴፕ ቢኖረኝ” የሚል ምኞቴ ይበልጥ ከፍ ያለ ነበር። ሬድዮ ቴፕ ቢኖረኝ ዋሽንትና መሰንቆ መሰል ሙዚቃዎችን ሰበስቤ፤ ፀጥ ያለ ኮረብታ ላይ ተቀምጬ መፃፍ! ያለማቋረጥ መፃፍ! በቃ ዝምብሎ መፃፍ! ስለገበሬዎች፤ ስለእናቶች፤ ስለወታደሮች፤ መፃፍ!

መፃፍ እንዴት ደስ ይላል?

ለመሆኑ የመፃፍን ያህል የሚያረካ ነገር ይኖር ይሆን?

ወፍራም መፅሃፍ!

ቶልስቶይ እንደሚፅፈው፤ እንደ በአሉ ግርማ! እንደ ፀጋዬ ገብረመድህን ቅኔዎችን መቋጠር፤ ድምቢጥ ወፍ የመሰሉ ውብ ቃላት፤ እንደ ቀጫጭን ጅረቶች፤ ጋዢውን እያስተኙ እንደሚጓዙ...

እንዲያ እያልኩ አልም ነበር።

ይህ ምኞቴ ከጥቂት አመታት በሁዋላ በፈለግሁት አይነትና ደረጃ በእጥፍ እንደሚሟላልኝ ባውቅ ኖር፤ ያን ያህል በተቃጠለ ስሜት ህልም ውስጥ ባልገባሁ ነበር።

ዳሩ የህይወት ጣፋጭነቷ ይኸው አይደል?

መጨውን ካወቅነው ምኑን ኖርኳው? ሃዘንና ደስታ ድንገት ይመጣሉ፤ ድንገት ደግሞ ይሄዳሉ። ሃብትም እንዲሁ። ይመጣል፤ ይሄዳል። ወጣትነትም ያልፋል። ማርጀትም ፀጋ ነው። የማርጀትን ፀጋ የሚያገኝስ የታደለ አይደል? ስንቶች እርጅናን ሳይቀምሱ ረግፈዋል?

ህይወት እንዲሁ ናት።

አንዳንድ ጊዜ ትዝታና ፀፀት አብረው ይመጣሉ።

“ያኔ ይህን አድርጌ ቢሆን ኖር” የሚል ነገር እንደ ነፋሰ ሽው እያለ አእምሮን አቋርጦ ያልፋል። ህይወት ግን መች እንዲያ ሆና? ወደፊት ብቻ ናት። የሚጣፍጠውም እንዲያ ነው። ህይወት! ረጅም የምትመስል አጭር። እና ህይወት ሃዘንና ደስታን በአንድ አገልግል ቋጥራ ከሚቀረን ጊዜ ጋር አብራን ትጓዝዋለች...

* * *

ለአንድ አመት ያህል መንትዮቼን አስጠናሁ።

በዚህ የአንድ አመት ጊዜ ቆይታ በመቶዎች የሚቆጠሩ ምርጥ የስነፅሁፍ ስራዎችን በጥንቃቄ ያነበብኩ ሲሆን፤ ከ50 በላይ አጫጭር ትረካዎችንና ሁለት ረጃጅም ልቦለድ ድርሰቶችን ለመፃፍ ችዬ ነበር። ከእነዚህ ድርሰቶች የተመረጡትን ከጓደኞቼ ባሻገር አንጋፋዎቼ ደራሲያን ጭምር እንዲያነብልኝ ሞክራለሁ። በዚሁ የአንድ አመት ጊዜ ውስጥ ሃዲስ አለማየሁ ብርሃኑ ዘርይሁን እና ከበደ አኒሳ የተባሉትን አንጋፋ ጋዜጠኞችና የጥበብ ሰዎች ለመተዋወቅ በቅቼያለሁ።

የደብረዘይት ነዋሪ ከነበሩት የጥበብ አድናቂዎችና የጥበብ ሰዎች መካከልም ፍቅሩ ደበበን ብዙ ጊዜ አገኘው ነበር። ወደ አርቲስት ለማ ጉያ ስቲድዮ ብቅ እያልኩ ስእሎቻቸውን ማየቴም አልቀረ።

(የአርቲስት ለማ ጉያ ልጆች ጓደኞቹ ነበሩ። በተለይ ደረጄ ለማ አፄ ልብነድንግል ከተባለው የድሆች ትምህርት ቤት አብሮኝ ተምሮአል። ከእህቱ ከነፃነት ጋርም መጠነኛ አግባብ ነበረን። ነፃነት ለማ የአባቷን የጥበብ ተሰጥኦ ሙሉ በሙሉ መውረስ የቻለች ድንቅ ተፈጥሮ ያላት ውብ ልጅ ነበረች። በተለይ “የተቆጣ ፈረስ” ስእሷ ሊያሳብደኝ ደርሶ ነበር። ሁዋላ ልገዛው ፈልጌ እንደተሸጠ ነገሩኝ። የዚያ ቁጡ ፈረስ ምስል እስካሁን አእምሮዬ ላይ አለ። የነፃነት ፈረስ አንዳች ነገር አይቶ በጣም መቆጣቱ ይታያል እንጂ፤ ምን አይቶ እንዲያ አውራአዊ ገፅታ እንደያዘ ማወቅ የሚቻል አልነበረም። ያ ፈረስ ሰው እየጋለበው ባይሆን ኖሮ ከቁንድዶ ፈረሶች አንዱን መስሎ ይሰማኝ ነበር። ነፃነት ለማ ይህንን መፅሃፍ አግኝታ እንደምታነበው እገምታለሁ። ያንን ቁጡ ፈረስ በድጋሚ ሰርታው “የቁንድዶ ፈረስ” የሚል ስም ሰጥታ ለህዝብ እይታ በድረገፆች ላይ ብታቀርበው እንዴት ይዋጣሉ ነበር? ነፃነት ሆይ! አንቺ የበሽፍቱ ቀጤማ! የት ነሽ?)

ሃዲስ አለማየሁ በተደጋጋሚ አስመራ መንገድ ከሚገኘው መኖሪያ ቤታቸው ተቀብለው ምክርና ልምዳቸውን አካፍለውኛል። ከብርሃኑ ዘርይሁን ጋር ያስተዋወቁኝም ሃዲስ አለማየሁ ሲሆኑ፤ ደራሲ ሃዲስ ከመፃፍ ባሻገር እንዴት ማንበብ እንዳለብኝ ቀደም ሲል የማላውቀውን ምክር ሰጥተውኛል፤

“መፅሃፍ ስታነብ ከታሪኩ ባሻገር፤ አረፍተ ነገሮቹን፤ ቃላቶቹንና ፊደሎቹን ሳይቀር በጥንቃቄ አንብባቸው። ብዙ ማንበብ ብቻውን ዋጋ የለውም። የተመረጡ መፃህፍትን በጥልቀት ማንበብ የተሻለ ነው። አንድን መፅሃፍ ሃያል የሚያደርገው ታሪኩ፤ መዋቅሩና የአፃፃፍ ጥበቡ ብቻ አይደለም። ቃላት ስትመርጥ በከፍተኛ ጥንቃቄ መሆን አለበት። ‘ዘወትር’ ነው ማለት ያለብህ ወይስ ‘ስርዝ’ ወይስ ‘ሁልጊዜ?’ ‘መንገድ’ ነው ማለት ያለብህ ወይስ ‘ጥርጊያ?’ ‘ጎዳና’ በሚለውና ‘መንገድ’ በሚለው መካከል ያለው ልዩነት ምንድነው?

የምታገጣጥማቸው ቃላት ላይ መጠበብ አለብህ...”

ሃዲስ አለማየሁ ሲያስናብቱኝ ምንጊዜም እንዲህ ይላሉ፤ “ከደብረዘይት ነው የመጣኸው? ለአውቶብስ መሳፈሪያ ይኖርህ ይሆን ታዲያ? ያዝ እስኪ ይቺን?”

የብርሃኑ ዘርይሁን መስተንግዶ ላቅ ያለ ነበር።

ወስዶ ከባለቤቱና ከልጁ ከሚሼል ብርሃኑ ጋር ጭምር አስተዋወቀኝ። ፒያላ አጂፕ ፊትለፊት ካለው አፓርታማ ውስጥ ይኖሩ ነበር። ወደ ቢሮው ስደውልለት እዚያው አጂፕ ባር ውስጥ ይቀጥረኛል። የመጀመሪያው ቀን ወንበር እንደያዝን እንዲህ ሲል ነበር የጋበዘኝ፤

“ወተት ይሻልሃል ወይስ ቢራ?”

“ቢራ ይሻለኛል”

(ከብርሃኑ ዘርይሁን እና ከሃዲስ ሃለማየሁ ጋር የነበረኝን ቆይታ፤ “የተሰፋ ቃላት” በሚል ርእስ በመፅሄትና ሁዋላም የ”እፍታ” ቅዎች መፅሃፍ ላይ አትሚዋለሁ። ከእነዚህ ሁለት አንጋፋ ደራሲያን ጋር ያደረግሁት ተከታታይ ግንኙነት በትክክል እንዴት ፀሃፊ ልሆን እንደምችል፤ በተለይም አንድን ክስተት እንዴት ባለ ቀላል መንገድ ልገልፀው እንደሚገባ መሰረታዊ የሆነ እውቀት እንድጫብጥ አድርገውኛል። ሁለቱ አንጋፋ ደራሲያን በረጅም ዘመን ሂደት ያካበቱትን ልምድ በቀላሉ ያስረክቡኝ ሲሆን፤ እነዚህን ጊዜያትም “ወርቃማ ዘመናት” እያልኩ አስታውሳቸዋለሁ።)

* * *

እነሆ! ከመንትዮቼ ታላቅ እህት ጋር የጀመረኝ የፍቅር እሳት፤ የልቤ ምድጃ ውስጥ ተዳፍኖ ቁጭ ብሏል። ከስሞ አመድ አልሆነም። ከመላ ቤተሰቡ ጋር ቤተሰባዊ ዝምድና በመፍጠሪ ልገፋበትም ተቸግራያለሁ። ሊያውስ ከተሳካ አይደል?

በዚህ ሁኔታ ላይ እንዳለሁ አንድ ቀን አንድ አሳዛኝ ሁኔታ ተከሰተ። በርግጥ አሳዛኝ ሊባል አይችልም። አስቂኝ ብዬ ልጠራውም እቸገራለሁ።

እንዲህ ነበር የሆነው፤

መንትዮቼን ለማስጠናት ወደ መኖሪያ ቤታቸው እየተጓዝኩ ነበር። ሲዘንብ ውሎ ገና በማባራቱ አየሩ ቀዝቀዝ

ያለ በጣም ውብ ምሽት ነበር። ወደ ሆራ ሃይቅ በሚወስደው መንገድ ላይ ሳዘግም ከወዲያኛው አስፋልት ዳር ስሜ ተጠራ።

ዘወር ብል እሷ ነበረች።

ከላይ በሽራ የተሸፈነች ወታደራዊ ጂፕ ላይ ተቀምጧለች። ነጭ በነጭ ለብሶ ፓስተር ቢን ሂንን የመሰለ መልክ ቀና ወጣት መሪው ላይ ቁጭ ብሏል። እሷ ደግሞ ከጎኑ ጉብ ብላለች። በዚያችው ቅፅበት ታገል ሰይፉ እንደሚለው ልቤ ውስጥ የተዳፈነው የፍቅር እሳት የአመዱን ሽፋን ገላልጦ፤ የእሳቱን አይን አበራው።

በእጇ ምልክት ጠራችኝ።

አስፋልቱን ተሻግራ ወደ ጂፓ ሄድኩ።

ሁለቱንም ጨበጥኳቸው፤

“ወደ ቤት ነህ?” ስትል ጠየቀችኝ።

“አዎን”

“አብረን እንሄዳለን ግባ”

ከሁዋላ ተሳፈርኩ።

ጂፓ መንገድ ቀጠለች። ሁለቱ እያወሩ፤ እኔ በዝምታ እንደተጀገንኩ መኪናዋ ከግቢው ደጃፍ ደርሳ ቆመች። በተፈጥሮ ረጋ ያልኩ ነኝ። ምን እንደ ነኝኝ ባላውቅም ከጂፓ ላይ እንደ ቁንጠኛ የፊልም አክተር ተፈናጥራ ለመውረድ መከራ አደረግሁ።

የተከሰተው ሁኔታ አሳዛኝ ነው ወይስ አስቂኝ የሚለውን ለመፍረድ አስቸጋሪ ሳይሆን አይቀርም። አዳለጠኝና እጅና እግራን እንደ ፓራሹት ዘርግቼ፤ ያቆረ ጭቃና ውሃ ላይ፤ በደረቱ ቸንቧህ! አልኩት። ብዙም አልተጎዳሁ። ከጭቃው ላይ ስነሳ ግን ከፀጉራ እስከ ጫማዬ ጭቃ በጭቃ ሆኜ ነበር።

እሷ ሆዱን ይዛ ፍርፍር! ብላ ስትሰቅ አየሁዋት።

እሱ አልሳቀም።

ደንግጦ ሊያፅናኝ እየሞከረ ነበር።

“ተረፍክ?” አለኝ።

“ደህና ነኝ” ብዬው ወደ ውስጥ ገባሁ።

ልብስ ተሰጥቶኝ ቀያየርኩ።

በዚያን ቀን መንትዮቼን ሳላስጠና ቀረሁ። ደብተራቸውን እንዲያነቡ አዝገፍ ከኬክ መጋሪያው ደጃፍ፤ ስኳር ከሞላ ጆንያ ላይ ተቀምጦ ተከዝኩ። ከግቢው ባሻገር

እድሜ የጠገበ የሸውሸዌ ዛፍ አለ። ወደ ጎጆአቸው ለመግባት የሚሻሙ ቁራዎች ድምፅ አካባቢውን ቀውጦ አድርጎታል። እነዚህኑ ፍጥረቶች እያስተዋልኩ ሳለ ልብሷን ቀያይራ መጣች፤

“ተጎዳህ እንዴ?”

“ደህና ነኝ”

“ቀስ ብለህ ብትወርድ ኖሮ አትወድቅም ነበር”

“ልክ ነሽ”

“ስለሳቅሁ ቅር አለህ እንዴ?”

“ሊያስቅ ይችላል” ስላት እንደገና መሳቅ ጀመረች።

እየሳቀች፤

“ይቅርታ” አለች፤ “...ሰው ሲወድቅ ካየህ አያስችለኝም።

እስቃለሁ። እናቱ እንኳን ብትሆን ያስቀኛል”

እየሳቀች የበረንዳው ደፍ ላይ ተቀመጠች።

የቤት ልብስ ለብሳለች። ጠጉሯን እንደምንም ሰብስባ ወደ ሁዋላ ቋጥራው ነበር። ብታነጥስ ይበታተናል። ጠይም ናት። በጣም እንደምታምር ርግጠኛ ከሆንኩ ይኸው 13 የፀሃይ ወራቶች አለፉ።

በድንገት እንዲህ ስል ጠየቅሁዋት፤

“አብሮሽ የነበረው ማነው?”

“አታውቀውም እንዴ? ጓደኞችን ነው...”

በመሰረቱ ይህን ጥያቄ በማንሳቱ ወዲያውኑ መልሼ በራሴው ላይ ተበሳጩሁ። ምን የሚያስጠይቅ ነገር ነበረው? እሷም በአጠያየቄ ድንገተኛነት ሳትገረም አልቀረችም።

“ምን ሆነሃል?” ስትል አጥብቃ ጠየቀችኝ።

“ምን ሆንኩ?”

“የተበሳጩህ ትመስላለህ”

“ስለ ወደቅሁ ይሆናል”

“ሌላ ያበሳጩህ ነገር አለ እንዴ?”

“ቀናሁ” ልላት አልቻልኩም። ባለፉት 13 የፀሃይ ወራት ሙሉ በየቀኑ እያገኘሁዋት ይህን የመሰለ ነገር አላነሳሁም። መናደዴ ደግሞ የሚደበቅ አይደለም። ስለዚህ ሰበብ ለመፍጠር ተገደድኩ፤

“በሌላ ነገር ተበሳጭቼ ነበር...” አልኩ።

“ምንድነው?” አለች በጉጉት።

“ትናንት አዲሳባ ሂጄ ነበር። ያጫወትኩሽ የጋዜጠኛነት

ሰራ የማግኘቱ ነገር የሚሳካ አልሆነም..."

"ምናለሁ?"

"ምንም አላለኝ። ደብዳቤዬንና ያቀረብኳቸውን ፅሁፎች ያዩት አይመስለኝም። በዘመድ በር ነው የሚሰሩት ይባላል..."

ዘግየት ብላ እንዲህ ስትል አፅናናችኝ፤

"ይላካልሃል ብዬ ጠብቄ ነበር። ግን ተስፋ አትቁረጥ..."

ነጭ በነጭ የለበሰውን ሰው ወሬ ለማስተባበል እንጂ ይህን ልነግራት አሳብ አልነበረኝም። ከነገርኳት በሁዋላ ግን ጉዳዩ ሲያሳስባት አድሮ እንደነበር ሁዋላ ተረዳሁ። ጉዳዩን ለአባቷ እስከመንገር ደረሰች...

* * *

በዚያው ሰዋን አእምሮዬ ተቃወሰና ለእብደት በቃሁ። እብደቱ ከ48 ሰአት በላይ አልዘለቀም። በርግጥ ሁዋላ እንደተረዳሁት እብደቱ ከጊዜያዊ የአእምሮ መቃወስ (መዛባት) ያለፈ አልነበረም። ታናሽ ወንድሜ አንድ ችግር እንደ ገጠመው ሲያጫወተኝ ችግሩን ለመፍታት ሙከራ አደረግሁና ሳይሳካልኝ ቀረ። ችግሩን በፈለግሁት መንገድ ልፈታው ባለመቻሌ ቁጣና አልህ እንደ እሳት አነደደኝ።

ከዚያ በሁዋላ ግን የሆንኩትን ላውቅ ሳልችል ቀረሁ።

አእምሮዬን የሳትኩት እዚያው አቶ እውነቱ ግቢ ውስጥ ነበር። አቶ እውነቱ አንዳንድ እርዳታ አድርገውልኝ እንደተሻለኝ ሁዋላ ተነግሮኛል። በዚያች የእብደት ጊዜያት ውስጥ ግን አንድ ታሪካዊ ጀብድ ፈፅሜያለሁ። ይህም ተድላ ሙዚቃ ቤት ደጃፍ ላይ በጣም ማርሌይ ሙዚቃ መደነሴ ነበር። ይህን መፈፀሜን ግን በፍፁም አላውቅም ነበር። ከተሻለኝ በሁዋላ እኔ ስደንስ የተመለከቱ ሁሉ ታሪኩን አጫውተውኛል። አሰቃቂ የሆነውን ይህን የህይወቴን ክፍል አሁን በጣም እወደዋለሁ። ሞትና እብደት አንድ አይነት ሊሆኑ እንደሚችሉ ግንዛቤ አግኝቼበታለሁ።

ተድላ ሙዚቃ ቤት ደብረዘይት ከሚገኘው ንግድ ባንክ አጠገብ ይገኛል። እኔ እዚያ ደጃፍ ላይ ህዝብ በተሰበሰበበት በቦብ ማርሌይ ሙዚቃ ደንሻለሁ። ያንን ግን አላውቅም። እጄን ይዛ ትንዝ የነበረችው ታላቅ እህቴ በኔ መደነሴ የምትገባበት

ጠፍቶአት፤ በሃፍረት መሸማቀቋን ጭምር ሰምቻለሁ። ሁዋላ እንደሰማሁት የኔን ዳንስ እየተመለከቱ የደብረዘይት ሰዎች ይስቁ ነበር። የሚያውቁኝ ደግሞ አፍረውና ደንግጠው ሸሽተዋል። ተደብቀው ያለቀሱም እንደነበሩ ሰምቻለሁ። አቶ እውነቱ በበኩላቸው፤ አእምሮዬ የተቃወሰው 'እሮማይ'ን በማንበቤ ምክንያት መስሎአቸው ስጋት አድሮባቸው ነበር። በ48ኛው ሰአት አእምሮዬ ወደ ትክክለኛ ቦታው ሲመለስ በቅድሚያ ያነጋገሩኝ አቶ እውነቱ ነበሩ፤

"ምን ነበር የሆነከው?"

አጫወትኳቸው!

የቤተሰብ ጉዳይ ነበር። ታናሽ ወንድሜ ከእንጀራ እናታችን ጋር ተጋጭቶ አንዳንድ ችግሮች ደርሰውበት ነበር። አእምሮዬ ሊሸከመው ያልቻለውን ዝርዝር አጫወትኳቸው።

አቶ እውነቱ እንዲህ አለኝ፤

"ይህ ነበር ችግሩ? እኔ እያለሁ አንተ እንዲህ ትሆናለህ? እኔ አባትህ አይደለሁም? መጥተህ ለኔ አትነግረኝም? ባለፈው 'ችግር አለ ወይ?' ብዬ ስልህ 'ችግር የለም' አላልክኝም? እንዴት እንዲህ ሊሆን ቻለ? እኔ እያለሁ? ሞልቶ ለተረፈ ሃብት?"

በቁጣ እሳት ለብሰው የሚይዙት የሚጨብጡትን አጡ። እንዲህ ሲሉ ቁጣቸውን አወረዱብኝ፤

"ካልተናገርክ ችግርህን በምን እናውቃለን? 'ጋዜጠኛነት ለመቀጠር አመልክቻለሁ' ስላልክን ከዛሬ ነገ 'የሚመኘውን ሰራ ያገኛል' ብለን እየጠበቅን ነበር። እንዲህ ውስጥ ውስጡን በእሳት እንደምትነድ እኛ በምን እናውቃለን? በጣም ነው ያጠፋኸው። እኛ ልጃችን ነው እያልን አንተ ግን ባዳ ነበርክ። 'መንፈሱ ጠንካራ ነው' እያልንህ አንተ እንዲህ በቀላሉ የምትሰበር ኖረሃለ! እኛን ነው የበደልክን። በጣም በደልክን። ቤታችን ምን ጐደለው? እንኳን ላንተ ለማንም የምንበትነው አይደለም እንዴ?"

ቁጣቸውን ለማብረድ ጥቂት ቃላት ጣል አደረግሁ፤

"እይቀየሙኝ። የማይሆን ሆኖብኝ ነው።"

"ምንድነው የማይሆነው?"

"ስጡኝ ብዬ መጠየቅ አልችልም"

"እና ማበድ ይሻላል?"

"ማበድ አይሻልም። መሞት ግን ይሻል ይሆናል።"

በትኩረት ሲያጤኑኝ ቆዩና፤

“መሞት ይሻላል?” ሲሉ ጠየቁኝ።

ምንም መልስ ሳልሰጥ ዝም አልኩ። ጥቂት እንደማሰብ አሉ። ተክዘው በዝምታ ሲመለከቱኝ ቆዩናም ያልጠበቅሁትን ንግግር ተናገሩ፤

“እንዳልከው ከመለመን መሞት ይሻላል። ግን እኛ ላንተ ባዳ ነን እንዴ? እንዴት ነው እኛን የምታየን? ባዳ ከሆንን ‘ችግርህን ንገረኝ’ አልልህም። መሞትን ልትመርጥ ትችላለህ። እንደ ቤተሰብህ የምታየን ከሆነ ግን በችግርህ ልንደርስ ይገባል። ሰው የመሆናችን ትርጉሙ ደስታንም ሆነ ሃዘንን መካፈል ነው። አይደለም እንዴ? ልጆቼ ይወዱሃል። ጎበዝ ፀሃፊ ነው እያሉ ይነግሩኛል። ሁሉም እንደ ወንድማቸው ያየሃል። እኛ ላንተ ምንድነን?”

ስሜታቸው በጣም ተነክቶ አየሁና ፀፀት እንደ እሳት በላኝ። ስለዚህ እንዲህ አልኩ፤

“ተሳስቼያለሁ፤ ይቅርታ አድርጉልኝ!”

ዘግዦት አሉና፤

“ከልብህ ነው?” ሲሉ ጠየቁኝ።

“ከልቤ ነው፤ ጋሽ እውነቱ!”

“ከልብህ ከሆነ ዛሬውኑ ወንድምህን አምጣውና ከኛ ጋር ይኖራል። እንደ ልጆቼ አስተምሬ ለቁም ነገር አበቃዋለሁ!”

መልስ አልሰጠሁቸውም።

በዝምታ አሰብኩበት። ይህ እድል ለወንድሜ ጥሩ ሊሆን ይችላል ብዬ አመንኩ። እናም የእሺታ ቃሌን ሰጠሁ።

“ዛሬውኑ ደብተሮቼን ይዞ ይምጣ”

“ግን ጠዋት ይገዢው እመጣለሁ” አልኩ።

በነጋታው ታናሽ ወንድሜ አቶ እውነቱ ቤት ጠቅልሎ ገባ። በአጭር ጊዜ ውስጥም ህይወቱ ተለወጠ። ገፅታው ፈካ። አለባበሱ የተለየ ሆነ። ይህ ግን ብዙም አልዘለቀ። አንድ ቀን ፈልጎ ካገኘኝ በሁዋላ እንዲህ አለኝ፤

“አልተመቸኝም”

“ምነው?” አልኩ በጣም ደንግጩ።

“በጣም ይንከባከቡኛል። እንከባከቢያቸው ያሳቅቃል። ልብሱና ምግቡ አይቼው የማላውቀው አይነት ነው። ወደ ትምህርት ቤት ስሄድ ለጋሪ የመሄጃና የመምጫ ገንዘብ

ይሰጡኛል። ያሳቅቃል...”

“ምኑ ነው የሚያሳቅቀው?”

“እንከባከቢያቸው ይጨንቃል”

ምንም ልናገር አልቻልኩም።

ለምን እንዳልተመቸው ስለገባኝ ዝም አልኩ። አቶ እውነቱና ልጆቻቸው ወንድሜን ለማስደሰት ባደረጉት ጥረት በግልባጩ ጭንቀት እንደለቀቀበት ግልፅ ነበር። ይህ ስሜት ርስበርሱ የሚቃረን ቢመስልም ገብቶኝ ነበር። ዳሩ ምን ልለው እችላለሁ? የማደርገው ቸገረኝ። እሱም ፋታ አልሰጠኝም። እንዲህ ሲል የመጨረሻ ውሳኔውን ነገረኝ፤

“እንዳትደነግጥ! ወታደርነት ተቀጥሬያለሁ። ነገ እየሄድኩ ነው። ምናልባት ወደፊት የማንገናኝ ከሆነ ደህና ሁን!”

ይህን ብሎ ከአጠገቤ እንደ ነፋስ ተፈትልኩ ጠፋ። ይህን የምናወራው ባቡር ጣቢያው አጠገብ በሃዲዱ ላይ በእግር እያዘገምን ነበር። ድንገት ከአጠገቤ ተፈትልኩ ሲሄድ ብቻዬን ቀረሁ። ጥቂት ደቂቃዎች ካለሁበት ደንዝገፎ የቆምኩ ይመስለኛል። ከደንዝዝኩበት ስነቃ ወደሁዋላ ዞርኩና የባቡር ሃዲዱን ብረቶች እየቆጠርኩ ማዘገም ጀመርኩ። ከተዋጥኩበት ድንዝዜ የነቃሁት፤ የባቡር ጥሩንባ ሰምቼ ነበር። አተራይ 101 ባቡር በግምት በሁለት መቶ ሜትር ርቀት ላይ ነበረች። እንደዋዛ ሸርተት ብዬ ሃዲዱን ለቀቅሁላት። ካለፈች በሁዋላ መልኬ ሃዲዱን ያዝኩ። እስኪመሸም እዚያው ሃዲዱ ላይ ቁጭ አልኩ።

ከፊት ለፊቱ የሲፍ የተባለው የአርመናዊ ቱጃር ግቢ ተዘርግቶ ይታየኛል። በአትክልቱ እርሻ ውስጥ ወፎች ይንጫጫሉ። አእምሮዬ ውስጥ አንድ ነገር ይላወስ ነበር። እኔ እህቴ ቤት ውስጥ የያዝኩትን ቦታ ብለቅ እህቴ ሁለቱንም ታናናሾቼን ጠቅልላ መያዝ በቻለች። ግን ወዴት መሄድ እችል ነበር? ወዴት?

ወንድሜ ከከበለለ ከአንድ ሳምንት በሁዋላ አንድ ምሽት ላይ አቶ እውነቱ አስጠሩኝ። ለብቻው ከተሰራ ውብ ሳሎን ቁጭ ብለው መፅሃፍ ቅዱስ እያነበቡ ነበር። አቋረጡትና መነፅራቸውን አወለቁ። ጨበጡኝናም “ቁጭ በል” አሉኝ።

ቁጭ አልኩ።

“ስለወንድምህ ወሬ አለህ?”

“ምንም ወሬ የለኝም”

“ወረቀት አልፈደም?”

“እስካሁን አልፈደም”

“የጋዜጠኛነቱስ ከምን ደረሰ?”

“አልሆነልኝም”

“ምነው?”

“ምክንያቱን አላውቅም”

ጥቂት እንደማሰብ አሉና እንዲህ አሉ፤

“ደጋግመህ መሞከር ይገባል። ተስፋ መቁረጥ የለብህም። መቼም ያሰብከው ካልተሳካ ለጊዜው የሚሆን ስራ ልፈልግልህ ይሆን?”

“ከተገኘ ጥሩ ነበር” አልኩ።

በሳምንቱ የታንክ መገጣጠሚያ ፋብሪካ ግንባታ ውስጥ የዚል ክሬይን ረዳት አፕሬተር ሆኜ ተቀጠርኩ። ሶስት ወራት ብቻ ስራሁና ጠላሁት። ከመጥላት በላይም አንገፈገፈኝ። ደሞዜ ጥሩ ነበር። እቃ የሚያነሱና የሚጭኑ መኪኖች ባለሙያ የመሆን ስሜት ግን በውስጤ አልነበረም። በጣም አሰለቸኝ። መንትዮቼን ማስጠናትና ለእህታቸው አጫጭር ትረካዎችን ማንበብ መቶ በመቶ የተሻለ ስራ ነበር። ያለብኝ የኑሮ ችግር እንኳ ስራውን እወደው ዘንድ ግፊት ማድረግ ሳይችል ቀረ። የክሬይኑ አፕሬተር በሌለበት ጊዜ ማሽኑን ራሴ መያዝ ጀምሬ ነበር። በአብዛኛው ቱቦ ነበር የምናወርደው። ግዙፍ ቱቦዎች እየተጫኑ ይመጣሉ። እነሱን እያወረድን ስንከምር እንወላለን። በመጀመሪያዎቹ የስራ ቀናት ኩንታሎች የሚመዝኑ ቱቦዎችን የማንሳቱና መሬት ላይ የማሳረፉ ስራ እንደ መዝናኛ አስደስቶኝ ነበር። ሳምንት ሳይሞላ ግን ቱቦዎቹን ማየት አንገሽገሽኝ። እና አንድ ሰኞ ማለዳ የስራ መልቀቂያ ማመልከቻ አስገባሁ። የትራንስፖርት ክፍል ሃላፊው ደብዳቤዬን ካነበበ በሁዋላ በመደነቅ እንዲህ አለኝ

“የሰጠንህ ቦታ በቀላሉ የማይገኝ ቦታ ነበር። አቶ እውነቱ ስለጠየቁኝ እንጂ ክፍት ቦታ አልነበረንም። አታምነኝም! አቶ እውነቱን ስለማከብራቸው ‘አይሆንም’ ማለት ከብዶኝ፤ ሰው አባርሬ ነበር አንተን የቀጠርኩህ። ምንድነው ይሄ ማመልከቻ? አቶ እውነቱ ይህን ያውቃሉ? ለሶስት ወር ነበር እንዴ ስራውን

የፈለግኸው?”

“ይቅርታ! ሌላ ስራ ስላገኘህ ነው” አልኩት።

“ነው? አሃ! ጥሩ ነዋ። መልካም እድል እንግዲህ”

(በታንክ መገጣጠሚያ ፋብሪካው የሰራሁባቸውን ጥቂት ወራት፤ ‘ያልተመለሰው ባቡር’ የተባለው ልቦለድ መፅሃፊ ላይ በጨረፍታ ዳስጄዋለሁ። የወዝአደርነትን ህይወት የቀመስኩበት በመሆኑም ከወርቃማ ልምዶቹ አንዱ ለመሆን በቅቶአል። በርግጥ በቀዳሚው መፅሃፊ ላይ እንደገለፅኩት ሲያትል ዋሺንግተን ላይም ላባደር ሆኜ ሰርቻለሁ። ይህ የደብረዘይቱ የገልበት ስራ ያነናፀፈኝ ልምድ ግን የላቀ ነው።)

በሳምንቱ ደብረዘይትን ለቅቄ ወደ ምስራቅ ተጓዝኩ።

ከመሄዴ በፊት አንድ ምሽት ወደ አቶ እውነቱ ግቢ ብቅ ብዬ ነበር። ደግነቱ እሳቸው ቤት ውስጥ አልነበሩም። መንትዮቼና እህታቸውን ብቻ አገኘሁዋቸው። ምንም የምናወራው አልነበረንም።

ብቻ ተሰናበትኳቸው።

ዝርዝር ነገር አልነገርኳቸውም። ራቅ ያለ ቦታ ስራ ማግኘቴን ተናገርኩ። እውነቱን ከነገርኳቸው ሊያስቀሩኝ መሞከራቸው አይቀርም ብዬ ሰግቼ ነበር። ከገዛ እንደማልቀር ባውቀውም ግርግሩን ግን አልፈለኩትም ነበር። ተሰናብቼያቸው ሰወጣ “ልሽኝህ” አለችና ጃኬቷን ደረበች።

በጨለማው ውስጥ እያወጋን መንገድ እንደጀመርን ምን አይነት ስራ እንዳገኘሁና የምሄድበትን ከተማ አጥብቃ ስትጠይቀኝ ነገርኳት።

ጮሽች ማለት ይቻላል፤

“ወታደር ቤት? አብደሃል?”

ፈገግ ብዬ ዝም አልኩ።

“ለአባቴ ልንገረውና እሱ የተሻለ ስራ ይፈልጋልህ! ወደ ጦርነቱ በፍፁም መሄድ የለብህም።”

“ያለቀ ጉዳይ ነው” አልኳት።

አያያዝኩናም አክልኩ፤

“በርግጥ የወሰንኩት ውሳኔ ህይወቴን ለአደጋ የሚያጋልጥ መሆኑን አላጣሁትም። ሞት ሊገጥመኝ ይችላል።

ዳሩ ግን ወስኛለሁ። ከዚህ መሄድ አለብኝ..."

ምን ይሄ ብቻ?

ስለክብር አመለካከቱን በጨረፍታ አጫወትኳት። ቃል በቃል ባይሆንም 'ክብርና ተስፋ የሌለው ሰው ምንም ነገር የለውም' ያልኳት ይመስለኛል። በመጨረሻ እንዲህ ስል አሳረግሁ፤

"በይ ደህና ሁኝ! ብርድ ነው ወደ ቤት ተመለሽ..."

"እስከ መንገዱ ልሸኝህ" አለች።

ወደ ሆራ ሃይቅ እስከሚወስደው አስፋልት ድረስ ሸፕችኝና ተመለስኩ። ተቃቅፈን ተሰነባበትን። በዚያች ደቂቃ ውስጤ ተዳፍኖ ይረብሸኝ የነበረው ጊዜውን ያላመዘነ የፍቅር እሳት በቦታው አልነበረም። ንፁህ በሆነ የእህትነት ስሜት ተተክቶ ነበር። እንዴት እንዲህ ሊሆን እንደቻለ ብርግጥ አላውቅም። ሆኖም ይህ ስሜት ሰላም ሰጥቶኝ ነበር።

በፈጣን ርምጃ ወደ እህቴ ቤት ገሰገስኩ።

እለቱ አርብ ነበር።

ጊዜው ክረምት። 1979።

ከተማዋ ሞቃለች።

የቢራ ጦርሙስ ኳኳታ ከየአቅጣጫው ይሰማል። የአየር ሃይል መኮንኖችና የአይሮፕላን ቴክኒሻኖች ከተማዋ ላይ ፈሰዋል። የአየር ወለድ መለዩ ለባሾች ቢሾፍቱን አጥለቅልቀዋታል። ከዩኒቨርሲቲ ለክረምቱ እረፍት የተመለሱ ተማሪዎች በጎዳናዎቹ ላይ በርጋታ ሲናፈሱ ይታያሉ። ከሆራ እና ከቢሾፍቱ ሃይቆች ግራና ቀኝ በኩል የሚነፍሰው ነፋስ ደብረዘይትን አቀዝቅዞአታል።

ይኸው ነበር...

በነጋታው የምወዳትን የትውልድ መንደሬን ለቅቄ በባቡር ወደ ምስራቅ እንዳለሁ። ምናልባትም መመለስ ላይኖር ይችላል። ማን ያውቃል? እንደተለመደው በጣም የምወዳትን የቀኝ ጌታ ዮፍታሄ ንጉሴን ዜማ እያዘመኩ ወደ ማረፊያዬ ገሰገስኩ፤

አይዘህ የኛ ጌታ - ነገርህን አትርሳ፤
አለሰልሰህ ዝራ - የሰንደውን ማሳ፤
የተዘራችው ዘር - ፈርሳና በስብሳ፤
ታፈራለች ፍሬ - ሙታ ስትሳ፤

* * *

ደርግ በወደቀ በሁለተኛው ወር ግድም፤ በእለተ ቅዳሜ ወደ ደብረዘይት አቀናሁ። በመንግስት ስልጣን አቻዬ የነበረው አማረ አረጋዊ አብሮኝ ነበር። የትውልድ መንደሬን ላስጎበኘውና ያንን የተከበረ ቤተሰብ ላስተዋውቀው ፕሮግራም ይገፍ ነበር። እህቴ ቤት ጥቂት ካረፍን በሁዋላ ወደ አየር ሃይል ሆቴል አቀናን።

ከሆቴሉ ግቢ ስንገባ አንዲት ልጅ የሪሴፕሽኑ በረንዳ ላይ ተቀምጦ የእጇን የጥፍር ቀለም እያስለቀቀች ነበር። ከመኪና ወርጄ ወደፊት ሳመራ ቀና አለች። እንዳትደነግጥ ሰግቼ ነበር። በርግጥም እንዳሰብኩት ሆነ። እጇ እይ የነበረውን ወርውራ፤ ስሜን በጩኸት ጦርታ፤ ከተቀመጠችበት ተስፈንጥራ ተነሳች...

* * *

ጥሩ የእረፍት ጊዜ አሳለፍን።

እስከ እኩለ ሌሊት ስንጫወት አመሸን። ስለ ጦርነቱ በጠየቀችኝ ጊዜም ስሜታዊ ሆኜ መረር ባለ መንፈስ ምላሽ ሰጠሁት። በርግጥ በአጠቃላይ ስሜቴ መራራ ሁኔታ ላይ አልነበረም። ኢህአዴግ ከፍተኛ ስልጣን የሰጠኝ ሰው እንደመሆኔ ደስተኛ ነበርኩ። የነበርኩበት ህይወትና ያሳለፍኩት ገጠመኝ ተጨማምሮ እንዲህ መናገሬን ግን አስታውሳለሁ፤

"ምኑ ይነገራል ብለሽ ነው?

ጦርነት ማለት የሬሳ ክምር ማለት ነው። የቆሰለውና የሞተው ተደራረቦ ተኝቶ ማደር ማለት ነው። አንዳንድ ህሊና ቢስ ዘራፊዎች የቆሰለውን ሰው በማገዝ ፈንታ ከሞተው ወታደር ኪስ ገንዘብ ሲበረብሩ ማየት ማለት ነው።

ስለጦርነቱ ምን ልንገርሽ?

አንዱ ሃበሻ ሌላውን ሃበሻ ሲገድል አየሁ። ጦርነት ምን የሚወራ ይኖረዋል ብለሽ ነው? የተጠበሰ የሰው ስጋ ሽታ በአፍንጫሽ ሙሉ ይገባል። ይሄ ምን ተብሎ ለሰው ይነገራል? የስጋው ሽታ አእምሮን ይረብሻል። የሚያብዱም አሉ። የሚያሳብደው ምኑ መሰለሽ? ተርበሽ እያለ የሞት ሽታ በጥብስ

ተመስሎ ይሸትሻል። የተራብ ሆድ ይህን ሽታ መለየት ሲያቅተው አስተሳሰብ ይናጋል። ይሄ ምን ይወራል? ባይወራ አይሻልም?

“በሺህዎች ቁስለኞች ከሬሳ መሃል ወድቀው አየሁ። ‘ጨርሱኝ! ወገኖቼ’ እያሉ ሲማፀኑ ሰማሁ።

አንዱ በተለይ፤

‘በገብርኤል ይገኘላሁ ጨርሱኝ!’ ብሎ ተማፀነኝ።

‘አልችልም’ አልኩት።

‘ካልቻልክ ጠመንጃ አቀብለኝ’ አለኝ።

ከሬሳ ጋር ከወደቁት ጠመንጃዎች አንዱን አቀበልኩት። ጠመንጃውን ከያዘ በሁዋላ ምን እንዳለኝ ልንገርሽ?

‘አመሰግናለሁ’ አለኝ።

ከዚያ ራሱን ገደለ። ይሄ ምን ለሰው ይወራል?

“በሞት አፋፍ ላይ የነበሩ ወታደሮች፤ ‘ልጆቼን ሚዳ ላይ በትኝ እንዲህ ቀረሁት!’ ሲሉ ሰማሁ።

ሌላው ደግሞ፤

‘አዬ እናቴ! የልጅሽን አወዳደቅ ባየሽው!’ ይል ነበር።

‘ሽፍቶች እንዲህ ጉድ ያድርጉን?’ የሚሉም ነበሩ።

‘አይ እድለ ቢሷ ኢትዮጵያ! እኔስ አረፍኩት! ይብላኝ ላንቼ!’ እንዲህ ያለ ንግግርም ይሰማል።

አንድ መስመራዊ መኮንን ደግሞ፤

‘እናት ኢትዮጵያ አሉሽ? እንዲህም አድርጎ እናትነት የለ! መካን ኢትዮጵያ ቢሉሽ ይሻል ነበር’ ሲል ሰማሁት።

“ምንም ቢታክቱ - ከቶ አይቀርም ሞቱ!” እያሉ በከንቱ የሚሞቱትን ማየት አታካች ነበር።

“ተስፋ ሲሞት አየሁ...”

“ተስፋ ሲሞት ሰው ወዲያውኑ ይወይባል። ከቁጭት ጋር የሚሞቱ ይበረክታሉ። ይኸው ነው ጦርነት ማለት...”

“ስለኔ ግን ምን ልናገር እችላለሁ?”

ከሞት ተርፌ ወያኔ ሆኛለሁ። ቀደም ሲል የነበረኝ ሰብእና ሙሉ በሙሉ ተገፎ ጠፍቶአል። አሁን ለሞት አልደነግጥም። እንባዬ ደርቆአል። ልቤ እንደ አለት ጠጥሯል። ቀድሞ የነበረኝ ሰብአዊነትና ሰብአዊ ርህራሄ ከደሜ ውስጥ ጠፍቶ ይሆን? እያልኩም እሰጋለሁ።

ምን ልበልሽ?

ተለውጫለሁ።

‘ለውጡ ጥሩ ነው ወይስ መጥፎ’ ብለሽ ብትጠይቁኝ ግን ምላሽ የለኝም። አላውቅም። ደግ ገበሬ ብቻ ብሆን ይሻለኝ ነበር። ስለ አዝርክት፤ ስለ ቡቃያው፤ ስለ ዋልካው ብቻ ማሰብ ይሻል ነበር። ቀብር መሄድ፤ ሰርግ ላይ መገኘት፤ ቤተክርስቲያን መሳለም መልካም ነገሮች ነበሩ። አሁን ከውስጤ ሳይጠፉ አልቀሩም። ልመልሳቸው እፈልጋለሁ። ሌላ ምን ይባላል ብለሽ ነው?”

ይህን ሳጫውታት ከንፈሮቿ ኩበት መስለው አንዲትም ቃላት እንኳ መተንፈስ አቅቷት እንደ ዱዳ ተለገማ፤ አይኖቿ ረጣጥበው በፀጥታ ትመለከተኝ ነበር።

ወደ መፀዳጃ ቤት ሄደች። ፊቷን ተጣጥባም ተመለሰች። ለደቂቃዎች ያህል በዝምታ ከቆየን በሁዋላም በድንገተኛ የመደነቅ ስሜት ተውጣ እንዲህ ስትል ጠየቀችኝ፤

“ወያኔ ሆንክ ማለት ነው በቃ?”

ምላሽ ለመስጠት በጣም እንደተቸገርኩ ትዝ ይለኛል። ዝም ብዬ አቀርቅሬ እያሰብኩ ነበር።

በርግጥም ወያኔ ሆኜ ነበር።

እንደ ወያኔዎቹ በትክክል ወያኔነት ይሰማኝ እንደነበር ግን በርግጠኛነት መናገር አልችልም። በዚያች አጭር ጊዜ ውስጥ ብዙ ለውጦች ተከስተዋል።

እና እንዲህ ስል ምላሽ ሰጠሁ፦

“አዎን፤ ወያኔ ሆኛለሁ።”

በዝምታ ስታጤነኝ ቆየችና እንዲህ አለች፤

“እኔ ግን ወያኔ የሆንክ አይመስለኝም”

“ለምን?”

“እንጃ! ድሮ የማውቅህ ሰው ነህ። ወያኔ ሆነሃል ብዬ ማሰብ አልቻልኩም።”

ምላሽ ልሰጥ ሳልችል ቀረሁ። በመሆኑም ርእሰ ጉዳዩን ከዚያ በላይ አልቀጠልንበትም።

ቅዳሜ ምሽት በጥሩ ሁኔታ አለፈ።

በአቶ እውነቱ ሞላ መኖሪያ ቤት ለኔና ለአማረ አረጋዊ መልካም ግብዣ ተደረገልን። ቤተሰቡ ሁሉ አማረን በተግባቢነቱ ፈጥነው ቀረቡት። ከወያኔ ነባር መሪዎች አንዱ መሆኑን

ስነግራቸው ግን ሊያምኑኝ አልቻሉም። አማረ ቀልድ በጣም ስለሚችልበት ወዲያው ተግባብተው ነበርና በአእምሮአቸው ሲሰሉ ከቆዩት የወያኔነት ምስል ጋር ፍፁም ተጋጭቶባቸው ነበር። “ወያኔዎች የገቡ ጊዜ” እያሉ ሲያወሩት እየሳቀ ያዳምጣቸው ነበር። እስከ እኩለ ሌሊት አልተኛንም ነበር። በመጨረሻ እዚያው መኝታዎች ተዘጋጅተውልን አሸለብን።

በነጋታው ሰንበት ነበር እለቱ።

ማታ ላይ በተነጋገርነው መሰረት በጠዋት ቀሰቀሰችኝ። አማረ አረጋዊን በተኛበት ትተነው ከቤት ወጣን። እቅፍ አበባ ይዘንም ወደ ሩፋኤል ቤተክርስቲያን ገሰገስን።

ብርድ ነበር።

ምእመናን ነጭጭ ለብሰው ወደ ኮረብታው ያቀናሉ። ኮረብታው ደፍ ላይ ስንደርስ ከመኪና ወርደን ቀሪውን ዳገት በእግር ወጣነው። እንባዋ እንደ ጅረት እየወረደም አቶ እውነቱ ሞላ ያረፉበትን መካነ መቃብር አሳየችኝ። ስለ አባቷ አሟሟትና ከአባቷ ሞት ወዲህ ቤተሰባቸው ላይ ስለወረደው ከባድ ሃዘን እያጫወተችኝ ለግማሽ ሰአት ያህል በመካነ መቃብሮቹ መሃልና በአፀዱ ውስጥ ተቀመጥን። ከሩፋኤል ቤተክርስቲያን አናት ደብረዘይት ቁልቁል ወለል ብላ ትታያለች። አፀዱ እንደ ገነት ፍፁማዊ በሆነ ፀጥታ የተሞላ ነበር...

- 6 -

ጥቁር አማሮች

ተማምለን ነበር - በጋራ ልናርስ
ቃልኪዳን ነበረን - በጋራ ልናፍስ
ማተብ የሌለው ሰው - ሆዱን የሚወድ
ዘሬን ሸጦ በልቶ - አደረገኝ ጉድገ

(ቅኔ - አንዳርጋቸው ፅጌ)

እ.ህ.ዲ.ን የተባለውን የታምራት ላይኔ ድርጅት ተከትሎ ገደል የገባ የወሎ አርሶ አደር የተቀኘው በሚል ደወል ጋዜጣ ግንቦት 1985 እንዳተመው -

* * *

አለመሳቅ እኮ ይቻላል - አለማልቀስ ነው ጭንቁጥ
የመንፈስን እንጉርጉሮ - በመንፈስ አምባ ማመቁጥ
ውስጥ ውስጡን እየደመ - በቀቢፀ ተስፋ መድቀቁጥ
ለተስለመለመች እውነት - የደም ደብዳቤ ማርቀቁጥ
በቅሬታ ሰደድ እሳት - ህዋሳትን መጨፍለቁጥ
አለመሳቅ እኮ ይቻላል - አለማልቀስ ነው ጭንቁጥ

(ግጥም - ደበበ ሰይፉ)

ሀዳር ወር 2001 ማብቂያ ግድም አንዳርጋቸው ፅጌን

አስመራ ላይ አግንቼው ነበር። ምን ማግኘት ብቻ? ሁለታችንም በየፊናችን ስንባዝን ውለን ማምሻው ላይ መገናኘቱን እንደ ልምድ ያዝነው። መጀመሪያ ያገኘሁት ቀን ሰማያዊ ሸሚዝ ለብሰ ነበር። ይህችን ሸሚዝ በየድረገፆቹ ላይ ከሚወጡት ፎቶዎች ላይ አውቃት ነበርና እየሳቅሁ እንዲህ አልኩት፤

“ወያኔ ሰማያዊ ሸሚዝ የለበሱትን ሁሉ መግደል ከጀመረ አንድ ቀን እጁ ላይ ትገባለህ። አታመልጠውም”

“መቀያየሪያ ሸሚዝ አጥቼ እንዳይመስልህ። ያገሬን ሰው

ደግነት ስለምታስታውሰኝ ነው።”

አንዳርጋቸውን በቅርብ ለማወቅ እድል በማግኘቱ በውነቱ በጣም ደስ ብሎኛል። ወደፊት ስለዚህ የፖለቲካ ሰው ጥቂት ሳላወጋችሁ አልቀርም። እንደሚጠበቀው ግን ወጎቻችን ፖለቲካ ብቻ አልነበሩም። ልክ እንደኔው የሰነፅሁፍና የሰነግጥም ወሬዎችን አንስቶ ማውራት የማይሰለቸው ሆኖ አገኘሁት። ከአጭር ጊዜ ቆይታችን እንደታዘብኩት አንዳርጋቸው ቅኔዎችን ቢቋጥርና ትረካዎችን ቢጫጭር የበለጠ ሊረካ የሚችል አይነት ሰው ሆኖ ተሰማኝ።

ከኢትዮጵያ ከከበለልኩ ጀምሮ ከሰነፅሁፍ ጋር የተያያዙ ወሬዎችን ሊያወጋኝ የሚችል ሰው እጥረት ነበረብኝና፤ ሰራውን የሚጨርስበትን ሰአት እየጠበቅሁ አሳድደው ገባሁ። በርግጥ እንደተመኘሁት ረጃጅም ስነጥበብ ነኝ ወጎችን ምጨዋወት የሚቻል አልነበረም። አንዳርጋቸው ወደ ወቅታዊ ሁኔታው ዞሮ ይገባል።

አንድ ምሽት “ብአዴን” ተብለው ስለሚጠሩት የኢህዴን አመራር አባላት ሰናወጋ አንዳንድ ገጠመኞቹን አንስቶ አጫወተኝ፤

“ኢህዴን ከኢህአፓ የወጣ ህብረብሄራዊ ነኝ የሚል ድርጅት ስለነበር አባላቱ ከተለያዩ ብሄረሰቦች የተወጣጡ እንደነበሩ ያው የምታውቀው ነው” ሲል ጀመረና እንዲህ ሲል ቀጠለ፤

“...ከአሮሞ፣ ከጉራጌ፣ ከአማራ፣ ከከምባታ፣ ከሁሉም ነበሩበት። ተፈራ ዋልዋ ጊሚራ ነው። ካልተሳሳትኩ አሁን የብሄረሰቡ ስም ቢንች ማጂ ተብሎአል መሰለኝ። እንደ በረከት ያለ ኤርትራዊም የድርጅቱ አመራር ላይ አለ። እና በወቅቱ የሃገሪቷን ፖለቲካ በዘር ማደራጀቱን ወያኔ እየገፋበት ነበር። ሁሉንም ብሄረሰቦች የሚወክሉ ተለጣፊ የፖለቲካ ፓርቲዎች ለማቋቋም የኢህዴን አባላት የዘር ምንጭ እየተጣራ ወደሚፈለጉበት ቦታ ተወሰዱ። እነሱም ከነበረከት አሸከርነት ተላቀው የራሳቸው ድርጅት ጌቶች የሚሆኑ መስሎአቸው ጮቤ ረግጠው ነበር። ከኢህዴን ውስጥ ያልተገኙት ዘሮችም ከሻእቢያ የምርኮኛ ካምፖች ተለቀሙ። በመጨረሻ ኢህዴን ውስጥ ከታች አማራ የሆኑ አባላት ብቻ ቀሩ። አመራሩ ላይ የቀሩት ግን አማራ ባይሆኑም የአመራሩን ቦታ ሊለቁ የማይፈልጉ ነበሩ።

አማራውም ያለተወካይ የቀረበት ሁኔታ ስለነበር፤ የፕሮፌሰር አስራት መአህድ እንቅስቃሴም በመጀመሩ አንድ ወቅታዊ ጥያቄ ተነሳ፤

“ኢህዴን በአማራ አባላት ተሞልቶ ሳለ ህብረብሄራዊ ድርጅት ሆኖ መቀጠል የለበትም። እንደ ወቅቱ ሰልፉን ማሳመር አለበት” የሚል ነገር መጣ።

በኢህአዴግ የድርጅት ኮሚቴ ደረጃ ውይይት ከተደረገበት በሁዋላም፤ ‘ኢህዴንን ወደ አማራ ድርጅትነት ለመለወጥ ጥናት ይደረግ’ ተባለ። ጥናቱ ‘አማራነት ምንድነው?’ ለሚለው ጥያቄ ምላሽ እንዲሰጥ መመሪያ ተሰጠ። ከዚህ በሁዋላ ቀጣዩ ጥያቄ፤ ‘ጥናቱን ማን ይሰራው?’ የሚል ነበር።

አንዳርጋቸው ትረካውን አቋርጦ መሳቅ ጀመረ።

“ምንድነው የሚያስቅህ?” አልኩ።

“ጥናቱን ማን እንዲያካሂድ እንደተወሰነ ታውቃለህ?”

“ማን ሆነ?”

“በረከት ስምአን?”

አንዳርጋቸው ቀጠለ፤

“የኢህአዴግ የድርጅት ኮሚቴ በተሰበሰበበት...እኔም እዚያው ቁጭ ባልኩበት...ሌሎች ጥቂት አማሮችም እንደ ጉቶ በተጎለቱበት ስብሰባ... ‘አማራነት ምንድነው?’ የሚለውን ጥናት ኤርትራዊው በረከት ስምአን እንዲያጠናው ታዘዘ። በረከት ስምአን በአማራ ጉዳይ ላይ ጥናት ያደረገ ምሁር ቢሆን ችግር አልነበረውም። የአማራ ጉዳይ በአማራ ብቻ መጠናት አለበት እያልኩ አይደለም። በረከትን ግን ታውቀዋለሁ። ላንተ አልነግርህም። እንግዲህ ‘ጥናቱን የማጥናቱ ስራ ለምን ለበረከት ተሰጠ?’ ሲባል ኮሚቴው የሚሰጠው መልስ፤ ‘በወቅቱ በረከት የፕሮፓጋንዳና የፖለቲካ ሃላፊ ስለነበር ነው’ የሚል ይመስለኛል። የሆነው ሆኖ ይህን ጥናት እንዲሰራ ሃላፊነቱን የሰጡት እነ ተወልደ፣ እነ ተፈራ ዋልዋ፣ እነ አለምስገድ ራሳቸውም አማሮች አልነበሩም። አማራው በሌለበት ስለ አማራው ማንነትና፤ ስለ አማራ ምንነት እየተጠና ነበር። አዛዦቹም ሆኑ አጥኚዎቹ ከአማራው አማራነት ጋር ምንም የሰነልቦና ግንኙነት የሌላቸው ካድሬዎች ነበሩ።”

ይህን ሰናወጋ መሃል አሰመራ ከተማ ላይ አዲስ ከተመረቀው የአሌክሳንድር ፑሽኪን ሃውልት ዙሪያ ከእምነበረዱ

መቀመጫ ላይ ተቀምጠን ነበር።

ፑሽኪን በቀኝ እጁ የላባ ብእርጥ በግራ እጁ ግጥም የፃፈበትን ደብተር ይዞ እጁን ዘርግቶአል። የፑሽኪን ሃውልት ዙሪያ የሳር መስኮ ውበት ልክ እንደ ግጥሞቹ ቀልብን የሚቆጣጠር ነበር። የሃውልቱ ምረቃ ላይ ተገኝቼ ነበር። በርካታ ሩስያውያንም ነበሩ። በዚያን እለት የፑሽኪን ግጥሞች ሲነበቡ አያልኳሁ ሙላቱ እና ዶክተር ካሳ ገብረህይወት ታውሱኝ። በዚያ የምረቃ በአል ላይ መገኘት ነበረባቸው። በአያልኳሁ ሙላቱ የተተረጎሙት የፑሽኪን “ሃውልት” የተሰኙት ግጥም ሳይማት ኖረዋል።

ወደዚህም ቦታ ሰዎች ይመጣሉ፤
የሃውልቱን መንገድ እየተከተሉ፤
እንደ መሰንቆ ምት ወይ እንደ በገና፤
ይኖራል ወደፊት ብዙ ዘመን ገና፤
ሃውልት አቁሟልሁ ለመታሰቢያዬ፤
ለሚመጣው ትውልድ ለወደሁዋላዬ፤

እና ምሽቱን ሃውልቱ አጠገብ ተቀምጠን አንዳርጋቸው “ስለ አማራ ምንነት ጥናት” ጉዳይ እያወጋኝ ነበር። እንዲህ አለ፤

“...የአማራው ማንነት በበረከት ስምአን እንዲጠና ታዘዘ!” አያይዞም ቀጠለ፤ “...በረከት ስምአን ጥናቱን አጥንቶ ጨርሶ ይዞ መጣ። የሚደንቅ ጥናት ነበር። ፅሁፉ ገና ሲጀምር አማራውን ያወግዛል። አማራው ሌሎች ብሄርብሄረሰቦችን እንዴት እንደጨቆነ ይተነትናል። የአማራው ነፍጠኛ ሌሎች ላይ አደረሰ የሚለውን በደልም ያብራራል። አማራው ሌሎች ህዝቦች ላይ ፈፀመ የሚባለውን ግፍ አንድ ባንድ ለቅሞ ፅፎአል። በረከት ይሄን ሁሉ አንብቦ ሲያበቃ፤ ‘አማራነት ምንድነው?’ ለሚለው ጥያቄ በቂ ምላሽ እንደሰጠ ተማምኖ ወረቀቱን አጣጠፈ...”

አንዳርጋቸው ሲያወጋኝ እያዳመጥኩ ነው።

አይኔ ግን የፑሽኪን ሃውልት ላይ ተተክሏል።

“ሃውልት” የተሰኙት ግጥም ለእውነት ለቆሙ የሰው ልጆች ሁሉ የቆመች ነበረች፤

ልብ እንደሚነካ - የመብቃ ቃና፤
በማንሳሳቱ - በሰዎች ህሊና፤
ሁሉም ይወዱኛል - ያፈቅሩኛል ገና፤

“...አማራነት ምንድነው? ለሚለው ጥያቄ አማራነትን በማውገዝ የሚጀምር ፅሁፍ! ምን ማለት ነው? በአማራ ላይ ከፍተኛ ጥላቻ አለን የሚሉት እንኳ ይህን ፅሁፍ ሊቀበሉት አልቻሉም። እኔ ተናገርኩ። ባጭሩ ፅሁፉ ተቀባይነት እንደሌለው ገለፅኩ። ተወልደም ይህንን ደገፈ። ምንተእፍረት ይዞት ይሁን ከልቡ አላውቅም። ፅሁፉን ግን ሙሉ በሙሉ ተቃውሞታል። እናም ጥናቱ እንደገና እንዲሰራ ታዘዘ።

“...ከምን ያህል ጊዜ በሁዋላ እንደሆነ ትዝ አይለኝም። ምናልባት ሰድስት ሳምንታት ሳያልፍ አይቀርም። በድጋሚ ይሰራ የተባለው ጥናት በመዘግየቱ በተቋመደው የኢህአዴግ የድርጅት ኮሚቴ ስብሰባ ላይ፤

‘ለመሆኑ የአማራው ጥናት ጉዳይ ምን ደረሰ?’ ብዬ ጠየቅሁ። ይህን ስጦታ ሁሉም ነበሩ። በረከት ተፈራ፤ ተወልደ፤ አለምሰገድ። በረከት ስምአን ቃል በቃል ምን ብሎ ምላሽ እንደሰጠ ልንገርህ?

‘እኔ ያቅሜን ሞክራለሁ! እናንተ አማሮች ደግሞ እስኪ ሞክሩት?’ እንዲህ ብሎ ምላሽ ሰጠ!”

ጀርባችንን ለሃውልቱ ሰጥተን ወደ ነፃነት መንገድ አቅጣጫ አዘገምን። ፑሽኪን ሆይ! ደህና እደር...

በዚያ በአስቃቂው በከፉ ዘመን፤
የነፃነት ትግል እንዲያገኝ ብይን፤
ለተበደሉና አቅም ላሳቸው፤
ጠበቃቸው ሆኜ ስለቆምኩላቸው፤
የማያስታውሰኝ የማይጠራኝ የለም፤
ነገም ከነግ ወዲያም ዛሬም ለዘልአለም፤

አንዳርጋቸውም አጠቃለለ፤

“...ከዚያ ወዲያ ብዙም አልቆየሁ። ድርጅቱን ጥዬ ወጣሁ። ዛሬ ‘አማራን ያለኔ የሚወክለው የለም’ የሚለው የብአዴን የመመስረቻ ፅሁፍ አማራነትን እንዴት እንደገለፀው ግን እስካሁን አላውቅም!”

* * *

በነጋታው 'ሲኒማ ሮማ' ተብሎ ከሚጠራ ካፌ ብቻዬን ተቀምጦ አንዳርጋቸው ያጫወተኝን እያመነገርኩ ብዙ ቆየሁ። የበረከትን ንግግር ነክሼ ያዝኳት፤

"እኔ ያቅሜን ሞክራለሁ! እናንተ አማሮች ደግሞ እስኪ ሞክሩት?"

የአንዳርጋቸው ወግ ወደሁዋላ ይዞኝ ነገደ።

በርግጥ አንዳርጋቸው ፅኔ ወያኔ ካምፕ ውስጥ የቆየው በጣም ለአጭር ጊዜ በመሆኑ ብአዴን ከተመሰረተ በሁዋላ የተከሰቱ ታሪኮችን እያውቅም። እርግጥ ነው፤ በወቅቱ ከፍተኛ ስልጣን ላይ የነበርኩ እንደመሆኔ በኢህዴን በሁዋላም በኢህአዴግ ላይ የመጀመሪያውን ተቃውሞ ያሰማው አንዳርጋቸው እንደነበር አውቃለሁ።

(በወቅቱ የድርጅት ጉዳይ ሃላፊ ከነበረው ከተወልደ ጋር ቀጠሮ ይዞ እንደተወያየበትና "ስታጠፉ የሚያርማችሁ ጠንካራ ድርጅት ከሌለ፤ የኢህዴን ደካማነት ለሀውሃት ጊዜያዊ ጠቀሜታ ቢኖረውም ውሎ አድሮ ድርጅታችሁም የትግራይ ህዝብንም ለከፍተኛ አደጋ ያጋልጠዋል" ብሎ መናገሩን ሰምቻለሁ። ስራ በለቀቀበት የመጨረሻ ሰብሰባ ላይም ይህንኑ ደግሞ የገለፀ ሲሆን፤ ማስታወቂያ ሚኒስቴር የቀረፀውን ፊልምም ተመልክቼው ነበር። በዚያ የተቀረፀ ፊልም ላይ፤ "ከመቼ ጀምሮ ነው አንተ ለትግራይ ተቆርቋሪ የሆንከው?" ብለው ሲሟገቱት ይደመጣሉ። 'ትግራይ ያልሆነ ስለ ትግራይ አይመለከተውም' የሚል እምነት ያላቸው ሲሆን፤ በአማራና በኦሮሞ ጉዳይ ግን ይመለከተናል ብለው ስለሚያምኑ በክልሎቹ የውስጥ ጉዳይ ጭምር ገብተው ውሳኔ ይሰጣሉ።)

ከከባለ በሁዋላም ግን ብአዴንን መምራት የቀጠሉት ጥቁር አማሮች፤ (አማራ ያልሆኑ ብአዴኖች) ቀላል የማይባል ፈተና ገጥሞአቸዋል። አማራ ከሆኑ አባላት የገጠሟቸውን እንቅፋቶችም እስከ መግደል በሚደርስ የማስወገድ እርምጃ እየፈቱ እስካለንበት ዘመን ዘልቀዋል።

ኢህዴን በይፋ ራሱን ወደ አማራ ድርጅትነት ከለወጠ በሁዋላ በርካታ ተቃውሞዎች ገጥመውታል። የከረረ ተቃውሞ በመሰንዘሩ በመላ አባላቱ ዝናን ያተረፈው ግን "ሌኒን" በሚል

ቅፅል ስም የሚታወቅ የመከላከያ አባል ነበር። እውነተኛ ስሙን አላውቀውም። በመከላከያ ሰራዊት ውስጥ ሁሉም የሚያውቀው በዚሁ ቅፅል ስሙ ነው። ሌኒን እነ በረከትን ከማስለቀሱና ከማንቀጥቀጡ በፊትም ግን መለስተኛ ተቃውሞዎች ነበሩ...

በ1987 3ኛው የብአዴን ድርጅታዊ ጉባኤ ባህርዳር ከተማ ላይ ነበር የተካሄደው። አይረሳኝም። ጊዜው ለአማሮች መጥፎ ጊዜ ነበር። ለአማሮች ሊቀረቆር የሚችል አንድም አማራ ስልጣን ላይ አልነበረም። አማራ ነን የሚሉት በአማራ ስም ትኬት የቆረጡ ጥቁር አማሮች ነበሩ።

("ጥቁር አማራ" የሚለውን ቃል ማን እንደመጣው አላውቅም። በዝቅተኛ ስልጣን ላይ የነበሩ የብአዴን አባላት ቢራ ላይ እንደ ቀልድ ይጠቀሙበት እንደነበር ግን ትዝ ይለኛል። "Black Market" ከሚለው ቃል ወሰደው ሳያዳቅሉት አልቀሩም። አልፎ አልፎም "ፎሪጅድ አማራ"፤ 'ኦሪጂናል አማራ' እያሉ ይገልጻሉ። ለአብነት ኩማ ደመቅላ (ታዩ ተክለማርያም) አማራ ሆኖ ሳለ የኢህዴድ ሊቀመንበር በመሆኑ "ጥቁር አሮሞ" ይሉት ነበር።)

በወቅቱ (1984 ጀምሮ) በኦሮምያና በሶማሊያ የሚኖሩ አማሮች ከሚኖሩባቸው አካባቢ ህዝቦች አያሌ ጥቃት ይሰነዘርባቸው ነበር። "የሀውሃት ካድሬዎች ሆን ብለው ግጭቶች እንዲከሰቱ ያደርጋሉ" የሚል ሃሜትና ክስም በስፋት ነበር። በባህርዳሩ ጉባኤ ላይ የብአዴን ካድሬዎች ይህን ጥያቄ አንሰተው ነበር። ታምራት ላይኔ ነበር የጉባኤው መሪ። እንዲህ የሚል ጥያቄ ቀረበለት፤

"በርካታ አማሮች ከክልላችን ውጭ ይኖራሉ። ከሚኖሩበት ክልል ህዝብ ጋርም ግጭት ውስጥ እየገቡ ነው። ለምንድነው ለጉዳዩ ትኩረት ሰጥታችሁ የማትከላከሉላቸው? ሀውሃት ትግራዎችን በየክልሉ አደራጅቶ ህልውናቸውን፤ መብታቸውንና ጥቅማቸውን ያስጠብቅላቸዋል። እናንተስ አማራውን ለምንድነው የማታደራጁት?"

ታምራት የመለሰውን ብዙዎች በሃዘን ያስታውሱታል። እንደሚከተለው ምላሽ ሰጠ፤

"ከክልላችን ውጭ ያለ አማራ በሙሉ ነፍጠኛ ነው።

በነፍጠኛነት ሌሎችን ሊገዛ ሄዶ ነው እዚያ የቀረው። እኛን አይመለከትም።

በዚያን ጊዜ 'ታምራትም ጥቁር አማራ ሳይሆን አይቀርም' ተብሎ ተወርቶበት በሚዲያ ቀርቦ ጎንደሬ መሆኑን እስከመናገር ድርሰ ነበር። ብአዴን በደል የሚደርስባቸውን አማሮች ለመታደግ ፈቃደኛነት ባለማሳየቱ ከባዱን የህሊና ስቃይ የተሸከሙት የወያኔ አገልጋይ የሆኑ አማሮች ነበሩ።

ሶስት ምርጫዎችም እጃቸው ላይ ነበሩ።

የመጀመሪያው ፕሮፌሰር አሰራት እንደገለፁት 'ሆዳም አማራ' መሆናቸውን አምነው ለሆዳቸው ሲሉ ከስርአቱ ጋር መቀጠል። ሁለተኛው ምርጫ ድርጅቱ ውስጥ ሆነው ለውጥ ለማምጣት በህቡእ መታገል። ሶስተኛው ምርጫ ድርጅቱን ለቀው መውጣት ነበር።

በርግጥም የብአዴን አመራር በጥቁር አማሮች ቁጥጥር ስር መሆኑ ከተረጋገጠ በሁዋላ አባላቱ ከሶስቱ አማራጮች አንዱን በመምረጥ ላይ ነበሩ። ድርጅቱ ውስጥ አድፍጠው ለውጥ ይጠብቁ የነበሩ አባላት በአብዛኛው ሁዋላ ላይ ለቅንጅት ድጋፍ በማድረጋቸው እየተመነጠሩ ተባረዋል። ሆዳሞቹ ለጥቁሮቹ እየሰገዱ የግል ህይወታቸውን ማደላደሉ ላይ ብቻ አተኩረዋል። በርግጥ ይህን በማድረጋቸው አንዳንድ ጥቅሞች አግኝተዋል። ቤት የሰሩ መኪና የገዙ አሉ። በአናቱ ጥሩ ይመገባሉ፤ ጥሩ ጥሩ ይለብሳሉ። የተቸገሩ ዘመዶቻቸውንም ከችግር ማላቀቅ ችለዋል። ሌኒንን የመሰሉ ትንታኝቶች ደግሞ በረከት ስምዕንን በአደባባይ ደም እንባ አስለቅሰው የማይቀርላቸውን ሞት በፈገግታ ጠጥተዋታል። ስለ ጄኔራል ሃይሌ ጥላሁን ከማንሳቱ በፊት ስለ ሌኒን አነሳስና አወዳደቅ በጣም ባጭሩ ላጫውታችሁ።

የብአዴን 3ኛ ድርጅታዊ ጉባኤ ባህርዳር ላይ ከተካሄደ በሁዋላ በየፖለቲካ ድርጅቶቹ ስር ታቅፈው የነበሩ የሰራዊቱ አባላት የህወሃት ሰራዊት ማእከል ሆኖ በአንድ አካል እንዲዋሃዱ ተደረገ። ሰራዊቱ ሲዋሃድ የህወሃት ሰራዊት ኮር እንዲሆን በመደረጉ አማራ ታጋዮች ቅሬታ ያዙ። የአህዴድ ታጋዮች በዝምታ ይመለከቱ ነበር። ዝምታቸውም ይበልጥ ጎዳቸው፤

“የአህዴድ ሰራዊት የበታችነት እየተሰማው ግዳጁን በትክክል አይወጣም” ተብለው ተገመገሙና በቅድሚያ እንደ

ጨው ተበተኑ። ከአህዴድ ይልቅ በውህደቱ ተጠቃሚ የነበሩት የህወሃት የሰራዊት አባላት ቅሬታ ነበራቸው።

“ደርግን ለመጣል በዋነኛነት የታገልነው እኛ ሆነን ሳለ፤ እንዴት የሃላፊነት ቦታዎች ለአማራና ለኦሮሞ ይሰጣል” ሲሉ ቅሬታቸውን ገለፁ።

ብአዴኖች ከአህዴድ የተሻለ ጉልበት ነበራቸው፤

“ለህወሃት ቁምጣ መልበስ ያስተማረው ኢህአፓ ነው። ሊመፃደቁብን አይገባም። እኛም ታግለናል። ስለዚህ የህወሃት ሰራዊት ኮር ሆኖ እኛ ማሟያ እንድንሆን መወሰኑ ፍትሃዊ አይደለም” ሲሉ ጅራፋቸውን አጮሁ።

ይህን መሰል ማጉረምረም በመባርከቱ በየብሄር ድርጅቱ ውይይትና ግምገማ እንዲደረግ ተወሰነ። የህወሃት ካድሬዎች ወደ መቀሌ፤ አማራ የሆኑ የመከላከያ አባላት ወደ ባህርዳር ተጠሩ። አህዴዶች ደብረዘይት አየር ሃይል ግቢ መሰብሰባቸው ትዝ ይለኛል። ስብሰባውን የመሩት አባዱላና ኩማ ነበሩ። በስብሰባው መዝጊያ ላይ መለስ ተገኝቶ፤

“ግሉዝ አትሁኑ! ግሉዝ አካላችሁ ብቻ ከኛ ጋር መሆኑ ይሰማናል። የግሉዝ አካል እጥረት የለብንም። ታንክና አይሮፕላን አለን። ተወልዶ፤ በልቶ፤ የሚሞት አሳማ ብቻ ነው። ታሪክ ስሩ! የሰው ልጅ ታሪክ ሰርቶ ማለፍ አለበት” ሲል አሸሟጥጦ ተመለሰ።

አማሮቹን የሰበሰቡት በረከትና አዲሱ ነበሩ። በታዛቢነት ደግሞ ጄኔራሎች ሁሉም እንዲገኙ ተደረገ። ሳሞራ፤ አባዱላ፤ ባጫ ተካፍለዋል። ከጄኔራሎች በስብሰባው የተካፈለ ብቸኛ አማራ ሃይሌ ጥላሁን ነበር። ካላ ደሜና አበባው የተባሉት ጄኔራሎች አማራን ወክለው በስብሰባው ላይ ቢገኙም አማራ አልነበሩም።

ገለፃው እንደተለመደው ከተካሄደ በሁዋላ የውይይት መድረክ ተከፈተ። በዚህ ጊዜ ነበር ሌኒን ቆፍጠን ብሎ ከመቀመጫው የተነሳው። ከውይይቱ ርእስ አፈንግጦ እንዲህ ሲል በረከትን አፋጠጠው፤

“በረከት! አንድ ያልገባኝ ነገር አለ!” ሲል ነበር የጀመረው፤ “...ሁላችንም እንደምናውቀው ከብአዴን አመራር አባላት መካከል ጄኔራል ሃይሌ ጥላሁን ብቻ ነው አማራ። ሌሎቻችሁ አማራ አይደላችሁም። በረከት ስምዕን! አንተ ራስህ

ኤርትራዊ ነህ! አዲሱ ለገሰ አሮሞ! ተፈራ ዋልዋ ደቡብ ነው! ታደሰ ጥንቅቹ ትግራይ! አመራሩ አማራ ሳይሆን እንዴት ነው በአማራ ጉዳይ ላይ እዚህ የምንነጋገረው? አባዱላና ሳሞራስ እዚህ ስብሰባ ላይ ምን ያደርጋሉ? ይሄ የአማሮች ስብሰባ ነው ከተባለ አማራ ያልሆኑ ከዚህ ስብሰባ ይውጡ! ወይ ደግሞ እንደ ቀድሞአችን ህብረብሄራዊ ሆነን ከቀጠልን ልትመሩን ትችላላችሁ። ኢህዴን 'ብአዴን' ተብሎ የአማራ ድርጅት ሆኖአል ከተባለ፤ ይህ ስብሰባና አጀንዳውም የአማሮች ከሆነ ግን ስብሰባው በአማሮች መመራት ያለበት ይመስለኛል! ለዚህ ጥያቄ መልስ እፈልጋለሁ..."

አዳራሹ በጭብጨባ ጠፈ!!

እንደተለመደው ጫጫታ!! ብአዴኖች መሪ ካገኙ አይቻሉም። ለአመፅ በጣም ቅርብ ናቸው። እንደ እንግሊዞች አባባል ሻይ ብርጭቆ ውስጥ ማእበል ያስነሳሉ። ምክንያቱ ባልታወቀ ምክንያት ደግሞ ፈጥነው ሲበርዱና ሲከፋፈሉ ይስተዋላል።

ሌኒን የለኮሰው አመፅ ወዲያውኑ ታፈነ።

በረከት መድረክ ከያዘ ተሰብሳቢውን ርስበራስ አለያይቶ ሾልኮ የመውጣት ችሎታው የተጨበጨበለት ነው። የንግግር ስልቱም "ሲሞቅ በሹካ" አይነት ነው። እና ያን ቀን 'ሌኒን' የተባለው ታጋይ ላቀረበው አደገኛ ጥያቄ "የስምኦን ልጅ በረከት" ስሜት የሚነካ ምላሽ ሰጠ። አዳራሹን በሞሉት ታጋዮቹ ፊት እንባ ተናነቀው። ለ20 ደቂቃ ያህልም ተናገረ።

"ምነው ይህችን ቀን ባላየሁዋት ኖሮ!" ሲል እንደ ወጋየሁ ንጋቱ ተወነ። እያለቃቀሰ እንዲህ አለ፤

"ምነው ይህችን ቀን ባላየሁዋት ኖሮ? ያኔ በረሃ ላይ ስንታገል ምነው የስልጣን ጉዳይ ሳይነሳ ቀረ? ምነው ኤርትራዊነቴን ያኔ ሳታነሱ ቀራችሁ? የወጣነው ተራራ፤ የወረደነው ቁልቁለት ተረሳ? 'ያልተንበረከክነው' እያልን እየዘመርን ጓዶቻችንን አፈር በምናለብስበት በእነዚያ ዘመናት ምነው የኔ ኤርትራዊነት ሳይነሳ ቀረ?"

እንዲህ ሲል ማስፈራሪያ ቢጤ ደሞ አክለባት፤

'ከእረኛነት እያነሳን አማራ ያደረግናችሁ እኛ አይደለንም እንዴ? አማራነታችሁን የት ታውቁት ነበር?"

መልሱም ንግግሩን በመግቢያው አረፍተ ነገር ቋጩ፤

"ምነው ይህችን ቀን ባላየሁዋት ኖሮ?"

በረከት እንባውን ችፍ አድርጎ፤ ብሶቱን ሲያንተከትከው አንዳንድ ሆደ ቡቡዎች በመሃረም አይኖቻቸውን ሲያባብሱ ታይተዋል። ውይይቱ ቀርቶ አዳራሹ የሃዘን ቤት ሆኖ ቁጭ አለ። አገጩን መዳፉ ላይ ያስደገፈው ይበዛ ነበር...

አይ አበሻ!!

እኛ አበሾች መቼም የዋህ ነን።

ሰው ሲያለቅስ አያስችለንም። ቁጣችን ከምኔው በርዶ፤ ፕሮፌሽናል አስለቃሽ የምንሆንበትን ፍጥነት ለራሳችንም አናውቀው። አንዳንዱም አንዴ ለቅሶ ከጀመረ ሟች አያቱን ወይም አማቹን እያስታወሰ ለቅሶውን በዚያው ይቀጥልበታል።

እና ያን ቀን በረከት አስተዋዝኖም አስፈራርቶም አጀንዳውን አስቀየረ። የበረከት ኤርትራዊነት አጀንዳው በዚህ ከተዘጋ በሁዋላ ወዲ ስምኦን የመድፉን መሪ፤ "ብቸኛ አማራ!" ወደተባለው ወደ ጄኔራል ሃይሌ አዞረበት።

"የብአዴን አባላት ጠባቦች አይደሉም። ከሁዋላ ሆኖ ያላሳታቸው መኖር አለበት። ሃይሌ ጥላሁን 'አማራ እኔ ብቻ ነኝ እያለ ቀስቅሶአል' ተባለ።

ስብሰባው ከእንባ ወደ ቁጣ ዞረ።

ጄኔራል ሃይሌ ጥርስ ውስጥ ገባ። የጄኔራል ሃይሌ ይቆይልንና የሌኒን ፍፃሜ ምን እንደሆነ ልግለፅላችሁ።

ባጭሩ ሌኒን የባድመ ውጊያ ላይ ተገደለ።

ታሪኩ እንዲህ ነበር...

ሌኒን 300 የወታደር ሃይል ያላት ጦር መሪ ነበር። ሌኒን የሚመራት የሻለቃ ጦር ኢላላ የተባለ ቦታ ላይ የማጥቃት ግዳጅ ተሰጣት። ሌኒን ሶስት ጊዜ ያህል የታዘዘውን ለመፈፀም ሞክሮ ነበር። የተሰጠው ግዳጅ ግን የማይቻል አይነት ነበርና ሳይሆንለት ቀረ። የሰው ሃይሉ ተመናምኖበት ሳለም ለአራተኛ ጊዜ እንዲያጠቃ አዘዙት...

በዚሁ ቀውጢ ደቂቃ ይኸው ሁኔታ ደምበ ገዳሙ ከተባለ የማዘዣ ቦታ ላይ ለነበረው ለጄኔራል ሳሞራ ሪፖርት ይደረግለታል። ሌኒን ይመራው ለነበረው የሻለቃ ጦር የተሰጠው ግዳጅ አለመሳካቱ ለጄኔራል ሳሞራ ሪፖርት ሲደረግለት አራት ከፍተኛ መኮንኖች ከሳሞራ ጋር አብረውት ነበሩ። ከእነዚህ

አንዱ ኮሎኔል አበበ ገረሱ ይባላል።

ሳሞራ፣ “ሌኒንን ግደሉት!” ብሎ ትእዛዝ ሲሰጥ አብረውት የነበሩት አራቱም መኮንኖች ሰምተውታል።

ሳሞራ ሌኒን እንዲገደል ትእዛዙን የሰጠው ከወታደራዊ የቅጣት ደንብ ውጭ ሲሆን በመከላከያ ሚኒስቴር የቅጣት ደንብና ህግ ውስጥ ወታደሮች በዚህ መንገድ እንዲረሹ የሚፈቅድ አንቀፅ አልነበረም።

ሌኒን እንዲገደል ትእዛዝ የተላለፈው ለወዲ እምበይተይ (ጄኔራል ሃይለስላሴ ግርማይ) እና ለጄኔራል አበባው ታደሰ ነበር። ትእዛዙ ሲተላለፍ በወቅቱ የመድፈኛ አስተባባሪ የነበረው ኮሎኔል ገመቹ አያና እዚያው ነበር። ትእዛዙን መስማቱንም አረጋግጦልኛል።

ጄኔራል አበባው ወደ ሌኒን የበላይ አለቃ (አርባእተ አይነት ይባላል) ደውሎ ሌኒን እንዲገደል ትእዛዝ ይሰጣል። በዚያች ደቂቃ ደግሞ አርባእተ አይነት ሌኒንን በወታደራዊው የሬዲዮ መገናኛ መስመር ላይ ሊያገኘው እየሞከረ ነበር። ሌኒን በበኩሉ ለአራተኛ ጊዜ ጉብታዋን ለመቆጣጠር በቀለጠ ውጊያ መሃል ነበር።

በመጨረሻ የሌኒንን ሬድዮ ሌላ ወታደር ተቀብሎ ለአርባእተ አይነት መልስ ሰጠ። ሬድዮኑን የተቀበለው ወታደር ሌኒን በውጊያው ላይ መሞቱን በኮድ ለአርባእተ አይነት ገለፀለት። አርባእተ አይነት ይህንን የሌኒንን መሞት ለአበባው ሪፖርት አደረገ። አበባው ለሳሞራ በተመሳሳይ መንገድ፣ “ሌኒን ቀደም ብሎ በውጊያው ላይ ሞቶአል” ሲል ገለፀለት።

በርግጥም ከሳሞራ፣ ከበረከት እና ከአበባው ጋር መግባባት ያልነበረው ሌኒን ከሚመራቸው ወታደሮች ጋር በውጊያው ላይ ሞቶ ነበር። አንድን ሰው ሁለት ጊዜ መግደል አይቻልምና የሳሞራ ትእዛዝ ሳይፈፀም ቀረ...

በሰላም ወቅት ጥርስ የሚነከሰባቸው ወታደሮች በውጊያ ወቅት ወደ አስቸጋሪ ውጊያ እንዲገቡ በማድረግ የማስወገዱ ዘዴ በሃገራችን በጣም የተለመደ ነው። በደርግም ሆነ በጃንሆይ ዘመን ሲሰራበት ቆይቶአል። ሌኒን ግን ሃገሪ ለሚላት ሃገር ከሞተላት በሁዋላ ሞት የተፈረደበት ብቸኛው ኢትዮጵያዊ ጀግና ወታደር ሳይሆን አይቀርም። ሌኒን ላይ ተላልፎ የነበረው

የሞት ፍርድ በቀጥታ ከበረከት ጋር የተያያዘ ነው ለማለት የሚያበቃ ማስረጃ የለኝም። ሌኒን በደፋር ተናጋሪነቱና የዘር መድልዎን በመቃወም ጠባዩ ግን ጥቁር አማሮችና የህወሃት ወታደራዊ አዛዦች ጥቁር መዝገብ ላይ አስፍረውት መቆየታቸው ግልፅ ነበር።

(የሌኒን አስከሬን በኤርትራ ወታደሮች ቁጥጥር ስር ከሞለ በሁዋላ መኮንን መሆኑን ሲያውቁ ኪሱን ፈትሸውት ነበር። ሌኒን ለእጮኛው የፃፈላትን ያልተላከ ደብዳቤ ያገኘ ሲሆን ያንን ደብዳቤም በኤርትራ ሬድዮ አንብበውታል።)

የሌኒን እጮኛ እዚያው ግንባር ደምባ ገዳሙ ከተባለ ቦታ ላይ የሰራዊት ሃኪም ነበረች። በጣም ቆንጆ ልጅ መሆኗን ሰምቻለሁ። ህይወት ትባላለች። ሌኒን ለህይወት የፃፈላትን ደብዳቤ የኤርትራ ሬድዮ ማንበብ ሲጀምር ህይወት ቁስለኞችን እየረዳች ነበር። ሬዲዮ ይከታተሉ የነበሩ ቁስለኞች ጠርተው የሌኒንን ደብዳቤ እንድትሰማ ሲያደርጓት ጩኸቷን ሊቃ፣ ራሷን ስታ ወደቀች ብለው ነግረውኛል።

ወጣት ደራሲያን ሆይ!

የሌኒን እጮኛ ዛሬም በህይወት አለች። ሃገር ውስጥ መግባት ቢፈቀድልኝ ኖሮ ያቺን የጀግና ጓደኛ ፈልጌ አገኛት ነበር። የኔን ብእር ይዛችሁ፣ ፈልጋችሁ ታገኛት ዘንድ አደራ እላችሁዋለሁ። አግኝት። እናም ይህን የዘመናችንን ትራጀዲ ጥሩ አድርጋችሁ ተርኩልን። በኔ በኩል አልቻልኩም እንጂ የሌኒንን ሙሉ ስምና የህይወት ታሪክ በጨረፍታም ቢሆን እዚህ ማስፈር ነበረብኝ። መረጃዎች አልተሟሉልኝም በሚል ይህን ታሪክ አፍኜ መያዙ ግን ሃጢአት መስሎ ስለተሰማኝ የማውቀውን ያህል ፅፈላችሁዋለሁ።)

ብአዴን ውስጥ የተሻለ ግንዛቤ ያላቸው ሊባሉ የሚችሉ ሶስት አማራ ጄኔራሎች ብቻ ነው የነበሩት። ተፈራ ማሞ፣ አሳምነው ፅጌና ሃይሌ ጥላሁን። ሁለቱ ጄኔራሎች ከግንቦት ጋር በተያያዘው የመፈንቅለ መንግስት ሙከራ ተይዘው ወደ ወያኔ ማኅሪያ ተልከዋል። አበባው ታደሰ አገው ነው ቢባልም ግማሽ ጎኑ ግን ከትግራይ ነው። ሆኖም እንደ አማራ ወኪል ሲታሰብ ቆይቶአል።

ይህን ምእራፍ በምፅፍበት ወቅት በተረጋገጠ አማራጭ ሊጠቀስ የሚችል ጄኔራል ቢኖር ዘውዱ እሸቱ ብቻ ነው። እሱም ቅፅል ስሙ፣ “ጄኔራል እሺ!” ሆኖአል። “ለተጠየቀው ጥያቄ ሁሉ እሺ! ይላል፣ ግን አይፈፅመውም” እያሉ ያሙታል። ይህን መኮንን ደርግ ሳይወድቅ ጀምሮ አውቀዋለሁ። በጣም ጥሩ ሰው ነው። “ሰው መግደል ሃጢያት ነው” ብሎ የሚያምን ንፁህ የእግዚአብሔር ሰው ነው። በዚህ ላይ ደግሞ ማንኛውንም አለቃ በጣም ያከብራል። “አለቃ ሊሳሳት ይችላል” ብሎ አያስብም። ሰላምተኛና ሳቂታ ነው። እንደ ሴት ጥርስ ችምችም ያሉ፣ አገዳ ማኘክ የማይችሉ መስታወት የመሰሉ ንፁህ ጥርሶች አሉት። ጥርሶቹን ብዙ ጊዜ ለሳቅ አገልግሎት ይጠቀምባቸዋል። እንደተከረከረ ሰው ሲሰቅ የሚውል ጄኔራል እንዴት አደርጎ ወታደሮችን ሊመራ ይችላል? ዘውዱ ከደግነቱ ብዛት መቆጣት አይሆንለትም። እና ጄኔራል ዘውዱ እንኳን መፈንቅለ መንግስት ሊሞክር፣ ባዶ ዙፋን ቢያገኝ ቁጭ አይልበትም። ምንቸግሮት? እግዚር ሲፈጥረው ዘውድ ጭኖለታል - ዘውዱ!

በተቀረ ከጄኔራል መአረግ በታች የሚገኙ አስቸጋሪ አማራ መኮንኖችና በድርጅት ስራ ላይ ያሉ ካድሬዎች ሁሉ እየታፈኑ አድራሻቸው ወደማይገኝበት አለም በተለያየ ዘዴ ተልከዋል። ፀጋ ሞልቶ የተረፈውን የሁመራ፣ የወልቃይት፣ የዳንሻና የራያ የእርሻ መሬቶች ለህወሃት ያስረከቡት እነዚህ ጥቁር አማሮች ናቸው። የአማራ ክልል መሬት ሀጋዊ ባልሆነ መንገድ እየተቆረጠ በመወሰዱ ጥያቄ ያነሱ ታፍነው ጠፍተዋል። እነ አሻግሬ በለው፣ ሰማቸው ጐበዜ፣ መንግስቱ ተበጀ ዛሬ የት ናቸው? ይህን የሚመልስ ጀግና የወያኔ አመራር ከቶ ማነው?

ከላይ የጠቀስኳቸው ሰዎች፣

“አማራውን እያፈናቀላችሁ ለም መሬታችንን ለትግራይ መስጠታችሁ አግባብ አይደለም” ብለው በመናገራቸው በረከት ስም እን አፍኖ አጠፋቸው።

በአማራው ክልል መሬት ጉዳይ በረከት እንዴት ብቸኛ አዛዥ ናዛዥ ሊሆን ቻለ? በረከት ስም እንና መለስ ዜናዊ ቁጭ ብለው በአማራው መሬት ጉዳይ ለመፈራረም ችለዋል። ከተፈራረሙ በሁዋላ ደግሞ በረከት አማራ ካድሬዎችን እየሰበሰበ የውሳኔውን ትክክል መሆን ይሰብካል። ‘ኢትዮጵያ’ እና ‘ኢትዮጵያዊነት’ የሚለው ቃል አይነሳበን ይላሉ። ‘እንግዲያው’

አማራ አይደላችሁምና የአማራውን ክልል ለአማሮቹ ልቀቁ! ሲባሉ፣ ትምክህተኞች ነፍጠኞች እያሉ ይላደባሉ። ‘ህወሃት ትግራይ ውስጥ ፋብሪካዎች እየገነባ ነው። እናንተ ግን በአማራው ክልል ዳሽን ቢራ ፋብሪካ ብቻ ነው የገነባችሁት’ ብሎ የሚጠይቀውን፣ ‘ደመኛ ጠላት! ዘረኛ!’ ይሉታል። ‘ምቀኛ’ የሚልም ይመርቁለታል። ይህን መጠየቅ እንዴት ምቀኝነት ሊሆን እንደሚችል የማብራራት ችሎታ ግን የላቸውም።

ወደ ጄኔራል ሃይሌ ጥላሁን ልመልሳችሁ።

በርግጥ ሃይሌ ከመነሻው ህዝባዊ አመለካከት የነበረው አርበኛ አልነበረም። እንደ አብዛኞቹ የወያኔ አመራር አባላት እጁ በደም የታጠበ ነው። በቀዳሚው መቆሃፌ ጠቁሚው እንዳለፍኩት የአምቦው አዛውንት፣ የድምፃዊት አበበች አባት፣ አቦ ደራራ ከፊኔ እንዲገደሉ ውሳኔ ካስተላለፉት ጄኔራሎች አንዱ ሃይሌ ጥላሁን ነው። ይህ ጥቁር ታሪኩ እንዳለ ሆኖ ሃይሌ በተለይ በሸዋ አማራጭ ብቻ ከስርአቱ ተፅእኖ እየደረሰበት ፊት ለፊት ሲናጭ ኖሮአል። በመጨረሻም በጡረታ አግልለውት ድምፁ ጠፍቶአል። ስሙ ደብዝዞአል።

ሌኒን ባህርዳር ላይ ካስነሳው ማእበል በሁዋላ ሃይሌ ከነበረበት ስልጣን ተነስቶ ወደ ደብረዘይት አየር ሃይል ተላከ። በወቅቱ የአየር ሃይል አዛዥ ለነበረው ለጄኔራል ጆቤ፣ “ጠብቀው! ተጠንቀቀው!” የሚል ምክር አብሮ ሳይላክለት እንዳልቀረ እንጠረጥራለን።

ሃይሌ ጥላሁን የህወሃትን መከፋፈል ሊጠቀምበት ሞክሮ ነበር። ሳይሳካለት ቀረ። በርግጥ ሃይሌ ከልቡ ለመለስ ታማኝ ሊሆን አይችልም ነበር። አየር ሃይልን ከተረከበ በሁዋላ የጀቤን ደጋፊዎች እንደ ጫት ቃማቸው። ደብረዘይት ላይ አብዮት ተነሳ። አማራና ኦሮሞዎችን፣

“ብሶታችሁን ተናገሩ!” አላቸው ስብሰባ ጠርቶ።

የአየር ሃይል አባላት ቁጭታቸውን ተናግረው ሳያበቁ ጄኔራል ሃይሌ እንዲህ የሚል የትግርኛ መልእክት ደረሰው።

“እስካሁን ያልከውን ብለሃል። አሁን በቃህ!”

ይህ አባባል ሲተነተን፣

“ህወሃትን መቃወም ታክቲክ እንጂ ስትራቴጂ አይደለም። እና ጊዜ ተገኘ ብለህ አትጃጃል” ማለት ነበር።

መለስ ራሱን ካረጋጋ በሁዋላ ሃይሌን ከአየር ሃይል

አነሳው። ሳይቀደም ቀደመው። በዚህ ዘመን አማራ ለሆነ ሰው የአየር ሃይል አዛዥነት ስልጣን ከቶውንም ሊሰጥ አይችልም።

ሃይሌ ጥላሁን በጡረታ እስከተገለለበት እለት ድረስም ድምፁን ከፍ አድርጎ የህወሃት እኩዮቹን ዝርፊያ ተቃውሞአል። ተቃውሞው በርግጥ ለሃገር ከመቆርቆር ነው ወይስ የዝርፊያ ድርሻውን በማጣቱ በርግጠኝነት ማወቅ ይቻላል። ስርአቱን የማስወገድ ሃሳብ ልቡ ውስጥ ቢኖር ኖሮ ከነበረው የማዘረጋገፍ የስልጣን ደረጃ አንፃር የማድረግ ብቃቱን ባላጣ ነበር። “ሰው ማለት ሰው የሚሆን ነው፤ ሰው የጠፋ እለት” ይባል የለ?

ወያኔዎችም ይህንኑ ይላሉ።

‘አማራው በታሪክ የሚኖር የወረቀት ነብር ነው’ የሚለውን ብዙ ጊዜ በአደባባይ ይናገሩታል። በርግጥም በረከት ስምጽን ክልሉን እንደፈለገ እየተጫወተበት ሁለት አሰርት አመታት መድፈናችን ነው። በጥቁር አማሮች የስልጣን ቀንበር ስር የጭቆናና የዘረኝነትና የውርደት ጎርፍ በአማራ ምድር እንደ አባይ ወንዝ ሲፈስ በአይናችን የምናይ የአይን ምስክሮች ነን።

ይህን አባባሌን በመምዘዝ “ህዝብና ህዝብን ለማጋጨት” የሚል እራታ የሚያሰሙ መጣጥፎች መነበባቸው አይቀርም። እኔ እስከማውቀው ግን ጥቁር አማሮች ህዝብ አይደሉም። በጣት የሚቆጠሩ ማጅራት መቼ አደገኛ ባዘኔዎች ብቻ ናቸው።

በጥንት ዘመን የቡርቃ ወንዝ ውርደትን መሸከም ባለመቻሉ አካሉን ሰብስቦ ከመሬት ስር የመደበቁን ታሪክ ስምተን ነበር። በዚህ በኛ ዘመን አባይ እና ቡርቃ ውስጥ ውስጡን እየተገናኙ ወግ ሳይጀምሩ አልቀሩም። ወሬው እውነት ከሆነ ከሁለት አንዱ አይቀሬ ይሆናል። አባይ እንደ ቡርቃ አንገቱን ይደፋል። አሊያ ደግሞ አባይና ቡርቃ በአንድነት ተያይዘው በነፃነት መዘመር ይጀምራሉ...

- 7 -

የጀግና አገር ድምቢጥ

አንዲት ፍጡር ካጸንሁ - ባዘን የምትደማ፤
ኖሬአሁ እላሁ - ምንም ሳላቅማማ፤
ውጋት የሰቀዛት - አንዲት ነፍስ አግንቼ፤
ከሰቃይ ባወጣት - እጆቼን ዘርግቼ፤
ወይም አንዲት ድምቢጥ - ከመሬት አንስቼ፤
ጎጆዋ ባስቀምጥ - እስትንፋስ ዘርቼ፤
ምንም አላፍርበት - ኖሬያሁ ለማለት፤

(ግጥም - ኤሚሊ ዲክንሰን)

- መንግስቱ ወልደማርያም እንደተረጎመው -

በ1988 የጥምቀት በአል ምሽት በአጋጣሚ የተዋወቅሁዋት አንዲት ልጅ ልቤ ውስጥ ለዘልአለሙ ተሰንቅራ ቀርታለች። በመሆኑም የዚያችን ውብ ጮርቃ ታሪክ በዚህ መድበል ለማካተት ተገድጄያለሁ። አንዳንድ ጊዜ ትዝታ የሚመስል ፀፀት ከአእምሮ ሳይጠፋ ለረጅም ጊዜ ይቆያል። ርግጥ ነው፤ የፈሰሰ ወተት አይታፈስም፤ የሚሉት አይነት ነው። ሀሊናዬ ውስጥ የቀረው ቁራጭ ፀፀት ግን በከባድ ጎርፍ እንኳ አይጠረግም።

ይህ ትረካ ይፋ በመሆኑ ያች ልጅ የምታገኘው ጥቅም የለም። ይህን ትረካ አግኝታ ታነበዋለች ብሎ ማሰብም የሆነት

ነው። ሊያውስ በህይወት ካለች አይደል? ለእኔ ግን መናዘዙ ይሻለኛል። ለሰው ሲነግሩት ቀለል ማለቱ አይቀር መቸም። ህሊናን ለፍርድ ማቅረብ እንደ ቋጥኝ የከበደን ሽክም አውርዶ የመገላገልን ያህል እረፍት ይሰጣል። ቀላል የሚመስሉ አያሌ ክስተቶች በየአለቱ ያጋጥሙናል። በቀላሉ ካለፍናቸው ቀላል ሆነው ይቀራሉ። የሚጣላ ህሊና ካለን ግን ፈተና ውስጥ መውደቃችን አይቀሬ ይሆናል። የገጠመኝ እንዲያ ያለ ነበር...

* * *

ታቦት ሸኝቶ በመመለስ ላይ ያለው ህዝብ - ክርስቲያን ጎዳናውን ሞልቶ ይተማል። መኪናዬን በተገቢው ፍጥነት ማሸከርከር ተቸግርኩ። ጡሩንባውን እያጮሁኩ መራገም ብቻ ሆነ። እንዲሁ እንደበገንኩ ስንዝ ሳለ ነበር ያች ልጅ የለከፈችኝ።

“እባክህ ሸኝን?”

የአስፋልቱን ጠርዝ ይዞ ከሚነጉደው የሰው ጎርፍ መካከል አንዲት ልጅ ፈገግታዋን ብልጭ አደረገችልኝ። ሁለት ነበሩ። ከኮረዳዋ ጋር ያለችው ሴት እያነከሰች ነበር የምትጓዝ። ሁለቱም የተበጣጠቀ ነጠላ ቢጤ ተከናንበዋል። በተሰነጣጠቀ ሲሊፐር ኮርኮንቹን እያደቀቁ ከኔ መኪና እኩል ይራመዱታል። እንደዋዛ አየት አድርጌያቸው መልስም ሳልሰጥ በብስጭት ጡሩንባውን አጮሁኩት።

ምንም ተስፋ አልነበረውም።

ህዝብ ክርስቲያኑ አስፋልቱን ከዳር እዳር ሞልቶታል።

“ደክሞን ነው” ኩ። ምናለበት ብትሸኝን?”

አሁን ግን መልስ ሰጠሁ፤

“መንገዱ ተዘግቶ አታዩትም? በእግር ይሻላችሁዋል”

ልጅቱ ወደ ጓደኛዋ እያመለከተች ተለማመጠችኝ።

“እሷን እግሯን ሰላመማት ነው”

ድህነት እንዴት አድርጎ እንደተጫወተባቸው ማስተዋል ይቻላል። ችምችም ያሉ ጥርሶቿ ከአይኖቿ ጋር ህብረውበት ፈጥረዋል። በአደፈ ነጠላዋ ስር ምላሱን ያወጣውን ሰማያዊ ሹራብ ደጋግማ ታስተካክለዋለች። ጠይም ናት። ካሮት የመሰለ ውብ አፍንጫ። ከነጠላዋ ሾልኮ የወጣው ጠጉሯ እስኪበቃው አቧራ መጥምጠአል። ማድቤት ውስጥ ስትንደፋደፍ የዋለች ትመሰላለች። አብራት ያለችው የምታነክስ ሴት በእድሜዋ ገፋ

ከማለቷ በቀር አለባበሳቸውና ጉስቁልናቸው ይመሳሰላል።

“በገብርኤል! ሸኝን እባክህ?” ለሶስተኛ ጊዜ ጠየቀች።

በትክክል መናገር አልችልም። ከልጅቱ ቡትቶ ስር የተሸሸገውን ውበት ገልቤ በማየት ይሁን፤ አለያ የገብርኤል ስም ስለተጠራ እርግጠኛ አይደለሁም። የወንድነት የሰሜት ነፋስ መቼም አቅጣጫው አይታወቅም። እንዳልኩት የትኛው እንደገፋፋኝ ርግጠኛ አልነበርኩም። የሆነው ሆኖ፤

“የት ነው ሰፈራችሁ?” ስል ጠየቅሁ።

“ገርጂ”

“መንገዴ ወደዚያ አይደለም” አልኩ እያመነታሁ።

“22 ካደረሰክን ይበቃናል”

ጥቂት አመነታሁና መኪናዬን ዳር አስይገፎ አቆምኩ። የምታነክሰው ልጅ ከሁዋላ ተሳፈረች። ካሮት አፍንጫ ከፊት ገባች። እኔ ራሴ የነጣሁ ነጭ ነጫጭባ የድሃ ልጅ ነኝ። የእነዚህ ግን የተለየ ነው። ድህነት ከነቁሳቁሱ ድንኳኑን ተክሎባቸዋል። አናታቸው ላይ ባንዴራውን እያውለበለበ፤ ሊኖራቸው የሚችለውን ውበት ሁሉ ሸፋፍኖታል። በምናብ እንኳ ውበታቸውን መፈለግ ይከብዳል...

ጡሩንባ እየነፋሁ መንገድ ስጀምር ከሁላ የተቀመጠችው ሴት መራረቀችኝ። ዝምተኛ መሆኗ ይታወቃል። እድሜዋ ከ30 በላይ ሊሆን ቢችልም ያረጀች ነበር የምትመስል። እንደዋዛ ከካሮት አፍንጫ ጋር ወግ ጀመርኩ። ‘እድሜዋ ከ16 አይበልጥም’ ብዬ ገመትኩ።

“ማነው ስምሸ?”

“ብስኩት” አለች።

ሳቅሁ።

“ምናሳቀህ?”

“እየቀለድሽ ነው?”

“እውነቱን ነው፤ ስሜ ነው”

“እንዲህ አይነት ስም ሰምቼ አላውቅም” አልኩ።

“እኔም ሰምቼ አላውቅም። ያንተስ ስም ማነው?”

ነገርኳት።

በተራዋ እየሳቀች እንዲህ አለች፤

“እኛ ጎረቤት በጣም ብዙ ‘ተስፋዬ’ አሉ። አስር ይሆናሉ። ሽረ እንዲያውም ሃያ ይሆናሉ...”

ስቄ ዝም አልኩ።

(ለነገሩ እውነቷን ነው። አገሩ በሙሉ 'ተስፋዬ' ነው ስሙ። ህዝቡ በልጆቹ ለመጦር ያለውን ምኞት ለመግለፅ ሳይሆን አይቀርም ይህን ስም በገፍ የተጠቀመበት። አሁን እንኳ ህዝቡ ተስፋ ቆረጠ መሰለኝ ይህ ስም ከአገልግሎት ውጭ ከሆነ 40 አመት አለፈው። በርግጥ ከሃያ አመታት በፊት የደርግ አባል የነበረው ሻለቃ ካሳዬ አራጋው፤ "ተስፋዬ" የተባለ መፅሃፍ አሳትሞ ነበር። በሀይወቴ ሙሉ ገና ሳላነበው የጠላሁት መፅሃፍ ቢኖር ይኸው "ተስፋዬ" የተባለውን መፅሃፍ ነበር። መፅሃፉ በየቀበሌው ከመኮሮኒና ከሳሙና ጋር በግድ ይሸጥ ነበር። ካሳዬ አራጋው ለመፅሃፉ ይህን ስም የመረጠው በመንግስት ስልጣን ላይ በርከት ያሉ ተስፋዬዎች ስለነበሩ ነው ይባላል። ተስፋዬ ገብረኪዳን፤ ተስፋዬ ዲንቃ፤ ተስፋዬ ወልደሰላሴ። "አጥፍቶ መጥፋት" ላይ ሙሉጌታ ሉሌ "የተስፋዬዎች መንግስት" ሲል ቀልዷል።)

ወደ ርእሰ ጉዳዩ ልመልሳችሁ...

ህዝብ ክርስትያኑ መንገዱን ሞልቶ ይጓዛል። ሻንጉርጉር ሽመል ይዞ እየዘለለ የሚጨፍረውን ህዝብ እየተጋፋሁ እንደምንም ወደ አስመራ መንገድ ገባሁ።

"ተማሪ ነሽ?" ስል ጠየቅሁዋት።

"ዘጠነኛ ክፍል እማራለሁ"

"እድሜሽ ስንት ሆነ?"

"15"

ቤታችው ላደርሳቸው ወሰንኩ። ወደ ገርጂ ማምራት ስንጀምር ግን ወሬ አልቆብን ነበር። መቼም "ዝም ከማለት" አንዳንድ ጨዋታ ጀመርኩ።

"ትምህርት እንዴት ነሽ?"

"ብዙም አይደለሁ። በቃ ያው እንደ ሁሉም..."

"ምነው አልጎበዝሽም?"

ስቃ ዝም አለች፤

"የአባትሽ ስም ማነው?"

"አማረ"

"አባትሽ ምን ይሰራሉ?"

"በሀይወት የለም። መድፈኛ ሻምበል ነበር። በጦርነቱ ደሴ ላይ ሞተ ብለው መርዶ አረዱን"

ድምፅዋ ሲቀየር አስተዋልኩና ፈጥኜ ርእሰ ለወጥኩ።

"ትምህርትሽን አታጠኝም እንዴ?"

"አጠናለሁ!" አያያዘችና፤ "...ግን ይደክመኛል"

"ምነው?"

"ቤት ውስጥ ስራ እሰራለሁ! ማታ ላጠና ስሞክር ወገቤ ይሰበራል። ከዚያ በቃ እተኛለሁ።"

በእጄ እያመለከተች፤

"ደርሰናል! እዚህ ጋር አቁምልን?" አለች።

መኪናዋን ዳር አስይገፍ አቆምኩ።

ከሁዋላ የተቀመጠችው ልጅ ቀድማ ወረደች። ብስኩት በሩ እንዴት እንደሚከፈት ጠፍቷት ነበርና አገዝኳት። ከመውረዱ በፊትም እንዲህ አለች፤

"እናመሰግናለን።"

"ምንም አይደል። ቻው ብስኩት"

"ደህና ሁን"

የመኪናውን በር ዘግታ ከባልንጀራዋ ጋር በኮረከንቹ መንገድ ላይ መጓዝ ጀመሩ። መኪናውን ለማዞር አላፈ መኪናች አልፈው እስኪያልቁ እየጠበቅሁ ነበር።

ብስኩት ቆመች።

ዘወር ብላ አየችኝ። ከባልንጀራዋ ጋር የሆነ ነገር ተነጋገሩ። ጓደኛዋ መንገዱን ቀጠለች። ብስኩት ያመነታች መሰለች። ለመሄድ ያሰበች መሰለችና ሃሳቧን ለውጣ በቀጥታ ወደኔ መጣች። እና ጎንበስ ብላ ተጠጋችኝ፤

"ይቅርታ አድርግልኝና አንድ ነገር ልጠይቅህ?"

በእሺታ ራሴን ላይ ታች ወዘወዘኩ፤

"እንዲሁ ሳይህ ቀለል ስላልከኝ ነው የደፈርኩህ።"

"ምንም አይደል። ምን ሆነሻል?"

"ምንም አልሆንኩም" እንደገና አመነታች፤ "...እዚህ ስላደረስከን አመሰግናለሁ። ግን ስለ እናቴ ልነግርህ ብዬ ነው..."

"ንገሪኝ ደህና..."

"እናቴ ታማ ዘጠኝ ወር ዘውዲቱ ሆስፒታል ቆይታ አሁን ተሽሎአት ከሆስፒታል ወጣች። ግን በጣም ስለተጎዳች እንጀራ አትበላም። ሃኪሞቹ መረቅ ነገር ተመገቢ ብለዋታል። ሶስት ልጆች አሉ ቤት ውስጥ። ምግብ የሚባል የለም። መረቅ ካላገኘች እናቴ እንደገና እንዳትታመምብኝ ፈራሁ።"

ብትሞትብኝ ምናደርጋቸዋለሁ ልጆቼን?”

እንባዋ ዝርግፍግፉ ወጥቶ የመኪናው በር ላይ ተደገፈች። ስሜቷን ለመቆጣጠር ጥረት አድርጋ ነበር። አልሆነላትም። አይኖቿ እሳት እያመነጨ እንባዋን ለቀቀችው። ይህ ሁሉ የተፈፀመው አንድ ደቂቃ እንኳ ሳልሞላ ጊዜ ውስጥ ነበር። ከሁዋላ መኪና ውስጥ እንድትገባ አደረግሁና ላፅናናት ሞክርኩ። ስሜታዊ ሆኜም ልረዳት እንደምችል ቃል ገባሁላት። በርግጥም የመጀመሪያውን የነፍስ አድን እርዳታ ወዲያው ነበር የጀመርኩት። እዚያው አካባቢ ካሉ መደብሮች ጥቂት ገዛዛን። ለመረቅ የሚሆን አጥንት በአስር ብር አገኘን። ቀይ ስር እና ድንች ጨመርንበት። ዳቦና ከሰልም ገዛች። ሰኳር፣ ቡና፣ እጣን ታከለበት። አምስት ብር ለእጄ አስያዝኳት። ይሄ ሁሉ ሆኖ ያወጣሁት ጠቅላላ 25 ብር ቢሆን ነበር።

ብስኩት በጣም ተደስተች።

እና እንዲህ አለችኝ፤

“እናቴን ለምን አይተሃት አትሄድም?”

“እቸኩላሁ ብስኩት”

“በቁምህ አይተሃት ትሄዳለህ። ያደረግኸውንም ልንገራትና ትመርቅህ። ይሄውና ቤታችን”

ገባሁ።

በአንድ ጠባብ ክፍል ውስጥ አንዲት አጥንቷ ያገጠጠ ሴት አልጋው ላይ ተጋድማለች። ከንፈሮቿ ኩብት መሰለዋል። በትቶ ጨርቆች ተደራርበውላት ቁና ቁና ትተነፍሳለች። የግንባሯ ላይ ደም ስሮች አግጠዋል። አፈሩ በጎርፍ ተበልቶ የወጣ የዛፍ ስሮች ይመስላሉ።

ግድግዳው ላይ ሶስት ኮከቦች የደረደረ መኮንን ከአንድ የመድፍ ባትሪ ጋር የተነሳው ፎቶግራፍ ተሰቅሎአል። በግራና በቀኝ የማርያምና የገብርኤል ምስሎች ተለጥፈዋል። ሟቹ ሻምበል የኢትዮጵያን ባንዴራ ይዞ የተነሳው ፎቶግራፍ በሌላ በኩል በመስታወት ውስጥ ያረጀ ከመዲኖ ላይ ተቀምጦአል። የህንድ አማልክት ይሁኑ የፊልም አክተሮች የማይታወቅ ፖስተርም ከአልጋው ማዶ ተሰቅሎአል።

ጤንነቷን ከጠያየቅሁ በሁዋላ ሌላ ላውራው የምችለው በማጣቱ፣ የመድፈኛውን ሻምበል ፎቶግራፍ እያጤንኩ እንዲህ ጠየቅሁ፤

“አሟሟቱን ሰምታችሁዋል?”

“ሞተ ብለው ነው ያረዱን። ሌላ የነገሩን ነገር የለም። ምን ያደርጋል ብለህ ነው? ሞት እንደሁ ያው ሞት ነው” አለች በደክመ ድምፅ።

“ዘመዶቼስ አሉ?”

“አናውቃቸውም። እሱም በረሃ በረሃውን ነበር። መንግስት ወድቆ እነዚህኞቹ ከመጡ ወዲህም ያው ጡረታ የለ ምን የለ፤ ‘የደርግ ወታደር’ አሉና ወረወሩን። ጉሊት እየቸረቸርኩ የልጆቼን ትንፋሽ አቆይቼ ነበር። አሁን ታመምኩ። ጨንራ ነው በሽታዬ። ወያኔዎቹ ከመምጣታቸው በፊት ለመኮንኖች የሚሰጥ ቤት ውስጥ ነበርን። ከዚያ አውጥተው ሲጥሉን ቁጭትም ድንጋጤም ተጨማመረና ጨንራዬን እንደ እሳት ለበለበኝ። በዚያ ጀመረኝና ይኸው ለዚህ በቃሁ።”

ተሰናብቼ ወጣሁ።

ብስኩት እስከ መንገዱ ሸኘችኝ። ሰንለያይም የጠፋ የቅርብ ዘመዴን ያገኘች ያህል በስስት አይን እያየችኝ፤

“እየመጣህ ትጠይቀናለህ?” አለች።

“ሲመቸኝ ብቅ እያልኩ አያችሁዋለሁ” አልኩ።

“እንዳትጠፋ አደራ። ወንድም ትሆነናለህ”

“አልጠፋም ብስኩት”

“በገብርኤል?”

“እመኘኝ ብስኩት”

ስጨብጣት እጄን አጥብቃ ይዛ እንዲህ አለችኝ፤

“መረቅ ከተመገብሽ ሰውነትሽ ይጠገናል ብሏታል ሃኪሙ። እንዳትሞትብኝ ብዬ ነው። ሳላውቅህ ዝም ብዬ አስቸገርኩህ። እድሜዬ ትንሽ ስለሆነ ነው እንጂ፤ አንድ ቀን እንደ ሰው ሁሉ ሰው ሆኜ ቤተሰቤን ማገዜ አይቀርም። ውለታህን አልረሳውም። እናቴ እስኪሻላት ብቻ እርዳን”

“በአቅሜ እሞክራለሁ፤ ብስኩት”

በዚሁ ተለያየን።

ከዚያ በሁዋላ ግን አልሄድኩም።

ለብስኩት ቃል የገባሁላት ለማስመሰል አልነበረም።

በወር በዛ ቢባል ሃምሳ ብር ይበቃቸው ነበር። ለጥቂት ጊዜያት ያን ማድረግ ደግሞ ባልቸገረኝ። ዛሬ ነገ እያልኩ የመጀመሪያውን ሁለት ሳምንታት ሳልሄድ ቀረሁ። በሶስተኛው ሳምንት ልሄድ ወስኜ ሳለሁ፤ ሌላ ጉዳይ ገጠመኝ። በነጋታው እሄዳለሁ ብዬ ነበር ረሳሁት። እንዲህ እያለ ቆየና በዚያው ቀረ። ልክ እንደዚህ ነበር የሆነው።

በአመቱ ግድም ብስኩትን አገኘሁዋት። አየሁዋት ቢባል ይቀላል መሰለኝ። ራስ የሚመታ መጥፎ አጋጣሚ ነበር።

በወቅቱ ቦሌ ነበር የመኖሪያ አፓርታማዬ።

ብዙውን ጊዜ ፍራፍሬዎችን የምገዛው ወሎ ሰፈር መገንጠያው ላይ ከነበሩት ግርሰሪዎች ሲሆን፤ እዚያ መአዘን ላይ ወጣት ሴትኛ አዳሪዎች ተኮልኩለው ለአላፊ አግዳሚው የተካፈሉት ገላቸውን ይጋብዛሉ። ፍራፍሬ ልገዝ ሳቆም፤ እልፍ ብለው ከቆሙት ሁለት ኮረዶች አንዱ ብስኩት አማረ መሆኗን በትክክል ለየሁዋት። የጉንጮቿ ስርጉዳት፤ አሳሳቂ! ካሮት አፍንጫ! ራሷ ብስኩት ነበረች። አጭር ቀሚስ ለብላለች። ለሚያልፉት ባለመኪኖች ታፏጫለች...

ለጥቂት ደቂቃዎች መኪና ውስጥ ቁጭ ብዬ በፀጥታ ተመለከትኳት። ደስተኛ ትመስላለች። ትስቃለች። ተስፋ የቆረጠ ሰው ወይም ያበደ ሰው የሚስቀው አይነት ሳቅ ይመስላል። ሲጋራ ቢጤም ተዋውሰው ሲያጨሱ አየሁ።

ከዚያም መንገዴን ቀጠልኩ።

ወደ ቤት አልገባሁም።

ካራማራ ጭፈራ ቤት ገባሁ። ፎቄ ላይ ወጣሁና ቁጭ አልኩ። ከታች የኛ ሰዎች በይሁኔ በላይ ዜማ እስክስታውን እየሸከሸኩት ነበር። በትግሉ ወቅት ያመለጣቸውን ጭፈራ ለማካካስ ይመስላል። ያለ እረፍት ይወዛወዙታል። ይሁኔ በላይ እንዲህ እያለ ነበር...

አንቺም ሂጂ ሂጂ - ወደ ነጫጮች

ለኛም እግዜር አለን - ለጥቁቁሮች

በደሌ ቢራ አዘዝኩና ማስታወሻ አወጣሁ።

ስለ መድፈኛው ሴት ልጅም መፃፍ ጀመርኩ።

“ይህ እንዴት ሊሆን ቻለ?” ብዬ መጀመሪያ ትዝ ይለኛል። አያይዘው ጥቂት አክልኩበት፤ “...ይህች ልጅ

እያለቀሰች እናቷን እንድረዳላት ስትጠይቀኝ ለምን ችላ አልኩ? ምን ሆኛለሁ? ይህን አውራነት ከየት ወረሰኩት? ወይስ ተፈጥሮዬ እንዲያ ይሆን?”

መጫጫሩን ተውኩና ቅኔ ልቋጥር ሞክርኩ፤

አንዲት አበባ የፀደይ፤

ጠይም ሰቆቃ መሳይ፤

ተጥላ እየሁ ቦሌ ላይ፤

አንቺ የፀደይ አበባ?

የኛ መስከረም ሲጠባ፤

የአንድ አገር ሰው ሆንን ሳለ...

ያንቺ ጀምበር ወዴት ገባ?

በዚህ መንገድ መዘባረቁን ግን ሳልቀጥል ቀረሁ። ህሊናዬ በህሊና ጥያቄ ህሊናዬን በቡጢ አፈረጠው፤

“አሁንስ ቢሆን ይህችን ርቃኗን መንገድ ዳር የቆመች ለጋ ልጅ መርዳትና ማዳን አትችልም?”

ብእሬ ባለበት ዶሎዶመና ቆመ።

ወደ ማመን ሳይሆን ወደ መከላከል ገባሁ።

“መርዳት በፊት ነበር። አሁን ጊዜው አልፎአል። እንደ ብስኩት ያሉ ሺዎች ቆነጃጅት መንገዱን ሞልተውታል...”

ከግራና ከቀኝ በሁለት ከተወጠሩ ጫፎች የሚመጡ ጭቅጭቆች አእምሮዬን ሊያፈነዱት ደረሱ።

ህሊናዬ ቃል በቃል እንዲህ እያለኝ ነበር፤

“ሰበብ አትፍጠር! ከፈለግህ ልትረዳት ትችላለህ።”

“የኔ ስራ አይደለም...” ስል ራሴው ላይ ጮኸኩ።

ህሊናዬ ግልፅ መልስ ሰጠኝ፤

“ስራህ አለመሆኑ ግልፅ ነው። ዋናው ነገር ራስህን አታታልል። ሌላው ደግሞ አትፈላስፍ...”

ወረቀቱን አጠፍኩና ኪሴ ከትቼ ከፎቄ ወረድኩ። በጭፈራና በአልኮል ከተጠመቁትና በላቦት ከተጥለቀለቁት የትግል ጓዶቼ ጋር ተቀላቀልኩ። እንደነርሱ ክራቫቱን አላላሁና ወደ ዳንሱ መድረክ ገባሁ።

“ደንስ ጀግና!” አልኩት ሲጋዬን።

እንደ ፀጋዬ ሰንኞች...

ጭንቅላቴ ላይ የጃዝ ፋንፋር አንኳኳሁበት።

የሲቃ ሳቅ አስካካሁበት።

ዝግ ብሎ እንዳያስብ፤ እንዳይነግረኝ አንዳች እውነት።

እናም ለዚያች ሌሊት...
ሁሉንም እርግፍ አድርጌ ረሳሁት።
ገብረክርስቶስ ደስታ!!
ምን ብለህ ነበር?

እንካ! ባለክራር...
ተቀበለኝ ግጥም - ዝፈን ስለ ፍቅር፤
እንካ! ስለኑሮ - አሰማ ዜማህን...
በክራሩ ጅማት - የሚነደፈውን፤
ሙዚቃን አንስተህ - ጣለው በሙዚቃ፤
የፈዘዘው ይንቃ፤
ተክዝ ግጥም ይዘህ፤
'ወዳጅ ማለት' ብለህ - በሞት በህይወት ኑሮ፤
ነፍስና ስጋ ነው - የሚጨነቅ አብሮ!

- 8 -

ጀቤ ልክ ነበር

አያይም ባይኖቹ - ጀሮውም አይሰማ፤
ደንዝዟል ህሊናው - በውዳሴ ዜማ፤
የባዶነቱን ልክ - ነውሩን ሳያውቀው፤
አንጉል ይወድቃል፤
ዘመን ደግሶለት - ዝና ያስከረው፤

(ግጥም - አረጋሽ ሰይፉ)

ጀ

ጅኔራል አበበ ተክለሃይማኖት (ጀቤ) በ1993 ከኢትዮጵያ አየር ሃይል አዛዥነቱ ከመባረሩ በፊት፤ እንደ ጓደኞቹ ከመንግስት በስጦታ ባገኘው 500 ካሬሜትር ቦታ ላይ አንዲት አነስተኛ ቪላ ሰርቶ ነበር።

ጀቤ ያቸን “ቪላ-ጀቤ” በ2.5 ሚሊዮን ብር ሸጦ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የህግ ፋካልቲ ትምህርት ጀመረ። መማር መልካም ነው። ጀቤ በሃገራችን የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ታሪክ ይህን ያህል ገንዘብ ባንክ አስቀምጦ ተማሪ የሆነ የመጀመሪያው ሰው ሳይሆን አይቀርም።

ጀኔራል ጀቤ ትምህርቱን ካበቃ በሁዋላ እዚያው እተማረበት ቦታ በመምህርነት ተቀጥሮ ስራ ጀምሮ እንደነበር ሰዎቹ ነበር። ይህን እየጫርኩ ሳለ ግን ‘መምህርነቱን በመተው

አሜሪካ ላይ መሸጎአል' ብለው ነገሩኝ።

በሚሊኒየሙ ማግስት ጀቤ፣ “ደሃይ” ከተባለ መፅሄት ጋር ባደረገው ቃለመልልስ የኢህአዴግን አመራር በሁለት ቃላት ጥሩ አድርጎ ሊገልፀው ሞክሮአል። እንዲህ ነበር ያለው፤

“አለማወቅና እብሪት (Ignorance and arrogance) ዋነኛ ችግራችን ነበር”

ጀቤ ሳይሸፋፍን ሃቁን በማስቀመጡ ልናመሰግነው ይገባል። የወያኔን ስርአት በጥቅሉ ለመግለፅ ከጀቤ አባባል በላይ ተጨማሪ የመግለጫ ቃል አያሻውም። ቢሆንም የወያኔ ድንቁርናና እብሪት በተግባር ምን እንደሚመስል ጀቤ አልነገረንም። ሊነግረንም አይችልም።

ለነገሩ ስንቱን ዘርዘሮ ይችላል?

የወያኔን አለማወቅና እብሪት የሚገልፅ አስረጅ ሁሉ ይፃፍ ከተባለ ሶስት ትልልቅ ጥራዝ አይበቃውም። ቢሆንም ለማሳያ ይሆኑ ዘንድ የማስታወሻ ደብተራ ላይ ካገኘሁዋቸው መካከል አንዳንዶቹን ቀንጫጭቤ ላውጋችሁ። በትረካዎቹ የመሳቅም ሆነ የመናደድ መብታችሁ የተጠበቀ ነው።

* * *

በ1988 አሜሪካኖች አንድ የኰማንዶ ብርጌድ ለማሰልጠን ደብረዘይት መጥተው ነበር። ለስልጠናውም ከየጦር ክፍሉ ብቁ ሊሆኑ የሚችሉ ወታደሮች ተመለሙ። በአጋጣሚ ይሁን በአድልዎ ባይታወቅም ስልጣኖቹ በሙሉ የህወሃት አባላት ሆነው ተገኙ። ለአስተርጓሚነት ደግሞ አባይነህ ደምሴ የተባሉ ኩሎኔል ተመደቡ። እኒህ ኩሎኔል የመድፍ ተኩስ መምሪያ ልዩ ባለሙያ ናቸው። በደርግ ዘመን ኤርትራ ላይ የመድፈኛ ቡድን አስተባባሪ ሆነው፤ ሻእቢያን እንቅልፍ ነስተው፤ መግቢያ መውጫ አሳጥተውት የነበሩ በጣም አደገኛ መድፈኛ የጦር መኮንን ነበሩ።

ደርግ ከወደቀ በሁዋላ ወያኔ የሙያ ብቃታቸውን ቢገነዘብም፤ የፖለቲካ አመለካከታቸውን በመጠራጠር በአማካሪነት ደረጃ ብቻ ራቅ አድርጎ ይጠቀምባቸው ጀመር። አሜሪካኖች ሲመጡም በአስተርጓሚነት ተመደቡ።

የታቀደው ስልጠና በፕሮግራሙ መሰረት እየቀጠለ

ነበር። ከስልጠናው መርሃ ግብር መካከል በቅርብ ርቀት አየር ላይ ከቆመ ሂሊኰፕተር በሚለቀቅ ገመድ እየተሳቡ ወደ ሂሊኰፕተር የመግባት ልምምድ አንዱ ነበር።

ኩሎኔል አባይነህ ሁኔታውን በቅርብ ይከታተሉ ስለነበር እንዲህ ሲሉ ሙያዊ ምክር ቢጤ ያቀርባሉ፤

“ከልምምዱ በፊት ወታደሮች ምግብ በደንብ መመገብና በስፖርትም ሰውነታቸውን ማዳበር አለበት። ሰውነታቸው ለስልጠናው ዝግጁ ካልሆነ ልምምዱን ሊቋቋሙት አይችሉም። በቅድሚያ ይመገቡ! መመገብ አለባቸው!”

የስልጠናው መሪ ገብረኪዳን የተባለ ነባር የህወሃት አባል ነበር። በትግሉ ወቅት የአግኦዚ ክፍለጦር ኮሚሳር ነበር። ይህ የወያኔ ታጋይ የኩሎኔል አባይነህን ሙያዊ ምክር ካዳመጠ በሁዋላ የሰጠው ምላሽ ጀቤ የጠቀሰውን እብሪትና አለማወቅ በትክክል የሚያሳይ ነው። ቃል በቃል እንዲህ ሲል ሰደባቸው፤

“ሆዳም ኩሎኔል! እኛ እናንተን ያሸነፍነው በምግብ ሳይሆን በአላማ ፅናት ነው!”

የኩሎኔሉ ልብ ስራዋን ባለማቆሟ እድለኛ ቢሆኑ ነው።

የተባለው ከተባለ በሁዋላ ስልጠናው ተጀመረ።

ሂሊኰፕተር መጣችና አየር ላይ ቆመች። ገመድ ከሰማይ ተለቀቀ። የመጀመሪያው ስልጣኝ ወታደር በገመዱ እየተሳበ ወደ ሂሊኰፕተር ለመውጣት ሞከረ። ሁለት ጊዜ ተሳበ። ዳሩ አልቀጠለም። ትንፋሽ ከየት ይምጣ? ጡንቻ አልዳበረም። እንደ ጅማት ከርረው እንደ ሲባጎ የቀጠኑት የስልጣኖቹ እጆች መንቀጥቀጥ ሆነ። ተራቸውን የሚጠብቁት ስልጣኖች ሚዳው ላይ ተኩልኩለው፤

“አጆኻ! አንበሳ! አጆኻ! አንበሳ!” እያሉ በጭብጨባ ሞራል ይሰጣሉ። ሲተረጎም፤ “አይዞህ አንበሳዬ” ማለት ነው። ገብረኪዳንም እንደ ክቡር ዘበኛ የኦርኬስትራ ባንድ መሪ እጁን እያወዛወዘ ጭብጨባው እንዲሞቅ ያበረታታል። ጭብጨባውና ዘፈኑ እየጋለ ሄደ። በጭብጨባው ተገፋፍተው ከተቀመጡበት እየተነሱ መደነስ የጀመሩም ነበሩ።

ስልጣኖቹ ግን ወደ ሂሊኰፕተር ሊደርሱ አልቻሉም። መላ ሰውነታቸው እየተርገፈገፈ ፊሊት እንደተነፋባቸው ቢንቢዎች ገመዱን እየለቀቁ መሬት ይወድቁ ጀመር። ጭብጨባውና የአላማ ፅናቱ በፍፁም ሊያግዛቸው ባለመቻሉ

ገብረኪዳን፤ “ሆዳም” ከሎኔሉን አስጠራቸው። አባይነህ ደምሴ ታጋዩ ፊት ቀረቡ። ገብረ ጀግናውም እንዲህ ሲል ጠየቀ፤

“ምን ያህል ጊዜ መመገብ አለባቸው?”

* * *

ግንቦት 20 ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የምርጦች ምርጥ ትምህርት ቤት ነበር። ዳሩ ምን ያደርጋል? ተማሪዎቹ ሳይጠቀሙበት ቀረ። የመጀመሪያው ዙር ተማሪዎች የመለስን ሚስት ጨምሮ አብዛኞቹ የመማር ፍላጎት አልነበራቸውም። በመሆኑም ‘ተምረዋል’ እንዲባል ያህል ብቻ ክፍል ውስጥ እንዲቀመጡ ይደረግ ነበር።

“ኳርተር” በሚል ቅፅል ስም የሚታወቅ አንድ የወያኔ ጄኔራል ነበር። እውነተኛ ስሙ አብርሃ ወልደማርያም ነው። 9ኛ ክፍል እየተማረ ነበር። እጁን አውጥቶ ዘሚካኤል የሚባለውን የባዮሎጂ መምህር እንዲህ ሲል ጠይቆታል፤

“ስለ ትላትል እያስተማርክን ነው። እነዚህ ትላትሎች ከኔ ስራ ጋር ምን ግንኙነት አላቸው? ስለእነዚህ ትላትሎች ማወቅ ምን ይጠቅመኛል?”

እውነቱን ነበር!

ኳርተር እድሜውን ሙሉ ጦርነት ላይ ነው ያሳለፈው። ጦርነት ደግሞ መግደልና መሞት፤ መቁሰልና ማቁሰል ማለት ነው። ጦርነቱ አሁን አልፎአል። ኳርተርም ባለ ብዙ ገንዘብና ባለ ብዙ ስልጣን ለመሆን በቅቷል። ገንዘብ ጥሩ ነገር መሆኑንም አውቋል። ውድ የተባለውን ዊስኪ ጭምር ቀምሶታል። እንቁላል የሚመስል አደገኛ መኪና ይዟል። የከተማ ሴቶችም የፈረንጅ እንቁላል ይመስላሉ። እና ታዲያ አራት መአዘን ክፍል ውስጥ አስቀምጠው ስለ ትላትል ሲነግሩት ቢናደድ ምን ይፈረድበታል? ጀቤ ልክ ነበር...

* * *

ጄኔራል ሳሞራ የኑስ ለማስትሬት ዲግሪ በተልእኮ እየተማረ ሳለ እንዴት እንደሆነ ባይታወቅም አጋማሹ ላይ፤

ከአብዛኞቹ ተማሪዎች የበለጠ ጥሩ ውጤት አመጣ። መምህሩም ከእንግሊዝ ሃገር መጥታ ማብራሪያ ስትሰጣቸው ቆይታ፤ ከተማሪዎቹ አንዳንዶቹ ጥያቄ ያነሳሉ። መምህሩ የሳሞራን ስም አስታወሰች። ምክንያቱም አንዳንድ ተማሪዎች “አልገባንም” ብለው የጠየቁትን ጥያቄ ጄኔራል ሳሞራ ጥሩ አድርጎ መመለሱ ታወሳት። ስለዚህ ላልገባቸው ተማሪዎች እንዲያብራሩ እድል ሰጠችው። ሳሞራ ሳያመነታ እንዲህ ሲል መለሰ፤

“አላውቀውም”

“በላክኸው ወረቀት ላይ ግን ጥሩ ሰርተኸዋል”

ብሶት የወለደው ጀግናው ሳሞራ ምንተእዳው?

እየሳቀ እንዲህ አላት፤

“እሱን ጓደኞቹ ናቸው ሰርተው የላኩልኸ”

መምህሩ ጆሮዋን እየተጠራጠረች እንዲህ አለች አሉ፤

“በ25 አመታት የመምህርነት የስራ ዘመኔ ሁሉ እንዲህ ያለ ግልፅ ተማሪ ገጥሞኝ አያውቅም”

የጄኔራል ሳሞራ ግልፅነት ከመምህሩ ቦርሳ ውስጥ በአደራ ይቀመጥልን። የሳሞራ ንግግር፤ “ማን ይነካኛል?” የተባለ ስድነት እንጂ የሚጨበጨብለት ግልፅነት ሊሆን አይችልም። ምናልባትም ፈተናህን በሌሎች ማሰራትና በማእረግ ማለፍ እየተለመደ በመምጣቱ ሊሆን ይችላል ሳሞራ ተማሪዎች ሁሉ ፊት ያንን የተናገረው። ለሳሞራ ወረቀቱን የሰራለት ንዋይ ገብረአብ ሲሆን፤ Open University የተማሩትና የሚማሩት የወያኔ አባላት ጀምረው እስኪጨርሱ ለእያንዳንዳቸው እስከ 15 ሺህ ዶላር ተከፍሎላቸዋል። እንዲያ ተከፍሎም ግን አብዛኞቹ አልተጠቀሙበትም። የማስትሬት ዲግሪያቸውን የያዙት በህገወጥ መንገድ በእገዛ ነው።

ሀገወጥነቱ በችሎታ ያገኙት አለመሆኑ ብቻ አይደለም። በኢትዮጵያ የመጀመሪያ ዲግሪ ያላገኘ ሰው ሁለተኛ ዲግሪ ቢያቀርብ ተቀባይነት አይኖረውም የሚል ለዘመናት ሲሰራበት የቆየ የትምህርት ሚኒስቴር ህግ አለ። ከዚህ ህግ አንፃር በረከትና ተፈራ ዋልዋ ብቻ ሳይሆኑ መለስ ዜናዊ ጭምር የማስትሬት ዲግሪ ለመያዝ ህጉ አይፈቅድላቸውም። በረከት ጎንደር ሳለ ትምህርቱን 10ኛ ክፍል ላይ ነበር ያቋረጠው። ተፈራ አዲሳባ ላይ ተግባራዊ ሲማር ከ9ኛ ክፍል በላይ አልዘለቀም። የ12ኛ ክፍል ሰርተፊኬት ሳይዙ የሃርቫርድና የአስሰርድ ዲግሪ

ለማግኘት የበቁ የወያኔ አባላት ከጥቂት በላይ ናቸው። ካላ ሸሪፎ ከእነዚህ አንዱ ነው።

* * *

የማስተራት ዲግሪ ይዘዋል ተብለው የመምሪያ ሃላፊነት በታዎችን የወረሩት አብዛኞቹ የወያኔ ባለስልጣናት የግንቦት 20 ፍሬዎች ናቸው። ግንቦት 20 ትምህርት ቤት ከመነሻው አስቂኝ ህጎች ነበሩት። ተማሪዎቹ 75% ማርክ የሚያዝላቸው በትምህርታቸው ሳይሆን በመስሪያ ቤታቸው የስራ አፈፃፀማቸው ነበር። 25% ደግሞ ከወረቀት ፈተና ይያዝላቸዋል። በመሆኑም አንድ የግንቦት 20 ተማሪ ትምህርቱን 0 ከ 25 ቢያገኝ እንኳ በስራ አፈፃፀሙ ከ50 በላይ ማግኘቱ ስለማይቀር መውደቅ አይኖርም።

ይህ እንደ ቀልድ ሊታለፍ በቻለ ነበር።

ግንቦት 20 ትምህርት ቤት ገብተው ያልተማሩ ወይም ትምህርቱን ያቋረጡም ነበሩ። እነዚህ 12ኛ ክፍል ሳይደርሱ በድብቅ ለማትሪክ ፈተና እንዲቀመጡ ተደርገዋል። ለፈተናው የተቀመጡት ምስጢር እንዲጠበቅ ተብሎ በቀድሞው ሙሉጌታ ቡሊ የጦር ማሰልጠኛ ካምፕ ውስጥ ነበር።

እዚያ ካምፕ ለፈተና እንዲቀመጡ ከተደረጉት የጦር ሰራዊትና የሲቪል ባለስልጣናት መካከል ከመለስ ሚስት ባሻገር ሰአረ መኮንን፣ ባጫ ደበሌ፣ ወዲ መድህን፣ አብርሃ መጅሙእ፣ አበባው ታደሰ፣ የተባሉት ጄኔራሎች ጥቂቶቹ ናቸው። ባለስልጣናቱ እንደ ችሎታቸው ሳይሆን እንደ ስልጣን ደረጃቸው ውጤት እንዲያገኙ ተደርገዋል። ፈተና አቀማመጣቸው በፕላኔታችን ላይ ተፈፅሞ የማያውቅ ተአምራዊ የሚባል ነበር። በተዘጋጀላቸው ወንበር ላይ ተቀመጡ። የፈተና ወረቀቱና መልስ ማቅለሚያው ተሰጣቸው። መልሱም በሌላ ወረቀት ታደላቸው። ያንን ገለበጡት። ከዚያም መኪኖቻቸውን እያሰነሱ ወደ አዲስ አበባ ተፈተለኩ።

ይህ መልስ የመስጠቱ ሂደት ልዩ መመሪያ ተዘጋጅቶለት ነበር። ለጄኔራል መኮንኖች ከ7 የትምህርት አይነት የ4ቱ ሙሉ መልስ ተሰጣቸው። ለኮሎኔሎች 3A፣ ለበታች ሹሞች 2A፣ ለተራ ወታደሮች 1A መልስ ተሰጣቸው።

ቀሪውን እንደየችሎታቸው እንዲሞሉ ተነገራቸው። ለአብነት 2A ብቻ የተፈቀደለት የመምረጥ መብት ነበረው። የሚከብዱኝ ፊዚክስ እና ባዮሎጂ ናቸው። ካለ እነሱ ይሰጡታል። መልሱን በትክክል መገልበጥ ተቸግረው ከተፈቀደላቸው ውጤት በታች ያመጡም ነበሩ። ከተፈቀደላቸው ውጤት በላይ ያመጡም አሉ። ግርማ በዶ አንዱ ነው። የመከላከያ ባልደረባ ሲሆን አብርሃ መጅሙእ ከተባለው ጄኔራል ጀርባ በመቀመጡ ከጀርባ እየነካካ ሲያስቸግረው እሱ እንዲኮርጅ የተሰጠውን የመልስ ወረቀት አሳልፎ ሰጥቶታል። በመሆኑም ከተፈቀደለት A በላይ አግኝቷል። በዚህ መንገድ እንደ ስልጣንና መደረግ ደረጃቸው ደረጃውን የጠበቀ ውጤት እንዲያመጡ ተደረገ። በመሆኑም መልሱን በትክክል መገልበጥ የቻሉ ጄኔራሎች 3.8 ሲያመጡ ኮሎኔሎች 3.6 አገኙ። እንደዚያ እያለ እንደ ደረጃቸው መጠን የማትሪክ ውጤት ድልደላ ተደረገላቸው። ይህ በወቅቱ አባል ለነበርነው ምስጢር አልነበረም። መዝሙር ፈንቱ የተባለው ባለስልጣን እዚህ ቅሌት ውስጥ መግባት ባለመፈለጉ ምኒልክ ትምህርት ቤት የማታ ተምሮ፣ በግሉ ተፈትኖ፣ ዝቅተኛ ነጥብ ቢሆንም የሚገባውን አግኝቶአል። የማትሪኩ ጣጣ በዚህ ከተዘጋ በሁዋላ የዩኒቨርሲቲው ጉዳይ መጣ።

ሲቪል ሰርቪስ ኮሌጅም እንዲሁ እስከ ሁለተኛው ዙር ድረስ ተመሳሳይ የቡድን አሰራር ይከተል የነበረ ሲሆን መልስ እየተሰጣቸው ፈተናውን እንዲያልፉ ተደርገዋል። የማስተራት ዲግሪያቸውንም በዚህ መንገድ በእጃቸው በማስገባት የመንግስትን ስልጣን የመያዝ መብታቸውን ለማረጋገጥ ቻሉ። በሲቪል ሰርቪስ ኮሌጅ ከሰሰተኛው ዙር በሁዋላ አማራና አሮሞዎች ወደ ኮሌጁ በብዛት በመግባታቸው ኮሌጁም ሆነ የግንቦት20 ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ወደ መደበኛው ህጋዊ አሰራር ተመልሰዋል።

ይህ ሁኔታ የአንድ ሰሞን ክስተትና ችግር ብቻ ቢሆን ምንም አልነበረም። እነ መለስ የተማሩ ሰዎች እጥረት ስላለባቸው አብረዋቸው የታገሉ ገበሬዎችን ለስልጣን ለማብቃት ሲሉ አይናቸውን ጨፍነው ይህን አደረጉ በማለት ይቅርታ ሊደረግላቸው በተቻለ ነበር። መነሻውና መድረሻው ይህ ብቻ ቢሆን ችግሩን ልንገነዘብላቸው በተገባ። አባላቱ መቸም ታግለዋል፣ ቆስለዋል፣ ደምተዋል። በመከራው ጊዜ ችግሩን

የተሸከሙ ናቸውና በሰላም ጊዜ ሜዳ ላይ ሊወረወሩ አይገባም። ወይም 'ወደ እርሻ ስራህ ተመለስ' ሊባሉ አይችሉም። በህይወት እያሉ መዝገብ ውስጥ ሊቀመጡም አይችሉም። 'ተማሩ' ሲባሉ ደግሞ 'ስለ ትላትል ምን ያደርግልኛል' እያሉ አስቸግሩ። በወቅቱ ስልጣን ላይ የነበረው ስዩ አብርሃ ይህን መፈፀሙ 'ልክ ነበር ወይስ አይደለም' የሚለው ጥያቄ ቢነሳ አክራሪነት ይሆናል። በዚህም ተባለ በዚያ በዘዴም ቢሆን ዲግሪ ቢታደላቸው መቼስ ምን ይደረግ ... ምናምን እየተባለ አጀንዳውን መዝለል ባልከፋ።

አደገኛው ነገር ግን ወያኔ ይህን አሰራሩን እንደገና በሰፊውና በተጠናከረ መንገድ እየገፋበት መሄዱ ነው። በትግሉ ጊዜ ባንክ ሲዘርፉ 'ለትግሉ መሳካት ሲባል' የሚል ምክንያት ሊሰጠው ይችላል። የመንግስት ስልጣን ከያዙ በሁዋላ ባንክ ዘረፋውን ከቀጠሉት ምን ስም ይሰጠዋል? የትምህርቱም ጉዳይ እንዲሁ ነበር የሆነው።

አድማስ ኮሌጅ የሚማሩ የወያኔ አባላት (በአብዛኞቹ የመከላከያ መኮንኖች) እንዳይወድቁና ተንጠልጥለውም ቢሆን እያለፉ እንዲመረቁ እገዛ ይደረግላቸዋል። ቢያንስ "ር" ይሰጣቸዋል። መከላከያ ለአንድ አባሉ 20ሺህ ብር እየከፈለ የአድማስ ኮሌጅን ገቢ ሲያጠናክር ተማሪዎቹ ደግሞ የድጎማ ማርክ እየተሰጣቸው ዲግሪ ይይዛሉ።

መቀሌ ዩኒቨርሲቲ ውስጥ "መስማት የተሳናቸው" የሚል ቅፅል ስም ያገኘ አንድ ክፍል አለ። እነ ሃለቃ ፀጋይና ሌሎች ባለስልጣናት የሚማሩበት ነበር። ሃለቃ ፀጋይ "መስማት የተሳናቸው" ክፍል ውስጥ በድብቅ ተምሮ ጨርሶ በማእረግ መመረቁን በሚዲያ ሰምተናል። አንድ ሰው በማንኛውም እድሜ ተምሮ እውቀቱን ማሻሻል ከቻለ ሊበረታታ ይገባል። ራስህን ማታለል ግን ከእብደት የማይተናነስ በሽታ ነው። የወያኔ ሰዎች በትምህርት ዙሪያ የሚፈፀሟቸውን ወንጀሎች ስለለመደቸው በቀላሉ ሊመለከቷቸው በቅተዋል። ሳትማር የስርቆት ዲግሪ መያዙን ከጉምሩክ ኮንቴይነር ያለቀረጥ የማስገባት ያህል ቀላል አድርገው አዩት። ህወሃት ቤት ይሰጥሃል፤ መኪና ይሰጥሃል፤ መሬት ይሰጥሃል፤ የፈተና መልስም ይሰጥሃል!

በደርግ ዘመን ዜጎቻችን ወደ ህንድና ራሺያ ተጉዘው ሳይማሩ ዲግሪ እየገዙ ይመጡ እንደነበር እናውቃለን። የመንግስቱ ሃይለማርያም ወንድም "ዶክተር" ጥላሁን አንዱ

ነው። ታምራት ፈረደም የሃሰት ዶክተራት ዲግሪ መያዙ ይታወቃል። በገዛ ሃገራችን፤ የገዛ ዜጋችንን ፎርጅድ ዲግሪ እንዲይዝ በመንግስት ደረጃ ማበረታታት ግን ትውልድን የሚገድል ዘር መዝራት ማለት ይሆናል። አስተሳሰቡ ብቻውን እንደ ተሰቦ ተሰራጭቶ ባጭር ጊዜ እንደ ልማድ ሊስፋፋ የሚችል በሽታ ነው። ምናልባትም ፖለቲካዊ አላማ ያለው ጄኖሳይድ ተብሎ ሊጠራ የሚችል ወንጀል ነው። የዚህ ወንጀል አመንጨፍ አስፈፃሚ ከነበሩት አንዱ ጀቤ ነው። ንስሃ እንኳ ሳይገባ የከፍተኛ ትምህርት ተቋም ውስጥ በመምህርነት እንዲሰራ ፈቅደውለታል...

የግንቦት 7 ሬድዮ 2001 ላይ የጄኔራሎችን የሃብትና የስልጣን ድልድል መረጃ ይፋ ሲያደርግ ብዙዎች መደንገጣቸውን ታዝቤያለሁ። ርግጥ ነው ያስደነግጣል። መደንገጥም መልካም ነው። እውነታው ግን ከዚያም የከፋ ነበር። ከህወሃት ባሻገር ያሉ ዜጎች ያገኛትን ስልጣን ይዘው እየቀጠሉ ያሉት ከውርደት ጋር ጭምር ነው። "ለህወሃት ካድሬዎች ያዳላል" በሚባለው የስልጣንና የማእረግ ድልድልም ቢሆን ደስተኛ ያልሆኑ በርካታ የህወሃት አባላት አሉ። በኩሎኔል ደረጃ ያሉ የህወሃት መኮንኖች "ተበድለናል" የሚል ከፍተኛ ቅሬታ ያቀርባሉ።

"በርሄ ሻእቢያ" የተባለ አንድ የህወሃት ኩሎኔል የስልጣን ድልድል ከተደረገ በሁዋላ በአንድ ግምገማ ላይ (1990) አባዱላና ባጫ በተገኙበት የመኮንኖች ስብሰባ እንዲህ ሲል ቅሬታውን አቅርቦ ነበር፤

"እኛ (ህወሃት ማለቱ ነው) ተዋርደናል። የኛ ምርኮኛ የነበሩ፤ ዳቦ ቆጣሪ የነበሩ፤ የጄኔራልነትን ማእረግ ሲያገኙ እኔ ኮሎኔል ነኝ!"

(የኢትዮ - ኤርትራ ጦርነት በመካሄድ ላይ ባለ ኮሎኔል በርሄ የሰራዊት ነርስ ውስጥ አዲስ ተማሪ ከነበረች ሴት ጋር ፍቅር ጀመረ። የልጆቹ እናት ይህን በመሰማቷ በAK47 በአራት ጥይት ጁላው ራሷንም አጠፋች። ሁለቱንም እዚያው አዲስ አበባ እያለቀሰን ቀበርናቸው ሚስቲቱ በጣም ጥሩ ሰው

ነበረች። ትዳሯንና ልጆቿን ትወድ ነበር። በርሄም ቢሆን መጥፎ ሰው አልነበረም። በርግጥ ባልጓል። እንደ አብዛኛው ከፍተኛ መኮንን ባልጓል። ሚስቱም ግን ነባር ታጋይ ነበረች። ጠመንጃ ነበራት። ተናደደችና ገደለችው። ከህብረተሰብ አስተሳሰብና ከሚሰቶች ባህላዊ ትእግስት ጋር አትተዋወቅም ነበር...)

* * *

ከወያኔ የአብሪትና የአለማወቅ ታሪኮች መካከል የኩሎኔል ሲሳይ አመዴ አሟሟት ተጠቃሽ ሊሆን የሚችል ነው። ከህወሃት የአመራር አባላት የአንዱ ወንድም (ቢተው በላይ) የነበረው ሲሳይ በትግሉ ወቅት የጉና ክፍለ ሰራዊት አዛዥ ነበር። ከደርግ ውድቀት በሁዋላ ሲሳይ የኢትዮጵያ አየር ሃይል መስሪያ ቤት ውስጥ የሂሊኩፕተር አፕራሽን አዛዥ ሆኖ ተመደበ። ይህ ስልጣን ሲሰጠው ግን ኩሎኔል ሲሳይ ሂሊኩፕተር ላይ ተሳፍሮ ያውቃል እንጂ ስለ ሂሊኩፕተር አንዳችም እውቀት አልነበረውም። በመሆኑም የሲሳይ ስህተት እንደ ጋዜጣ በ"ማረሚያ" ሊጠገን ባለመቻሉ ህይወቱን ከፈለ። ታሪኩ እንዲህ ነበር...

ኩሎኔል ሲሳይ አመዴ የውጊያ ሂሊኩፕተር አዛዥ መሆኑ ካልቀረ ተብሎ ሂሊኩፕተር የማብረር ትምህርት መከታተል ይጀምራል።

አሰልጣኞች የደርግ ተሸናፊ መኩንኖች ነበሩ። ሰልጣኞች ደግሞ አሸናፊዎች። መምህራን ከልብ ሊያስተምሩ አልቻሉም። ተማሪዎች ደግሞ በመምህሩ ላይ የበላይነት ካላሳየሁ ይላሉ። አስተማሪ ደፍሮ ተማሪውን አይናገረውም። በመሆኑም በመማር ማስተማሩ ሂደት የትምህርት ጥራት ወደ ታች አሽቆልቄሎ መሬት ወርዶ በቂጡ ዘጭ! አለ። ከሲሳይ መምህራን አንዱ ሻምበል እሸቱ ገመቹ ይባላል። ሲሳይ የዚህ ሰው አለቃ ሆኖአል። የትምህርት ክፍለ ጊዜው ሲያልቅ ሲሳይ እያሸቆጠቆጠ መምህራኖቹን ያዛል። ተማሪ የአስተማሪው አለቃ ሆኖ መዋሃድ የሚቻል አልነበረም። አየር ሃይል እንደ ህክምና ሙያ ጥብቅ ዲሲፕሊን የሚጠይቅ መስሪያ ቤት ነው። በጥንቃቄ ጉድለት ህይወት ሊጠፋ ይችላል። በመሆኑም በትምህርትና በስልጠና ሂደት ድክመት ላላየ ተማሪ አስተያየትና የድጎማ ውጤት

የሚታሰብ አይደለም። በዚያን ወቅት ግን መምህራን ሲሳይን "አልቻልክም! ወድቀሃል! ቻው" ሊሉት አይችሉም ነበር። ሻምበል እሸቱ ገመቹ ይህን ቢያደርግ "አነግ ነህ!" እንዳይባል ይሰጋል። ስለዚህ መምህራን ሁሉ ሲሳይን እሹሩ እያሉ የሂሊኩፕተር ተዋጊ ለማድረግ መከራቸውን እያዩ ነበር።

ይህ በእንዲህ እንዳለ የኤርትራ ጦርነት ተከሰተ። ከእለታት አንድ ማለዳ ወደ ቡሬ ግምባር ሂሊኩፕተር እንዲላክ ትእዛዝ መጣ። ኩሎኔል ሲሳይ ባስቸኳይ ሻምበል እሸቱን ያስጠራል። ሻምበል እሸቱ ገመቹ ግን በአካባቢው ሳይገኝ ቀረ። ምናልባት ሻይ ለመጠጣት ወደ ክብብ ጐራ ብሎ ሊሆን ይችላል። ወዲያ ወዲህ በማለት እሸቱን ማፈላለግ በተቻለ። ሲሳይ ግን ያን አላደረገም። እራሱ ወደ ሂሊኩፕተር ገብቶ ቀስቀሳት። በህጉ መሰረት ሲሳይ የበረራ ትምህርቱን ያልጨረሰ እንደመሆኑ ሂሊኩፕተር ብቻውን ይዞ መሄድ የሚፈቀድለት አልነበረም። እሱ ግን የሂሊኩፕተር ውጊያ አፕራሽን አዛዥ ስለሆነ ያን እንዳያደርግ የሚከለክለው አልነበረም። ልክ እንደ ሚኒ ባስ ሂሊኩፕተርን አስነስቶ ወደ ቡሬ ግምባር ጭልጥ አለ። ሂሊኩፕተር እየነዱ መሄድና እየነዱ መዋጋት ግን ለየቅል ነበሩ። ገና ቡሬ ከመድረሱ የሻእቢያ ፀረ አይሮፕላን ሚሳይሎች "እንኳን ደህና መጣህ!" ሲሉ የሞቀ አቀባበል አደረጉለት። ሲሳይና ጓደኞቹ ከሂሊኩፕተራቸው አየር ላይ ጋዩ። ወርደውም አሰብ ላይ ተከሰከሱ። የኤርትራ ወታደሮች ሂሊኩፕተርን ሲፈትሹ ሰዎቹ በመቃጠላቸው ማንነታቸውን ለመለየት የሚቻላቸው አልነበረም። የጦር አይሮፕላን አብራሪዎች ግን ከብረት የተሰራች መታወቂያ አላቸው። ያንን የብረት መታወቂያ ሲፈልጉ "ሻምበል እሸቱ ገመቹ" የሚለውን ያገኛሉ። ምክንያቱም እሸቱ ለበረራ ዝግጁ ስለነበር የብረት መታወቂያውን እዚያው ትቶአት ኖሮአል። በነጋታው የኤርትራ ሬድዮ ሻምበል እሸቱ ገመቹ የተባለ ፓይለት ከሂሊኩፕተሩ ተመቶ መውደቁን ዜና ሲያውጅ ሻምበል እሸቱ በሞቀ አልጋ ውስጥ ነበር። በዚያን ጊዜ የመስሪያ ቤቱ አዛዥ ጀቢ ነበር።

* * *

1997 ህዳር ወር ላይ ጀኔራል ሳሞራ የእዝና

የመከላከያ የፖለቲካ ሃላፊዎችን አስቸኳይ ስብሰባ ጠራ። የተሰብሳቢው ቁጥር ወደ 20 ይጠጋ ነበር። የ1997 ምርጫን ታሳቢ አድርጎ ነበር ሳሞራ ስብሰባውን የጠራው።

ስብሰባ በሰራዊቱ ውስጥ ምን ዓይነት የፖለቲካ ስራ መስራት እንዳለባቸው መመሪያ ሰጠ። ነጥቦቹ የታወቁ ነበሩ።

‘ሰራዊቱን ለህገመንግሥቱ ታማኝ ማድረግ! ስልጣን ላይ ያለውን መንግሥት ትእዛዝ ማክበር! የብሄር ብሄረሰቦችን መብት ማክበር!’

ጄኔራል ሳሞራ የኩስ፣

“በእነዚህ መሰረታዊ ጉዳዮች ላይ በመመርኮዝ ሰራዊቱ ውስጥ የፖለቲካ ግንባታ ማካሄድ አለብን” ሲል ማብራሪያውን አጠቃለለ።

በዚህ ወይይት ከተሳተፉት አንዱ የነበረው ኮሎኔል አለበል አማረ አንድ ጥያቄ አነሳ፣

“ከእነዚህ ነጥቦች በተጨማሪ ሰራዊቱን ስለ ሃገር ፍቅር ብናስተምረው፣ የሰራዊቱን ሰብእና የምንገነባበት መሰረትም ኢትዮጵያና ኢትዮጵያዊነት ቢሆን አይሻልም ወይ?”

ሳሞራ ጥያቄውን ለውይይት አቀረበው፣

አከለ አሳየ እና ሃሰን ኢብራሂም የተባሉ ሁለት ጄኔራሎች በየተራ “ጠቃሚ አሳብ ይመስለናል” ሲሉ ተጨማሪ አስተያየት ሰጡ። በተቃራኒው ደግሞ ጄኔራል አብርሃ አረፈ፣ ጄኔራል መሃሪ ዘውዴ፣ ጄኔራል ኤፍሬም ባንጌ እና ሌሎችም በየተራ እየተነሱ የኮሎኔል አለበልን አሳብ አምርረው ተቃወሙ፣

“እኛ የታገልነው ለኢትዮጵያ አንድነት አይደለም። ለየብሄራችን ነፃነት ነው የታገልነው። ይህን ያረጀ ያፈጀ የነፍጠኞች የማታለያ ፕሮፓጋንዳ አንቀበልም። ነፍጠኞች ተስፋ ቢስ ፍላጎታቸውን ኢትዮጵያና ኢትዮጵያዊነት በሚል ስውር መርዝ ሊጭኑብን ይፈልጋሉ!”

ተቃውሞ ጎረፈ። ቁጣ ጭምር ነበር። ሳሞራ የኩስ የወረደውን የውግዘት ዶፍ በፈገግታ ሲያስተናግድ ከቆየ በሁዋላ እንዲህ ሲል አሳረገው፣

“ምንም ተጨማሪ መስጠት አያስፈልገኝም። ኢትዮጵያ፣ ኢትዮጵያዊነት፣ የሃገር ፍቅር የሚሉት ቃላት የነፍጠኞችን ህልም የተሸከሙ ማደንዘዣዎች ናቸው። ይህን አሳብ እዚህ ያራመዱት መከንኖች ችግርም ነፍጠኛነት ነው”

* * *

ጄኔራል ተስፋዬ ሃብተማርያም የሚባሉ ሰው ታውቃላችሁ? “የጦር ሜዳ ውሎ” የተባለ መፅሃፍ ያሳተሙ፤ በሶማሊያ ጦርነት የጀግና ሜዳሊያ ተሸላሚ፤ ኢትዮጵያዊ ቆፍጣና የጦር ሰው ናቸው።

የኢትዮ-ኤርትራ ጦርነት እንደፈነዳ ወያኔ፣ “ሆዳም” እና “ፈራ” እያለ ያላግጥባቸው የነበሩ የጦር መኮንኖችን በባትሪ ወደ መፈለግ ገብቶ ነበር። ጄኔራል ተስፋዬ የመጀመሪያው ተፈላጊ ሰው ሆኑና ለግዳጅ ወደ ትግራይ ተላኩ። ትግራይ ውስጥ ቤየራ ከተባለ ቦታ ከኮሎኔል በላይ ወታደራዊ ማእረግ ያላቸው 40 ያህል የወያኔ መኮንኖችን እንዲያሰለጥኑ ግዳጅ ተሰጣቸው። ጄኔራሉ ደርግ እንደወደቀ ለሶስት አመታት በወያኔ ታስረው የነበረ ቢሆንም፣ “መቼም ሃገር አደጋ ላይ ወድቃለች” ብለው በማመናቸው የወያኔን ጥሪ ተቀበሉ። ጄኔራሉ ከዚያ በፊት ስለ ወያኔ የጦር መሪዎች በቂ እውቀት የነበራቸው አይመስለኝም። የትም አገር ይሁን የት ግን አንድ ኮሎኔል ቢያንስ መሰረታዊ የሆነ የወታደራዊ ሳይንስ እውቀት ሊኖረው ይችላል ተብሎ ይገመታል። ጀግንነትና የወታደራዊ ሳይንስ እውቀት ለየቅሉ ናቸው። የወያኔ ከፍተኛ መኮንኖች አብዛኞቹ ጀግንነቱን ባያጡትም መሰረታዊ የሆነ የውትድርናና የአዛዥነት እውቀቱ ግን አልነበራቸውም። ጄኔራል ተስፋዬ በመጀመሪያው ቀን የትምህርት ክፍለ ጊዜ አንዲት ቀላል ጥያቄ በመጠየቅ ገመገሟቸው፣

“ማጥቃት ማለት ምን ማለት ነው?”

ወዲ እምበይተይ የሚባል ኮሎኔል እጁን አውጥቶ ማብራሪያ መስጠት ጀመረ፣

“ማጥቃት ማለት በሻእቢያ የተወረረብንን ሌላዊ መሬታችንን ለማስመለስ የምናደርገው ፍትሃዊ ጦርነት...”

ጄኔራል ተስፋዬ አቋረጡት፣

“በቃህ! ቁጭ በል!”

ከዚያም ሲንሳራደዱ ቆዩና፣

“አይ ኢትዮጵያ!” ሲሉ አማረሩ።

እኛም እንዲህ ሲሉ የመጀመሪያውን ትምህርት ሰጡ፣

“ማጥቃት ማለት ጠላትን ደምስሶ መሬትን መንጠቅ

ማለት ነው። አባታ!

አያያዙናም እንዲህ ሲሉ አክሉ፤

“የመለሰን ፕሮፓጋንዳ ርሱት። እናንተ ወታደሮች ናችሁ። ‘ሉአላዊነት’ ፍትሃዊ ጦርነት በሻእቢያ የተወረረ መሬት...ይሄ ሁሉ እናንተን አይመለከትም። ወታደራዊ ሳይንስ ሙያ ነው። መጀመሪያ ሙያውን ማወቅ አለባችሁ። ሉአላዊነትህ ቢደፈርም ባይደፈርም ብትወረርም ባትወረርም አጥቃ ከተባልክ ታጠቃለህ!”

* * *

አጤ ቴዎድሮስ ተዋበች የተባለች ባለቤታቸውን በሞት የተነጠቁ ጊዜ ችሎት አቁመው ተከታዮቻቸውን እንዲህ ሲሉ ጠይቀው ነበር፤

“ወይ ፍረዱልኝ! ወይ ፍረዱብኝ! ባልና ሚስት አንድ አምሳል ናችው። ሚስቴን የሰደበ እኔን ሰደበ ማለት ነው። ነውም አይደል?”

“ልክ ነው” የሚል ድምፅ አስተጋባ።

“ምን ጥርጥር አለው?” የሚል ታከለ።

ችሎቱ ላይ በጥፋተኝነት ተይዘው ወደ ቀረቡት ተከላሾች እያመለከቱም እንዲህ ሲሉ ቀጠሉ፤

“እነዚህ ሰዎች ተዋበችን ከባድ ስድብ ሰድበዋል። ፍርድ ሰጡኝ? ወይ ፍረዱልኝ!? ወይ ፍረዱብኝ!?”

“ሞት!” የሚሉ ፍርዶች አስተጋቡ።

ስለዚህ የተዋበችን አስከሬን የሰደቡ ወታደሮች ላይ ሞት ተበዩ። በአስቃቂ ሁኔታም ወደ ገደል ተወርውረው እንዲሞቱ ተደረገ። የአጤ ቴዎድሮስ ውድቀት የጀመረው በዚያን እለት መሆኑ ይነገራል። እነዚያ ወታደሮች በተገደሉበት በዚያን ሌሊት 100 ወታደሮች ከብልለው አደሩ። አጤ ቴዎድሮስ ቋራ ላይ 50 ሰው ይዘው የትጥቅ ትግል ከጀመሩበት እለት አንስቶ ይህን ያህል ቁጥር ያለው ወታደር ሲከዳቸውም የመጀመሪያ ጊዜው ነበር። በርግጥ ይህን የቴዎድሮስ ስህተት ልንመዝነው የሚገባው፤ አጤ ቴዎድሮስ የነበሩበትን ዘመን ግምት ውስጥ በማስገባት ነው። ከ100 አመታት በሁዋላ መለስ ዜናዊ ይህንን የቴዎድሮስን የህግ አልባነት ድርጊት እየደገመ ይገኛል።

በ1998 የመከላከያ የአምስት አመት እቅድ ውይይት የተካሄደው በፕላዝማ የቪዲዮ መረብ አማካይነት ነበር። ከስብሰባው ተካፋዮች አንዱ የነበረ አበበ ገረሱ የተባለ ኮሎኔል እንዳጫወተኝ መለስ ዜናዊ ከቤተመንግስት ሆኖ ውይይቱ ላይ ተሳትፎ ነበር። ከፍተኛ መኮንኖች ኮንፈረንሱን መቀሌ፤ ባህርዳር፤ ሃረርና አዲሳባ ሆነው ይከታተሉት ነበር። ከአንዱ አቅጣጫ እንዲህ የሚል ጥያቄ ለመለስ ዜናዊ ቀረበለት፤

“የመከላከያ አመራር ዝርዝርክ ነው። ገንዘብ አባካኝም ነው። ስለዚህ ጉዳይ ርስዎ ምን ይላሉ?”

መለስ ግልፅና አጭር ምላሽ ሰጠ፤

“የመከላከያ አመራር አካባቢ ገንዘብ የማባከንና እንደተባለው የመዝረከረክ ችግር ሊኖር ይችላል። ቢሆንም አመራሩ የህገመንግስቱ የቁርጥ ቀን ልጅ መሆኑን ሁለት ጊዜ አስመስክሮአል። የመጀመሪያው በህወሃት መከፋፈል ወቅት ሲሆን፤ ሁለተኛው በምርጫ 97 ግርግር ጊዜ ነው። የመከላከያ አመራር በሁለቱ ወሳኝ ጊዜዎች ያሳየው ብቃቱ ከደካማ ጎኑ ይልቅ ሚዛን ይደፋል። የመከላከያ አመራር ምንም ቢቀጥን ጠጅ ነው...”

የመከላከያ ሰራዊት የብቃት መለኪያ የመለሰን ስልጣን ከመጠበቅ አንፃር ብቻ የሚለካ መሆኑን መለስ ግልፅ አደረገ።

ልቡና አንጎሉ በእብሪት የተሞላ ሰው የማዳመጥ ችሎታውን እያጣ የሚሄድ ሲሆን፤ ዝንባሌውም መናገር ብቻ ይሆናል። የራሱ ድምፅ መልሶ ጆሮው ላይ እስኪጮህበት ድረስ ስለ ራሱ ውዳሴ ከንቱ ያበዛል። እዚህ ደረጃ ላይ የደረሰ ሰው ወደ ሁዋላ ተመልሶ የራሱን ሚዛን ለመረዳት በእጅጉ ይቸገራል። እብሪት ወደ ድንቁርና ገደል ይዞ የማሽቆልቆል ጠባይም አለው።

አንቶን ቼኮቭ የተባለው የሩሲያ ደራሲ በዘመኑ የነበሩ ሃኪም ጓደኞቹን እንዲህ ሲል ተችቶአቸው ነበር።

“...ከ40 አመት እድሜያቸው በሁዋላ ከጤና መፅሄት በቀር ሌላ ማንበብ አይጅም። በመጨረሻም የበሽታዎች ምንጭ ሁሉ ብርድ ነው ብለው ይደመድማሉ”

- 9 -

የወያኔ ምስጢሮች

ሰይጣን ሰለጠነ
 ቀንዶቹን ነቃቅሎ፣ ጭራውንም ቆርጦ...
 ዘመናዊ ሆነ
 ፊደል ቆጠረና፣ ዳዊትም ደገመ፣
 ውዳሴ ማርያምን፣ አንቀፀ ብርሃንን፣ አጠና ፈፀመ፣
 ግና ተቸገረ፣ እንዲያው በየእለቱ፣
 ጨርሶ አላወቀም፣ ለማን እንደሆነ ምና ፀሎቱ፣
 ቢጨንቀው ጊዜና፣ ቆይቶ ሰንብቶ፣
 ክርስትያን የሆነ አንድ ሰው አግኝቶ፣
 ተወዳጅውና ብሶቱን ነገረው፣ ሁሉንም ዘርዘሮ፣
 በጣፊጦ ቋንቋ፣ በውነት አሳምሮ፣
 “አትቸገር!” አለው፣ ክርስትያን ወዳጁ አፅናናው መልሶ፣
 ሰይጣኑ ካሰበው አለመጠን ብሶ፣
 “ይህስ ቀላል ነገር፣ ችግርም የለው፣
 እንደኛው ክርስትያን ሆንክ ማለት ነው”

(ግጥም - ዮሃንስ አድማሱ)

“የወያኔ ምስጢሮች” በሚለው በዚህ ርእስ አንድ ሙሉ መፅሃፍ መፃፍ በቻልኩ ነበር። አጀንዳዎቹ ግን ተደጋጋሚ ይሆናሉ። “የወያኔ አመራር አባላት ገንዘብ እየዘረፉ በውጭ ሃገር ባንኮች ያከማቻሉ፤ አለያም ሰው ይገድላሉ” የሚል ዜና ምስጢር አይደለም። ምንጊዜም የትረካ ትኩረቴ ሰው መግደላቸው ሳይሆን ሰው የሚገድሉበት መንገድ ላይ ነው። ገንዘብ መዘረፋቸው ሳይሆን ገንዘብ ለመዘረፍ የሚጠቀሙበት ስልት ነው። በዚህች አጭር አንቀፅም ይህን መሰል አንዳንድ ነጥቦችን አወጋለሁ...

ሚያዝያ አጋማሽ 2002 የኢህአዴግ ስራ አስፈፃሚ

ኩሚቱ አባላት አዲሳባ ላይ ስብሰባ ማድረጋቸው ወሬው ሾልኩ ወጥቶ ነበር። ስብሰባው አስቸኳይ የነበረ ሲሆን በአጀንዳ የተያዘ አልነበረም። መለስ ለፖሊት ቢሮ አባላቱ ቀልድ የሚመስል አንድ ግዙፍ ጥያቄ አቀረበ፤

“የ2002 ምርጫ እየተቃረበ መጥቷል። ስለዚህ ይህ የኢህአዴግ አመራር አካል መቀጠል አለበት ወይስ የለበትም?”

አያያዘና አከለበት፤

“...የት ድረስ ነው የምንቀጥለው? የት ድረስ መሄድ እንችላለን? ግልፅ በሆነ መንገድ እንወያይበት። ተወያይተንም የአብዛኛውን ውሳኔ እናሳልፋለን”

በቅድሚያ ጥያቄ አዘል አፋብ የተሰነዘረው ከህወሃት ወገን ነበር። እየተቀባበሉ እንዲህ አሉ፤

“በመሰረቱ ስልጣን እንልቀቅ ብንል የሚረከብን አለ ወይ? ሊረከብን የሚችለው የተዘጋጀ ሃይል ማነው? በዙሪያችን በጣላት ተከበናል። በዚህ ሁኔታ ላይ ሆነን በቀላሉ የስልጣን ሽግግር ማድረግ ይቻላል ወይ? የተጀመሩት የልማት ስራዎችስ አይቋረጡም ወይ?”

በመቀጠል ተፈራ ዋልዋ አስተያየት ሰጠ።

ተፈራ ረዘም ያለ ዲሲኦር ቢጤ ያሰማ ሲሆን፤ ጭማቂው እንዲህ ነበር፤

“ረጅም ጊዜ በስልጣን ላይ ቆይተናል። እድሜያችንም ገፍቶአል። እያረጀን ነው። ሃገሪቱን በመምራት ረገድም ተሳክቶልናል ማለት አይቻልም። እኔ በበኩሌ በቅቶኛል። እናንተ ባትለቁም እኔ ስልጣን ላይ የመቆየት ፍላጎት የለኝም...”

በረከት ስምዖን በመቀጠል፤

“መልቀቅ አለብን” ሲል ተፈራን ደግፎ ተናገረ “... ሌላውም ይሞክረው። አምባገነን እየተባልን እንወገዛለን። ሰርተንም አልተመሰገንንም። እኛ የቆምንበትን እሳት ሌላውም ይሞክረው። ምናልባትም እኛ አፍንን ይዘነው ይሆናል እንጂ ከስር ጠንካራ አመራር ሊወጣም ይችላል። እንግዲህ ስትራቴጂውን ነድፈናል። በተነደፈው ስትራቴጂ ደግሞ የልማት ስራውን በተቻለ አቅም ሞክረናል። ጉልበት ያለው ደግሞ ስልጣኑን ይረከብና ይቀጥለው። ህወሃቶች ስልጣን ላይ ለመቆየት ብትወስኑ እንኳ እኛ ብአዴኖች ስልጣን መልቀቁን እንመርጣለን...”

በዚህ ውይይት የህወሃት ፖሊት ቢሮ አባላት ለሁለት ተከፍለው ነበር። “እንልቀቅ”፣ “የለም አንለቀም” በሚል ክርክር ቢጤ አስምተዋል። የአህዴድና የደቡብ ፖሊት ቢሮ አባላት በቁጥር እኩል ውክልና የተሰጣቸው ቢሆኑም አንዳችም ቃል አልተነፈሱም።

በመጨረሻ መለስ፣ “ሰልጣናችንን እንልቀቅ” የሚለውን ወገን ደግፎ አስተያየት ሰጠና አጀንዳውን በድምፅ ብልጫ ዘገት። “የተዘጋጀ የሚረከበን ሃይል ስለሌለ ሰልጣን መልቀቅ የለብንም” ያሉ ሶስት ሲቀሩ፣ ቀሪው “ሰልጣናችንን እንልቀቅ” የሚለውን ደገፈ።

በክርክሩ ወቅት “ሰልጣን መልቀቅ የለብንም” ያሉት የህወሃት ወገኖች በመከራከሪያነት ካቀረቡት ነጥብ ዋናው “ሻእቢያ ሰልጣን ላይ እያለ ሰልጣን ከለቀቅን ሃገሪቱን በእጅ አዙር ይቆጣጠራታል” የሚል ነበር። ለዚህም የመከራከሪያ ነጥብ አንድ ማሰሪያ ተበጀለት።

ይህም “እኛ ሰልጣን ከመልቀቃችን በፊት በማንኛውም መንገድ ሻእቢያ ከሰልጣኑ መወገድ አለበት” የሚል ሆነ። ሻእቢያን እንዴት ማስወገድ እንደሚቻል ግን አልተገለፀም። ‘በጦርነት ወይስ በመፈንቅለ መንግስት?’ ለሚለው ጥያቄ ምላሽ ሳያስቀምጡ ስብሰባው ተቋጨ።

በዚህ የፖሊት ቢሮ ስብሰባ ከሰልጣን ለሚለቁ ባለሰልጣናት ሊሰጥ ስለሚገባ ጥቅማ ጥቅም ጉዳይም ተነስቶ ነበር። ዝርዝር ተሰርቶለት በሚኒስትሮች ምክር ቤት እንዲፀድቅና ለፓርላማው እንዲቀርብ ወስነው ተለያዩ።

ይህን የወያኔ የፖሊት ቢሮ ስብሰባ መረጃ ያገኘሁት ስብሰባው በተካሄደ በአስረኛው ቀን ግድም ነበር። መረጃውን ከአስተማማኝ ሰው በማግኘቴ ወሬውን እንደሰማሁ በትኩሱ፤

“እነዚህ ሰዎች ተቸግረዋል ማለት ነው” ብዬ ነበር። መረጃውን ተኝቼበት ካደርኩ በሁዋላ ግን የመለስና የበረከትን ቁማር ለመተንተን ጥረት አደረግሁ።

ገና ከመነሻው የፖሊት ቢሮው ስብሰባ ምስጢር እንዲህ ቃል በቃል እንዴት እኔ ዘንድ ሊደርስ ቻለ?

እኔ በቀላሉ ነበር ያገኛሁት።

ከቀድሞ የወያኔ ጓደኞቼ አንዱ ነበር ዝርዝሩን የላከልኝ። ጓደኛዬ ነባር ታጋይ ቢሆንም ከከፍተኛ አመራር

አባላት አንዱ አልነበረም። የፖሊት ቢሮውን የስብሰባ ምስጢር እንዴት ሊያገኝ እንደቻለ እንዲያብራራልኝ በነጋታው መልእክት ፃፍኩለት።

የፖሊት ቢሮ አባላቱ ስብሰባ በተካሄደ በ2ኛው ቀን በተደረገ አንድ የኩክቴል ግብዣ ላይ ተፈራ ዋልዋ በመጠጥ ተገፋፍቶ ይህን ምስጢር እንደተናገረ ጓደኛዬ አጫወተኝ።

(ጓደኛዬ ይህን እንዳጫወተኝ እዚህ በይፋ መፃፈ የሚያስከትልበት አደጋ አለመኖሩን አረጋግጫ ነው ይህን የማወጋችሁ።)

የሆነው ሆኖ ጓደኛዬ ዋሽቶአል ብዬ አላስብም። ጓደኛዬ እኔን የማሳሳት አላማ ሊኖረው አይችልም። እኔ የጋዜጠኝነቴን ስራ ትቼ በሙሉ ጊዜ የደራሲነት ስራ ላይ በመሆኔ መረጃውን ወዲያው እንደማልጠቀምበት ግልፅ ነበር። ስለሆነም ጓደኛዬ በትክክል መረጃውን ግብዣው ላይ እንደሰማው ግምት ወስኛለሁ። ተፈራ ዋልዋም የስብሰባውን ይዘት ሳይቀንስና ሳይጨምር እንዳለ ተንፍሶታል ብዬም አምኛለሁ። ተፈራ ይህንን ምስጢር ያወጣው ግን በመጠጥ ተገፋፍቶ ነው ብዬ አላምንም። ይህን ወሬ በዚያ የኩክቴል ግብዣ ላይ እንዲያወራ መለስ ዜናዊ ራሱ አዞታል። የስብሰባው አላማም ሆነ ይዘት ወሬው እንዲወራ ብቻ ነበር። አሰራራቸውን በቅርብ የማውቅ እንደመሆኔም ግምቴ ወደ እውነቱ ሊቃረብ እንደሚችል አስባለሁ።

ወያኔ እንዲወራለት የሚፈልጋቸውን ወሬዎች በምስጢር መልክ እየሾለኩ እንዲወጡ የማድረግ ልማድ እንዳለው አውቃለሁ። ለዚህ አይነት ድብቅ አላማ ያላቸው ዜናዎች ከተጋለጡት ሚዲያዎች Indian Ocean news letter የተባለው በራሪ ጋዜጣ ዋነኛው ነው። የወያኔ የፀጥታ ክፍል ተቀማጭነቱ አዲስ አበባ ላይ ሆኖ ለፈረንሳይ የሰለላ ድርጅት የሚሰራውን ጆሮ ጠቢ ማንነት አያውቁም ለማለት አይቻልም። ለገሰ አስፋው በKGB ይታማ እንደነበረው ሁሉ፤ ለተለያዩ የሰለላ ኤጀንሲዎች መረጃ የማቀበል አገልግሎት የሚሰጡ የወያኔ ከፍተኛ ባለስልጣናት መኖራቸው ግልፅ ነው። መለስ ዜናዊ ራሱ ለCIA ቢሰራ ሊያንቀን አይገባም። ሰልጣን በከዳው ጊዜ ከነቤተሰቡ መጠለያ ለማግኘትና በወንጀል ያለመጠየቅ ዋስትናውን ለማስጠበቅ ያን ሊያደርግ ይችላል። ምእራባውያኑ የሃገር ፍቅር

ሰሜት የሌላቸውን መሪዎች አፍሪቃ ላይ ለማንገስ የሚጣኩት ጥቅማቸውን ያለ እንቅፋት ለማስጠበቅ መሆኑ በግልፅ የሚታወቅ ነው።

ከዚህ ባሻገር ወያኔ ከቁጥጥሩ ውጭ ለውጭ መንግስታት የሚሰሩ ሃበሻ ሰላዮችን በሁለት መንገድ ያስተናግዳቸዋል። የመጀመሪያው ይገለብጧቸውና እንዲወራላቸው የሚፈልጉትን መረጃ ይመግቧቸዋል። (መገልበጥ ማለት ተመልሶ ለነሱ እንዲሰራ ማስገደድ ማለት ነው።) ሁለተኛው አማራጭ ያስወግዷቸዋል። (ማስወገድ ማለት በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ መግደል ማለት ነው) ከዚህ ሌላ በራሳቸው ፍላጎት ለሁለቱም ወገን የሚሰሩም አሉ። አብዛኞቹ ከፍተኛ ምሁራን ናቸው። የሲኦይኤ ሰላይ መሆናቸው እየታወቀ ሹመት የተሰጣቸው ኢትዮጵያውያን አሉ። እኔ ቢያንስ አንድ ሰው አውቃለሁ። እኔ ከማውቀው በላይ የሚያውቁ መኖራቸውንም አውቃለሁ። አንዳንድ ሰዎችን አደጋ ላይ ላለመጣል ስል እዚህ በዝርዝር ላሰፍረው የማልችለው መረጃ ሊኖር እንደሚችል መገንዘብ የሚቻል ይመስለኛል። በደፈናው ለመግለፅ ያህል ግን በተለይ የተለያዩ የተራድኦ ድርጅት ያቋቋሙ ግለሰቦች በአብዛኛው ለአንዱ ወይም ለሁለቱም ወገን ያገለግላሉ። ጠንካራ ገቢም ያገኙበታል። ከህወሃት የማእከላዊ ኮሚቴ አባላት መካከል አንዱ (ሙሉጌታ አለምሰገድ) መለስ እያወቀ ለሲኦይኤ ይሰራል። ይህ መረጃ በከፍተኛ ምስጢር የተያዘ አይደለም። እንደ ብልጠትና ጥበብ በመቁጠር በተለያዩ አጋጣሚዎች ለቅርብ ሰዎቻቸው ይናገሩታል። በዚህ ስራ ከፍተኛ ገቢ ቢያገኙበትም አላማቸውና ግባቸው ግን ገንዘብ ማግኘት አይደለም። በጥቅሉ ሙሉጌታ አለምሰገድ ለሲኦይኤ የሚልከው መረጃ የመለስ-ስብሃትን የስልጣን እድሜ የሚደግፍ ቢሆንም፤ ኢትዮጵያን እንደ ሃገር ሊጎዳት እንደሚችል አያጠራጥርም። ጉዳቱ ዛሬ ላይታይ ይችላል። እኛ በህይወት እያለን ግን ይህ መከረኛ ህዝብ የገፈቱ ቀማሽ ይሆናል። በቀጥታ ለማስቀመጥ የወያኔ ሰዎች የሃገሪቱን ብሄራዊ ምስጢርና ደህንነት ለህወሃት በሚጠቅም መንገድ እየሸጡት ይገኛሉ። የብሄረሰቦች የርስበርስ ግጭት መሬት፣ የአፈርና የውሃ ሃብቶች፣ የሶማሊያ ጣልቃ ገብነት፣ የኦጋዴን የክርሰምድር ሃብት፣ የአኝዋክና የጋምቤላ ትርምስ በሚዲያ ከምንሰማው ባሻገር የተወሳሰቡ የጥቅም ይዘት ያላቸው ናቸው።

እንግሊዛውያን ፋሺስት የተባለውን የኢጣሊያ የፖለቲካ ድርጅት ከኢትዮጵያ ይዞታው በማስወገዱ ዘመቻ እርዳታ በስጡበት ወቅት ኢትዮጵያን ወደ አምስት ሃገራት ለመከፋፈል ያደረጉት ሙከራ አልተሳካቸውም። በወቅቱ ስልጣን ላይ ያልነበሩት መላፍንት ይህን ለማስፈፀም ዝግጁ ሳይሆኑ ቀርተዋል። በዚህ ዘመን ግን የኢትዮጵያ ጠላቶች የዚህችን ሃገር ህልውና በሚፈልጉት መንገድ አዳክሞ ለመግዛት የተመቻ ለም መሬት አግኝተዋል።

ኢትዮጵያ የሃገር ፍቅር በሌላቸው ኢትዮጵያውያን ቁጥጥር ስር ናት የሚለውን አባባል ካመንኩበት ቆይቻለሁ። ህዝቡ ይህን ያውቃል። መርቶ ነፃነቱን የሚያስጨብጠው እስካላገኘ ድረስ ግን አንዳችም ምርጫ የለውም። በፖሊስ ጡጫና በሀገመንግስት ዘፈን ተቀፍድዶ ህይወቱን ይገፋል። እንግሊዞች ቻይና ላይ ኮኬይንና ሄሮይን መሸጥ እንዲችሉ ስልጣን ላይ የነበረውን መንግስት ለማስገደድ የቻሉበት አንድ ዘመን ነበር። በተመሳሳይ መለስ ዜናዊ ብብቱን ከፍቶ መሬቱንም ሆነ የክርስ ምድር ሃብቱን፤ ከዚህም ባሻገር የፀጥታ ምስጢርን ለምእራባውያን እየቸበቸበው ይገኛል። ምእራባውያን ሙጋቤን ያደርጉት እንደነበረው አቅሙ እስኪደክም ወተቱን ያልቡታል። የሚያሳካው ነገር መለስ ዜናዊ የሚታለበው ወተት የኔ አይደለም ብሎ ማመኑ ነው።

* * *

አሰፋ ማሩ 'የእንግሊዝ ሰላይ' እንደነበር ስዩም መስፍን እንደነገረኝ በቀዳሚው መፅሃፌ ገልጼ ነበር። ስዩም ያን ምስጢር የነገረኝ እኔ ለህወሃት ታማኝ ስለነበርኩ አይደለም። ጋዜጠኛ ነኝ። በአናቱ ከትግራይ ጎሳ አይደለሁምና አምኖ ምስጢር ሊነግረኝ አይችልም። ወሬው እንዲወራ ተወስኖ ስለነበር ሊሆን ይችላል በቀላሉ የነገረኝ። አሰፋ ማሩ የእንግሊዝ ሰላይ ተብሎ ሲረሸን ከሁለት በላይ የምእራባውያን ሃበሻ ሰላዮች በፍርሃት ተንቀጥቅጠው በፈቃዳቸው ራሳቸውን እንደ ገለበጡ ሰምቻለሁ። ይህ ደግሞ ከሚጠበቁ ውጤቶች አንዱ ነበር።

ወያኔ ስልጣን ሊለቅ የማሰቡ ወሬ እንዲወራለት በመፈለጉ በኮከቱል ግብዣው ላይ ወሬው እንዲሾልክ አድርጎአል። አስቂኙ ቀልድ ግን አብዛኞቹ የአመራሩ

አሻንጉሊቶች የዚህ ድራማ አካል አለመሆናቸው ነበር። የህወሃት አመራር አባላት፤

“ስልጣን እንልቀቅ”

“የለም! አንልቅም” ክርክር ድራማ መሆኑን ሊያውቁ የሚችሉበት እድል አልነበረም።

(የተሻለ፣ የተማረ፣ ያነበበ የሚባለው ዶክተር ካሱ ይላላ እንኳ ምሁራዊ ነፃነቱን ሊያስጠብቅ አልቻለም። ህወሃት በሰላይነት ካስቀመጠለት ፀሃፊው ጋር ፍቅር ይዞት ቢሮው ብቻ ሳይሆን የአንሶላ ውስጥ ምስጢሩ ሳይቀር በቁጥጥር ስር ውሎአል። አዲሱ ለገሰ እንደተምታታበት የተነሳተ አሞሌ ጨው ነው። እድሜው በብስጭት እየሟሟ አልቆ አንዲት የንስሃ ሃሙስ ብቻ ቀርታዋለች። በረከት የድራማውና የፋገራው አካል ሊሆን እንደሚችል ግልፅ ነው። “የፍየል ጃኬት የለበሰ ቀበሮ” መሆኑን የጎንደር እረኞች ገና ድሮ ነቅተውባታል። ፍየሎቹም በረከት ፍየል እንዳልሆነ ገና ድሮ አውቀዋል። ቢሆንም ያላወቁ መሰለው ቅዳሜ ዞሮ እስኪመጣ፣ አብረውት ቅጠል ይቀነጣጥባሉ። ተራቸው ሲደርስ ቀበሮው ከቅጠሉ ጋር ደርቦ እንደሚቅማቸው ያውቃሉ። በቀበሮ እስኪቃሙ ቅጠል እየቃሙ ይቆያሉ። በዚህ መሃል የበረከትን ጃኬት ለመግፈፍ የሚደፍር አልታየም ማለት አይቻልም። እየተቀደሙ አልቀዋል። የሌኒን እጣ እንዳይደርስባቸው ሰግተው ያደፈጡም ከጥቂት በላይ ናቸው...)

ወደ ነጥባችን እንመለስ...

መለስ የዚያ ስብሰባ ዝርዝር ድራማዊ ይዘት እንዲወራ ፈልጎ ነበር። ተወራለት። ወሬውም የሚፈልገውን ውጤት አስገኝቶለታል። መለስና ጓደኞቹ ከወሬው ምን ፈልገው እንደነበር ግልፅ ነው። እነ መለስ የዚያን ስብሰባ ድራማ የሰሩት በትክክል ስልጣን ለመልቀቅ ፍላጎት እንደነበራቸው እንዲታመንላቸው ብቻ ነበር። ሁዋላ፤ “ፓርቲያችን ከለከለን” ብለው ለማመካኘት እንዲመቻቸው ቀደም ብለው ይህችን “የሾለከች” ምስጢር በተኑ። እርግጥ ነው እኛ ደቂቃን ለጊዜው ብንሸወድ እንኳ ዞሮ ዞሮ እናውቃቸዋለን። በገንዘብ እየደጎሙ እዚህ ያደረሷቸውን ምእራባውያን ግን አታለውበት ሊሆን ይችላል....

* * *

እነግ ከምርጫ 84 ራሱን ባገለለ ማግስት ተፈራ ዋልዋ ከ150 በላይ የምንሆን የአዲሳባ ክልል ካድሬዎች፣ ጋዜጠኞችና የመምሪያ ሃላፊዎችን ሰብስቦ እንዲህ ሲል መመሪያ ሰጠን፤

“የእነግ ሰራዊት ብዛት ከ50 ሺህ በላይ መሆኑን ከተማ ውስጥ በሰፊው አውሩ። ላገኛችሁት ማንኛውም ሰው በእግረ መንገድ ወሬ እያደረጋችሁ ስለ እነግ ሰራዊት ሃያልነት ንገሩ!”

በወቅቱ ተፈራ ዋልዋ ይህን ወሬ እንድናወራ ለምን እንደፈለገ አልገባኝም ነበር። ምስጢሩን የተረዳሁት ከሶስት ሳምንታት በሁዋላ ነበር። እንደተፈለገውም ወሬው በከተማዋ ውስጥ በአጭር ጊዜ ውስጥ በሚፈለገው ጸረጃ ሊሰራጭ በቅቶ እንደነበር አስታውሳለሁ። ስብሰባው ላይ ካልነበሩና የኢህአዴግ አባል ካልሆኑ ሰዎች ጭምር ወሬው ተመልሶና ተጨማሪ በት ለኔ ደርሶኝ ነበር።

“ሰማህ ወሬውን” አለኝ አንዱ በሶስተኛው ቀን አካባቢ።

“የምን ወሬ?”

“የእነግ ሰራዊት ካምፑን ለቆ ሊወጣ ነው ይባላል። 75 ሺህ የታጠቀ ሰራዊት አላቸው ነው የሚባለው። ለኢህአዴግ ከባድ ይሆንበታል። ቢያንስ መላ ኦሮሚያን ሊቆጣጠሩ ይችላሉ እየተባለ ነው።”

ሌላው ደግሞ፤

“ምንድነው ባክህ የሚሰማው?”

“ምን ሰማህ?”

“ወጣት ኦሮሞዎች በብዛት እነግን ለመቀላቀል ወደ ጫካው እየጎረፉ ነው ይባላል። ገላሳ ድልቦ ራሱ ነው አሉ የሚመራቸው። ይህች ሃገር ከጦርነት መላቀቅ አልቻለችም። ሃገሪቱ በእሳት መቀጣጠል ነው። አወይ መከራ! እንደ ሩዋንዳ እንዳንሆን ብቻ!”

እኔ ስብሰባው ላይ እንደነበርኩ ያላወቀ የወያኔ አባል ለኔው መልሶ እንዲህ አለኝ፤

“የእነግ ሰራዊት ከኢህአዴግ ጋር የሚመጣጠን ቁጥር አለው ይባላል። ከባድ ውጊያ የሚቀርልን አይደለም።”

ወሬው ሲባከና ሲጋገር ከሰነበተ በሁዋላ ሚስጥሩን ደረሰኩበት። በርግጥም እንደተወራው የእነግ ሰራዊት ካምፑን ለቆ ወጣ። ምንም ሊያደርግ የሚችል ግን አልነበረም። የእነግ

ሰራዊት ሰፍረውባቸው የነበሩ ካምፖች በሙሉ ቀደም ብለው በሶስት ዙር የቀለበት ከበባ ስር ነበሩ። ከካምፕ ወጥተው ለመግደያ ምቹ ከሆነ ሜዳ ላይ ሲገቡ በድምፅ ማጉያ ጠመንጃቸውን እንዲያወርዱ ተጠየቁ።

የተፈፀመው በጀግንነት ወይም በፈሪነት መለኪያ የሚመዘን አልነበረም። ባጭሩ የአነግ ሰራዊት ሊዋጋ የሚችልበት ሁኔታ ውስጥ አልነበረም። ሰራዊቱን የሚመራ የተደራጀ ሃይልም አልነበረም። እየተካሄደ ስለነበረው የፖለቲካ ሽኩቻም ሰራዊቱ በቂ ግንዛቤ አልነበረውም። ሰራዊቱ በዚህ ሁኔታ ላይ ሆኖ ከባድ መሳሪያ በተጠመደበት ሜዳ ላይ ተገኘ። የህወሃት ወታደሮችም ቢሆኑ በዚህ ሁኔታ ላይ ቢገኙ ተዋግተው ውጤት ሊያመጡ አይችሉም ነበር። በመሆኑም የአነግ ሰራዊት በጀብደኛነት ህይወቱን ማጣት አሊያም ጠመንጃውን አውርዶ መማረክ ቀሪ አማራጮቹ ነበሩ። የአነግ ሰራዊት በዚህ መንገድ ጠመንጃውን አውርዶ ከተማረከ በሁዋላ ግን ብሶት የወለደው “ጀግናው” መለስ ዜናዊ በቴሌቪዥን መስኮት ቀርቦ እንዲህ ሲል ተመዝግቧል። አሊያም ባዲሳበቤ ቋንቋ መለስ እንዲህ ስትል ጉራዋን ቸረቸረች፤

“ሰሞኑን ከተማ ውስጥ ሲወራ እንደ ነበረው የአነግ ሰራዊትን መቆጣጠር ለኛ አስቸጋሪ አልነበረም። ውጊያ አካሄድን ማለትም አይቻልም። የአነግን ሰራዊት በቁጥጥር ስር ለማዋል የፖሊስ ስራ ብቻ ነበር የሰራነው።”

ሚዲያዎችም አይናቸውን በጨው አጥበው፤ ጀርአቸውን በጥጥ ደፍነው እንዲህ እያሉ የህዝቡን ጀሮ አደነቆሩ።

“ገናናነቱ ሲነገርለት የነበረው የአነግ ሰራዊት ግማሽ ቀን ባልሞላ ውጊያ ፍርክስክሱ ወጣ፤ ኢህአዴግ የማይደፈር ህዝባዊ ሃይል መሆኑ ተረጋግጦ፤ የአነግ ሰራዊት እንደ አባራ ቦነ፤”

ከፀሃፊዎቹ አንዱም እኔ ነበርኩ...

* * *

በአንድ ስብሰባ ላይ መለስ ዜናዊ፤

“ከቡና ይልቅ ሰላም አስከባሪ ሃይል በማለማራት የምናገኘው ገንዘብ የላቀ ነው” ሲል ተናግሮ ነበር።

መለስ አልዋሽም።

ገንዘቡ ወደ ሃገሪቱ ካዝና አይገባም እንጂ ከሰላም

አስከባሪነት ቢዝነስ ወፍራም ገንዘብ እየተዛቀ ይገኛል።

መለስ አንድ ጊዜ መቀሌ ላይ፤

“አድምያ የቡና እግሮች አሏት። እኛ ደግሞ የገበሬ እግሮች አለን” ብሎ ሲናገር በህብረት ተስቆለታል።

አያያዘናም አባባሉን አብራራ፤

“...ትግራይ የተማረ የሰው ሃይል የላትም። የማእድን ሃብት የላትም። የእርሻ መሬት የላትም። በዚህ ወቅት ያለን ሃብት ገበሬ ብቻ ነው። ስለዚህ የሌሉንን እስክናፈራ ባለን ሃይል መጠቀም ይገባናል።”

የመለስ አባባል ግልፅ ነበር።

ገበሬ በአንድ አዳር ምሁር ወደም ባለሃብት ሊሆን አይችልም። በወቅቱ ትግራይ ውስጥ ፋብሪካ ስላልነበረ ገበሬው በአጭር ጊዜ ወደ ላባደርነት ሊቀየር የሚችልበት እድል አልነበረም። ወታደር መሆን ግን ይቻለዋል። ይቻለዋል ብቻ ሳይሆን የትግራይ ገበሬ አነጣጥሮ የመተኮስን ሙያ እየተማረው ቆይቶአል። እነ መለስ፤ ‘የውትድርናው ዘመናዊ ሙያ ባይኖረን እንኳ ለመሞት ባለን ቁርጠኛነት የተሻለ ብቃት አለን’ ብለው ያምናሉ። ገበሬዎች ከውትድርናው ባሻገር በጉልበታቸው ግድብ እና የመሳሰሉትን የጉልበት ስራዎች ሊሰሩ እንደሚችሉ መለስ አብራርቶ ሲያበቃ፤ ወታደር በበኩሉ ገቢ በሚያስገኝ ስራ ላይ ሊሰማራ እንደሚችልም ጠቀሰ።

የቡና እግሮች! የወታደር እግሮች!

ከወያኔ በፊት ስልጣን ላይ የነበሩት መሪዎች ከነሙሉ ችግሮቻቸው በሃገሪቱ ላይ ያላቸው አስተሳሰብ ግልፅ ነበር። እንዲህ ያምኑ ነበር፤

“ቡናው የኢትዮጵያ ነው። እኛ ደግሞ ኢትዮጵያውያን ነን። ስለዚህ ቡናው የኛ ነው”

የወያኔ ሰዎች በዚህ ቀመር ማሰብ ስላልቻሉ፤ ማሰብ በቻሉበት መንገድ እየነገዱ ይገኛሉ። መንገዱ ወዴት እንደሚያደርስ ማሰብ ያስቸግራል።

ከቡናው ይልቅ የሰላም አስከባሪ ሃይል ማሰማራት ለወያኔ ታላቁ የገቢ ምንጭ ሆኖ ቆይቶአል። ቀጥሎአልም። ይህን እስከምፅፍበት እለት ድረስ ወያኔ ወደ ሩዋንዳ ሁለት ዙር፤ ወደ ብሩንዲ ሶስት ዙር፤ ወደ ላይቤሪያ አራት ዙር፤ ወደ ዳርፋር አንድ ዙር የሰላም አስከባሪ ሰራዊት አሰማርቶአል።

በአንድ ዙር አንድ ብርጌድ ሰራዊት ይዘምታል። አንድ ብርጌድ ሰራዊት ማለት 1700 የሰው ሃይል አለው። UN ለአንድ ወታደር በወር 500 ዶላር ይከፍላል። ከዚህ የሙሉ ክፍያ ገንዘብ ውስጥ ለወታደሩ የሚሰጠው 20% ብቻ ሲሆን፤ ቀሪው የት እንደሚገባ የሚያውቁት አባ ዲያቢሎስና አባ መለስ ብቻ ናቸው። አንድ ዙር ሰራዊት በውጭ ሃገር እስከ 11 ወራት ይቆያል። እያንዳንዱ ወታደር ለያዛት ጥይት UN ለአንድ ጥይት በቀን አንድ ዶላር ይከፍላል። ነጭ ቀለም እየተቀቡ የሚላኩት ታንኮች፣ ከባድ መሳሪያዎች፣ የነፍስ ወከፍ ጠመንጃዎች፣ ቦቴዎች እና ሌሎች መኪኖች ወደ ሃገር አይመለሱም። 'አንደ ወጣች ቀረች' ይሆናሉ። UN ኪራይ ሲከፍልባቸው ይቆይና በዚያው ይሸጣሉ። የዳቦ መጋገሪያ ማሽኖች፣ ሂሊኮፕተሮች፣ መኪኖች ለሲቪሎች ይከራያሉ። በሰላም አስከባሪው ስም የሚወጣው ነዳጅ በጎን ሳይሆን በግልፅ ይቸበቸባል። ከዚህ በተጨማሪ በአንድ ዙር ከሰላሳ ያላነሱ ወታደራዊ ታዛቢዎች ይላካሉ። UN ለአንድ ታዛቢ በቀን 130 ዶላር ይከፍላል። ይህን ክፍያ ታዛቢው ሙሉ በሙሉ አያገኘውም። ታዛቢው ለህወሃት መኮንኖች 50% ኮሚሽን ይከፍላል። ታዛቢው ገና ካዲሳባ ሳይነቃነቅ ከህወሃት ወርበሎች ጋር የኮሚሽን ስምምነት ይፈፅማል።

በአጠቃላይ ከሰላም አስከባሪ የሚገኘው ገቢ ወደ ገንዘብ ሚኒስቴር ወይም ወደ መከላከያ ካዝና የገባበትን ሰነድ ማቅረብ አይችሉም። በመጀመሪያዎቹ ዘመቻዎች ወቅት ጥቂት ገቢ የሆነ ገንዘብ ነበረ። ለሰራዊት መዝናኛ በሚል ርእሰ ወጪ ሆኖ የደረሰበት ሳይታወቅ ቀርቶአል። “የወታደር እግር፣ ከቡና እግር ይልቃል!” የተባለው መፈክር መከላከያ የቡና እርሻውን ቁልቁል ለማየት ይችል ዘንድ አደፋፈረው። እና መለስ ዜናዊ በአደባባይ ቡና ላይ ለማላገጥ በቃ።

የቡና እግር! የወታደር እግር!

የሰላም አስከባሪ ሃይል ማስማራት የቡና እርሻ ከማስፋፋት በላይ የመለስን ትኩረት ሊሰብ በመቻሉ ሩዋንዳ፣ ብሩንዲ፣ ዳርፋር፣ ላይቤሪያ ሲተራመሱ 'ቡናው ጎመራ፣ ቡናው አፈራ' ብለው ጮቤ ይረግጣሉ። “የገቢ ምንጫችን - ውጊያ! ውጊያ!” የሚል ዘፈን ማለፉ ማለፉ ይደመጣል...

* * *

“ወያኔ ሃውዜንን ሆን ብሎ አስደብድቦአል” ብለው የሚያምኑና የሚከራከሩ ጥቂት አይደሉም። ሲያብራሩም የሃውዜንን ሆን የደቡብ ትግራይ ህዝብ በወቅቱ የወያኔን ትግል የማይደግፍ፣ ባንዱ የደርግ ደጋፊ ነበር ብለው ይገልጻሉ። ስለዚህም የደቡብ ትግራይ ህዝብ ከደርግ ጋር እንዲቆራረጥና ሙሉ ድጋፉን ለህወሃት ይሰጥ ዘንድ የሃውዜን ድብደባ ተቀነባበረ ይላሉ። አስረጅ ብለው የሚያቀርቡት፤ ጄቶቹ ሲደበድቡ ቪዲዮ መቀረፁ አንዱ ነው። የህወሃት ሰራዊት ከዚህ ቀደም አድርጎት በማያውቀው መልኩ ሃውዜን በተደበደበበት እለት በጠራራ ፀሃይ የሃውዜንን ገበያ አቋርጦ አልፎአል። ይሄ ለአይሮፕላን ጥቃት ሊያጋልጥ እንደሚችል እያወቁ እንዴት ፈፀሙት? ሲሉም ይሞግታሉ። ሃውዜን ከተደበደበ በሁዋላም በአንድ ቀን 13 000 ወጣቶች ከደቡብ ትግራይ ወደ ትግሉ መግባታቸውንም በመጥቀስ ጥርጣሬያቸውን ያስፋታል።

አበበ በለው የተባለው ተቀማጭነቱን ዋሽንግተን ዲሲ ላይ ያደረገው የሬድዮ ጋዜጠኛ ስለዚህ ጉዳይ በጠየቀኝ ጊዜ “ሊሆን አይችልም” ስል አስተባብዬአለሁ። በማስተባበሉ ጠንክራ ልገፋበት ጉልበት የለኝም። የታሪክ ፀሃፊዎች ይመረምሩት ዘንድ በእንጥልጥል የሚተው አጀንዳ በመሆኑ በዚህ ትረካ በጨረፍታ ነክቼው ማለፉን መርጫለሁ።

በደርግ ዘመን በአንድ ወቅት ሻእቢያ የአስመራን ኤርፖርት ለመምታት የተኩሰው መድፍ ገጀረት ላይ ወድቆ ሰዎችን ገድሎ ነበር። ይህ ሊሆን የቻለው መድፉ በእርጥበት ምክንያት የታለመለት ቦታ ላይ ሊደርስ ባለመቻሉ ነበር። ይህ ከተከሰተ በሁዋላ ጄኔራል ተስፋዬ ገብረኪዳን የአስመራ ነዋሪ በሻእቢያ ላይ እንዲቆጣ ለማድረግ መደበር ላይ (አስመራ መሃል) መድፍ እንዲወድቅ አድርጎአል። ዊኒስተን ቸርቺል እንግሊዛውያን በናዚ ጀርመን ላይ በቁጣ እንዲነሳሱ የራሱን የጦር አይሮፕላኖችን የናዚ አርማ ቀብቶ የለንደንን ህዝብ እንዲደበድቡ ማድረጉንም አንብቤያለሁ። ወያኔዎች ይህን ታሪክ ለመድገም ሞክረው ይሆን?

በዚህ ጉዳይ ላይ ማናችንም ብንሆን በቂ ማስረጃ የለንም። ግምታዊ ትንታኔ ነው። ይህ በርግጥ ተፈፅሞ ከሆነ በወቅቱ የወያኔ ወታደራዊ ሃላፊ የነበረው ስዬ አብርሃ እንደመሆኑ መረጃው ያለው ስዬ እጅ ላይ ነው። ስዬ ይህን

መረጃ ይነግረናል ብዬ ግን አልጠብቅም። ፈፅሞት ከሆነ በ2700 ገበሬዎች ህይወት ተጠያቂ ይሆናልና ከቶውንም ይህን ሊያምንልን አይችልም። በኔ በኩል ማስተባበሉን ጠንክረ ባልገፋቸውም መረጃውን ለማመንና ለመቀበል ደግሞ ተጨማሪ ማስረጃ እፈልጋለሁ። በመሆኑም ጉዳዩን በእንጥልጥል መተውን እመርጣለሁ። ምናልባት ግን ስዬ አብርሃ ፅፌዋለሁ ባለው ያልታተመ መፅሃፉ ላይ ኑዛዜውን አስፍሮ ሊሆን ይችላል።

* * *

በርግጥ ሁልጊዜ አይደለም እንጂ አልፎ አልፎ የፖሊት ቢሮው ጥብቅ ሚስጥሮች ሾልከው መውጣታቸው አልቀረም። በተለይም አሁን አሁን የብአዴን አመራር አባላት ተስፋ የቆረጡበት ሁኔታ ላይ በመድረሳቸው በብስጭትም ሆነ በሞቅታ አንዳንድ ወሬዎችን ያሾልኩ ይዘዋል።

ግንቦት7 ሞክሮት ነበር ከሚባለው የመፈንቅለ መንግስቱ መከራ ጋር በተያያዘ የፖሊት ቢሮው ቆይታም የእንጦጦን ጋራ ዞሮ፣ በYahoo መሃረብ ተቋጥሮ እጄ ላይ ገብቶአል።

የብአዴን ሊቀመንበር አዲሱ ለገሰ ከምንጊዜውም በላይ አንደበቱን ከፍቶ ማማረር መጀመሩ ተሰምቶለታል። በመፈንቅለ መንግስት መከራ ተጠርጥረው የተያዙት ከፍተኛና ጄኔራል መኮንኖች ወደ ከርቸሌ በተላኩ ማግስት መለስ ዜናዊ የፖሊት ቢሮ አባላቱን ለአስቸኳይ ስብሰባ ጠርቶ ነበር፤

አጀንዳቸውም አንድ ነበር።

መለስ ዜናዊ በግንቦት7 ስለ ተጠረጠሩት የመፈንቅለ መንግስቱ ሞካሪዎች ማብራሪያ ሰጣቸው...

የመጀመሪያው ፍንጭ መቼ እንደተገኘ፣ ከደህንነቱ መስሪያ ቤት አንድ የክትትል ቡድን ተቋቁሞ ሲያጠና እንደከረመ ገለፀ። “ጥናቱ በስሎአል” ብለው ባመኑበት ጊዜ ደግሞ እርምጃ መውሰዳቸውን በመግለፅ ማብራሪያውን አበቃ።

እናም አስተያየት ጠየቀ።

ከፖሊት ቢሮ አባላቱ አዲሱ ለገሰ፤

“ይህ ጉዳይ ብአዴንን ይመለከታል። በቀጥታ ደግሞ እኔን ይመለከተኛል። በተገለፀልን አድማ ውስጥ ተሳተፋ የተባሉት በሙሉ አማራና የብአዴን ታጋዮች ናቸው። ይህ መረጃ ሲገኝ እኔ ለምን ሳላውቅ ቀረሁ? ይህ ሁሉ ሲፈፀም

የብአዴን ትብብር ለምን ሳይጠየቅ ቀረ? እኔ ስለምመራው ድርጅት በዚህ ስብሰባ ላይ መስማት ይገባኝ ነበር ወይ?” ብሎ አለቃቀሰ።

መለስ ዜናዊ የክትትሉን ሚስጥራዊነት በመግለፅ አጭር ምላሽ ሰጠው። ከዚያ በሁዋላ ጥያቄ ያቀረበ አልነበረም። በረከትና ተፈራ ዋልዋ በስብሰባው ላይ የተካፈሉ ሲሆን፣ አስተያየት ሳይሰጡ ስብሰባው ተዘግቶአል።

ከኢህአዴግ የፖሊት ቢሮ ስብሰባ በሁዋላ የብአዴን የፖሊት ቢሮ ከፊል አባላት ጉዳዩን በተናጠል ሊያዩት መሞከራቸውንም ሰምቻለሁ። ተፈራ ዋልዋ አዲሱ ለገሰን በመቃወም እንዲህ ሲል ተናግሮአል፤

“ብአዴንን እኛን ጠምዝዝን ለህወሃት ያስረከብነው እኛው ራሳችን ነን። አንተም እኔም ይህን አድርገናል። ምን አዲስ ነገር ተፈጠረና ነው ተበሳጭተህ እንደዚያ የተናገርከው?”

በረከት ስምጽን በርግጥ ስለታሰሩት ነባር የብአዴን ወታደራዊ ታጋዮች ያውቅ ነበር ብለው ይጠረጥሩት ይሆናል። ይህ ጉዳይ ሚስጥር ሆኖ የቆየው ለቀሪዎቹ የብአዴን አመራር አባላት ብቻ እንደሚሆን ግልፅ ነው።

እርግጥ ነው፤ አዲሱና ዋልዋ ማምለጫ የላቸውም። እስከ ፍፃሜው በህወሃት መንጋጋ ስር ይቆያሉ። የስልጣን ፍቅር ጋማቸውን ይዞ ጎትቶ ካስገባቸው የጭቃ ኩሬ በቀላሉ መውጣት የዋዛ አይሆንም። ብዙ ገድለዋል። መግደል ቀላል አይደለም። ሟች ጉልበት አለው። የፈፀሙትና ያስፈፀሙት ጥብቅ የምስጢር ጎተራ ውስጥ ተቆልፎባቸዋል። ከፍፃሜው በፊት አንድ ርምጃ መውሰድ ይችሉ ይሆናል ብዬ ተስፋ አላደርግም። ፀፀታቸውን እያስታመሙ ይዘልቁት ይሆናል። አሟሟታቸውን የማሳመር እንጥፍጣፊ እድል ግን አያጡም። እንደ ታምራት ላይኔ ማልቀስ ሳይሆን መናዘዝ ይጠበቅባቸዋል! ያን ማድረግ ከቻሉ ቢያንስ በታሪክና በልጆቻቸው ፊት ሞገስና ምስጋና አያጡም።

ሌላማ ምን ቀሪ ነገር ሊኖር?

ቀሪው ግልፅ ነው።

እነርሱም እንደማንኛውም ሰው ማንኛውም አጥንት፣ ማንኛውም አስከሬን ይሆናሉ...

የቁልቢ ሌሊት ውስጥ

ልብን ጋን አድርጎ - ችግር ሲጠነሰስ
 ጭንቀትና ጥበት - ብቅልና ጌሾው
 ይገባሉ በፊት - ከሁሉ አስቀድመው
 ከዚያ የሚቀጥለው
 መተከዝ የሚሉት - የጠላ ቁጣ ነው
 ከዚያም ይዘጋጃል - እንዲሰማ አብሮ
 መባከን የሚሉት - የአሳብ እንኩሮ
 ሁሉም ይገባና - ሲምታታ ሲፈላ
 ያኔ ይጠመቃል - የመከራ ጠላት
 ስካሩም እብደት ነው - የሚያናውጥ ናላት

(ግጥም - ፍቅረ ድንግል በየነ)

የኦርቶዶክስ ተዋህዶ አማኝ እንደመሆኔ ይኸው የቁልቢውን ገብርኤል ታቦት ለማንገስ ምስራቅ ኢትዮጵያ ተገኝቼያለሁ። በርግጥ ገዡ ለስራ ጭምር ነበር። ለእጩይታ መፅሄት “የገዡ ማስታወሻ” ለተባለው አምድ አንድ ቀልብ የሚሰብ ትረካ ለማግኘት መባከን የማይቀር ነው። ጊዜውም 1989 ታህሳስ ወር ነበር። በዚህ መልኩ የመፅሄቱን ጉሮሮ ለመሙላትና የመንፈስ ፀጋ ለመቋደስ ቁልቢ ስመጣ ይህ ሶስተኛዬ መሆኑ ነው...

* * *

ፀሃይቱ ቸኩላ ቀዝቅዛለች...

ከተከልኩት ድንኳን ደጃፍ ላይ የሸራ ወንበር ዘርግቼ ተቀምጧል። በደጃ ሰላሙ ዙሪያ ህዝብ ክርስትያኑ እንደ ጫካ ተጠቅጥቆአል። ምእመናኑ ለቁልቢው ገብርኤል የየስለቱን እያስገባ ነበር። አንዲት ሴት በጥርሷ የሞተ አይጥ አንጠልጥላ ቤተክርስቲያኑን በእንብርክኳ በመዞር ላይ ነበረች። በቀኝና በግራ እጆቹ የሚንፈራገጡ እባቦችን የያዘ ሰው እንደ ሃውልት ቆሞ አንዳች ነገር ያነበንባል። ይህን መሰል እምነታዊ ትርኢት ለመጀመሪያ ጊዜ የሚመለከት ወደ ሌላ የማያውቀው አለም የገባ ያህል ቀልቡ በተደበላለቀ ስሜት ሊሰረቅ ይችላል። ማለቂያ አልባ የሰለት ቁሳቁስ ወደ ደጃ ሰላሙ ይነርፋል። የሚዘረገፈው ገንዘብ ልክ የለውም። ጃንጥላው ምንጣፉ ሰንጋው ሽህሩ ጠባቂ ሽቶው ሻማው እየተጫነ ይዘረገፋል። ከድራዳዋ እስከ ቁልቢ በእግራቸው ለመጓዝ የተሳሉና ስለታቸውን የፈፀሙ ከቤተመቅደሱ ደጃፍ ላይ ተዝለፍልፈው ወድቀዋል። በቤተክርስቲያኑ ዙሪያ ምግብና መጠጦ ይቸበቸባል።

ከዚህ ድንኳን አጠገብ አንዲት ሴት ቤዥ የሸራ ድንኳን ተከላለች። የድንኳኗ ደጃፍ ላይ ወዲያ ወዲህ እየተንጎራደደች ይህንኑ ልብ የሚነካ እምነታዊ ትርኢት እየተመለከተች ነበር። ፍም የመሰለች ቀይ ስትሆን እድሜዋ ከሰላሳ በላይ ሊገመት ይችላል። በጣም ቆንጆ ናት። እግር ግን ነፍሳታል። እግሮቿ እንደ ወፍ እግር ቀጫጭኖች ሲሆኑ ስትራመድ ተገልብጣ በእጇ የምትሄድ ነው የምትመስል።

ደጋግማ ተመለከተች።

እንኳን ዘንቦልኝ ቀድሞውንም የደብረዘይት ልጅ ነኝ። በቢሾፍቱ ልጆች ባህል ሴት ልጅ ከአንድ ጊዜ በላይ ካየችህ ፈልጋለሁ ማለት ነው። አንተ ባትፈልጋት እንኳ ልታነጋግራት ይገባል። ስለዚህ በባህላችን መሰረት ወግ ጀመርኳት፤

“ብቻሽን ነው እንዴ የመጣሽው?”

“አይደለም። ጓደኛዬ አብራኝ አለች”

“መተዋወቅ መልካም! ማን ልበል ስምሽን?”

“ሃረግ ተበጀ እባላለሁ። አንተስ?”

እኔም ስሜን ከነአባቴ ተናገርኩ።

በዚያው ቅፅበት እጄን ወደ ድንኳኔ በመስደድ አንድ ተጣጣፊ የሸራ ወንበር አወጣሁና እየዘረጋሁት እንዲህ አልኩ፤

“አረፍ በያ ታዲያ?”

“አመሰግናለሁ። እንዲሁ ይሻለኛል”

ከድንኳኑ ደጃፍ ላይ ወዲያ ወዲህ ማለቱን ቀጠለች። እግሮቿ ስትራመድባቸው የሚሰበሩ ስለሚመስሉ ያሳቅቃሉ። ለበረዶ አየር የተሰራ ነጭ ጃኬትና ጉልበቷ ላይ የሚደርስ ሰማያዊ ቱታ ለብላለች። ቡኒ ላንድሮቨር ጫማ ተጫምታለች። የግራ እጁ ሶስቱ ጣቶች ላይ ቡጢ የሚመስሉ የወርቅ ቀለበቶች ሰክታለች። ሰላማዊና የተረጋጋ ፊት አላት። አይነ ውሃዋ ደግነትን የተላበሰ ነበር። አንዲት ቃላት ከአንደበቷ ከመውጣቱ በፊት ፈገግታዋ ይቀድማል። ያቀረብኩላትን የወንበር ግብዣ ባለመቀበሏ ከኔ ጋር የማውጋት ፍላጎት አይኖራትም ይሆናል ብዬ ገምቼ ነበር። መሳላቴን ግን ወዲያውኑ አረጋገጠችልኝ። መንጎራደዱን ትታ ያቀረብኩላት ወንበር ላይ አረፍ አለች።

“አንተስ ብቻህን ነው የመጣሽው?”

“ጎደኞቹ አሉ” አልኩ። አያያዝኩናም “በየአመቱ ትመጫለሽ?” ስል ጠየቅሁ።

“በየአመቱስ አልመጣም። ስለት ላስገባ ነው የመጣሁት”

“ስለትሽ ደረሰልሽ?”

“ለቅዱስ ገብርኤል ምን ይሳነዋል? ስለቱን ሰምቶ ፈፅሞልኛል። አምና እዚህ መጥቼ መርፌ ወግቼ እያለቀስኩ ነበር የተሳልኩት። በአምስተኛው ወር ስለቱ ተፈፀመልኝ”

ይህን ስትገልፅልኝ ገፅታዋ በሃይልና በራስ መተማመን መንፈስ ተሞልቶ ነበር።

“መርፌ መውጋት” የሚለውን ቃል ቀደም ሲል ሰምቼዋለሁ። እምነትን የሚፈታተን እምነት ነበር። ይህን ቃል ከዚህች ደግ ገፅታ ካላት ቆንጆ ሴት መስማቴ ደግሞ ይበልጥ ትኩረቴን ሳበው። ከባድ በደል የደረሰባቸው ሰዎች መርፌ ወግተው ከተሳሉ ቅዱስ ገብርኤል በደላቸውን በትክክል እንደሚሰማ በወሬ ደረጃ ብቻ ነበር የማውቀው። መርፌ የመውጋቱ ሂደት በጣም ቀላል ቢሆንም የራሱ አደጋም ነበረው። ምእመናን የቤተመቅደሱ ግድግዳ ላይ መርፌ ይሰኩና እያለቀሱ በደላቸውን በመንገር በደል የፈፀመው ሰው ላይ ክስ ያቀርባሉ። መርፌ የተወጋበት ሰው በርግጥ በደሉን ፈፅሞት ከሆነ ህይወቱን ከማጣት በላይ ዘርማንዘሩ ጭምር እንደ ቅጠል ሊረግፍ እንደሚችል ሰምቻለሁ። መርፌ ወግቶ የተሳለ ሰው ግን

አጋጥሞኝ አያውቅም ነበር። እርግጥ ነው፤ ለሆነው ላልሆነው መርፌ መውጋት የራሱ አደጋም አለው። መርፌ እስከ መውጋት የሚደርስ ሰው በትክክልም በደል የደረሰበት ሊሆን ይገባል። ካልሆነ ተገልብጦ መርፌ ወገው ለሃጢአትና ለአደጋ ሊጋለጥ ይችላል። ይህች ሴት “መርፌ ወግቼ ተሳልኩ” ስትለኝ ታዲያ ለወሬ አቆቦቆብኩ። እናም እንዲህ ስል ጠየቅሁ፤

“እንዴት ያለ በደል ቢደርስብሽ ነው መርፌ እስከመውጋት የደረሰሽው?”

“በጣም ከባድ ነበር” አለች ቅጭም ብላ።

ወሬውን መቀጠል ስላልፈለገች ነው መሰለኝ ርእስ ወሬውን ወደኔ አዞረችው፤

“አንተስ ተሰለህ ነበር?”

“ገና እያሰብኩ ነው። እስከሚቀጥለው አመት ልቤን የምትማርክ መልካ ጨረቃ፤ ቅጥነቷ እንደ መቃ፤ ለባሏ ጠበቃ፤ ዘሯ መጠቃ፤ የሆነች ሚስት ካገኘሁ እዚህ መጥቼ አንድ ጣቃ ለመስጠት እያሰብኩበት ነው”

ሃረግ ሳቀች። ከት ብላ ሳቀች።

“ምን አሳቀሽ?”

“አነጋገርህ ያስቃል”

በመገረም ስታጤነኝ ቆየችናም፤

“ሚስት ለማግኘት ስለት እንኳ ልክ አይመስለኝም። ባይሆን ካገባህ በሁዋላ ልጅ ቢከለክልህ ‘ልጅ ስጠኝ’ ብለህ ልትሳል ትችላለህ። ለሴት ደግሞ ምን ስለት ያስፈልገዋል? ቆንጆዎች ሞልተው ተርፈዋል። ይልቁን ደህና ባል ነው የጠፋው።”

“በርግጥ እንዳልሽው ቆንጆ ሴት ሞልቶ መትረፉን አውቃለሁ። የእኔ መለኪያ ግን ቁንጅና ሳይሆን ብስለትና መግባባት ነው። በርግጥ ቁንጅናን ማጣጣሌ አይደለም። በቁንጅናዋ ብቻ ሴትን መምረጥ ግን አደጋው ይበዛል። ቁንጅና እንደ አበባ ረጋፊ ነው። ባህርይ ግን እንደ ከዋክብት ዘላለማዊ ነው። የአሁኖቹ ወጣት ሴቶች ደግሞ እንደምታውቁው ያለቀ ሳሙና ናቸው። እንደ በረሮ አይያዙም። ሰርጋቸው ላይ የባላቸውን ሚዜ ያበስሉታል...”

ከት ብላ ስቃ ስታበቃ እንዲህ አለች፤

“ወንዶች አይብሉም እንዴ? ሴቷን አንድ ጊዜ

እስኪያገኝት የቃል ኪዳናቸው ብዛቱ? እንክብካቤያቸው ተአምር! በነጋታው ጠባያቸው ቅይርይር! ትናንት የተናገሩትን ሁሉ ይረሱታል። ሴት ምናላት ብለህ ነው? የዋህ ናት። እስክትወልድ ብቻ ነው። አንድ ከወለደች በሁዋላ ልቧ ወደ ልጇና ወደ ባሏ ነው። ገንዘቧን ለትዳሯ ነው። ወንዱ ግን በነጋታው ሌላ ማየት ይጀምራል። ያለቀ ሳሙናስ ወንዱ ነው።”

ይህን ስትናገር ድምፅዋ ወደ ማምረር አዘነበለ። ከወንዶች ጋር ያላት ልምድ በጎ አለመሆኑን ማስተዋል ይቻላል ነበር። እጇ ላይ ጠባሳ እንዳለባት ያስተዋልኩት በዚህ ጊዜ ነበር። ጠጉሯን ወደ ሁዋላ ለማሰር እጇን ብድግ ስታደርገው ግራ እጇ ላይ በእሳት የተለበለበ አይነት ቆዳዋ መጨማደዱን አስተዋልኩ።

ከሃረግ ተበጀ ጋር እንዲህ የተጀመረው ትውውቅ እየሞቀ ሄደ። ወደ ድንኳኔ ገብተን ወይን እንጠጣ ዘንድ ያቀረብኩትን ግብዣ ተቀበለችና ወደ ውስጥ ገባን። በብርጭቆ የቀዳነውን ወይን እያጣጣምን ሳለ ለኑሮ ምን እንደምትሰራ ጠየቅሁዋት። አንድ የግል ኮንስትራክሽን ድርጅት ውስጥ የንብረት ክፍል ሃላፊ ሆና እንደምትሰራ ከንግድ ስራ ኮሌጅም በዲፕሎማ መመረቁን አጫወተችኝ። የኔን ስራ ስትጠይቀኝ ግን እውነቱን አልነገርኳትም። ጋዜጠኛ መሆኔን መናገር አስፈላጊ አልነበረም። ብዙውን ጊዜ “የመንግስት ሰራተኛ ነኝ” በማለት በጥቅሉ ማለፉን እመርጥ ነበር።

“ሚስት ለማግኘት የምር ልትሳል ነው?”

“ስቀልድ ነው” አልኩ።

“ሚስት መፈለጉንም እየቀለድክ ነዋ!”

“እሱ እውነቱን ነው። ሚስት ከመፈለግ የባዘንኩበት አንድም ቀን የለም። እስካሁን ግን አልተሳካልኝም”

“ወረተኛ መሆን አለብህ”

“እንዴት?”

“ከአንድ ሴት መቆየት ከማይችሉት አንዱ እንዳትሆን?”

“አይመስለኝም” ካልኩ በሁዋላ “ለምን አትሞክሪኝም?”

አልኳት በቁም ነገር ፍጥጥ ብዬ።

ሳቀች። በመገረምም እንዲህ አለችኝ፤

“ለጋብቻ እንዲህ ነው የምትጠይቀው?”

“ማመልከቻ መፃፍ አለብኝ እንዴ?”

“ማለቱ አነጋገርህ ቀልድ ነው የሚመስለው።”

“የምሬን ነው” አልኳት። በርግጥም የምሬን ነበር።

ሶስተኛውን የወይን ብርጭቆ እንደተያያዝነው፤ ‘እኔ ደግሞ ራት ልጋብዝህ’ አለችና ወደ ድንኳና ሄደች። በሁለት ሳህን የዶሮ ፍርፍር ይዛ ተመለሰች።

በጣም የሚጥም ነበር።

ራት እየተመገብን ስናወጋ ሳለ ታዲያ፤

“ምን ገጥሞሽ ነው መርፌ ወግተሽ የተሳልሽው?” ስል መልሼ ጠየቅሁዋት። ለማወቅ ጉጉት አድርብኝ ነበር።

“ስለት ይነገራል እንዴ?” አለች እየሳቀች።

“ለሚቀርቡት ሰው ይነገራል” አልኩ።

“እንተን ታዲያ የት አውቅሂለሁ?”

“ከዚህ በላይ ምን መተዋወቅ አለ? አብረን በላን፤ አብብረን ጠጣን፤ አልቋጩትም እንጂ ስለ ጋብቻም እያሰብንበት ነው። እንደማየው ደግሞ በጣም ተግባብተናል። የተዋደድንም ነው የሚመስለው...”

“ፈጣጣ!” አለችኝና ምግቧ ላይ አቀረቀረች።

“ንገሪኝ ስለትሽን?”

“አልነግርህም። ምን ያደርግልሃል?”

“ምንም አያደርግልኝም። ለጨዋታ ያህል ነው።

እስካሁን ለሌላ ሰው አልነገርሽም?”

“ለምቀርባት ጓደኛዬ ነግራያታለሁ”

“ስለዚህ ህጉ ፈርሶአል ማለት ነው።”

“እንተን ግን አላውቅህም። ዛሬ አውቄህ እንዴት ዛሬውኑ ሚስጥሬን እነግርሃለሁ?”

“ሰውን የት አውቀዋለሁ አይባልም። በአንድ ቀን ትውውቅ ስንት ቁምነገር ይሰራል? ከቀረብሽኝ በግማሽ ልብ አትቅረቢኝ። ሁሉን ነገርሽን እንድትሰጭኝ እፈልጋለሁ። ካልፈለግሽ ግን አልጫንሽም...”

እንደገና ሳቀች፤

“ቸኮልክ እኮ ታዲያ? ከተዋወቅን ገና ሁለት ሰአት እንኳ መች ሞላ? ሁሉም ነገር ላይ እንደዚህ ቸኮል ነህ እንዴ?”

“የቸኮልኩ መስሎ ከተሰማሽ ይቅርታ። ደስ ስላልሺኝ ነው እንጂ ካገኘሁዋት ሴት ጋር ሁሉ እንደዚህ የምሆን ይመስልሻል? ቸኮልም አይደለሁም። በግልባጬ ፈዛዛ ነኝ።”

“እንጃ! አስፈራሽኝ። ቶሎ የምትቀርብክ ቶሎ ደግሞ

የምትርቅ ትመሰላለህ። እኔ እንደሱ አልወድም። ቶሎ አልቀርብም። የቀረብኩትን ሰው መራቅ ደግሞ ያስፈራኛል።

“አንድ ጥያቄ ልጠይቅሽ? እውነቱን ትነግራኛለሽ?”

“እነግርሃለሁ፤ ጠይቀኝ?”

“ደስ ብዬሻለሁ?”

“ወይ መከራ?” አለችና ሳቀች።

“ምን መከራ አለው? መልሷልኝ?”

እያቅማማች መለሰች፤

“ገና አሁን አይደል እንዴ የተዋወቅነው? ለነገሩ ያው ደስ ባትለኝ ዝም ብዬ ድንኳንህ ውስጥ አልገባም ነበር። ግን አላውቅህም። አታውቀኝም። መተዋወቅ ጥሩ ነው። ወደፊት የሚሆነውን ደግሞ ማን ያውቃል? ያንተ ችላ ግን...”

ለጥቂት ሰከንዶች በዝምታ ቆየን፤

“ቅር አለህ እንዴ?” አለች አይን አይኔን እያየች።

“ለምኑ?”

“የተሳልኩትን ሰላልነገርኩህ?”

“ቅር አይለኝም። ወደፊት ትነግራኛለሽ። አሪፍ አይቸኩልም” ካልኩ በሁዋላ ተገለበጥኩና መቸኮል እንደማይገባ ልመክራት ጀመርኩ፤

“ምን መሰለሽ ሃረግ? መቸኮል አይገባም። ለሁሉም ጊዜ አለው። ቱጃሮች እንደሚሉት፤ የነቶሎቶሎ ቤት - ግድግዳው በላኪት እንዳይሆን ረጋ ማለት ጠቃሚ ነው...”

እየሳቀች አቋረጠችኝ፤

“ራስህ ነህ ችኩል። ራስህን ምክር”

ወይን በድጋሚ ቀዳሁላትና ጋቢውን እንደ ትራስ አመቻችኛ ጋደም እንድትል አደረግሁዋት። በርግጥም ተመቻት። የመዝናናት ሁኔታም ታየባት፤

“እንክብካቤዬ እንዴት ነው?” ስል ጠየቅሁዋት።

“እርግብ ነገር ነህ” ብላ በረጅሙ ሳቀች።

“አዲሳባ የት ሰፈር ነሽ?”

“አፍንጮ በር”

“የቀለጠው መንደር?”

“አንተስ?” አለች።

“የረርና ከረዩ”

ወደ ተውነው ርእሰ ጉዳይ ራሷ ተመልሳ ገባች፤

“ከፈለግህ ልነግርህ እችላለሁ”

“ምኑን?”

“የተሳልኩትን”

“አትንገራኝ። ለጨዋታ ብዬ እንጂ ምን ያደርግልኛል ብለሽ ነው?”

“ልነግርህ ፈልጌያለሁ”

“ቅድም ስለምንሽ ለምን እንቢ አለሽ?”

“አሁን ልነግርህ ፈለግሁ፤ አትድረቅ”

“በይ ንገራኝ?”

አጫወተችኝ።

ከሁለት አመታት በፊት ከምትሰራበት ከሚክሲኮ አካባቢ ወጥታ ታክሲ እየጠበቀች ነበር። ነሃሴ ነበር። ካፊያ ቢጤ ያካፋል። አንድ ሰው መኪና አቆመላትና ‘ልሽኝሽ’ ይላታል። ፈቃደኛ ሆና ተሳፈረች። እያወሩ እስከ ቤቷ ሸኛት። አስመጪና ላኪ ነጋዴ መሆኑንም ነገራት። ቤቷ ካደረሳት በሁዋላ ስልኳን ተቀብሏት እንደሚደውልላት ገልጾላት ተሰነባበቱ። በነጋታው ቃሉን ጠብቆ ወደ ቢሮዋ ደውሎ ፈቃዱ ከሆነ ራት ሊጋብዛት እንደሚፈልግ ይጠይቃታል። ‘ጨዋ ሰው ነው’ ብላ ሰላመነች የራት ግብዣውን ተቀበለች። ግዩን ሆቴል ባህላዊው አዳራሽ ወስዶ ጥሩ ራት ጋበዛት። በነጋታው እለቱ አርብ ስለ ነበር ወደ ምሽት ክለብ ይሄዱ ዘንድ ይጠይቃታል። ተስማማች። ሲጨፍሩ አመሹና አብረው አደሩ። ከዚያ በሁዋላ በፍቅር ከነፉ። በወሩ ሊያገባት እንደሚፈልግ ነገራት። በጣም ተደስታ ሙሉ ልቧን ሰጠችው። ቤተሰቧን ወስዳ አስተዋወቀችው። በጣም ተዋደው ነበር። እሷ በተለይ ከነፈችለት። የምትፈልገውን ሁሉ ያደርግላት ነበር። ከዚያም አልፎ የልቧን ሁሉ ስለሚረዳላት ‘ያለሱ ወንድ የለም’ ብላ ደመደመች። ማክዳ የምትባል ጓደኛ ነበረቻት። ከእሷም ጋር አስተዋውቃው ነበር። ወደ ምሽት ክብብ ሲወጡም ብዙውን ጊዜ ከነጋደኛዋ ይዟት ይወጣል። እና ሁሉም ነገር ጥሩ ነበር...

“በመጨረሻ የሆነውን ልንገርህ” አለች ሃረግ መጢቃ የመሰለ ፊቷ ይበልጥ እየፋመ። እና ቀጠለች፤

“አንድ የዘመዴ ሰርግ ላይ እሳት ላይ ከተጣደ ቡፌ ምግብ ስናነሳ የለበሰኩት ከጥጥ የተሰራ እጅጌ እሳቱን ይሰብና ግራ እጄን ተቃጠልኩ። በዚያም ያለፈልኝ እድለኛ ሆኜ ነው።

በኔ መቃጠል ምክንያት ግብዣው ተተራምሶ ወደ ሆስፒታል ተወሰድኩ። ዓደኛዬ ሆስፒታል ከገባሁ ጀምሮ አንድ ቀን ሳይለየኝ አጠገቤ ቁጭ ብሎ አስታመመኝ። እና ድኜ ወጣሁ..."

የጃኬቷን እጅጌ ሰብስባ አሳየኝ።

ጠባሳው እስከ ክንዱ የዘለቀ ነበር። ሙሉው ሲታይ ይሰቀጥጣል። እንደ ትኩስ ቁስል አይን የሚወጋ ነበር። ቋዳዋን ከማበላሸት አልፎ ግን ወደ አጥንቶቿ ያለፈ አልነበረም። ጃኬቷን መልሳ ጠባሳውን ከሸፈነችው በሁዋላ ትረካዋን ቀጠለች።

"አላረዝምብህም። ባጭሩ ልንገርህ። ድኜ ከወጣሁ በሁዋላ ዓደኛዬ ይርቀኝ ጀመር። ፀባዩ ተቀየረ። የጋብቻውን ጉዳይ ሳንሳለትም ወሬውን በዚህም በዚያም ብሎ ይዘጋጃል። እኔ ጅል አይደለሁም። ገባኝ። ከኔ ጋር መቀጠል አይፈልግም። ላስገድደው አልችልም። ካልፈለገ መብቱ ነው። ግን በግልፅ መነጋገር ስለነበረብን ደወልኩና ቀጠርኩት። አልዋሸኝም። እውነቱን ነገረኝ።

'ብንጋባ ትዳራችን ጥሩ አይሆንም።' አለ።

'ለምን?'

'በመካከሉ አንድ ነገር ቢፈጠር እጄ እንዲህ ስለሆነ ነው እያልኸ ሁሉን ከዚያ ጋር ልታያይገደው ስለምትችይኑ እኔም እየተሳቀቅሁ እንዳይሰማት እያልኩ አርተፊሻል የሆነ ፀባይ ከማሳይሽ ቢቀርብን ይሻላል። እንደዚህ በማሰቤ ይቅርታ። ልዋሸኸ አልፈልግም' አለኝ።

ወስኖ ስለነገረኝ ልከራከረው አልችልም።

በዚያው ተሰነባበትን።

ሁለት ወር ካለፈ በሁዋላ ይመስለኛል ከዓደኛዬ ከማክዳ ጋር ወደ ክለብ እንደሚወጡ ወሬ ሰማሁ። ማክዳን ስጠይቃት።

'በአጋጣሚ ተገናኝተን ነው አብረን ያመሸነው' አለች።

አምኜ ተቀብያት ነበር። ሆኖም ከእኔም እየራቀች ሄደች። ከዚያ መከታተልና ማጠያየቅ ስጀምር በአንድ ሳምንት ውስጥ ሁለት ጊዜ እንደገና ክለብ ውስጥ መታየታቸውን ሰማሁና እንደገና ደወልኩላት።

'አጋጣሚ ነው ብለሺኝ ነበር። በተደጋጋሚ እንደምትገናኙ ነው የሚሰማው። ምንድነው ጉዳዩ? በግልፅ ንገሪኝ' አልኳት። እሷም፤

'ካንቺ ጋር ተለያይታችሁዋል። ባገኘውስ ባንቺ ላይ ምን

ለውጥ ያመጣል?' ብላ ጠየቀችኝ።

'ዓደኝነታችንን? ሞራሌስ?' ብዬ ስላት፤

'ደስ ካላለሽ እንዳይደውልልኝ እነግረዋለሁ' አለች።

አላደረገችውም።

መከታተሌን ስቀጥል ይበልጥ እንደሚገናኙኝ ላንጋኖ ጭምር እንደሄዱ ሰማሁ።

ማክዳ የልጅነት ዓደኛዬ ናት። ተለያይተን አናውቅም። አብረን ነው ያደግነው። በርግጥ በጣም ቆንጆ ናት። ወንዶችን የማፍዘዝ ሃይል እንዳላት አውቃለሁ። እሷ ፊት ካልሰጠችው ግን እሱ ሊደፍር አይችልም ነበር። በጣም ስለበሸቅሁ ይህን ለማጣራት ወደ እሱ ደወልኩ።

'ከማክዳ ጋር ምን እያካሄዳችሁ ነው?' ብዬ ስጠይቀው፤

'የምትናገራውን አስበሽ ተናገሪ' አለና ስልኩን ዘጋብኝ።

ከዚህ በሁዋላ 'እንደፈለጋቸው ይሁኑ' ብዬ ልረሳቸው

ሞክረ ነበር።

በመካከሉ ግን ከራሱ ከዓደኛው አንድ ምስጢር ሰማሁ። ዓደኛዬ እኔን ለምን እንደተወኝ እውነተኛውን ምክንያት አወቅሁ። ለካስ ከማክዳ ጋር በፍቅር ማበድ የጀመሩት ከአደጋው በፊት ጀምሮ ነበር። እኔ እንዳላውቅ እየተጠነቀቁ ሲወጡ ቆይተዋል። ልክ አደጋው ሲከሰት ሰበብ አገኙ። የሰጠኝን ተልካሻ ምክንያት አቅርቦ ከማክዳ ጋር ቀጠለ።

ይህን ሳወቅ አበድኩ።

እንቅልፍ መተኛት አቃተኝ። ሁለቱም ባለጌዎችና ከሃዲዎች ነበሩ። ስለዚህ ፍርዱን ቅዱስ ገብርኤል እንዲሰጠኝ ወሰንኩ። እናቱም አባቱም አያቶቼም ቅዱስ ገብርኤልን እየተሳለሙ ያደጉ ናቸው። የቁልቢው ቅዱስ ገብርኤል በደሌን እንደሚሰማኝ ደግሞ ርግጠኛ ነበርኩ..."

በርበሬ መስሎ የተለበለበ ፊቷን ሞዝቀችና ቀጠለች፤

"...አምና ቁልቢ መጣሁና ተሳልኩ። መርፌ ወግቼ እያለቀስኩ ሁሉንም ለቅዱስ ገብርኤል ተናገርኩ። በኔ ላይ ያን በማድረጋቸው ፍርዱን እንዲሰጠኝ እያለቀስኩ...ሶስት መርፌ ወግቼ ለመንኩት..."

ፊቷን ሞዝቀችው።

ከወይኑ ቀመስ አደረገችለትናም እንዲህ አለች፤

"የቁልቢው ቅዱስ ገብርኤል እንባዩንና ልመናዬን

እንደሚሰማ እርግጠኛ ነበርኩ። መርፌ ወግቼ በተሳልኩ በአምስተኛው ወር ሞተ!”

ደንግጮ አባባሏን ደገምኩት፤

“ሞተ!”

“አምን ሞተ! ዝርዝሩን አላውቅም። ሎምብሬሌ የሚባል የምሽት ክለብ ደጃፍ ላይ በጨቤ ተወግቶ ወድቆ ተገኘ። የወጉት ሰዎችም አልተያዙም። አራት ቀናት ሆስፒታል ቆይቶ ሞተ።” አያይዛ እንዲህ አለች፤ “...የቅዱስ ገብርኤል ጦር ሲወጋ እንጂ ሲወረወር አይታይም!”

ይህን ብላ ቅጭም አለች።

በኔ በኩል አንዲት ቃል እንኳ መተንፈስ አልቻልኩም። በዝምታ አይኗን እመለከታት ጀመር። የታመቀ አየር ከሳንባዋ ካሰወጣች በሁዋላም እንዲህ ስትል አከለችበት፤

“በመሞቱ ደስ አላለኝም። መርፌ ባልወጋበት አይሞትም ነበር። በወቅቱ ግን ተጎድቼና ተናድጄ ስለነበር ያንን አድርጌአለሁ። እኔ ሳልሆን ስራው ነው የገደለው።”

ከዚያ በሁዋላም ሌላ ርእስ ጉዳይ ልንነጋገር አልቻልንም። ወደ ደጅ እንድንወጣ አሳብ አቀረብኩና ወጣን።

ለአይን ያዝ አድርጎአል።

እዚያው ደጃፉ ላይ ከታጣፈ የሸራ ወንበሮች ላይ ቁጭ አልን። ቅዳሴው ከፍ ብሎ እየተሰማ ነበር። ምእመናን ነጫጭ ለብሰው ቤተመቅደሱን ከበውታል። በፀጥታ አካባቢውን እያስተዋልነው ቆዩን።

ብዙም ሳንቆይ አንዲት ጋቢ የተከናነበች ሴት መጥታ ተቀላቀለችን። የሃረግ ጓደኛ መሆኗ ነው። በጋቢዋ መሃል ልቅም ያለ ቁንጅናዋ ፉዋ! ብሎ ወጥቶአል። ማርያም ከሰማይ የወረደች ያህል ውብ ነበረች።

“ተዋወቂው” አለቻት።

“ማክዳ” አለች።

ከመደንገጤ ብዛት ስሜን መናገር አልቻልኩም። ደረቅ ፈገግታ ብቻ አሳየሁዋት። ማክዳ ወደ ድንኳኑ እንደገባች የፈጠጡ አይኖቼን ወደ ሃረግ መለስኩ። ለምን አይኖቼ እንደፈጠጡ ተረድቷት እንዲህ ስትል ተነፈሰች፤

“እሷም እንድትጎዳ አልፈልግም። ቅዱስ ገብርኤል ይቅር እንዲላት እየለመንን ነው።”

ይህን ብላኝ ማክዳን ተከትላ ወደ ድንኳኑ ገባች።

ለረጅም ጊዜ እዚያው ጨለማው ውስጥ ቁጭ ብዬ እንደነበር ትዝ ይለኛል። የመርፌውን ታሪክ ደግሜ ደጋግሜ እያውጠነጠንኩት ነበር። ሃረግ እኔም ላይ መርፌ እንዳትወጋ የሰጋሁ ያህል ሰውነቴ ደጋግሞ ተሸማቀቀ። በእርግጥ ከዚያ ባሻገር የማልፈልገው ሌላ አዲስ አደጋ በውስጤ እየተላወሰ ነበር። ገፍቶ መጣብኝ። ተከላከልኩት። ተፈታተነኝ። በዚያን ሌሊት በህልሜም በውኔም ውስጤ የቀረችውን ጭላንጭል እምነት ከሞት ለማትረፍ ስታገል አደርኩ...

አግክዚና ምርጫ 97

ሰለመራራው ኑሮአችን
 ለተሰፋ ቢሱ ህይወታችን
 ምስጋና ይግባው ለፓርቲያችን
 ለቀረናው ዝምታችን
 ምስጋና ለፓርቲያችን
 ለታወቀው ፅሞናችን
 ምስጋና ለፓርቲያችን
 ለከባዱ መከራና ስቃያችን
 ምስጋና ለፓርቲያችን
 እውነትን አምቆ ለያዘብን
 ከባዱንም ቀንበር ለጣለብን
 ምስጋና ለፓርቲያችን
 ለሚደርሰብን የተኩስ እሩምታ
 ለሚከተለውም የጦርነት ጋጋታ
 ለፓርቲያችን ምስጋናና ሰላምታ

(ግጥም - አንዲት ሩስያዊት ገጣሚ)
 - ማሞ ውድኅ እንደተረጎመው -

ከአእምሮ የሚጠፋ አልነበረም...

ወጣቷ የአዲሳባ ልጅ ሺብሬ ደለለኝ ጡቷ ላይ በጥይት ተመታ ስትገደል እኔ ፕሪቶሪያ ነበርኩ። ግንቦት 29 ቀን 1997 ነበር እለቱ። የመጀመሪያዋ የወያኔ ጥይት የሺብሬን ህይወት እንደቀጠፈ ድረገፆች እየተቀባበሉ የሚፅፉትን ሳነብ አደርኩ።

እዚያው ወንበሬ ላይ ተቀምጦ ሂደቱን ስከታተልና ከጓደኞቼ ጋር መስመር ላይ ሆኜ ሳወጋ ሌቱ ወገግ አለ። ያስጨነቀኝ ጉዳይ “ቀጥሎ ምን ሊፈፀም ይችላል?” የሚለው ነበር።

የቀድሞ አለቆቼ ወደ ግድያው ጨዋታ ሰተት ብለው መግባታቸውን ተረድቼ ነበር። ጠባያቸውን አውቀዋለሁ። መለስና ስብሃት አሰርቱ ቃላትን ያውቋቸዋል። ከዘጠኙ መስኮቶች አንደኛው ክፍት ከሆነ ዋጋ የለውም። ሌባው ስርቆት ለመፈፀም አንድ መስኮት ብቻ ይበቃዋል። ስለ ወንጀልና ቅጣት ካሰብን አንድ ሰው መግደልና መቶ ሰው መግደል ልዩነት የለውም። ስለዚህ የበሰበሰ ዝናብ አይፈራም እንዲሉ ግድያው ሊቀጥል እንደሚችል ርግጠኛ ሆኜ ነበር።

የሺብሬ አሟሟት አቅጣጫ ጠቋሚ ነበር...

የአዲሳባ ፖሊስ የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎችን አስሮ ሊገርፋቸው ወደ ሰንዳፋ እየተጓዘ ሳለ ከተቤ ላይ ህዝቡ ከየቤቱ ግልብጥ ብሎ በመውጣት መንገዱን ዘጋና፤

“ልጆቻችንን ወዴት ነው የምትወስዱት?” ሲል ጠየቀ። ህዝቡና ፖሊስ ተፋጠጡ...

ታጣቂዎቹ በታዘዙት መሰረት የእሩምታ ተኩስ ከፈቱ። ሺብሬ ጉሮሮዋ ላይና የግራ ጡቷ ላይ ተመትታ ወደቀች። ሺብሬ ከተቃውሞ ሰልፈኞቹ አንዱ አልነበረችም። ጓደኛዋን ለመሸጥ ነበር ከቤት የወጣችው። እንደወጣች በሁለት ጥይት ተመትታ ወደቀች። ፖሊስ የሺብሬን ሬሳ ወስዶ አሰረው። ወላጆች ሬሳ ሲጠይቁም የሬሳ መልቀቂያ መቶ ብር እንዲከፍሉ ተነገራቸው። ክፍያውን ፈፅመው የሺብሬን ሬሳ ወስዱ። ከዚህ በሁዋላ የወያኔ ማጅራት መቼትም በሰፊው ቀጠለ...

ሰኔ 1 ቀን 1997 42 ሰዎች በተመሳሳይ ሁኔታ ተገደሉ። በዚያም አላበቃ። በጎጃም በረንዳ፤ በመሳሰሉም በአብነት፤ በአዲስ ከተማና በመርከቶ ግድያው በሰፊው ቀጠለ። የወጣቶችና የህፃናት ሬሳም በየጉዳናው ተሰጣ። የአዲሳባ እናቶችም እንዲህ ሲሉ ጠየቁ፤

“ዴሞክራሲ ነውና የፈለጋችሁትን ምረጡ አላችሁን። እኛም የፈለግነውን መረጥን። ግድያው ታዲያ ለምን መጣ?”

ለዚህ ጥያቄ ወያኔ ምላሽ አልሰጠም። ጥያቄውን ላለመመለስ ሲል በተከታታይ በርካታ ወንጀሎች ፈፅሞአል። ይህን እየፃፍኩ ሳለም ጥያቄው የቀጠለ ሲሆን የብርቱካን

ሚደቅሳ ዳግም እስርም ጥያቄውን አፍኖ ሊያስቀረው አልቻለም። እርግጥ ነው የወያኔ መሪዎች ከዚህ ጥያቄ ለማምለጥ ማንኛውንም አይነት አፈና ይፈፅማሉ። ለጊዜው ጥያቄውን በማፈን አጀንዳውን ሊያቀዝቅዙት ይችላሉ ይሆናል። ወደፊት ወንበሩ ሲከዳቸው ደግሞ ከሃገር በመኮብላል ማምለጥ ይችላሉ ይሆናል። ከማይቀረው የታሪክ ተጠያቂነትና ከህሊና ወንጀለኛነት ማምለጥ ግን ከቶውንም የሚቻል አይሆንም። ይህ ትረካም ለመጨረሻው ትውልድ የሚቆይ ሰነድ ነው...

* * *

እነሆ! ከአንድ የቀድሞ የወያኔ ኮሎኔል ጋር ተቀምጫለሁ። እኔ ስለዚህ ኮሎኔል ቀደም ስለ የማውቀው ከጥቂት በላይ ነበር። እሱ ግን ስለኔ ብዙ እውቀት አልነበረውም። ምናልባት ከኔ ጋር ተገናኝቶ ቆይታ ለማድረግ ፈቃደኛነት ያሳየው “የጋዜጠኛው ማስታወሻ”ን ሰላነበበ ሊሆን ይችላል።

አለበል አማረ የተባለው ይህ ኮሎኔል “ትግሬን በድፍኑ ይጠላል” ተብሎ ይታማ ነበር። እንደተወራበት ግን አልነበረም። ሶስት ቀናት ሙሉ አብረን በወዳጅነት ሰነበትን። እሱም በሙሉ ፈቃደኛነት ለጠየቅሁት ሁሉ ምላሽ ሰጠ። በቅድሚያ ግን፤

“ለመሆኑ ስለኔ ምን ታውቃለህ?” ሲል ጠይቆኝ ነበር።

በአጭሩ እንዲህ አልኩት፤

“ከመነሻው የነፍሰ ገዳዩ የአግኦዚ ኮማንዶ ክፍለ ጦር አመራር አባል እንደነበርክ የማያውቅ የለም። በምርጫ 97 የአግኦዚ ሰራዊት ንፁሃን ዜጎችን በሳንጃ እያረደ፤ በአረር ሲያነድ አንተ ስልጣን ላይ ነበርክ። ‘ትግሬን ትጠላለህ’ ተብሎ ደግሞ ይነገርልሃል። ትግሬን የሚጠላ ሰው እንዴት የአግኦዚ ሰራዊት መሪ ሊሆን እንደሚችል ግን ሳጥናኤል ብቻ ነው የሚያውቀው። ከምርጫ 97 በሁዋላ ደግሞ ታስረህ እንደነበር ድረገፆች ላይ ተፅፎ አንብቤ፤ ገዳዩ ሲከነክነኝ ቆይቶአል። ሁዋላ ግን መፈታትህ ተሰማ። በመቀጠል ደግሞ ከፕጄራል አሳምነው ፅጌ እና ጄራል ተፈራ ማሞ ጋር የመፈንቅለ መንግስት ሙከራ ለማድረግ ስታስቡ እንደተደረሰባችሁ በወያኔ ሚዲያ ሰማን። ወያኔ ‘በተገኘበት ይገደል!’ የሚል መመሪያ አንተ ላይ

ማስተላለፉን ከቀድሞ ጓደኞቼ ሰምቼም ነበር። ርግጥ ነው፤ ብዙ በእእምሮቼ ውስጥ የሚገላሉ ጥያቄዎች አሉ። ኩዴታው እንዴትና ለምን ከሸፈ? እነ መለስ እነ ተወልደ በተከፋፈሉበት ዘመንም አንተ ቤተመንግስት ነበርክ። መቸም ብዙ የምታውቀው ይኖር ይሆናል። በኢትዮ - ኤርትራ ጦርነትም ተካፍለሃል። በኔ በኩል ስላንተ የማውቀው ይህን ነው። በርግጥ ከምር ድንጋይ ተወልደህ ያደግህ የበጌምድር አማራ መሆንህን፤ ከ1982 የደብረታቦር ውጊያ በፊት ኢህዴንን መቀላቀልህንም አውቃለሁ።” አልኩት።

“ስለኔ ብዙ እንደምታውቅ ተረድቼያለሁ። በመከላከያ ቆይታዬ በ23ኛ እና በ24ኛ ክፍለ ጦሮች በአመራር ደረጃ የተወሰነ ጊዜ ከመስራቴ በቀር ሙሉ ታሪኬ ከአግኦዚ ክፍለ ጦር ጋር የተያያዘ ነበር። ኢትዮጵያውያን ወገኖቼ ከጭራቅ ጋር የሚያመሳሰሉት የማፍያ ቡድን ከኔ የህይወት ታሪክ ጋር የተቆራኘ ታሪክ ስላለው ክልብ አዝናለሁ...የሆነው ሆኖ አንተ የማታውቀው እኔ የማውቀው ምን ሊኖር ይችላል?” አለ በጥርጣሬ።

“በምርጫ 97 እኔ ሃገር ውስጥ አልነበርኩም። አንተ ግን በወቅቱ የአግኦዚ አመራር አባል ነበርክ። በወቅቱ ምን እንደተካሄደ ልትነግረኝ ትችላለህ” አልኩ።

በዚህ ተስማምተን ይነግረኝ ጀመር...

* * *

ኮሎኔሉ እንዳጫወተኝ...

ኢህአዴግ አዲስአበባን ከተቆጣጠረ በሁዋላ ቤተመንግስቱን እንዲጠብቅ የተመረጠውና ተጨማሪ ስልጠና የተሰጠው አግኦዚ ክፍለ ጦር ነበር። ከአግኦዚ ሌላ አንዲት ‘የእጃባ ሻለቃ’ የምትባል 180 የሰው ሃይል ያላት የጥበቃ ቡድን ነበረች። ይህች ሻለቃ በአብዛኛው የባለስልጣናትን የእጃባ ስራ የምታከናውን ናት። አብዛኞቹ የአድዋ ተወላጅ ወታደሮች ነበሩ። ሻለቃ በሶስት ጋንታ ትከፈላለች። ‘አንደኛ ጋንታ’ የምትባለው 30 ወታደሮችን ያቀፈች ናት። እነዚህ ሁሉም የአድዋ ተወላጆች ነበሩ። ቅልቅል የለባቸውም። መቶ አለቃ ሙከራ የተባለ ሰው ይመራታል። ቀጥተኛ ስራቸው የመለስን

መኖሪያ ቤትና ቢሮውን መጠበቅ ብቻ ነው። መለስ ወደ ውጭ ሃገር ሲጓዝም እየተቀያየሩ ያጅቡታል። 2ኛ እና 3ኛ ጋንታ የተባሉት ደግሞ የቤተመንግስቱን ዙሪያና ከመለስ ቢሮ ወደ ቤቱ የሚወስደውን መንገድ ጭምር ይጠብቃሉ። በእነዚህ መካከል አልፎ አልፎ የሽራና የአክሱም ተወላጆች ከመቀላቀላቸው በቀር በሙሉ የአድዋ ሰዎች ብቻ ነበሩ። አማራ ወይም አሮሞ እዚያ ውስጥ ማግኘት ግን ፈፅሞ አይታሰብም። የአግኦዚ አዛዥ ሆነው ሁለቱም በተከታታይ የተሾሙት የአድዋ ተወላጆች ናቸው። ጄኔራል ፍሰሃ ኪዳነ ሁዋላም ጄኔራል ሙሉጌታ በርሄ አግኦዚን መርተውታል። ከነዚህ በመቀጠል ኮሎኔል አለበል አማራ በአመራር ደረጃ ተቀምጦአል።

በአግኦዚ ክፍለ ጦር ስር ያሉት ሁለት ኩማንዶ ሻለቃዎች (ጉና እና ወጋገን) እስከ 1986 ድረስ እየተቀያየሩ የቤተ መንግስቱን ዙሪያ ሲጠብቁ ቆይተዋል። በ1986 ማብቂያ ግድም አግኦዚ ተጨማሪ ሃይል ገባለት። ከተለያዩ የሰራዊት ክፍሎች ብቁ ወታደሮች እየተመለሙ ወደ አግኦዚ እንዲገቡ ተደረገ። የክፍለጦሩ የሰው ሃይልም ወደ አራት ሻለቃ ወይም ወደ 2000 የሰው ሃይል ከፍ አለ። ይህም አንድ የኩማንዶ ብርጌድ ሆነ ማለት ነው። የብርጌዱ ማዘዣ ጣቢያም ከአጤ ሚኒልክ ቤተመንግስት ውስጥ ነበር። በ1990 ብርጌዱ እንደገና ወደ 6 ሻለቆች አደገ። የኢትዮ-ኤርትራ የድንበር ግጭት ሲከሰትም አግኦዚ ወደ ክፍለጦር ደረጃ እንዲያድግ ተደረገ። በ9 ሻለቃና በ3 ብርጌዶች ተዋቅሮ ‘አግኦዚ ኩማንዶ ክፍለጦር’ የሚል ስያሜ አገኘ። “አግኦዚ” የሚል ስያሜ ያገኘው በህወሃት ትግል መጀመሪያ ወቅት በጦርነት ህይወቱ ያለፈች “አግኦዚ” የተባለ ጓደኛቸውን ለማስታወስ ነበር። አግኦዚ ክፍለጦር በዚህ ሁኔታ ተወልዶ አደገ። ይህ በእንዲህ እንዳለ ምርጫ 97 ጊዜውን ጠብቆ መጣ። ምርጫ 97 እና አግኦዚም እንደ አጥፊና ጠፊ ሰማቸው ለዘልአለሙ ለመቆራኘት በቃ።

ኮሎኔል እንዲህ አለኝ፤

“...የአግኦዚ ኩማንዶ ክፍለጦር አዛዥ የነበርነው ሁሉ በመጨረሻ ትውልድ ዘንድ ሰማችን በክፉ መነሳቱ አይቀርም። ምንም ይሁን ምን ግን የተፈፀመውን እውነት ሁሉ መግለፅና የህሊና እረፍት ማግኘት እንደሚገባ አምናለሁ...”

አያይዞ እንዲህ ሲል አወጋኝ፤

“...ምርጫ 97 ከመቃረቡ በፊት ከአንዳንድ የኢህአዴግ የማእከላዊ ኰሚቴ አባላት ጋር ስለምርጫው እያነሳን እንጨዋወት ነበር። ያው መቼም አማራ እንደመሆኔ ወደ ሰራዊቱ ከመግባቱ በፊት በአማራው ክልል አካባቢ በካድሬና በህዝብ አስተዳደር ስራ እስራ ስለነበር ከሁሉም ካድሬዎች ጋር እንተዋወቃለን። ከስራ ሰአት ውጪም እንገናኛለን! በመተማመንና በግልፅነት በወዳጅነት መንፈስም እንጨዋወት ነበር። ሁሉም የሚነግሩኝ አንድ ግልፅ ነገር ነበር፤

‘የዘንድሮው ምርጫ ፍፁም ዴሞክራሲያዊ እንዲሆን ተወስኖአል። የምርጫውን ዴሞክራሲያዊነት የሚያደናቅፍ የኢህአዴግ አባል ያለ ምህረት እንዲቆጣ የላይኛው አመራር ትእዛዝ ልኳል። ተቃዋሚዎች ነፃ ሆነው በነፃነት መንቀሳቀስ እንዲችሉ መመሪያ ወርዷል። ይህ መመሪያም እስከታችኛው የቀበሌ መዋቅር ድረስ መስመሩን ተከትሎ ወርዶአል’ እያሉ አጫውተውኛል።

በእውነቱ ይህ ከተለያዩ አቅጣጫዎች፣ ከአመራሩም ከካድሬዎቹም የሚደመጥ ስለነበር በጣም ደስተኛ ሆንኩኝ። ኢህአዴግ ይህን መሰል ውሳኔ መወሰን ውሳኔውንም ተግባራዊ ለማድረግ መትጋቱ በእጅጉ አኩርቶኝ ነበር። የኢህአዴግ አባል በመሆኔ ኩራት የተሰማኝ ጊዜ ነበር።

እነ ተወልደና ሰዩ ከመጀመሪያውም እብራተኛና ዘረኞች እንደሆኑ ማንኛውም አማርኛ ተናጋሪ ታጋይ ያውቅ ነበር። በአንፃሩ ይህ የነፃ ምርጫ አዋጅ ከታወጀ በሁዋላ ለመለስ ዜናዊ የነበረን አድናቆት በእጥፍ አደገ። ኢትዮጵያ ከአምባገነንነት አመራር የምትላቀቅበት ዘመን ላይ መገኘቱ ልዩ ኩራት አሳድሮብኝ ነበር። እኔ አባል የሆንኩበት ፓርቲ ይህን ፀጋ ለማምጣት መዘጋጀቱ የህሊና ርካታ አሳድሮብኝ ነበር። እንዲህ ነበር በወቅቱ የተሰማኝ...”

ከጥቂት ዝምታ በሁዋላ ኰሎኔል ትረካውን ቀጠለ፤

“...ምርጫው ሳምንታት ሲቀሩት የወያኔ ከፍተኛ አመራር አባላት መንፈስ ሁሉ በድንገት ተለወጠ። በአንድ ጉዳይ ላይ መግባባት የጀመሩ ይመስለኛል። ምክንያቱም የዴሞክራሲያዊ ምርጫ ሰብካቸውን በመተው የጦር ሃይሉን ማዘጋጀት ላይ ትኩረት ሰጡ። የምርጫ ኰማንድ ፖስት የሚል ግራ የሚያጋባ የወታደራዊ ጊዜያዊ ማዘዣ ጣቢያ አዲሳ ላይ

ማቋቋም እንደሚያስፈልግ የሚገልፅ እቅድ አዘጋጁ።

ጄኔራል ሳሞራ የኑስ የሚመለከተንን ስድስት መኰንኖች ሰብስቦ ገለፃ አደረገልን። ከስድስታችን አምስቱ የሀወሃት መኰንኖች ነበሩ። እነርሱም ገዛኢ አበራ፣ የሃንስ ገብረመስቀል፣ ገብረእግዚአብሄር መብራህቱ፣ ሙሉጌታ በርሄ፣ ገብረመድህን ፈቃዱ ሲሆኑ፣ ስድስተኛው እኔ ነበርኩ። እንደ ማጣፊጫ የተጨመርኩ አማራ ኩሎኔል። እነ ሳሞራ ስለኔ ምን እንደሚያስቡ በእውነቱ አላውቅም። ምናልባት 'አይደፍረንም' ብለው ገምተው ሊሆን ይችላል። እብሪትና ንቀታቸው ያው የታወቀ ነው። እኔን መሃላቸው ቁጭ ያደረጉኝ አንድ አማራ ጣልቃ በማስገባት ከሃሜት ለመዳን ሊሆን ይችላል። የሆነው ሆኖ ሳሞራ ሰበሰበንና፤

'ምርጫው ችግር ቢገጥመው እኛ መዘጋጀት አለብን። በተለይም የአግኦዚ ክፍለጦር ይህ ግዳጅ ተሰጥታችሁዋል። ከፌደራል ፖሊስ ጋር የጋራ እቅድ አውጥተናል። እናንተም ከእነሱ ጋር በመሆን የጋራ ኩሚቴና ኩማንድ ፖስት (ማዘገፊያ ጣቢያ) መስርቱ አለን።

እንደገለፅኩልህ በዚህ ወቅት እኔ በታማኝነት ለኢህአዴግ ህልውና እየሰራሁ ነበር። 'ኢህአዴግ ለሃገራችን ብልፅግና ሊያመጣ ይችላል' ብዬ አምኜ ነበር የምሰራው። ሳሞራ የኑስ ከምርጫው ጋር አያይዞ አዲሳባ ላይ የወታደራዊ ማዘገፍ ጣቢያ ስለማቋቋም ያነሳው ጉዳይ ግን ግራ ስላጋባኝ እንደዋዛ አንድ ቀላል ጥያቄ አነሳሁ፤

'ኢህአዴግ ምርጫው ሰላማዊ በሆነ ሁኔታ በድል እንደሚጠናቀቅ እየገለፁ ነው። ለአባላቱ ሁሉ የሰነ ምግባር መመሪያ በጥብቅ ሰጥቷል። የእኛ ዝግጅት ከዚህ ጋር አይቃረንም ወይ? ላልታጠቀ ህዝብስ ምን ኩማንድ ፖስት ያስፈልጋል? ስል ጠየቅሁ...

ሳሞራ እንደ ማፌዝ ባለ ድምፅ፤
'ምን ይታወቃል? ነፍጠኛው ጦር ቢመዝብንስ? መቸም ወደ ጫካ ተመልሰን እንገባለን እንጂ ዳግም በትምክህተኛው አንገዛም! ደግሞስ ወታደር መሆንህን ረሳሽው እንዴ? ወታደር እንደ ወታደር ማሰብ አለበት...'

እኔ መቼም ከላይ ያለውን ጥያቄ ያቀረብኩት በቅንነት ነበር። ጥያቄው የተቃውሞ አላማ አልነበረውም። 'ነፃ ምርጫ

ይኖራል ተባለ። ምርጫው ነፃ ከሆነ ምን የጦር ሰራዊት ጋጋታ ያስፈልጋል? ብዬ ጠየቅሁ።

በዚህ ጥያቄ ግን በሳሞራ የኑስ የብረት ጥርሶች ተነክስኩ። እኔ ወያኔ ነበርኩ። የወያኔ የጦር መሪ ነበርኩ። ለኢህአዴግ ህልውና ላቤንም ደሜንም ያፈሰሰኩ ሰው ነኝ። ኢህአዴግን የሚነካብኝንም በፍፁም አልወድም ነበር። ሳሞራ ሲሰበስብን ግን ያቺን ተናገርኩ። ያቺ እንደተቃውሞ ተቆጠረች። ምርጫው ዴሞክራሲያዊ ምርጫ እንዲሆን ኢህአዴግ ወሰነ ተባለ። 'ታዲያ ጦር ሰራዊት ለምን አስፈለገን?' ብዬ ነው የጠየቅሁ። ይሄ ሳሞራን በጣም አናደደው። 'ነፍጠኛው ቢዘምትብንስ?' ብሎ ከብሽቀት ፈጃለኝ ጋር መልሶ ጠየቀኝ።

ነፍጠኛው ማነው? የታለ? ነፍጠኛ የሚባል አለ እንዴ? ወይስ አማራ ሁሉ ነፍጠኛ ነው? ሊገባኝ አልቻለም። እኔ አማራ ነኝ። ዘርና ጐሳ ሳልለይ በኢትዮጵያዊነት ስሜት ለሃገሪ እየሰራሁ አይደል እንዴ? ሳሞራ ምንድነው የሚናገረኝ? መለስና ሳሞራ እንዲመሩኝ ተቀብያለሁ። ትግራ ስለሆኑ ለምን ትግራ ሆናችሁ አላልኩም። ኢትዮጵያዊ መሆናቸው ብቻ ለኔ በቂ ነበር። መለስ በምርጫ ከተሸነፈ ደግሞ ብርሃኑ ነጋ ወይም መረራ ጉዲና ሊመሩ ይችላሉ። የተመረጠው ፓርቲ ሊመራ ይችላል። ነፃ ምርጫ ከተባለ በሁዋላ 'ጫካ መግባት' የሚለውን ምን አመጣው?

የሆነው ሆኖ በዚያው ሰዎች ወደ ተግባር ተገባና የአዲሳባ ወታደራዊ ማዘገፊያ ጣቢያ ተቋቋመ። የኩማንድ ፖስቱ አመራር አባላት፣ መለስ ዜናዊ፣ በረከት ስምጸን፣ አባዱላ ገመዳ፣ ሙሉጌታ አለምሰገድ መሆናቸው ተነገረን። ኦፕሬሽናል አመራር ደግሞ፣ ጌታቸው አሰፋ (ከንፈን የተካው የደህንነት ሹም)፣ ሳሞራ የኑስ፣ ኢሳይያስ ወልደጊዮርጊስ (ደህንነት)፣ ግርማይ ማንጃስ (ፖሊስ)፣ ተስፋዬ መረሳ (ፖሊስ)፣ ታደሰ መሰረት (ፖሊስ)፣ ታደሰ ወረደ (የመከላከያ ጄኔራል)፣ የሃንስ ገብረመስቀል (መከላከያ መረጃ)፣ ገብረእግዚአብሄር መብራህቱ (መከላከያ ዘመቻ)፣ ሙሉጌታ በርሄ (የአግኦዚ ክፍለጦር አዛዥ) መሆናቸው ተገለፅልን።

የአመራሩ ዋና ማዘገፍ ጣቢያ የምድር ጦር ግቢ ከቀድሞው አውሮፕላን ማረፊያ አፔሽን ህንፃ፣ የአሁኑ የመከላከያ የመገናኛ መምሪያ ላይ ሆነ። በየክልሉ፣ በየከተሞችና

ቀበሌዎችም ንኡሳን ማዘገርያ ጣቢያዎች ተቋቋሙ።

አደረጃጀቱ እንግዲህ ከላይ ያለውን ይመስል ነበር። የአግኦዚ ክፍለጦር ግማሽ ሃይል ታዲያ አዋሳ ነበር። የአግኦዚ አመራር አባላት ሁሉ አዲሳባ ሲመደቡ እኔ ወደ አዋሳ እንድሄድ ተደረገ። ወደ አዋሳ የተላከሁት ምናልባት በስብሰባው ወቅት ለሳሞራ ባሳሁት ጥያቄ ሊሆን ይችላል። የሆነው ሆኖ ትእዛዙን ተቀብሎ አዋሳ ሆኜ ሂደቱን መከታተል ቀጠልኩ። ገብረዴሳ የተባለ የ44ኛ ክፍለጦር አዛዥ መምሪያውን ሻሸመኔ ላይ አድርጎ የአዋሳና የአርባምንጭን የምርጫ ሂደት ይከታተል ነበርና ከእሱ ጋር ሆኜ እንድሰራ ተነገረኝ። የአዲሳባውን ዘመቻ የኔ የበላይ የነበረው ሙሉጌታ በርሄ የተባለ ጄኔራልና ገብረመድህን የተባለ ኩሎኔል እንዲመሩት ሳሞራ አዘዘ። የፌደራል ፖሊስም ከእነዚህ ከፍተኛ መኰንኖች ጋር በጋራ መሰራቱን ቀጥሎ ነበር።

በዚሁ መሰረት ወደ ስራ ገባን!

ያው ሁሉም እንደሚያውቀው ምርጫው ግንቦት 7 ቀን ተካሄደ። ውጤቱም ወያኔዎች ያልጠበቁት ሳይሆን፤ ያልፈለጉት ሆነ። በዚያው በምርጫው እለት ምሽት የተዘጋጀው የጦር ሰራዊት ሃይል ወደ አዲስ አበባ መግባት ጀመረ። የአግኦዚ ክፍለጦር ሶስት ሻለቆች ሌሊቱን ከአዋሳ ተጉዘው አዲሳባ ገብተው አደሩ። ደብረ ዘይት አየር ሃይል ግቢ ውስጥ የነበሩ 23 ብረት ለበስ ተሽከርካሪዎች ሌሊቱን ተጉዘው አዲስ አበባ ምድርጦር ግቢ ገብተው አደሩ። ከየእዙ የተውጣጡ 30 ያህል ዙ23 ከባድ መሳሪያዎች ወደ አዲስ አበባ ገቡ። ከ60 በላይ ዶሽቃ የጫኑ ፒክአፕ መኪኖች በፓትሮል መልክ ሊነጋጋ ሲል አዲሳባ ገቡ። የዚያን እለት ሌሊቱ ዘመቻ ሲታሰብ፤ ይህ ሁሉ የጦር መሳሪያ ጋጋታ ድምፁን በነፃ ፍላጎቱ የሰጠውን የአዲስ አበባ ህዝብ ለማፈን ነው ተብሎ እንዴት ሊታሰብ ይችላል?

ይህ እንግዲህ የመከላከያ ሃይል ዝግጅት ብቻ ነበር። የፌደራል ፖሊስ በበኩሉ ከፍ ያለ ዝግጅት ማድረግ ችሎ ነበር። በየክልሉ ዋና ዋና ከተሞች በተለይም በአማራና በኦሮሚያ ከተሞች በተመሳሳይ በፖሊስና በመከላከያ የተጠናከረ አፋኝ ቡድን ከተሞቹን እያጥለቀለቀ ነበር።

ምርጫው በተካሄደ በ2ኛው ቀን፤ ማለትም ግንቦት 9፤ 1997 ለመረጃ ልውውጥ ወደ አዲሳባ መጥቼ ነበር። አዲሳባ

እንደደረሰኩ በቀጥታ ወደ ምድር ጦር ግቢ ነበር ያመራሁት። በግቢው ከፍተኛ ትርምስ ጠበቀኝ። የጦር አዛዦች ላንድክሩዘሮች ግቢውን ወረውታል። የሲቪል ባለስልጣናት ከነጠባቂዎቻቸው ይተራመሳሉ። የመገናኛ ሬድዮዎች ስራ ብዙ ሆነዋል። አንዳንድ ጄኔራሎች ብረት ለበስ ተሽከርካሪዎች ላይ ተኩፍሰው ወዲያ ወዲህ ይላሉ። የመገናኛ ሬድዮዎች ጫጫታ የምድርጦር ግቢን ቀውጧ አድርጎታል። አንዲት ሃያል ሃገር ኢትዮጵያን የወረረች ይመስላል እንጂ ህዝቡ የድምፅ ምርጫ ካርዱን ተጠቅሞ ፍላጎቱን ስለገለፀ የተከሰተ ግርግር ነው ብሎ ማሰብ ከቶ እንዴት ይቻላል?

እኔ ወደዚያ ግቢ የመጣሁት የአግኦዚ ክፍለ ጦር አዛዥ የሆነውን ጄኔራል ሙሉጌታ በርሄን ለማግኘት ነበር። እዚያ ግቢ ውስጥ የተግላ ጊዜያዊ ወታደራዊ ብሮ ተሰጥቶታል። ስደውልለት ቢሮው የሚገኝበትን ቦታ ጠቆመኝና ወደዚያው ሄድኩ። በሞቀ ሁኔታ ሰላምታ ከተለዋወጥን በሁዋላ መረጃዬን እሰጠው ጀመር። እሱም ወቅታዊና ተጨባጭ ሁኔታውን ያብራራልኝ ያዘ።

ከጄኔራል ሙሉጌታ ጋር በግል እንግባባ ነበር። በርግጥ ጥሩ ጠባይ የለውም። ነጭናጫ ነው። የወያኔ ባለስልጣናትን የማንቋሽሽና የማጥላላት ቋሚ ጠባይ አለው። ሃሜተኛ ነው። ፈገግ ካልከለት ግድቡን እንደሰበረ ወንዝ በልቡ ያለውን ሁሉ የመዘርገፍ ጠባይ አለው። እናም ይህን ስለማውቅ ቆስቆስኩት፤

‘ሙሉ! እንዴት ነው ሁኔታው? የባድመን ጦርነት እዚህ አመጣችሁት እንዴት? ዝግጅቱ እኩ ጠላት የወረረን ይመስላል’ አልኩት።

ጄኔራል ሙሉጌታ የብሽቀት ሳቅ ሳቀ፤

‘እውነቱን ልንገርህ?’ አለ አገጨን ከጠረጴዛው ጋር አላስም፤ ‘...አመራሩ ስለሚያዘን ጉዳይ በቂ መረጃ የለውም። ህዝቡ ኢህአዴግን ጠልቶታል! ይህ እውነት ነው! በቃ! ስልጣን ላይ ያሉት ደግሞ...በፍርሃት ተንቀጥቅጠዋል። ስልጣን እንደማይለቁ ካወቁ ነፃ ምርጫ ለምን ፈቀዱ? በፊት እንዳደረግነው አያደርጉም? ተመልከት ላልታጠቀ ሰራዊት ይህ ሁሉ መሳሪያና ዘመቻ! ምን ሊባል ይችላል? እግዚአብሔር ብቻ ይርዳን! ህዝቡን ፈርተውታል! አድርጎ ያሉንን ደግሞ እኛ እናደርጋለን። ወታደሮች ነን!’

ይህን እየተጨመረው ሳለ ኩሎኔል ስብሃት ድንገት ገባ። የመከላከያ ሚኒስቴር የመገናኛ ሬድዮ ግንኙነት ሃላፊ ነበር። እንተዋወቃለን። ከመተዋወቅም በላይ ደህና እንግባባ ነበር። በሞቀ ሁኔታ ሰላምታ ከተለዋወጥን በሁዋላ፤

‘አዋሳ ለመሆኑ እንዴት ነው?’ ሲል ጠየቀች።

‘ያው ነው። አመፅ አለ። እንደ ሁሉም ቦታ’ ብዬ ሳበቃ፤ ‘በእናንተስ በኩል አጠቃላይ ሁኔታው ምን ይመስላል?’ ስል ጥያቄዬን አስከተልኩ።

‘ምን ዋጋ አለው ብለህ ነው?’ ሲል እጁን አወናጨፈ፤ ‘አማራና ኦሮሞ ኢህአዴግን ከድቶታል!’ አለኝ።

አባባሉ ደስ አላለኝም፤

በርግጥ ኩሎኔል ስብሃት የሳሞራ ጆሮ ጠቢ ስለመሆኑ ሲወራ ቀደም ብዬ ሰምቼ ነበር። እንዲህ ያለ ወሬ ግን በብዛት ስላለ ያን ያህል ትኩረት የሚሰብ አይደለም። ስብሃት ከጆሮ ጠቢነት ይልቅ ልክሰክስ ጠባዩ ይበልጥ ያናድደኝ ነበር። ወሬኛ ቢጤ ነው። ‘ከኔ በላይ ለኢህአዴግ ታማኝ የለም’ እያለ በባዶ ሜዳ ይመገደቃል። ፊቱም ጠባዩም ጠፍጣፋ ጣውላ ነገር ነው። እናም ባልተገራ አንደበቱ መሃይምነቱን ይተረትረው ቀጠለ። እኔ አማራ መሆኔን እያወቀ ቃል በቃል እንዲህ አለኝ፤

‘አማሮችና ኦሮሞዎች ኢህአዴግን ከዱት! ትግራይ ብቻ ነው በዚህ ጊዜ አስተማማኝ። ሌላውን ተወው! ህዝቡስ ግዴላም ይከዳን? ደህና! የብአዴንና የኦህዴድ አባላትም ነውኮ የከዱን’

በዚህም አላበቃ። አያያዘና ቀጠለ፤

‘ነፍጠኛ ከተመረጠ እኛ እንደለመድነው ጫካ እንገባለን። አማራ ዳግም ይመራ ዘንድማ አንፈቅድለትም። በማን ደም ማን ሊነግስ? ነፍጠኛ እንደ እባብ አፈር ልሶ ከመቃብሩ ወጥቶ ወደ ስልጣን ሊመጣ? አፄ ዮሃንስ ስልጣኑን ለነፍጠኛ አሰረከበ። ያ ስህተት አይደገምም...’

ብዙ ብዙ ዘበዘበ።

በተለይም የአማራን ህዝብ ወንጀልና ሃጢአት እያነሳ በጣም ደጋገመብኝ። ኩሎኔል ስብሃት ይህን ሁሉ አስፀያፊ ንግግር ሲዘረግፈው ጄኔራል ሙሉጌታ አንገቱን አቀርቅሮ በፀጥታ ሲያዳምጥ አስተውዬዋለሁ። ሁለቱም የትግራይ ሰዎች ናቸው። ጄኔራል ሙሉጌታ ግን በስብሃት ንግግር ሃፍረት ተሰምቶት ሲሸማቀቅ እያስተዋልኩት ነበር። አንዳችም ቃል

ሊተነፍስ ግን አልቻለም። አቀርቅሮ ዝምታውን ገፋበት። በመጨረሻ ግን መሸከም አቃተኝ።

ኩሎኔል ስብሃት የሚያዘንብብኝን አማራን የሚያጥላላ ጭቃ በጫንቃዬ መሸከም ከቶውንም ሳልችል ቀረሁ። ስሜታዊ ሆኜም እንዲህ አልኩት፤

‘ስማ ስብሃት! አንተ ስለ አማራ ህዝብ ክህደት፤ ስለ ኦሮሞ ህዝብ ክህደት ምን ታውቃለህ? ምንስ አገባህ? አንተ ወታደር ነህ። ወታደር ፖለቲካ ውስጥ መግባት እንደሌለበት ሀገ-መግስቱ ያዛል! ታዲያ አንተ ይህን ሁሉ የምትጮኸው በምን መነሻ ነው? በተለይም ስለ ህዝብ ክህደት የምትናገረው የማታውቀውን ነው። ህዝብ ከሃዲ ሆኖ አያውቅም። ህዝብ ማንን ነው የሚከደው? ግለሰብ ህዝብን ሊከድ ይችላል። ህዝብ ግን ክህደት ፈፀመ ሊባል አይችልም። ይህ አለማወቅህን ያሳያል። አቅምህን ያስገምትሃል! ብዬ በከፍተኛ ብስጭት ተናገርኩት።

ኩሎኔል ስብሃት የኔን መራራ ንግግር ካዳመጠ በሁዋላ ጥርሱን አገጠጠብኝ። እናም እንዲህ አለ፤

‘አሃ! አንተም ከነፍጠኞቹ አንዱ ሳትሆን አትቀርም! ምን ሩቅ አስኬደን ታዲያ! ዋናው ነፍጠኛ፤ ዋናው ቅንጅት! ዋናው ጠላታችን እዚሁ ጉያችን ውስጥ እያለሁ...’

እንዲህ እያለ ባለጌ አፉን ከፈተው።

እኔም ባስብኝና ከፍተኛ ጭቅጭቅ ተፈጠረ።

በዚህ ጊዜ ጄኔራል ሙሉጌታ እኔን በመደገፍ ጣልቃ ገባ። ሊገላግለንም ሞከረ። ኩሎኔል ስብሃትም ተመናጭቆ ወጥቶ ሄደ። ከሙሉጌታ ጋር ብቻችንን እንደቀረን ሙሉጌታ እንዲህ ሲል ሊገስፀኝ ሞከረ፤

‘ስብሃት የሳሞራ ጆሮ ጠቢ መሆኑን እያወቅህ እንዴት እንዲያ ትናገራለህ? ስብሃት በየቢሮው እየዞረ እንዲህ እያናገረ፤ ወሬ እየለቀመ ለሳሞራ ሲያደርስ ነው የሚውለው። ሌላ ስራ የለውም። ይህን የማያውቅ የለም። አንተም ታውቃለህ! እያወቅህ ደግሞ ይህን መናገርህ ልክ አይደለም...’

ሙሉጌታ የሚናገረኝን መቀበል ቀርቶ መስማት እንኳ አልቻልኩም። በመሰረቱ የተፈጥሮ ባህርዬ ይህን የመሰሉ ልክሰክስ ጠባዮችን የሚያስተናግድ አልነበረም።

እኔ አማራ ነኝ!

አማራ ሲሰደብ አጎንብሼ መስማት አለብኝ? እንዴት

ሊሆን ይችላል? ይህን መሰል ባህርይ እኔን ለማለማመድ ከቶ እንዴት ደፈሩ? ይህ ፈፅሞ ሊገባኝ ያልቻለ ሁኔታ ነበር። አሁንም ሳስበው ሁኔታውን ልገነዘበው እችላለሁ። የሆነው ሆኖ ከሙሉጌታ ጋር ወደ ዋናው ጉዳያችን ገብተን የመረጃ ልውውጥ አካሄድን። በዚያን ቀን የተናገርኩትን ኩሎኔል ስብሃት ለሳሞራ እንዳቀበለው ግልፅ ነበር። ያ ግን ለኔ በወቅቱ አሳሳቢ አልነበረም። ከዚያ በላይ የስብሃት ንግግር የልብ ቁስል ሆኖ እያደማኝ ነበር።

ከዚያ ዝግጅት በሁዋላ የአዲስ አበባ አፕሬሽን ጀመረ። በአፕሬሽን ዝግጅቱ ላይ መመሪያ በሚሰጥበት ጊዜ በስብሃት ስራ አልተሳተፍኩም። ጄኔራል ሙሉጌታ ግን አጫውቶኛል።

‘አመፅ ከተነሳ የአመፅ ግንባር ቀደም ግለሰቦችን ለይቶ መምታት!’ የሚል ቁርጥ ውሳኔ ተላልፎ ነበር።

የአመፅ መሪዎች ከተመቱ ተከታዩ ህዝብ ከተመቱት ተምሮ አደብ ገዝቶ እንደሚቀመጥ ትንታኔ ተሰጥቶበታል። ይህን መመሪያ ያስተላለፈው በመለስ የሚመራው ኩሚቲ ሲሆን መመሪያውም እስከታችኛው መዋቅር ድረስ ወርዶ ነበር።

ሙሉጌታ መመሪያውን ለኔም አብራራልኝ።

እኔ በተመደብኩበት በአዋሳ በሻሽመኔና በአርባምንጭ አካባቢዎች አመፅ የሚነሳ ከሆነ በመመሪያው መሰረት ተግባራዊ እንዳደርግ በዚያ ሂደት በሚሞቱ ሰዎች ተጠያቂነት እንደማይኖር ቃል በቃል ነገረኝ።

ጄኔራል ሙሉጌታ

‘ሰው መግደል ይቻላል’ የሚለውን መመሪያ ሲገልፅልኝ ለውሳኔው ንቀት ያለው መሆኑን ከአነጋገሩ ተረድቼያለሁ።

‘ውሳኔው ትክክል አይደለም። ሆኖም እኛ ወታደሮች ስለሆንን የመንግስትን ውሳኔ ተግባራዊ የማድረግ ግዴታ አለብን’ አይነት ነበር አነጋገሩ።

ሆኖም በርግጥ ሙሉጌታ ለውሳኔው ንቀት ነበረው ብዬ ልሟገትለት አልችልም። ‘እያስመሰለ ሊሆን ይችላል’ የሚል የራሴ ጥርጣሬ ነበረኝ። ምክንያቱም ግንባር ቀደም አመፀኞችን ለመቀጣጫ የመግደሉን መመሪያ ልንተገብረው እንደሚገባ ደጋግሞ ነግሮኛል። ‘ተጠያቂነት አይኖርም’ የሚለውን ቃልም ከሶስት ጊዜ በላይ አፅንኦት ሰጥቶ ደግሞታል።

ከጄኔራል ሙሉጌታ ጋር ቆይታዬ ካበቃ በሁዋላ አማራ የሆኑ የአግኦዚ ክፍለጦር የሻለቃና የሻምበል አመራሮችን በስልክ አግኝቼያቸው ነበር። ሁሉም የጠየቁኝ

‘የአመፅ መሪዎችን ግደሉ! ተጠያቂነት አይኖርም!’ ስለሚለው መመሪያ ነበር። የታዘዙትን ሁሉ አጫውቼኝ።

‘እንዲህ ተባልን? እንዴት ነው? አንተ መመሪያውን ሰምተሃል ወይ? ምን ማድረግ አለብን? አንተስ ይህን መመሪያ እንዴት ነው የምታየው?’ ሲሉ በጭንቀት ጠየቁኝ።

እነዚህ ከበታቼ የሚገኙ አማራ መኩንኖች ላቀረቡልኝ ጥያቄ በግልፅ ምላሽ ሰጥቼያቸዋለሁ።

‘ውሳኔው ትክክል አይደለም። በውሳኔው መሰረት የታዘዛችሁትን ከፈፀማችሁ የገዛ ወገኖችሁ ነው የምትጨርሱት። በተቻለ መጠን ሰዎች ሳይሞቱ አመፆችን ለማስቆም ሞክሩ። ጥንቃቄ በተሞላበት ሁኔታ ግርግሮችን ለማብረድ መሞከር ይገባል’ ስል ገለፅኩላቸው።

ይህንንም ለሚያምኗቸው ወታደሮች ሁሉ እንዲነግሩ ተነጋግረናል። በዚህ መንገድ ተግባባን።

ሁሉም እንደሚያውቀውና እንደተጠበቀው በአዲሳባም ሆነ በመላ ሃገሪቱ ከግንቦት 97 እስከ መጨረሻ 1998 አጋማሽ ድረስ አመፁ ቀጠለ። የበርካታ ንፁሃን ዜጎች ህይወትም ጠፋ። በዚህ ጊዜ ውስጥ በአዲስ አበባ ብቻ 30 ሻለቃዎች ተሳታፊ ሆነዋል። አንድ ሻለቃ ጦር እስከ 600 የሰው ሃይል ይይዛል። ማለትም ከ18 ሺህ በላይ የታጠቁ ወታደሮች በአዲሳባ ተሰማርተው የህዝቡን ቁጣ በማፈን ተግባር ተሰማርተዋል። ከዚህ ሃይል ውስጥ አግኦዚ 3000 የሰው ሃይል ብቻ ነው ያሰማራው። ፌደራል ፖሊስም 6000 የሰው ሃይል የነበረው ሲሆን ከላይ ከተጠቀሰው ቁጥር ውስጥ የደህንነትና የአዲሳባ ፖሊሱን ቁጥር የሚጨምር አይደለም።

በዚህ አፕሬሽን በህዝቡ ላይ ከፍተኛውን ጉዳት ያደረሱት ከአግኦዚ ሌላ 1200 የሰው ሃይል የነበረው የአየር ሃይል ሁለት ሻለቆችና 44ኛ ተብሎ የሚታወቀው ክፍለጦር ውስጥ የነበሩ ሻለቆች ናቸው። እንዲያም ሆኖ የአግኦዚ 5 ሻለቆች በአመፁ መጨረሻ ላይ በደካማነት ተገምግመዋል። በአማራ መኩንኖችና ወታደሮች በኩል ውስጥ ለውስጥ ሲተላለፍ የነበረውን ፀረ ግድያ መመሪያ የደህንነት መስሪያ ቤቱ